

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 15 Νοεμβρίου 2020 • Έτος 12^ο • Αρ. φύλλου 635

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

60 ΧΡΟΝΙΑ ΚΔ

Αν δεν έχανα, το Βαρώσι θα ήταν δικό μας

Ο πρώην πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Γιώργος Βασιλείου ανοίγει τα χαρτιά του για την διακυβέρνησή του. Θεωρεί ύβριν, από πλευράς του, το ότι θεώρησε δεδομένη την επανεκλογή του. Ένα ανθρώπινο λάθος, το οποίο στοίχισε και στον ίδιο, όπως λέει, αλλά κυρίως στον τόπο καθώς αν δεν έχανε, όπως υποστηρίζει, το Βαρώσι αυτή τη στιγμή θα ήταν δικό μας. Μιλάει για τη σύνθεση του Εθνικού Συμβουλίου, τη σχέση του με τον Γλαύκο Κληρίδη που τον διαδέχθηκε και τις πρώτες προσπάθειες ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. **Σελ. 15**

ΓΡΑΦΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΤΖΗΧΑΜΠΗΣ **ΠΑΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ** **Σελ. 3**

✓ Η σημασία της πολιτικής ιδιότητας

ΛΕΟΝΤΙΟΣ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ **Σελ. 5**

✓ Οι κόκκινες γραμμές δεν φέρνουν λύση

ΧΡΙΣΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ **Σελ. 10**

✓ Δημοκρατία, παιδεία, συμμετοχή στα κοινά

ΧΡΥΣΗΣ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ **Σελ. 6**

✓ Ο κόσμος του Ντόναλντ Τραμπ

ΑΝΝΑ ΜΑΡΑΓΚΟΥ **Σελ. 14**

✓ Ναι, μια τρίτη εισβολή.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΟΥΜΑΖΗΣ **Σελ. 14**

✓ Είναι αδιανόητο...

ΣΠΥΡΟΣ ΑΡΩΤΗΣ **Σελ. 14**

✓ Η πάταξη της διαφθοράς

ΔΡ ΑΜΑΛΙΑ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ

Στο Γ.Ν. Αμμοχώστου το νηικό είναι ακμαίο

Ένα απλό «ευχαριστώ» κατά το εξιτήριο δίνει δύναμη στους επαγγελματίες υγείας, λέει στην «Κ» η επιστημονική διευθύντρια του Γενικού Νοσοκομείου Αμμοχώστου, νοσοκόμειου αναφοράς, δρ Αμαλία Χατζηγιάννη. **Σελ. 9**

ΕΜΒΟΛΙΑ

Αναμένουμε 700.000 ως πρώτη παρτίδα

Η Κύπρος έχει ήδη υποβάλει αίτημα για 1,2 εκατ. δόσεων του εμβολίου, προκειμένου να καλύψει και τις ανάγκες των Τουρκοκυπρίων. Η Λευκωσία έχει έγκριση για 700.000 δόσεις ως πρώτη παρτίδα. **Σελ. 10**

COVID-19

Αισιοδοξία και απορίες για τα νέα εμβόλια

Ακτίδα ελπίδας η ανακοίνωση για τη μεγάλη αποτελεσματικότητα του εμβολίου κατά της COVID-19, των Pfizer και BioNTech. Ο καθηγητής Γεώργιος Κασσιώτης λέει ότι ο ιός θα παραμείνει μαζί μας για χρόνια. **Σελ. 17, 18**

Κυρίαρχο κράτος και εγγυήσεις οι δύο στόχοι Ερντογάν - Τατάρ

Στο τραπέζι χαλαρή ομοσπονδία έως συνομοσπονδία και το στοίχημα παίζεται πια στην κυριαρχία

Δύο κυρίαρχα κράτη με ξεχωριστές ΑΟΖ και τουρκικές εγγυήσεις απαιτούν πλέον δημόσιος Άγκυρα και Τατάρ, ενώ ο Πρόεδρος Αναστασιάδης ανησυχεί για τη «βιασύνη» σύγκλησης Πενταμερούς καθώς θεωρεί πως στόχος είναι

η αποφυγή επιβολής κυρώσεων κατά της Τουρκίας από την Ε.Ε. Στο διπλωματικό τοπίο θεωρείται πιθανή μία χαλαρή ομοσπονδία που μπορεί και να φτάνει στα όρια της συνομοσπονδίας. Να υπάρχει μία διεθνής προσωπικό-

τητα από εκεί και πέρα ο καθένας να λειτουργεί αυτόνομα. Το κλειδί, ωστόσο, θα είναι η μία κυριαρχία. Επί τούτου ο Ερσίλ Τατάρ διακηρύσσει ότι «η κυριαρχική ιδιότητα και οι εγγυήσεις της Τουρκίας είναι κόκκινες γραμ-

μές για τους Τ/κ», ενώ ο κ. Τσαβούσογλου, δίκην αφεντικού, σε-γκοντάρει: «Εκεί που δεν υπάρχει πολιτική ιδιότητα πρέπει να υπάρχει ιδιότητα κυριαρχίας και θα υπάρξει». Από την Άγκυρα δι-λώνεται στην «Κ» ότι η κυριαρχική

ιδιότητα έχει δύο στόχους: «την ξεκάθαρη κυριαρχία και πλειοψηφία του τ/κ λαού στο βόρειο τμήμα και την ξεχωριστή κατοχύρωση των συμφερόντων της τ/κ πλευράς στο ζήτημα φυσικού αερίου-ΑΟΖ». **Σελ. 3, 4**

Γελοίο να φυτεύεις λουλούδια σε μια πόλη αιχμάλωτη...

Η **σμερινή** εθνικιστική φρεσά, στο κακόγουστο πάρκο που ξεφύτρωσε αίφνης στο περικλείστο Βαρώσι, συνιστά μέγιστη προσβολή κατά τη διεθνούς νομιμότητας, από πλευράς του προέδρου της κατοχικής Τουρκίας Ταγίπ Ερντογάν, του αρχηγού των Γκρίζων Λύκων Ντεβλέτ Μπαχτζί και του κολαούζου, όπως αποδεικνύεται, της Άγκυρας Ερσίλ Τατάρ. Οι αντιπολιτευόμενοι το καθεστώς Τουρκοκύπριοι, νιώθοντας πια στο πεαί τους την προσάρτηση, βγαίνουν και σήμερα στους δρόμους διαδηλώνοντας την αντίθεσή τους στον εποικισμό του Βαρωσιού και στην παρουσία των απρόσκλητων «μουσαφίρων». Πέντε Τ/κ μιλούν στην «Κ», για το φύτεμα λουλουδιών και το ξερίζωμα της ελπίδας... **Σελ. 4, 5**

Εμβόλιο τριπλής δόσης για την Ε.Ε.

Ο ιός ενισχύει την ευρωενγεία

Το **Ευρωπαϊκό** Κοινοβούλιο και η Γερμανική Προεδρία κατέληξαν σε συμβιβασμούς σε μια σειρά από θέματα σε σχέση με τον Πολυετή Δημοσιονομικό Προϋπολογισμό για την περίοδο 2021-2027. Μεταξύ αυτών των ζητημάτων, κορυφαίο αναδείχθηκε αυτό της υγείας, λόγω της πανδημίας. Έτσι, αποφασίστηκε ο τριπλάσιος του κονδύλιου που αφορά στα προγράμματα υγείας της ΕΕ, από 1,7 δισ. σε 5,1 δισ. **Σελ. 9**

Ο Μπάιντεν κηρύσσει εξαρχής μετριοπάθεια και συμφιλίωση

Η Κάμαλα Χάρις έχει να διανύσει δύσκολο δρόμο

Τα **μεγαλύτερα** προβλήματα για τον 46ο πρόεδρο ίσως δεν προέλθουν από τους Ρεπουμπλικανούς, αλλά από τις αντιθέσεις στο κόμμα του. Βέβαια στις προτεραιότητες του Τζο Μπάιντεν θα παραμείνουν η πανδημία και η οικονομία. Θεωρείται ότι η αλλαγή φρουράς στον Λευκό Οίκο θα αναβαθμίσει το επίπεδο του διαλόγου μεταξύ των δύο πλευρών του Ατλαντικού. Για παράδειγμα η Ου-

άσιγκτον δεν πρόκειται να σταματήσει να πιέζει τις χώρες της Ε.Ε. για επίτευξη του στόχου 2% ως ποσοστό των αμυντικών δαπανών επί του ΑΕΠ. Η εκλογή της Κάμαλα Χάρις, της πρώτης γυναίκας και πρώτης μαύρης αντιπροέδρου των ΗΠΑ είναι σίγουρα ένα ιστορικό όραση για τη χώρα, που ωστόσο πασχίζει να διαχειριστεί μία μακρά ιστορία φυλετικής αδικίας. **Σελ. 20-22**

Η εκκλησιαστική ουκρανική «γρίπη»

Ισορροπίες στην Ιερά Σύνοδο

Στην **Ιερά** Σύνοδο της 23ης Νοεμβρίου θα λυθεί ο γόρδιος δεσμός του Ουκρανικού ζητήματος σε σχέση με την στάση της Αυτοκέφαλής Εκκλησίας της Κύπρου. Στο παρασκήνιο η πλευρά των διαφωνούντων Ιεραρχών δηλώνει ότι θα σεβαστεί και θα πειθαρχήσει με την όποια απόφαση της Ιεράς Συνόδου. Την ίδια ώρα οι συσχετισμοί εντός της Συνόδου, φαίνεται να είναι υπέρ της αρχιεπισκοπικής πλευράς. **Σελ. 16**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Η τρίτη εισβολή

Ως πρώτη εισβολή είναι καταγεγραμμένη στη συλλογική μνήμη αυτή της 20ής Ιουλίου 1974, ως δεύτερη, η παραβίαση στις 14 Αυγούστου 1974 από τον τουρκικό στρατό εισβολής της εκκευρίας, οπότε και τα τουρκικά tanks κινήθηκαν προς την Αμμόχωστο. Σήμερα 15 Νοεμβρίου 2020, ο πρόεδρος της Τουρκίας Ταγίπ Ερντογάν, επιχειρώντας μετά τη δόξα Ατατούρκ να κλέψει και αυτήν του Ετζεβίτ, πατά πόδι στην περικλείστη πόλη του Βαρωσιού. Ενέργεια που ισοδυναμεί με καταπάτηση των αποφάσεων του ΟΗΕ και των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας για την Αμμόχωστο. Στο ψήφισμα 550 (11/11/1984) σημειώνεται: Το Σ.Α., θεωρεί τις απόπειρες για εποικισμό οποιουδήποτε τμήματος των Βαρωσίων από άτομα άλλα από τους κατοίκους τους, ως απαράδεκτες και ζητάει τη μεταβίβαση της περιοχής αυτής στη διοίκηση των Η.Ε. Στο ψήφισμα 789 (25/11/1992) σημειώνεται: «Με σκοπό την εφαρμογή του ψηφίσματος 550 (1984), η περιοχή που σήμερα βρίσκεται υπό τον έλεγχο της Ειρηνευτικής Δύναμης των Η.Ε. να επεκταθεί και να συμπεριλάβει τα Βαρώσια». Παρά ταύτα ο επί 18 χρόνια κυβερνήτης της Τουρκίας των 83 εκατομμυρίων, που καθημερινά να κανοναρχει υπέρ των αδυνάτων, δίνοντας μαθήματα περί διεθνούς νομιμότητας, στήνει φρεσά στην Αμμόχωστο και χορεύει επί των τάφων των γονιών μας, παραβιάζοντας τα πλέον θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, της ζωής και της ιδιοκτησίας. Αν τα Η.Ε. και η Ε.Ε. συνεχίσουν να κοφρεύουν στις παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου, ενδεχομένως να επαληθευθεί ο Ερσίλ Τατάρ, ότι σε μια δεκαετία θα πάψουν να υπάρχουν.

ΕΛΛΑΔΑ

Συζητούν για αμερικανικά μαχητικά F-35

Ευφώνια πηγές, στο γραφείο του Έλληνα υπουργού Άμυνας Νίκου Παναγιωτόπουλου υπάρχει έτοιμη η πρόταση προς τις ΗΠΑ για απόκτηση έξι μαχητικών πέμπτης γενιάς F-35. Εν τω μεταξύ τον Δεκέμβριο θα έλθει στη Βουλή η προμήθεια των γαλλικών «Ραφάλ», ενώ εντός του πρώτου εξαμήνου του 2021 αναμένονται τα πρώτα έξι μεταχειρισμένα. Επίσης, το υπουργείο Εθνικής Άμυνας βρίσκεται σε προχωρημένες συζητήσεις και με τους Ιταλούς κατασκευαστές των μεταγωγικών αεροσκαφών C-27J «Spartan». **Σελ. 19**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Εξοδα αντί έσοδα από τον τουρισμό

Δώρων δώρων αποδεικνύεται ο φετινός τουρισμός και η εισοδος των ξένων χωρίς αρνητικό τεστ ή каранτίνα. Κι αυτό γιατί τα έσοδα είναι λιγότερα από το κόστος των μέτρων. Την περίοδο Ιουνίου-Αυγούστου, τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε 120 εκατ. ευρώ ενώ το κόστος των μέτρων θα είναι 150-200 εκατ. ευρώ. **Οικονομική, σελ. 5**

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΖΩΗ»

ΙΣΤΟΡΙΑ

Η ενοποίηση της Γερμανίας

Τριάντα χρόνια μετά την ενοποίηση, δύο διαφορετικοί κόσμοι, ο «ανατολικός» και ο «δυτικός», συγκρούονται ακατάπαυστα. Αρκετά μάλιστα με το ποδήλατο στο Βερολίνο για να διαπιστώσει κανείς τις αντιθέσεις ανάμεσα στις άλλοτε δύο πόλεις που χωρίζονταν από το Τείχος. **Ζωή, σελ. 1**

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

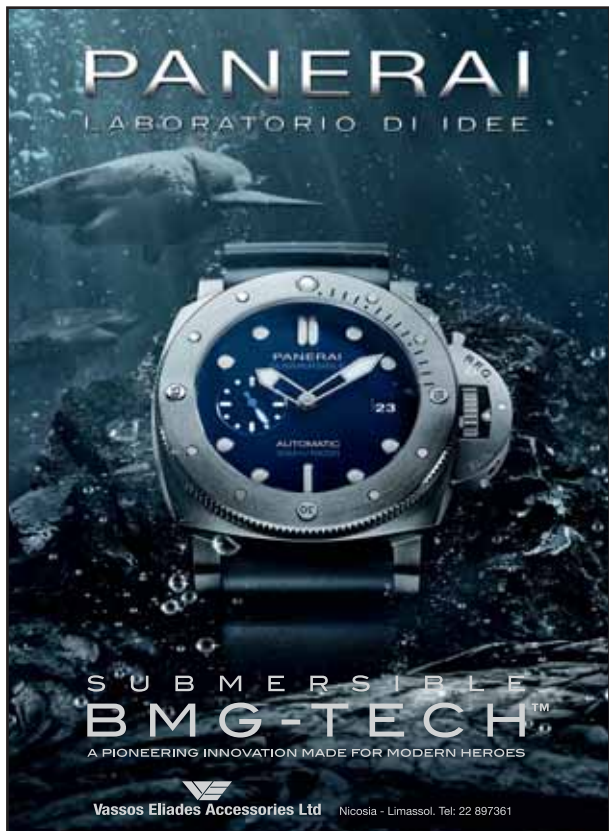
Κατοχύρωση επαγγέλματος καλλιτέχνη

Η «Κ» **μιλάει** με τέσσερις ανθρώπους του πολιτισμού, προσαθώντας να διαφωτίσει περισσότερο το σημαντικό ζήτημα της κατοχύρωσης του επαγγέλματος του καλλιτέχνη. Στην «Κ» η εικαστικός Μαρία Λοϊζίδου, πρόεδρος του Φεστιβάλ Εικαστικής Καλλιέργειας, ο επιμελητής της Μπιενάλε Λάνακας Βασίλης Βασιλειάδης ο εικαστικός Δημήτρης Νεοκλέους και η νεαρή εικαστικός Ελπίδα Φραγκεσκίδου. **Ζωή, σελ. 4**

ΕΚΘΕΣΗ

Θαλασσοφίλητη στην Isnot Gallery

Μιλήσαμε με τον Άντρο Ευσταθίου και την επιμελήτρια Έλενα Παρούτη για την έκθεση «Θαλασσοφίλητη», στην γκαλερί Isnot Gallery απονέμει μια εναισθησία, την οποία αντιλαμβάνεται ο επισκέπτης μόλις μπει στον χώρο. Μια άλλη Κύπρος μέσα από φωτογραφίες του Instagram. **Ζωή, σελ. 3**

ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Γράφει ο **ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ**

Κυρία πρόεδρε του Ανωτάτου

Από τη 10η Νοεμβρίου 2020 έχουμε στη θέση του προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου την κ. Περσεφόνη Παναγή. Κατά την τελετή διαβεβαίωσης στο Προεδρικό ακούσαμε τον πρόεδρο της Δημοκρατίας να λέει πολλά περί των στόχων «για τον επιδιωκόμενο, ριζικό εκσυγχρονισμό του συστήματος απονομής δικαιοσύνης» και [...] «επικεντρώνουμε την προσοχή μας στην πάταξη των αδικημάτων διαφθοράς»... άχρι ο κόκορας ελάλησεν τρίς! Η κυρία πρόεδρος από την άλλη είπε ότι, «προτεραιότητα του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ειδικά αυτή την περίοδο, είναι η μετarrύθμιση του δικαστικού μας συστήματος, με σκοπό τον εκσυγχρονισμό του και την επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης, τομέας στον οποίο ο ρόλος του Ανωτάτου Δικαστηρίου ήταν και παραμένει πρωταγωνιστικός», χάνοντας κατά την εκτίμησή μας την ουσία και τον στόχο, που είναι η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του πολίτη στη δικαιοσύνη.

Τι εννοούμε; Στις 27/01/2019, σε αυτή τη στήλη γράφαμε μεταξύ άλλων για την υπόθεση του οικογενειάρχη που το 2014 έκλεψε τρία χαλούμια για να ταίσει τα παιδιά του και το δικαστήριο τον έστειλε φυλακή, λέγαμε: «Η Δικαιοσύνη που έχει μεν τα μάτια δεμένα πρέπει να έχει μυαλό ανοικτό σαν ορίζοντα ώστε για να χρησιμοποιεί το εργαλείο της διάκρισης» [...] Και προσθέταμε: «Η πρόκληση που περί δικαίου δημόσιου αισθήματος ήταν διάχυτη στην κοινωνία εκείνη την εποχή, καθώς είχε προηγηθεί η καταδίκη του πρώην διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας (ΚτΚ) Χριστόδουλου Χριστοδούλου, με ποινή φυλάκισης πέντε μηνών για φοροδιαφυγή ενός εκατομμυρίου. Το εκατομμύριο του Χριστοδούλου έμοιαζε... με τρία χαλούμια μπροστά στη μίζα για εξαγορά της ρωσικής τράπεζας Uniastrium για 500 εκατ., από την τότε ηγεσία της Τράπεζας Κύπρου, ενώ τα 50 από τα 500 εκατ. χάθηκαν... κάπου στον δρόμο. Σχετική καταγγελία υπέβαλε το 2013 ο τότε πρόεδρος της Βουλής Μάριος Καρογιάν, επιδίδοντας στον τότε γενικό εισαγγελέα Πέτρο Κληρίδη φάκελο με έγγραφα, διευθύνσεις και ονόματα για άμεση διερεύνηση. Τελικά η Τράπεζα Κύπρου πούλησε

την Uniastrium για 70 εκατ. σε εκείνους από τους οποίους την αγόρασε το 2008 για 500 εκατ. Και ζήσανε αυτοί καλά και η Δικαιοσύνη μας –με τα κλειστά μάτια και τα δεμένα χέρια– καλύτερα» [...] Το 2014 επίσης, η νυν διοικήτρια της ΚτΚ Χρυστάλλα Γιωρκάτζη, άρτι διορισθείσα φρόντισε να πλαστογραφήσει το έγγραφο μισθοδοσίας της. Ο πρόεδρος Αναστασιάδης οργίστηκε μεν, συντόμως δε το ξέχασε. Όταν του το ξαναθύμισαν οι δημοσιογράφοι, (βλ. συνέντευξη στο Σίγμα 7/7/2015), είπε ότι είναι θέμα χρόνου ο γενικός εισαγγελέας να υποβάλει αίτημα προς το Ανώτατο για παύση της Χρ. Γιωρκάτζη [...] «Προφανώς ο εισαγγελέας ποτέ δεν υπέβαλε τέτοιο αίτημα ή αν υπέβαλε τότε το Ανώτατο, ποτέ δεν το εξέτασε. Δεν μπορώ να ξέρω ποιανού τα μάτια ή τα χέρια ήταν δεμένα. Εκείνο που όλοι ξέρουμε είναι ότι η κ. Γιωρκάτζη εξακολούθει να είναι διοικήτρια της ΚτΚ».

Συνεχίσαμε γράφοντας: «Σκεφτείτε όμως ποιος σοβαρός επενδυτής θα βάλε από δω κι εμπρός τα λεφτά του σε μια χώρα που ο ένας διοικητής της ΚτΚ ήταν αναμεμιγμένος στο σκάνδαλο Μιλόσεβις, ο άλλος φυλακίστηκε για φοροδιαφυγή, άλλοι δύο εκδιώχθηκαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο από αντίστοιχους Προέδρους και η τελευταία διοικήτρια έχει πλαστογραφήσει το έγγραφο μισθοδοσίας της; Πιο αναξίопιστος πεθαίνεις!» Ακόμα σημειώναμε: «Παράλληλα, ο γενικός εισαγγελέα αμφισβητεί την ακεραιότητα του προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ενώ ο ίδιος αρνείται να παρατηθεί και οι συνάδελφοί του στο Ανώτατο ανέχονται την προσβολή ωσάν να μην τρέχει τίποτα. (Ε, δεν έχουμε όλοι μνήμη χρυσόψαρου, κ. Παναγή). Γι' αυτό ζητήσαμε την παραίτηση Νικολάτου. Ως αρχή για αναστύλωση δικαιοσύνης και θεσμών». Αυτά γράφαμε εντιμοτάτη τον Ιανουάριο του 2019. Ουδείς εκ των προαναφερθέντων λογοδότησε κυρία πρόεδρε. Γι' αυτό ευσεβάστως υποβάλλουμε ότι ευθύς εξ αρχής κυρίαρχη διεκδικησή σας θα πρέπει να είναι η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του πολίτη στη δικαιοσύνη. Αφήστε που ακούω ότι οσοσούπω ένα απόστημα θα σπάσει...

paraschos@kathimerini.com.cy

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

80 χρόνια πριν στην «Κ»

15.11.1940

ΜΟΛΟΤΟΦ: Καθ' α μεταδίδεται [...], ο κ. Μολότφφ ανεχώρησε σήμερα εκ της γερμανικής πρωτεύουσας, αφού παρέμεινε εκεί δύο ημέρας και έσχε δύο συνομιλίας με τον καγκελλάριον Χίτλερ. Εν σχέσει με τας συνομιλίας εξεδόθη εν Βερολίνω το εξής ανακοινωθέν:

«Ανταλλαγή σκέψεων εγένετο εν ατμόσφαιρα αμοιβαίας εμπιστοσύνης και κατανόησης εφ' όλων των ζητημάτων τα οποία ενδιαφέρουν από κοινού την Γερμανίαν και τα Σοβιέτ. Χθες την εσπέραν παρετέθη γεύμα εις την σοβιετικήν πρεσβείαν προς τιμήν του κ. Μολότφφ εις το οποίον παρεκλήθησαν Γερμανοί και Ρώσσοι επίσημοι». Εις την εκδοθείσαν εν Μόσχα ανακοίνωσιν αναφέρονται απλώς τα εξής: «Την εσπέραν της Τετάρτης εγένετο η τελική συνομιλία μεταξύ Μολότφφ και Ρίμπεντροφ».

ΠΡΟΣ ΚΟΡΥΤΣΑ: Τα ελληνικά στρατεύματα, προελαύνοντα διά μέσου των ορεινών διαβάσεων, έχουν κυκλώσει την Κορυτσάν, δεν υπολείπεται δε παρά μόνον ένα μικρόν κενόν προς τα βορειοδυτικά, διά να συμπληρωθώ ο κλοιός πέριξ της σημαντικωτάτης αυτής ιταλικής βάσεως εις τον βορειον τομέα. Εις τον νότιον τομέα τα ελληνικά στρατεύματα, διαπεραιωθέντα εις την απέναντι όχθην του Καλαμά, απωθούν τους Ιταλούς πέραν των αλβανικών συνόρων. Επιτυχέσταται επίσης είναι αι επιχειρήσεις τας οποίας τα ελληνικά στρατεύματα διεξάγουν την στιγμήν ταύτην εις τον κεντρικόν τομέα της Πίνδου.

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ: Δύο ομολογίαί ήττης: Το άρθρον του κ. Γκάυντα ο οποίος βεβαιώνει –ειρήσθω, διά πρώτων φρονών– τον ιταλικόν λαόν ότι η χώρα του έχει να διεξαγάγη «σχεδόν αβοήθητος σκληρόν αγώνα κατά της μεγαλυτέρας δυνάμεως του κόσμου» και το ανακοινωθέν της ιταλικής Κυβερνήσεως όπου βεβαιούται ότι «εν μέρει» είναι ανακριβείς αι ανακοινώσεις του κ. Τωύρτσιλ διά την καταστροφικήν του ιταλικού στόλου εις τον Τάραντα.

Το χωριάτικο πικνίκ, η υψηλή διπλωματία και ο καθρέφτης

Έντονη διπλωματική προσπάθεια καταβλήθηκε τις προηγούμενες μέρες, σύμφωνα με πηγή μου που γνωρίζει, για να καταγγελλεί η νέα προκλητική ενέργεια του Ερντογάν να μπει ως νέος πορθητής με λουλούδια και πρασινάδες στο Βαρώσι για... πικνίκ.

Όπως με πληροφόρησε η πηγή μου, εκτός από τις αναφορές στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και των αποφάσεων της ΕΕ στις επικοινωνίες με διπλωμάτες και άλλους αξιωματούχους, χρησιμοποιήθηκαν ως επιχείρημα και οι έντονες διαμαρτυρίες των Τουρκοκυπρίων κατά του διδύμου Ερντογάν-Τατάρ.

Σύμφωνα πάντα με την πηγή μου, η δήλωση του εκπροσώπου της Κομισιόν και της Ευρωπαϊκής Εξωτερικής Δράσης, Πίτερ Στάνο στο ΚΥΠΕ την Παρασκευή δεν έγινε καθόλου τυχαία. Όπως καθόλου τυχαίες ήταν και οι λέξεις που επέλεξε να χρησιμοποιήσει και ειδικά η αναφορά του για άμεση αντιστροφή των ενεργειών στην Αμμόχωστο και στην ανάγκη να δημιουργηθεί με την συμβολή της Τουρκίας ένα ευνοϊκό περιβάλλον για τις συνομιλίες στο Κυπριακό που ετοιμάζεται να συγκαλέσει ο Γκουτέρες. Αυτό το τελευταίο ειδικά, είναι το μόνιμο επιχείρημα του Νικαρου όταν απευθύνεται σε Ευρωπαίους και άλλους ζητώντας την δημιουργική συμβολή τους.

Όπως όμως λέει η πηγή μου, το σημαντικό δεν είναι τι λέει η Κομισιόν ή τα Ηνωμένα Έθνη ή οποιοσδήποτε άλλος αλλά το τι λέει και κυρίως τι κάνει ο Ερντογάν και ο Τατάρ. Το ακτύπητο δίδυμο δεν σταματά να λέει σε όλους με θράσος και χωριατλίκι πως τους έχει γραμμένους στα παλιά του τα παπούτσια και τα ανθρώπινα δικαιώματα και το διεθνές δίκαιο...

Θα έχει πάντως μεγάλο ενδιαφέρον να δούμε πώς θα αντιμετωπίσει η διεθνής κοινότητα και κυρίως ο ΟΗΕ, ο Γκουτέρες ο ίδιος, η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο νέος καλός μας φίλος, πλανητάρχης και άριστος γνώστης του Κυπριακού, Τζο Μπάιντεν. Θα βρουν άραγε κάτι να πουν για τον ξεροκέφαλο νεοσουλτάνο και τον εδώ εγκάθετο του ή αύριο μεθαύριο θα ξεχαστούν όλα μέχρι να αρχίσουν να χτίζουν κανονικά την Αμμόχωστο;

Αν θυμάστε η πολιτική μας ηγεσία μας καθυσάχε πως η Αμμόχωστος δεν κινδυνεύει επειδή προστατεύεται από τα ψηφίσματα

- Nikaros αγάπη μου, αυτός είναι χειρότερος από όλους!

του ΟΗΕ... Μια προστασία που ποτέ δεν είδαμε στην πράξη.

Δεν λέω είναι τεράστια εξέλιξη η κυρία Σπέχαρ να υποδεικνύει στον Τατάρ τη θέση των Ηνωμένων Εθνών για την Αμμόχωστο και για την επιδιωκόμενη λύση στο Κυπριακό. Κάτι τέτοιο μας είπε ο εκπρόσωπός της ότι είπε στον εγκάθετο. Μπροστά δεν ήμουν και δεν ξέρω πώς ακριβώς το έθεσε η Ελιζαμπεθ. Ωστόσο, για να υπάρχει σε επίσημη ανακοίνωση του γραφείου της θα πει πως το τολμήσε και του έθεσε τον νεοφύτιστο το θέμα στις πραγματικές του διαστάσεις. Θα μου πείτε αυτός βλέπει ό, τι βλέπει και ο μάστρος του... Και δεν θα διαφωνήσω καθόλου.

Εδώ θα μετρηθούν ξανά οι φίλοι μας. Για να δούμε αν θα υπάρξει κάποια αντίδραση και από ποιους....

Για να είμαστε όμως δίκαιοι θα πρέπει να ρίξουμε και μια ματιά στον καθρέφτη. Γιατί αν υπήρξε κάποιος που αντέδρασε δυναμικά στην επίσκεψη του νεοσουλτάνου ήταν οι Τουρκοκύπριοι. Οι οποίοι και εξαρτώνται από την Τουρκία και απειλούνται καθημερινά. Εμείς στον καναπέ μας τη βγάλαμε κοιτάζον-

τας, ξανά, τις εξελίξεις στην τηλεόραση. Λες και οι Τουρκοκύπριοι πονάνε περισσότερο την Αμμόχωστο από εμάς, τους κατοίκους της που την εγκαταλείψαμε παντοιοτρόπως για δεκαετίες.

Και για να μην ξεχνιόμαστε, γιατί ο κορωνοϊός και η Αμμόχωστος μονοπωλούν και δικαίως την επικαιρότητα αυτές τις μέρες, κάποιος θα πρέπει να μας πει τι γίνεται και με εκείνη την έρευνα για τα χρυσά διαβατήρια. Για το φαγοπότι στο σπίτι του Τζοβάνη και το πονηρό κλείσιμο του ματιού του Συλλογρη. Βρήκε κάτι η Αστυνομία στα γραφεία και τα σπίτια τους που αποφάσισε να τα ψάξει ύστερα από εβδομάδες; Θα μπορέσουν να στοιχειοθετήσουν αυτή τη φορά κάποια υπόθεση να νιώσουμε πως σε αυτό τον τόπο λειτούργουν έστω και με καθυστέρηση κάποια αντανάκλαστικά;

ΚΟΥΙΖ: Ποιος πολιτικός αρχηγός περνάει δύσκολα τις τελευταίες ημέρες; Αληθεύει πως οι αρχικές του επιλογές για τις βουλευτικές συγκρούονται με πολλά διαπλεκόμενα εντός του κόμματός του; Γι' αυτό και έχουν προκληθεί μεγάλες αντιδράσεις και αναγκάστηκε να αναθεωρήσει με αποτέλεσμα να εκτεθεί;

ΣΤΑΘΕΡΑ ΒΗΜΑΤΑ ΜΠΡΟΣΤΑ / Γράφει ο **ΣΠΟΝΔΟΦΟΡΟΣ**

Με άριστα το 10

«Ποτέ μην κλέβεις τον άντρα μιας άλλης. Αν απάτσης αυτήν θα απάτσεις και εσένα». *Όπρα Γουίνφρι.*

5 Στην αντίπραξη. Ως απάντηση στον πόλεμο της Λευκωσίας ήλθε η εξαγορά (μεταγραφή) του παγκοσμίου γνωστού προπονητή ποδοσφαίρου ονόματι Πετράκη, από τον Ολυμπιακό στον Απόλλωνα. Ο πρόεδρος Τορναρίτης ήδη ετοιμάζει την απάντησή του. Ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες αναφέρουν πως θα κτυπήσει κάτω από τη ζώνη. Θα κάνει μεταγραφή του Head Chef του Amara στο Moon, προκαλώντας χάος στα σουαρέ των Χριστουγέννων στην αγαπημένη πόλη.

6 Στην εξήγηση. Με ενδιαφέρον η κοινή γνώμη της Κύπρου παρακολούθησε το νέο hit βίντεο του μπροπολίτη Μόρφου. Σε μια εμπειρισταμένη ανάπτυξη επιχειρηματολογίας που βρίθει επιστημονικότητας, εξήγησε πως το 2017, σε κόμικ του (αγαπημένου του) Αστεριζ, γινόταν αναφορά σε έναν ιό με όνομα Κωρόνας. Μάλιστα, ο ίδιος ο αγαπημένος του ήρωας Οβελίξ (ποία ομοιότητα με τον πάτερ) φέρεται να εμφανίζεται στο

κόμικ με μάσκα. Οέο.

7 Στους ψεκασμένους. Υπάρχει βέβαια και το ερώτημα χωρίς απάντηση: Εσύ ξέρεις κάποιον που είχε τον ιό; Αν απαντήσεις «ναι» έρχεται η επόμενη ερώτηση: Ξέρεις κάποιον που πέθανε; Αν απαντήσεις πάλι «ναι» έρχεται η επόμενη ερώτηση: Εί! ήταν γέρος και άρρωστος ενέν; Η απάντηση είναι: Είσαι του Τραμπ ενέν;

8 Στην κλεψιά. Έκλεψαν τη νίκη από τον Ντόναλντ, και κλαίει σπαρακτικά το κυπριακό τουίτερ. Τόσο κλάμα που έκαναν τουίτεροσύναξη και έπαιξαν darts με στόχο πάνω στην φωτογραφία της ΑΟC.

9 Στην αλήθεια. Βέβαια αν ο Ντόναλντ ήταν στην Κύπρο υποψήφιος και διπλά του η Ιβάνκα, και παραδίπλα το άγαλμα που μιλά (σόρρυ Αντρούλλα) η Μελάνια, έχετε καμιά αμφιβολία πως θα έπαιρνε παραμάζωμα όλο το σύστημα; Κατ' αρχάς θα έωννε κάτω από τα φτερά του την Ειρήνη, τη Θεολόγου, τον Νικόλα, τους ακαδημαϊκούς ενάντια στην διαφθορά (με αυτούς βγήκε στις ΗΠΑ), τον Σάκη, τον αγαπημένο Ρότσα, τον Κατσουρίδη, το κίνημα υπέρ της λίρας, τον Κρις τον Τουίτερά, τον Κρις Τριανταφυλλίδη, με εκπρόσωπο Τύπου την Χριστιάννα, όχι την Ερωτοκρίτου, την άλλη. πρόεδρος με 70%.

10 Στην υπέρβαση. Θα αναγκάζονταν σε ένα πιο πάνω ενδεχόμενο για να του κόψουν δεύτερη θητεία του Ντόναλντ οι συστημικοί δημοκρατικοί της Κύπρου να κατέβαζαν κοινό υποψήφιο οι Άντροκ και Φουλής τον Χρήστο Στυλιανίδη με αντιπρόεδρο της κυβέρνησής του τη Στέλλα Κυριακίδου και εκπρόσωπο τη Μαρίνα Σάββα. Αυτή είναι υπέρβαση Διονύση, όχι η άλλη που έκανες με τον Healthy το 2008 και τα έκανες μαντάρα.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΔΗΣ • Διευθυντής: ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Αρχισυντάκτης: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νίκου Κρανιδιάτη 7Ε, 3ος όροφος, 2411 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Κυριαρχική ισότητα η τ/κ εναλλακτική λύση

Δύο κυρίαρχα κράτη με ξεχωριστές ΑΟΖ και τουρκικές εγγυήσεις απαιτούν πλέον δημοσίως η Άγκυρα και ο Ερσίν Τατάρ

Των **ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΡΑΣΧΟΥ**
και **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

Τρεις φορές μετά την ανάδειξη του στην ηγεσία της τ/κ κοινότητας - με το εμφανές σπρώξιμο του καθεστώτος Ερντογάν- στις 18/10/20, ο Ερσίν Τατάρ χρησιμοποίησε αντί του όρου πολιτική ισότητα, ένα νέο όρο, αυτόν της κυριαρχικής ισότητας, sovereign equality στην αγγλική ενώ στην τουρκική αποδίδεται ως e it egemenlik. Η πιο πρόσφατη φορά που ανέσυρε την κυριαρχική ισότητα ο κ. Τατάρ ήταν την Πέμπτη όταν συναντήθηκε με τον διοικητή των κατοχικών δυνάμεων υποστράτηγο Σεζάι Όζτουρκ και τον διοικητή των «δυνάμεων ασφαλείας» υποστράτηγο Ζορλού Τοπάλογλου, οπότε, μεταξύ άλλων, είπε: «Η κυριαρχική ισότητα και οι εγγυήσεις της Τουρκίας είναι κόκκινες γραμμές για τους Τουρκοκύπριους. Λόγω της δικής μου εκλογής, διακηρύξαμε αυτά τα μηνύματά μας στον κόσμο, σε διάφορες αρχές της Ε.Ε. και στους Ελληνοκύπριους γείτονές μας. Συνεχίζουμε αυτή μας την πολιτική με την έγκριση του λαού μας εντός της δικής μας δημοκρατίας και προσπαθούμε να εξηγήσουμε σε όλο τον κόσμο ότι απέκτησαν σημασία οι συνθήκες που άλλαξαν στην Κύπρο. Η Κύπρος δεν είναι η παλιά Κύπρος. Η Ανατολική Μεσόγειος δεν είναι η παλιά Ανατολική Μεσόγειος».

Πώς όμως εξηγεί η Άγκυρα το

Τατάρ: «Η κυριαρχική ισότητα και οι εγγυήσεις της Τουρκίας είναι κόκκινες γραμμές για τους Τουρκοκύπριους. Λόγω της δικής μου εκλογής, διακηρύξαμε αυτά τα μηνύματά μας στον κόσμο, σε διάφορες αρχές της Ε.Ε. και στους Ελληνοκύπριους γείτονές μας.

ζήτημα κυριαρχική ισότητα; Την περασμένη Δευτέρα (10/11/20), ο Τούρκος ΥΠΕΞ Μεβλούτ Τσαβούσογλου μίλησε στο 12ο Συνέδριο Τούρκων Πρέσβων στην Άγκυρα και είπε: «Ποιος είναι αυτός που έχει φράξει τον δρόμο του Κυπριακού; Είναι γνωστό. Υπάρχει μια προβληματική νοοτροπία στο νησί που δεν βλέπει την τ/κ κοινότητα ισθ. Η Ε.Ε. έκανε μέλος αυτή τη νοοτροπία και έφραξε την ελπίδα για λύση. Τώρα στηρίζει τις προσπάθειές τους, τουλάχιστον στα λόγια, για κατάσχεση του κοινού πλούτου. Καλά από πού πηγάζει η έπαρση και αυτοταπάτη που βρίσκονται πίσω από τη υπόθεση ότι εμείς θα επιτρέψουμε αυτά; Μέχρι σήμερα δεν αποδέχτηκαν την πολιτική ισότητα. Εκεί που δεν υπάρχει πολιτική ισότητα

Ο σκληροπυρηνικός στο Κυπριακό συνεργάτης του Ραούφ Ντενκτάς, Εργκιούν Ολγκούν, φαίνεται να ανέλαβε ρόλο πρωτοσύμβουλου του Ερσίν Τατάρ. Παράλληλα στην Άγκυρα, ενημερωμένες πηγές, εξηγούν ότι ο άξονας κυριαρχική ισότητα στηρίζει δύο στόχους: «Την ξεκάθαρη κυριαρχία και πλειοψηφία του τ/κ λαού στο βόρειο τμήμα της Κύπρου και την ξεχωριστή κατοχύρωση των συμφερόντων της τ/κ πλευράς στο ζήτημα του φυσικού αερίου-ΑΟΖ».

πρέπει να υπάρχει ισότητα κυριαρχίας και θα υπάρξει. Οι Τ/κ δεν θα καθίσουν στο τραπέζι μόνο και μόνο για να κάνουν διαπραγματεύσεις. Και στις τελευταίες εκλογές έδωσαν καθαρά αυτό το μήνυμα». Η νέα κατάσταση πραγμάτων στα Κατεχόμενα έχει επιτελέσει ήδη πολύ καλά ότι αυτός είναι και ο εναλλακτικός

στόχος λύσης του Κυπριακού, στον οποίο ο κ. Τατάρ θα επιμείνει. Σε καθίσουν στο τραπέζι μόνο και μόνο για να κάνουν διαπραγματεύσεις. Και στις τελευταίες εκλογές έδωσαν καθαρά αυτό το μήνυμα». Η νέα κατάσταση πραγμάτων στα Κατεχόμενα έχει επιτελέσει ήδη πολύ καλά ότι αυτός είναι και ο εναλλακτικός

κτικά τα ανακοινωθέντα», όπως π.χ. εκείνο της 3ης Νοεμβρίου μετά την πρώτη συνάντηση Αναστασιάδη-Τατάρ. Ανατρέχοντας στα κείμενα προκύπτει ότι στην ανακοίνωση των Η.Ε., μετά τη συνάντηση, αναφέρεται: «Ο κ. Τατάρ και ο κ. Αναστασιάδης εξέφρασαν την αποφασιστικότητά τους να ανταποκριθούν

θετικά στη δέσμευση του Γ.Γ των Η.Ε. για διερεύνηση της δυνατότητας σύγκλησης μιας άτυπης πενταμερούς συνάντησης υπό την αιγίδα των Η.Ε., σε ευνοϊκό κλίμα, στο κατάλληλο στάδιο».

Ωστόσο, όταν ο Πρόεδρος Αναστασιάδης επέστρεψε στο Προεδρικό το ίδιο βράδυ δήλωσε: «Ο κ. Τατάρ είπε ότι είναι πρόθυμος να συμμετάσχει σε μια άτυπη πενταμερή, αλλά θα πρέπει στο τραπέζι να τεθούν και άλλες ιδέες». Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», ο κ. Τατάρ όταν έλαβε το κείμενο της ανακοίνωσης των Η.Ε., το φωτογράφησε με το κινητό του και το απέστειλε σε κάποιο σύμβουλό του, ο οποίος έκαμε τις τελικές διορθώσεις. Πρόκειται για τον κατά γενική ομολογία δεινό διαπραγματευτή, «υφυπουργό προεδρίας» του Ραούφ Ντενκτάς, τον άνθρωπο που διαπραγματεύθηκε στην τελική και το Σχέδιο Ανάν, όντας εκπρόσωπος του Ντενκτάς στην ομάδα Ταλάτ στην Ελβετία, και διαπραγματευτή επί Έρτογλου, βετεράνο Εργκιούν Ολγκούν. Πολύπειρος διπλωμάτης με ενώπιον του οποίου θέσαμε το ζήτημα, αφού αναφέρθηκε στη σημασία του τουρκικού στόχου της κυριαρχικής ισότητας, σκωπτικά σχολίασε: «Υπάρχει μια συνέπεια από τουρκικής πλευράς στους στόχους της στο Κυπριακό. Δυστυχώς από πλευράς δικής μας η μόνη συνέπεια μας είναι ότι είμαστε ασυνεπείς».

Τι λέει η Άγκυρα και τι στενός συνεργάτης του Τατάρ

Στην Άγκυρα, ενημερωμένες πηγές εξηγούν στην «Κ» ότι ο άξονας κυριαρχική ισότητα στηρίζει δύο στόχους: «Την ξεκάθαρη κυριαρχία και πλειοψηφία του τ/κ λαού στο βόρειο τμήμα της Κύπρου. Επίσης την ξεχωριστή κατοχύρωση των συμφερόντων της τ/κ πλευράς στο ζήτημα του φυσικού αερίου-ΑΟΖ, ζήτημα ζωτικής σημασίας για το δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας», καθώς τα κυριαρχικά δικαιώματα των Τ/κ ουσιαστικά διευρύνουν την ακτίνα δράσης της Τουρκίας στην Α.ν. Μεσόγειο». Αν λοιπόν οι εμπλεκόμενες πλευρές συμφωνήσουν σε αυτά τα δύο κορυφαία ζητήματα, σύμφωνα με την ίδια πηγή, η τουρκική πλευρά

θεωρεί ότι ανοίγει ο δρόμος για την διευθέτηση του Κυπριακού βάσει φόρμουλας χαλαρής συνεργασίας των δύο πλευρών σε ορισμένα πεδία και ακόμη την κοινή εκπροσώπηση της Κύπρου στο διεθνές πεδίο. Επί τούτου ο στενός συνεργάτης του κ. Τατάρ, Ογουζχάν Χασίπογλου, είχε πει προσφάτως στην «Κ»: «Ο τελικός στόχος θα μπορούσε να είναι και πάλι η ομοσπονδία. Υπάρχουν διάφορες φόρμουλες. Α.χ. και οι Τσέχοι με τους Σλοβάκους χώρισαν τους δρόμους τους, αλλά δεν έκλεισαν την πόρτα για την επανένωση. Θα μπορούσαμε να ξεκινήσουμε με δύο κράτη και στην συνέχεια να προχωρήσουμε στην διαδικασία

της επανένωσης. Αυτό άλλωστε επιβάλλει και το υφιστάμενο status quo. Εμείς πιστεύουμε ότι ήδη υφίστανται δύο κράτη. Μετά από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα θα μπορούσαν να ξεκινήσουν συνομιλίες αυτά τα δύο κράτη. Εναλλακτικά, θα μπορούσαμε να ξεκινήσουμε με μια συνομοσπονδιακή δομή ή να οδεύσουμε προς την συνομοσπονδία χρησιμοποιώντας τις υφιστάμενες παραμέτρους του ΟΗΕ. Στην συνομοσπονδία τα δεσμά των δύο κρατών μπορεί να μην έχουν συνταγματικό χαρακτήρα, να στηρίζονται περισσότερο σε διμερείς συμφωνίες. Και τα κράτη θα έχουν ενισχυμένα κυριαρχικά δικαιώματα. Ωστόσο,

προς τα έξω θα μπορούν να έχουν και πάλι κοινή εκπροσώπηση και ταυτότητα υπό την σκέπη του ΟΗΕ και της Ε.Ε. Σε αυτό το μοντέλο η κεντρική δομή θα έχει περιορισμένες εξουσίες, ενδεχομένως αποκλειστικά σε ό,τι αφορά την εξωτερική πολιτική. Για ζητήματα όπως η Ε.Ε. και ΟΗΕ, οι δύο πλευρές θα αποφασίζουν από κοινού. Έτσι, θα αναφερόμαστε σε διζωνική, δι-κοινοτική ομοσπονδία εκ νέου. Άλλωστε, ξεκινώντας από το δύσκολο, την συνομοσπονδία, και γνωρίζοντας η μια κοινότητα την άλλη καλύτερα μέσα στο χρόνο, θα μπορούσαμε σταδιακά να καταλήξουμε στην ομοσπονδία».

προς τα έξω θα μπορούν να έχουν και πάλι κοινή εκπροσώπηση και ταυτότητα υπό την σκέπη του ΟΗΕ και της Ε.Ε. Σε αυτό το μοντέλο η κεντρική δομή θα έχει περιορισμένες εξουσίες, ενδεχομένως αποκλειστικά σε ό,τι αφορά την εξωτερική πολιτική. Για ζητήματα όπως η Ε.Ε. και ΟΗΕ, οι δύο πλευρές θα αποφασίζουν από κοινού. Έτσι, θα αναφερόμαστε σε διζωνική, δι-κοινοτική ομοσπονδία εκ νέου. Άλλωστε, ξεκινώντας από το δύσκολο, την συνομοσπονδία, και γνωρίζοντας η μια κοινότητα την άλλη καλύτερα μέσα στο χρόνο, θα μπορούσαμε σταδιακά να καταλήξουμε στην ομοσπονδία».

Η κυριαρχική ισότητα

Η κυριαρχική ισότητα είναι η αρχή που διέπει τις σχέσεις μεταξύ κυρίαρχων ανεξάρτητων κρατών στη βάση του ότι όλα τα κράτη είναι ισότιμα ενώπιον του νόμου και η ενχώρια συμπεριφορά απέναντι στους πολίτες και τους κατοίκους, δεν επιτρέπει σε άλλα κράτη ανάμιξη, πράγμα που υπήρξε από καιρό το ιερό θεμέλιο του διεθνούς δικαίου. Η κυριαρχική ισότητα είναι σημαντική καθώς πρόκειται περί θεμελιώδους αξιωματικής προϋπόθεσης της διεθνούς έννομης τάξης. Είναι η πηγή άλλων πολύ σημαντικών αρχών, όπως της απαγόρευσης της χρήσης βίας και της απαγόρευσης παρέμβασης.

ΑΡΘΡΟ / Των **ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Χ. ΚΑΤΖΗΧΑΜΠΗ** και **ΠΑΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ**

Η σημασία της πολιτικής ισότητας

Στη συνάντηση των ηγετών στις 3 Νοεμβρίου εκφράσθηκε η ετοιμότητά τους να ανταποκριθούν θετικά στην πρόθεση του γενικού γραμματέα, που διατυπώθηκε και σε πρόσφατες επιστολές προς αυτούς, να διερευνήσει τη δυνατότητα σύγκλησης μιας νέας άτυπης διάσκεψης, ο δε γενικός γραμματέας έχει τώρα αναγγείλει την έναρξη της πρωτοβουλίας του. Ο γενικός γραμματέας είναι δεσμευμένος από τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, ως εντολοδόχου του, να επιδιώξη λύση στη διαχρονικά συμφωνηθείσα βάση της δικοινοτικής διζωνικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα, όπως αναφέρεται και στο ανακοινωθέν για τη συνάντηση του Βερολίνου της 25-11-2019, με ιδιαίτερη παραπομπή στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας περιλαμβανομένου του 716 του 1991 και ειδικά της παραγράφου 4 αυτού, η οποία προνοεί ότι η λύση θα βασίζεται σε ένα κυπριακό κράτος αποτελούμενο από δύο πολιτικά ίσες κοινότητες όπως ορίζεται από τον γενικό γραμματέα στην έκθεσή του της 8-3-1990. Εκεί συγκεκριμένα αναφέρεται ότι, αν και η πολιτική ισότητα δεν σημαίνει ίση αριθμητική εκπροσώπηση στην ομόσπονδη κυβέρνηση, εν τούτοις πρέπει να αντανακλάται, μεταξύ άλλων, στην αποτελεσματική συμμετοχή των δύο κοινοτήτων σε όλα τα όργανα και τις αποφάσεις της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και σε διαφαλίσεις ώστε η ομοσπονδιακή κυβέρνηση να μην έχει εξουσία να αποφασίζει εναντίον των συμφερόντων ομοσπονδιακής κοινότητας. Η θέση του Συμβουλίου

Ασφαλείας ως προς την πολιτική ισότητα επαναλαμβάνεται στα τρία τελευταία ψηφίσματα του 2483 (25-7-2019), 2506 (30-1-2020) και 2537 (28-7-2020), με ρητή και πάλι αναφορά στην παράγραφο 4 του 716, εκφράζοντας έτσι το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του στη βεβαίωση της ως θεμελιακής και προς αποφυγή οποιουδήποτε ενδεχομένου απόκλισης από αυτή. Στο ανακοινωθέν του Βερολίνου γίνεται επίσης αναφορά σε επαναβεβαίωση της δέσμευσης των μερών στην κοινή διακήρυξη της 11-2-2014, στις προηγούμενες συγκλήσεις και στο πλαίσιο των έξι σημείων του γενικού γραμματέα της 30-6-2017 στο Κραν Μοντάνα. Όπως ο γενικός γραμματέας, έτσι και τα μέρα είναι λοιπόν δεσμευμένα στα πιο πάνω.

Το θέμα της πολιτικής ισότητας είναι όντως θεμελιώδους σημασίας, είναι δε με αναφορά σε αυτό που πολλές φορές γίνονται δηλώσεις της τουρκικής πλευράς για άλλες μορφές λύσης με ιδιαίτερη έμφαση σε δύο ισότιμα κράτη. Τα δύο ισότιμα κράτη συμβιβάζονται βέβαια με τη δικονομική, διζωνική ομοσπονδία με πολιτική ισότητα εφόσον εντάσσονται στα ομοσπονδιακά πλαίσια. Νοούμενου δε ότι τούτο γίνεται σεβαστό, τέτοιες τοποθετήσεις δεν συνεπαγονται αναγκαστικά αναιρέση της ομοσπονδιακής δομής. Είναι λοιπόν σημαντικό να μην υπάρχει αμφιβολία ως προς τη δική μας δέσμευση στη συμφωνημένη βάση της λύσης, περιλαμβανομένης της πολιτικής ισότητας, που θα είναι και η απάντηση στις τουρκικές αιτιάσεις για άλλες μορφές λύσης, αφού οιασδήποτε ισότιμη υπόσταση των συνιστώσων

Το θέμα της πολιτικής ισότητας είναι όντως θεμελιώδους σημασίας, είναι δε με αναφορά σε αυτό που πολλές φορές γίνονται δηλώσεις της τουρκικής πλευράς για άλλες μορφές λύσης με ιδιαίτερη έμφαση σε δύο ισότιμα κράτη.

πολιτειών στο πλαίσιο της ομοσπονδιακής δομής χωρίς να υπάρχει παρέκκλιση από την αντίληψη του ενός κράτους.

Στο πλαίσιο του γενικού γραμματέα καταγράφεται, σε σχέση με την πολιτική ισότητα, ότι, όσον αφορά την αποτελεσματική συμμετοχή, θα υπάρχει αφ' ενός εκ περιτροπής προεδρία με αναλογία 2/1 και αφ'ετέρου, όσον αφορά στη λήψη των αποφάσεων, οι αποφάσεις θα λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία και μία θετική ψήφο, σε περίπτωση δε αδιεξόδου θα υπάρχει μηχανισμός επίλυσης. Σε πρόσφατη συνέντευξη του, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας ανέφερε ότι στην αναμενόμενη διάσκεψη δεν προτίθεται να διαπραγματευθεί την υφιστάμενη βάση της λύσης και ότι στο Κραν Μοντάνα δεν διαφοροποιήθηκε όσον αφορά αυτήν αλλά ως προς κάποια προαπαιτούμενα που θα διασφαλίζουν τη λειτουργικότητα, βιωσιμότητα και αποδεκτότητα της λύσης. Αυτό, πέραν των εγγυήσεων και των στρα-

τευμάτων, ήταν τα αφορώντα την πολιτική ισότητα και δη ως προς την εκτελεστική εξουσία, διότι, όπως είπε, θα ήταν άδικο η μικρότερη κοινότητα να ελέγχει με τη θετική της ψήφο όλες τις αποφάσεις της κεντρικής κυβέρνησης, εξ ου και ο ίδιος εισηγήθηκε η θετική ψήφος των Τουρκοκυπρίων να περιοριστεί σε περιπτώσεις που βλάπτονται τα ειδικότερα συμφέροντά τους.

Στην έκθεση, όμως, του γενικού γραμματέα της 8-3-1990 η αναφορά στις διασφαλίσεις προς αποφυγή αποφάσεων της ομοσπονδιακής κυβέρνησης εναντίον των συμφερόντων μιας κοινότητας είναι διάφορη και επιπρόσθετη της αναφοράς σε αποτελεσματική συμμετοχή των δύο κοινοτήτων σε όλα τα όργανα και τις αποφάσεις της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Η οποιoδδήποτε τέτοια διαφοροποίηση ως προς την πολιτική ισότητα συνιστά απόκλιση από βασική πτυχή της λύσης και ανοίγει τον δρόμο για διαφοροποιήσεις της άλλης πλευράς σε άλλα θέματα. Η πολιτική ισότητα, εκφραζόμενη ως αποτελεσματική συμμετοχή, είναι συνυφασμένη με την έννοια της δικονομικής διζωνικής ομοσπονδίας αφού, αν και όχι αριθμητική, εν τούτοις παραμένει ισότητα, ώστε η λήψη των αποφάσεων της ομοσπονδιακής κυβέρνησης να μην είναι θέμα αριθμητικής πλειοψηφίας ή μεγαλύτερης και μικρότερης κοινότητας ως να επρόκειτο για ενιαίο κράτος αλλά από κοινού άσκησης της εξουσίας. Η έμφαση πρέπει μάλλον να είναι στην εξεύρεση εκείνου του αποτελεσματικού μηχανισμού επίλυσης αδιεξόδων

που θα διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Στη μείωση δε των πιθανοτήτων αδιεξόδου μπορεί να συντείνουν και τα ακόλουθα –

1. Το περιορισμένο των αρμοδιοτήτων της ομοσπονδιακής κυβέρνησης.

2. Η λειτουργία της ομόσπονδης Κύπρου, ως μέλους της Ε.Ε., στις παραμέτρους της Ε.Ε.

3. Σε συνάρτηση και με τη σταθμισμένη διασταυρούμενη ψήφο, η λειτουργία της ομοσπονδιακής κυβέρνησης στο πλαίσιο του κοινοτικού συστήματος, δημιουργώντας τέτοιες κοινότητες κοινοτικών συμφερόντων που θα υπερβαίνουν τις κοινοτικές διαφορές και στην πράξη θα ευνοούν συμπράξεις, όπως και η αντιπροσωπευτική πολυκομματική συμμετοχή στο Υπουργικό Συμβούλιο.

4. Η μείωση της αναλογίας που αντιστοιχεί στη μία θετική ψήφο εκ της διευρύσεως της συμμετοχής στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Η αποδοχή της πολιτικής ισότητας, που είναι και η βασική απαίτηση της άλλης πλευράς, θα δεσμεύσει ανάλογα και εκείνη στα άλλα σημεία του πλαισίου τα οποία μας ευνοούν και θα αποτελέσει το ουσιαστικό αντίδοτο, ώστε η λήψη των αποφάσεων της ομοσπονδιακής κυβέρνησης να μην είναι θέμα αριθμητικής πλειοψηφίας ή μεγαλύτερης και μικρότερης κοινότητας ως να επρόκειτο για ενιαίο κράτος αλλά από κοινού άσκησης της εξουσίας. Η έμφαση πρέπει μάλλον να είναι στην εξεύρεση εκείνου του αποτελεσματικού μηχανισμού επίλυσης αδιεξόδων

γραμμάτων αναφέρεται ότι κατά το πέρας της διάσκεψης διαφαινόταν ήταν κοντά μία συμφωνία όσον αφορά τις εδαφικές προσαρμογές. Ακόμα πιο σημαντική είναι η επισήμανση των έξι σημαντικών εκκρεμιών των εγγυήσεων δεν είναι βιώσιμο και ότι θα πρέπει να αντικατασταθεί με ένα νέο σύστημα ασφαλείας και μηχανισμού επιτήρησης της λύσης, ενώ γίνεται αναφορά και σε προοπτική συμφωνίας σε ανώτατο επίπεδο για τη σταδιακή αποχώρηση των στρατευμάτων και την τελική της κατάληξη.

Είναι σημαντικό να θυμούμαστε ότι ο γενικός γραμματέας παρουσίασε το πλαίσιο των έξι σημείων του εν όψει, όπως αναφέρει στην έκθεσή του, της απροθυμίας των μερών να σημειώσουν πρόοδο στο ένα τραπέζι που αφορούσε την εσωτερική δομή αν δεν επιτυγχάνετο πρόοδος στο άλλο τραπέζι που αφορούσε την ασφάλεια και τις εγγυήσεις, ώστε να υπάρχει ενώπιον των μερών ένα πλαίσιο για την επίλυση ταυτόχρονα και όχι ξεχωριστά ή μεμονωμένα των έξι σημαντικών εκκρεμιών των εγγυήσεων, ώστε να επιτευχθεί η απαιτούμενη κρίσιμη πολιτική απόφαση, ώστε να διανύσουμε και το τελευταίο μίλι που δεν διανύθηκε στο Κραν Μοντάνα και να μην παραμείνει εσαεί τελευταίο.

Ο κ. Δημήτριος Χ. Κατζηχαμπής είναι πρώην πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Ο κ. Παύλος Αναστασιάδης είναι πρώην πρόεδρος.

Στο τραπέζι η χαλαρή μέχρι και ορίων Συνομοσπονδία

Η διεθνής κοινότητα θεωρεί πλέον πως το παιχνίδι θα κριθεί στο πεδίο της κυριαρχίας

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Στο τραπέζι της διαπραγμάτευσης μπαίνει πλέον και το σενάριο της χαλαρής ομοσπονδίας, η οποία ενδέχεται να κινηθεί στα όρια της συνομοσπονδίας, καθώς μέρος του διεθνούς παράγοντα το θεωρεί ένα ρεαλιστικό σενάριο, με κλειδί την κυριαρχία του κράτους. Το πρώτο βήμα που θα καταδειξει πού οδηγούνται τα πράγματα, είναι η έλευση της ειδικής απεσταλμένης των Η.Ε. Τζέιν Χολ Λουτ, η οποία έχει την εντολή να διαπιστώσει αν οι συνομιλίες θα συνεχίσουν από εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντάνα. Θα επικεντρωθεί στο ποιοι είναι οι στόχοι των δύο πλευρών. Αν δηλαδή συμφωνούν με την ομοσπονδία, το Πλαίσιο Γκουτιέρρες και αν επιβεβαιώνουν τις υφιστάμενες συγκλίσεις, ή αν έχουν άλλες σκέψεις και νέες ιδέες πλέον να συζητήσουν. Το ζήτημα των νέων ιδεών βεβαίως δεν αποτελεί μία απλή συζήτηση. Προκύπτει το ερώτημα ότι αν ανοίξει το κεφάλαιο των νέων ιδεών, τι θα σημαίνει αυτό για τα χρονικά περιθώρια των διαπραγματεύσεων και σίγουρα ποια νέα δεδομένα θα βάλει η Τουρκία στο τραπέζι.

Πάντως, τα μηνύματα που βγαίνουν από πλευράς των Ηνωμένων Εθνών είναι συγκεκριμένα. Υπάρχουν οι διπλωματικές πηγές που σημειώνουν πως ο Αντόνιο Γκουτιέρρες θέλει να λάβει διαβεβαιώσεις πως οι δύο πλευρές έχουν τη βούληση να προχωρήσουν βάσει του πλαισίου του, προτού συγκαλέσει την άτυπη πενταμερή. Όπως έχει αναφέρει και στο παρελθόν η «Κ», το τελευταίο που θέλει ο Αντόνιο Γκουτιέρρες είναι μία διάσκεψη που θα καταλήξει σε ναύαγιο, ή έστω αδιέξοδο με την κάθε πλευρά να θέτει νέα ζητήματα στο τραπέζι. Υπάρχουν, ωστόσο, και οι πληροφορίες που προέρχονται από την έδρα των Η.Ε., ότι η άτυπη

Στο διπλωματικό παρασκήνιο θεωρείται πιθανή μία χαλαρή ομοσπονδία που μπορεί και να φτάνει στα όρια της συνομοσπονδίας. Να υπάρχει μία διεθνής προσωπικότητα και από εκεί και πέρα ο καθένας να μπορεί να λειτουργεί αυτόνομα. Το κλειδί ωστόσο θα είναι η μία κυριαρχία.

πενταμερής θα πρέπει να προχωρήσει σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, ακόμη και μέσα στις επόμενες βδομάδες. Αυτό φέρεται να ευνοούν μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, αλλά και κράτη μέλη της Ε.Ε., τα οποία αντιλαμβάνονται πως τον Δεκέμβριο θα επανέλθει το ζήτημα κυρώσεων κατά της Τουρκίας. Αν υπάρχει πρόδος στο Κυπριακό και πλάνο για πενταμερή διάσκεψη, τότε το ενδεχόμενο επιβολής κυρώσεων κατά της Τουρκίας θα απομακρυνθεί, κάτι που ευνοούν και θέλουν αρκετά κράτη μέλη της Ε.Ε., τα οποία έχουν συμφέροντα με την Τουρκία.

Οι θέσεις Τατάρ

Ήδη κατά το πρώτο δείπνο γνωριμίας Αναστασιάδη-Τατάρ, οι δύο ηγέτες έκαναν μία άτυπη συζήτηση για το Κυπριακό. Σύμφωνα με έγκυρες διπλωματικές πηγές, ο Ερσίν Τατάρ φέρεται να ξεκαθάρισε ότι θα ακολουθήσει τις οδηγίες της Τουρκίας. Διαμήνυσε στον πρόεδρο Αναστασιάδη πως θέλει πενταμερή διάσκεψη, καθώς εκεί παρών θα είναι ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών Μεβλούτ Τσαβούσογλου. Οι ίδιες πηγές σημείωσαν πως ο Ερσίν

Τατάρ δεν δεσμεύθηκε από το ανακοινωθέν της διάσκεψης στο Βερολίνο, ξεκαθαρίζοντας πως θέση της Άγκυρας είναι να αναγνωριστεί η κυριαρχία.

Ο Τ/κ ηγέτης υποστηρίζει τη δημιουργία δύο ισότιμων κυρίαρχων λαών και σε ό,τι αφορά τις εγγυήσεις και τα στρατεύματα, διαμήνυσε πως θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα συμφέροντα στην Τουρκία. Σε ό,τι αφορά πάντως τα δύο κράτη, έγκυρες πηγές σημειώνουν πως ο πρόεδρος Αναστασιάδης τον ρώτησε γιατί επιμένει σε δύο κράτη δεδομένου ότι η Ε.Ε. δεν πρόκειται να τα δεχτεί. Ο κ. Τατάρ φέρεται να ανταπάντησε πως δεν θα υπάρχει Ε.Ε. σε δέκα χρόνια.

Η ουσία στην κυριαρχία

Το ερώτημα είναι αν ο πρόεδρος της Δημοκρατίας θα συζητήσει νέες ιδέες που θα τεθούν στο τραπέζι. Αυτό που φέρεται να συζητείται στο διπλωματικό παρασκήνιο είναι μία χαλαρή ομοσπονδία που μπορεί και να φτάνει στα όρια της συνομοσπονδίας. Να υπάρχει μία διεθνής προσωπικότητα και από εκεί και πέρα ο καθένας να μπορεί να λειτουργεί αυτόνομα. Υπενθυμίζεται πως κάτι παρόμοιο είχε συζητηθεί το φθινόπωρο του 2018, μεσούσης της φημολογίας περί λύσης δύο κρατών. Ο πρόεδρος είχε θέσει συγκεκριμένα στο Εθνικό Συμβούλιο το ενδεχόμενο αποκεντρωμένης ομοσπονδίας, χωρίς ωστόσο να δίνει περισσότερες λεπτομέρειες. Αυτό το μοντέλο, το έβλεπε θετικά και ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου, ο οποίος σε συνέντευξή του στην «Κ» μίλησε για την ανάγκη μιας ομοσπονδίας στην οποία θα διασφαλίζεται η μία κυριαρχία, η μία διεθνής προσωπικότητα και ιθαγένεια, αλλά δεν θα πρέπει να είναι φορτωμένη με εξουσίες η κεντρική κυβέρνηση. Σύμφωνα με διπλωματικές πηγές, ένα

τέτοιο σχέδιο φέρεται να βλέπει θετικά και η Βρετανία. Δεν θα πρέπει να αγνοηθεί, ότι σε συνέντευξή του στην «Κ» ο Βρετανός ύπατος αρμοστής Στήβεν Λίλι είχε αναφέρει, πως η μόνη λύση είναι να παρακαθίσουν στο τραπέζι των συνομιλιών και να υπάρξει συμβιβασμός στις επιδιώξεις των δύο πλευρών, υπογραμμίζοντας την ανάγκη αποδοχής της πολιτικής ισότητας, από πλευράς των Ε/κ. Ο Ερσίν Τατάρ, σήμερα πάντως, μιλάει για δύο ισότιμους κυρίαρχους λαούς και το παιχνίδι θα παιχτεί όπως όλα δείχνουν στην κυριαρχία του κράτους, αν δηλαδή θα είναι αδιαίρετη ή όχι. Αν η κυριαρχία εκπιγάζει ισότιμα από τις δύο κοινότητες, τότε στο μέλλον υπάρχει η ανησυχία ότι η κάθε πλευρά θα είναι αδιαίρετη την κυριαρχία της και να φύγει. Αξίζει να σημειωθεί, πάντως, πως στο κοινό ανακοινωθέν Αναστασιάδης – Ερογλου, αυτό για το οποίο δέχτηκε κριτική η κυβέρνηση, είναι το γεγονός ότι έφυγε από το πλαίσιο η αδιαίρετη κυριαρχία.

Η ανησυχία της διάσκεψης

Πάντως, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, αν και έχει εκφράσει τη βούλησή του να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων σε μία πενταμερή διάσκεψη, κατά τη διάρκεια του Εθνικού Συμβουλίου εξέφρασε τις ανησυχίες του για το αποτέλεσμα της διάσκεψης. Όπως ανέφερε στο σενάριο μιας πενταμερούς, κάποιος Ευρωπαίος εταίρος θα βρουν το «πρόσχημα» να μην προχωρήσουν σε κυρώσεις κατά της Τουρκίας. Σημείωσε πως αν η ε/κ πλευρά αρνηθεί να παραστεί σε πενταμερή, τότε θα φορτωθεί την ευθύνη, ενώ η Τουρκία θα φανεί πως είναι έτοιμη να συζητήσει. Η εκτίμηση που εξέφρασε ο πρόεδρος είναι πως η «βιασύνη» για πενταμερή, έγκειται στο ότι η Τουρκία προσπαθεί να αποφύγει τις κυρώσεις.

Ο Νίκος Αναστασιάδης ανησυχεί για τη «βιασύνη» σύγκλησης πενταμερούς συνάντησης εκφράζοντας την εκτίμηση πως στόχος είναι να αποφευχθεί η επιβολή κυρώσεων κατά της Τουρκίας από την Ε.Ε.

Άλλα ο Αναστασιάδης, άλλα ο Αβέρωφ

Ενδιαφέρον προκαλεί και το γεγονός ότι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας εξέφρασε για ακόμα μία φορά τη διαφωνία του για τα περί πολιτικής ισότητας. Όπως είπε στο Εθνικό Συμβούλιο, στόχος της Τουρκίας είναι ο έλεγχος ολόκληρης της Κύπρου και γι' αυτό θέλουν τη μία θετική ψήφο και την ισότιμη συμμετοχή. Ο ίδιος διαμήνυσε κατά τη διάρκεια του Εθνικού Συμβουλίου ότι η πολιτική ισότητα όπως την θέτουν οι Τ/κ δεν περιλαμβάνεται στα ψηφίσματα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Διαφορετική προσέγγιση γύρω από τις εξελίξεις, είχε ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου κατά τη διάρκεια του

Εθνικού Συμβουλίου. Ο ίδιος εξέφρασε την εκτίμηση πως η Άγκυρα θα θέσει το θέμα της πολιτικής ισότητας και όχι των δύο κρατών. Δεν παρέλειψε να ψέξει μάλιστα τη στάση πολιτικών αρχηγών που ανησυχούν για αλλαγή βάσης λύσης από τον Τατάρ σημειώνοντας πως η πλειοψηφία των πολιτικών αρχηγών συζητά σιδηρόποτε άλλο παρά συμφωνημένη βάση λύσης. Ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ ξεκαθάρισε πως αν βάσουμε ως προϋπόθεση τον τερματισμό των προκλήσεων στην κυπριακή ΑΟΖ, τότε δεν θα πάμε σε διαπραγματεύσεις και ξεκαθάρισε πως δεν θα πετύχουμε ποτέ κυρώσεις εναντίον της Τουρκίας.

Το Βαρώσι αντίδοτο πανδημίας-κρίσης για τον Ερντογάν

Ιδιόρρυθμη τουρκική ανάγνωση για τις τελευταίες εξελίξεις και βέτο από την τουρκοκυπριακή αντιπολίτευση στο Σχέδιο της Άγκυρας

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

Η 15η Νοεμβρίου 2020 περνά στη σύγχρονη ιστορία της Κύπρου ως μια θλιβερή ημέρα, κατά την οποία η τουρκική Προεδρία στήνει στο περικόλειστο Βαρώσι ένα νέο επιφωνηματικό show. Ο πρόεδρος της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, έχοντας στο ένα πλευρό του τον αρχηγό των Γκριζών Λύκων Ντεβλέτ Μπαχτσέλι και στο άλλο τον νέο Τ/κ ηγέτη Ερσίν Τατάρ, μπαίνει στην ερειπωμένη πόλη, για να πραγματοποιήσει αυτό που εξηγεί, ένα «πικνίκ». Η επίσκεψη Ερντογάν «στο λάφυρο πολέμου» εξαγγέλθηκε με αφορμή την επέτειο της ίδρυσης της «ΤΑΒΚ» το 1983. Λίγο πριν από την εξαγγελία περί «πικνίκ», στο εσωτερικό του Βαρωσιού μπήκαν τουρκικά συνεργεία και ασφαλοστρώσαν τους δύο πλέον εμπορικούς –πριν μισό αιώνα– δρόμους, έβαλαν κάμπους γλάστρες ένθεν και ένθεν των δρόμων σημάδι ότι η περικόλειστη έπεται να ανοίξει και έφτιαξαν κι ένα μεγάλο «εθνικό» κήπο, προς υποδοχή των υψηλών επισκεπτών σήμερα. Ταυτόχρονα, όπως γίνεται γνωστό τουρκικές κρατικές δομές και εταιρείες, ετοιμάζουν σχέδια για ανοικοδόμηση της πόλης.

Η τουρκική ανάγνωση

«Δεν πρέπει να αγνοήσουμε το σύνολο του Βαρωσιού. Πλέον δεν υπάρχει το κλειστό Βαρώσι. Υπάρχει ανάγκη για επενδύσεις σε ολόκληρο το Βαρώσι», δήλωσε ο στενός συνεργάτης του Ερσίν Τατάρ, Ογούζχαν Χασίπογλου, ο οποίος αναμένεται να αναλάβει σημαντική θέση στο νέο σχήμα. Ο Χασίπογλου χαρακτηρίζει το άνοιγμα του Βαρωσιού υπό Τ/κ διοίκηση ως μια τελειωμένη

υπόθεση, δίχως επιστροφή στο παρελθόν, που έρχεται να αλλάξει τα δεδομένα στο Κυπριακό. Την άποψη του κ. Χασίπογλου συμμερίζονται οι κύκλοι της Τ/κ Δεξιάς και οι συνεργάτες της Άγκυρας στην κοινότητα. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της επιστολής, την οποία απέστειλε πριν από λίγες ημέρες στην Ε.Ε., ο «πρόεδρος της Ένωσης Τ/κ Λήμων» στην Ε.Ε., με την οποία η Τ/κ πλευρά επιχειρεί να απαντήσει σε προσφυγή της Ένωσης των Λήμων της Κύπρου στην Ε.Ε. για το ζήτημα του Βαρωσιού. Στην επιστολή ξεχωρίζουν τρία σημεία:

Πρώτο: η τουρκική εισβολή έλαβε χώρα με βάση το 4ο Άρθρο των Συνθηκών Εγγυήσεων και καμία απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν χαρακτηρίζει ως «παραβίαση» ή «εισβολή» την κίνηση της Τουρκίας στο νησί το 1974.

Δεύτερο: 45 χρόνια μετά, η Τ/κ πλευρά και συγκεκριμένα η «κυβέρνηση» αποφάσισε να ανοίξει τον δρόμο για την επιστροφή των ιδιοκτητών περιουσιών στην κλειστή πόλη του Βαρωσιού. Απόφαση που λήφθηκε με βάση τον σεβασμό της αρχής της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, και στα κατεχόμενα έπιασε δουλειά η «Επιτροπή Καταγραφής του Βαρωσιού», που καταγράφει την κατάσταση των ακινήτων περιουσιών, τα ρίσκα και τις δυσκολίες σε ό,τι αφορά την ανοικοδόμηση της περιοχής.

Τρίτο: Η «κυβέρνηση» προχωρά στην τροποποίηση του καθεστώτος της κλειστής πόλης από «στρατιωτική» σε «αστική» ζώνη. Παράλληλα, στην πόλη πιάνει δουλειά η «Επιτροπή Ακίνητης Περιουσίας», η οποία θα παρέχει «λύσεις» για τις ακίνητες περιουσίες όπως λ.χ. την

Κατά τη μεγάλη εκδήλωση διαμαρτυρίας των Τ/κ το βράδυ της Τρίτης, πολλά ήταν τα συνθήματα των διαδηλωτών κατά του εποικισμού των Βαρωσίων.

αποζημίωση ή την ανταλλαγή. Παρουσιάζοντας ως «τετελεσμένο γεγονός» το άνοιγμα της κλειστής πόλης υπό Τ/κ διοίκηση, η Τ/κ Ένωση Λήμων» επιχειρεί να εντυπωσιάσει την Ε.Ε., ισχυριζόμενη ότι αρκετοί Ε/κ ιδιοκτήτες ακινήτων περιουσιών στο Βαρώσι έχουν ήδη εκδηλώσει ενδιαφέρον για το τουρκικό σχέδιο. Παράλληλα, τονίζει ότι από τις 25 Οκτωβρίου από την περιοχή έχουν περάσει περίπου 40.000 επισκέπτες.

Κρίση και βέτο

Η επιστολή της Τ/κ Ένωσης Λήμων», είναι σημαντική καθώς έριξε φως στο σκεπτικό Άγκυρας-Τατάρ για το Βαρώσι, λίγα εικοσιτετράωρα πριν ο Τούρκος Πρόεδρος εισέλθει στην κλειστή πόλη. Στην Τουρκία η συγκεκριμένη εξέλιξη, βρίσκει ενδιαφέρον για το τουρκικό σχέδιο. Παράλληλα, τονίζει ότι από τις 25 Οκτωβρίου από την περιοχή έχουν περάσει περίπου 40.000 επισκέπτες.

Πρόδρομος της επίσκεψης Ερντογάν ήταν ο αντιπρόεδρος του Φουάτ Οκτάι, ο οποίος στις 24 Οκτωβρίου πήγε στην περικόλειστη, μοίρασε παιχνίδια σε παιδιά στην παραλία και πρόσφερε σνακ και αναψυκτικά, σε μια ιδιόμορφη δειξίωση, έξω από το ερειπωμένο εστιατόριο, «Φάληρος».

ως νέο μέγα επίτευγμα της κυβέρνησης Ερντογάν, μετά τη νίκη του Αζερμπαϊτζάν στο Καραμπάχ. Τώρα ο Ταγίπ Ερντογάν, σε συνεργασία με το τουρκικό εθνικιστικό κίνημα του Μπαχτσέλι, επιχειρούν με λάβαρο το Βαρώσι να αποστρέψουν την προσοχή της τουρκικής κοινής γνώμης από την πανδημία και την οικονομική κρίση που πλήττουν βαριά την τουρκική κοινωνία. Σε σημείο που τελευταίες σφυγιομετρήσεις στην Τουρκία κάνουν λόγο για συρρίκνωση της εκλογικής βάσης της κυβερνητικής συμμαχίας. Η μετατροπή του Βαρωσιού σε ένα είδος «προεκλογικού πυροτεχνήματος» της κυβέρνησης Ερντογάν είναι μια εξέλιξη στην οποία αντιδρά έντονα η Τ/κ αντιπολίτευση που εμμένει στη ΔΔΟ. Η Τ/κ Αριστερά, υπογραμμίζοντας τη σημασία της λύσης του Κυπριακού με βάση το πλαίσιο του ΟΗΕ, θέτει βέτο στο τουρκικό σχέδιο για το Βαρώσι, πράγμα που ξεκαθάρισε τις τελευταίες μέρες στη «βουλή». Το ίδιο πράττουν και άλλοι πολιτικοί και

κοινωνικοί φορείς της Τ/κ κοινότητας. Ο Τ/κ ακτιβιστής Χασάν Γκιαντζί, μέσω της «Γενί Ντουζέν», τόνισε ότι «46 χρόνια μετά την τουρκική εισβολή, όταν από την πόλη εκδιώχθηκαν οι άνθρωποι, η Άγκυρα και η Τ/κ ηγεσία έρχονται σήμερα να διώξουν και τα «φαντάσματα»! Δηλαδή τις αναμνήσεις και τα σημάδια των πραγματικών ιδιοκτητών από το Βαρώσι!». Ο Γκιαντζί τονίζει ότι η τουρκική πλευρά επιχειρεί να στήσει τη νέα «άλωση» της περικόλειστης πόλης με την είσοδο επισκεπτών με σημαίες στα χέρια και τις σημειολογίες που αυτό έχει όπως φάνηκε κατά την πρόσφατη επίσκεψη του Αντιπροέδρου της Τουρκίας Φουάτ Οκτάι: «Εκτός από την προσπάθεια του εκτουρκισμού και τις αλλοιώσεις της συλλογικής μνήμης, θα πρέπει να επιστημονηθεί και προστάθεται εξισλαμοποίησης. Την ίδια στιγμή, η εισήγηση Ερντογάν για πικνίκ είναι σαφές παράδειγμα για το πώς το κακό μπορεί να καταστεί κάτι κομμάτι της καθημερινότητας».

Στους δρόμους για την επανένωση οι Τ/κ

Πέντε πρόσωπα της τ/κ κοινότητας μιλούν στην «Κ» για τα αίτια που οδήγησαν στη μεγάλη «Πορεία για τη Δημοκρατία»

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Την περασμένη Τρίτη 10 Νοεμβρίου χιλιάδες Τ/κ βγήκαν στους δρόμους της κατεχόμενης Λευκωσίας για να διαμαρτυρηθούν για την ανάμειξη της Τουρκίας στα εσωτερικά ζητήματα της τ/κ κοινότητας, αλλά και θέλοντας να διατρανώσουν την αντίθεσή τους στο άνοιγμα των Βαρωσίων. Μεγάλη μερίδα της τ/κ κοινότητας θεωρεί απαράδεκτες τις κινήσεις του προέδρου της Τουρκίας και την εμπλοκή του στα εσωκομματικά πράγματα των Τ/κ. Ιδιαίτερη σημασία έχει ότι η «Πορεία για τη Δημοκρατία», όπως ονομάστηκε η διαμαρτυρία των Τ/κ, διοργανώθηκε όχι από την αντιπολίτευση, τους διαφωνούντες δηλαδή με την εκλογή Ερσίν Τατάρ, αλλά από ανέντακτους πολίτες.

Ο πρόεδρος του τ/κ Συνδέσμου Δασκάλων (ΚΤΟ) Σενέρ Ελτσιλ είπε ότι κατάφεραν να συγκεντρώσουν περίπου 10.000 άτομα, ίσως και περισσότερα και ότι σκοπεύουν να διαμαρτυρηθούμε ξανά, «θα συγκεντρωθούμε μέσω της πλατφόρμας «This Island is Our – Αυτή η χώρα είναι δική μας», επειδή ο κ. Τατάρ δεν αντιπροσωπεύει τους Τ/κ, είναι μαριονέτα της Τουρκίας, του κ. Ερντογάν». Όπως εξήγησε ο κ. Ελτσιλ στην «Κ», το βασικό ζήτημα της διαμαρτυρίας της περασμένης εβδομάδας ήταν να αντιδράσουν στις παρεμβάσεις της Τουρκίας στα εσωτερικά των Τ/κ, στην εμπλοκή του κ. Ερντογάν και του ΑΚΡ στα εσωκομματικά της τ/κ κοινότητας, και να αποτρέψουν περαιτέρω ανάμειξη των, και να δηλώσουν την αντίθεσή τους στο άνοιγμα των Βαρωσίων. «Θέλουμε λύση και επανένωση, αυτά ήταν τα τρία βασικά μηνύματα που προσπαθήσαμε να στείλουμε, όχι μόνο στην Τουρκία, αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο, και φυσικά στους Ε/κ».

Ειδικότερα για το άνοιγμα των Βαρωσίων ο κ. Ελτσιλ τόνισε «είμαστε αντίθετοι σε αυτό και ότι ο κ. Ερντογάν αγνόασε τα σχετικά ψηφίσματα των Η.Ε., παραβιάζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα των νόμιμων κατοίκων της πόλης». Σύμφωνα με τον κ. Ελτσιλ ο Ερσίν Τατάρ κέρδισε τις εκλογές επειδή στηρίχθηκε στους εποίκους, τους φασίστες και τους φανατικούς, οι οποίοι εκμεταλλεύονται τις ε/κ περιουσίες στον Βορρά, «απορώ γιατί ο κ. Αναστασιάδης, αλλά και η Ε.Ε. θέλουν

Θέλουμε λύση και επανένωση, αυτά ήταν τα βασικά μηνύματα που προσπαθήσαμε να στείλουμε, όχι μόνο στην Τουρκία, αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο, και φυσικά στους Ε/κ», λέει ο πρόεδρος του τ/κ Συνδέσμου Δασκάλων Σενέρ Ελτσιλ.

«Είχα περιέργεια από μικρή βλέποντας το κλειστό Βαρώσι, όμως δεν ήθελα ποτέ να πάω. Όμως όταν άνοιξε πήγα και είδα τα κτήρια χωρίς παράθυρα, πόρτες, άδεια μέσα... όμως φύτεψαν λουλούδια στους δρόμους, αυτό δεν είναι λογικό, είναι τραγελαφικό...».

να συναντήσουν αυτόν τον άνθρωπο;» αναρωτιέται. «Θέλουμε λύση και ο κ. Αναστασιάδης θέλει να συναντήσει έναν άνθρωπο, τον κ. Τατάρ, που είναι υπέρ της διχοτόμησης (division) και σύμφωνα με τη Συνθήκη της Ζυρίχης, το Ταξίμ (διχοτόμηση), η Ένωση απαγορεύεται. Προσπαθούν να καλλιεργήσουν τον φόβο, μας απειλούν και μάλιστα σκοπεύουν να μας πάνε και στα δικαστήρια, 'δεν μας θέλουν'. Βάζουν πρόστιμα σε όσους μιλάνε ελληνικά και μας αποκαλούν προδότες, επειδή

δεν τους υποστηρίζουμε και σεβόμαστε τα ανθρώπινα δικαιώματα, τους Ε/κ». Θα μπορούσε όμως ο κ. Αναστασιάδης να μη συναντήσει τον εκλεγμένο Τ/κ ηγέτη, ρωτώ τον κ. Ελτσιλ, ο οποίος είναι κάθητος: «Ο κ. Τατάρ δεν εκπροσωπεί τους Τ/κ, εκπροσωπεί το ΑΚΡ, τον κ. Ερντογάν και την Τουρκία, έλαβε τις ψήφους των εποίκων και όχι της πλειοψηφίας των Τ/κ. Ούτε ο Ραούφ Ντενκτάς δεν είχε μιλήσει για διχοτόμηση, ακόμα και αν αρνείτο τις διαπραγματεύσεις ποτέ δεν μίλησε για διχοτόμηση, σεβόταν τουλάχιστον τις διμερείς συμφωνίες. Έχει ο λαός τη δύναμη να ανατρέψει τα πράγματα ρωτώ τον κ. Ελτσιλ; «Εμείς θα αγωνιστούμε για τα δικαιώματά μας, και οι Ε/κ πολιτικοί πρέπει να το καταλάβουν αυτό, παλεύουμε για τη χώρα μας, για την Κύπρο, όχι για την Τουρκία».

Ο ακτιβιστής Κεμάλ Μπαϊκαλί, μιλώντας στην «Κ», τόνισε ότι είναι πολύ σημαντικό ότι η διαδήλωση διαμαρτυρίας διοργανώθηκε από ανεξάρτητους ακτιβιστές, που δεν έχουν καμία σχέση με κόμματα και δεν ανήκουν μόνο στην αντιπολίτευση και σημειώνει: «Αυτή η διαδήλωση δεν ήταν μόνο εναντίον

της επέμβασης της Τουρκίας στις εκλογές, αλλά μία συνολική αντίδραση στην εμπλοκή της Άγκυρας στα εσωκομματικά των τ/κ κομμάτων, «Το μεγαλύτερο κόμμα της δεξιάς, το UBP, δεν μπόρεσε καν να εκλέξει ελεύθερα τον πρόεδρό του. Γενικά η συγκεκριμένη διαδήλωση δεν αποσκοπούσε στο να αντιδράσουμε μόνο για την εκλογή Τατάρ, αλλά για όλα όσα συμβαίνουν. Δεν ήταν μία παραδοσιακή διαμαρτυρία της αντιπολίτευσης», συμπληρώνοντας «Είναι κρίμα που έχασε ο κ. Ακιντζί για όλους τους Κύπριους, γιατί ήταν μία ισχυρή φηγούρα επανένωσης. Ο Μουσταφά Ακιντζί έχανε ό, τι μπορούσε για να φέρει τη λύση στο Κραν Μοντάνα, και αυτό είναι κάτι που πληρώσε στο τέλος. Είναι σημαντικό, λοιπόν, ποιος εκλέγεται ως ηγέτης των Τ/κ, σε αντίθεση με όσους λένε ότι δεν έχει σημασία. Σίγουρα σήμερα όσοι επιθυμούμε λύση είμαστε πιο αδύναμοι».

Σκεπτικά με το άνοιγμα των Βαρωσίων ο κ. Μπαϊκαλί είπε: «Φυσικά, διαδηλώσαμε και για όσα συμβαίνουν στα Βαρώσια, κατ' αρχάς είναι εναντίον του διεθνούς δικαίου, αλλά είναι και ένα είδος εκβιασμού, παίζει

με τα συναισθήματα των ανθρώπων». Ο κ. Μπαϊκαλί είπε ότι υπάρχει και μερίδα Τ/κ που συμφωνεί με το άνοιγμα, αλλά διαφωνεί το ότι δεν υπήρξε καμία συνεννόηση με τον εκλεγμένο ηγέτη των Τ/κ, «φυσικά αυτό δεν αναιρεί το παράνομο της ενέργειας, ακόμα και αν εμπλεκόταν η τ/κ ηγεσία εμείς πάλι θα ήμασταν εναντίον».

«Ντρέπομαι»

Στην «Κ» μίλησε και Τ/κ που θέλησε να κρατήσει την ανωνυμία της, λέγοντας ότι η διαδήλωση της Τρίτης είναι πολύ ελπιδοφόρα, «βρεθήκαμε πια, μας ενοχλεί η επέμβαση της Τουρκίας στα τ/κ πράγματα. Η Άγκυρα εμπλέκεται και στις εκλογές, αλλά και στα ίδια τα τ/κ κόμματα, και δεν ξέρουμε μέχρι πού θα φτάσει όλο αυτό». Μάλιστα, όπως μας είπε, δεν περίμενε τη νίκη Τατάρ, «ντρέπομαι που έχουμ τέτοιο ηγέτη». Η Τ/κ συνομιλήτρια μας, παρόλο που επικροτεί την πορεία Δημοκρατίας, μας λέει ότι δεν πιστεύει ότι μπορεί ο απλός λαός να κάνει πολλά: «Δυστυχώς, είμαι απογοητευμένη, δεν είναι όπως παλαιότερα. Στα επεισόδια με την εφημερίδα 'Afrika' πίστεψα ότι θα γινόταν κάτι, αλλά δεν συνέχισε... έτσι νιώθω και σήμερα, δεν νιώθω τόσο δυνατή, όσο και αν προσπαθώ. Η Τουρκία είναι μια υπερδύναμη πια. Το κλίμα αυτή την περίοδο είναι απογοητευτικό, ιδιαίτερα στο Κυπριακό και ελπίζω να μη χειροτερευτεί». Για το άνοιγμα των Βαρωσίων λέει ότι είναι κάτι που ενοχλεί πολλούς Τ/κ: «Είχα περιέργεια από μικρή βλέποντας το κλειστό Βαρώσι, όμως δεν ήθελα ποτέ να πάω. Όμως όταν άνοιξε πήγα και είδα τα κτήρια χωρίς παράθυρα, πόρτες, άδεια μέσα... όμως φύτεψαν λουλούδια στους δρόμους, αυτό δεν είναι λογικό, είναι τραγελαφικό...».

Ο Ηakan από την Αμμόκωστο λέει, επίσης, ότι η Τουρκία πλέον επιβαίνει στα εσωκομματικά των Τ/κ, «αναμείχθηκε στις εκλογές του UBP, αποδόμησε τον Μουσταφά Ακιντζί. Νιώθω ότι είναι πολύ δύσκολο να αλλάξουν τα πράγματα». Σχετικά με το άνοιγμα των Βαρωσίων ο Χακάν τονίζει ότι πολλοί από τους συμπατριώτες του δεν είναι συμφωνοί με αυτή την ενέργεια, και σημειώνει πως αυτό δεν είναι το τελικό άνοιγμα, «εάν ανοίξουν ολόκληρα θα είναι μεγάλο πρόβλημα για την ειρήνη στο νησί».

«Ηταν μία πολύ γενναία κίνηση»

Η Τ/κ δημοσιογράφος Esra Aygün που τώρα βρίσκεται στην Πορτογαλία παρακολουθεί στενά τα τεκταινόμενα στην πατρίδα και σε επικοινωνία που είχαμε μαζί της εξέφρασε την ελπίδα ότι οι Τ/κ, όπως και στο παρελθόν, θα καταφέρουν να ανοίξουν δρόμους και να ανασχέσουν την τουρκική προέλαση στα Κατεχόμενα. «Είναι πολύ σημαντική η διαμαρτυρία της περασμένης εβδομάδας για τον λόγο ότι δεν διοργανώθηκε από κάποιο κόμμα ή συνδικαλιστικό όργανο, ήταν νέοι Τ/κ άνθρωποι που οργανώθηκαν μέσω των μέσω κοινωνικών δικτύων και φυσικά ο κύριος λόγος ήταν οι παρεμβάσεις της Άγκυρας στα τ/κ πράγματα. Θεωρώ ότι ήταν μία πολύ γενναία κίνηση, τόσο εναντίον των παρεμβάσεων της Τουρκίας στην Κύπρο, αλλά και για το άνοιγμα της Αμμοκώστου». Το ερώτημα αν ο λαός έχει τη δύναμη να ανατρέψει τα πράγματα τέθηκε και στην κα Aygün, η οποία σημείωσε πως ο λαός ανά το παγκόσμιο έχει αποδείξει ότι μπορεί να αλλάξει τα πράγματα, αλλά και στην τ/κ πλευρά έχει φανεί στο παρελθόν ότι ο λαός έχει τη δύναμη να αλλάξει καταστάσεις, «σας θυμίζω ότι ο τ/κ λαός ήταν αυτός που την περίοδο του 2004 βγήκε στους δρόμους πίεσε τον Ραούφ Ντενκτάς, την τότε κυβέρνηση, και έτσι έφερε την αποχώρησή του. Οπότε, ναι, πιστεύω ότι μπορεί ο λαός να αλλάξει τα πράγματα. Πολλές φορές ο λαός αισθάνεται αδύναμος και ότι δεν μπορεί να κάνει τίποτε, όμως στην Κύπρο πιστεύω ότι ο λαός θα αλλάξει τα πράγματα και όχι οι πολιτικοί».

ΑΡΘΡΟ / Του ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ

Οι κόκκινες γραμμές δεν φέρνουν λύση

Η καταστροφική εισβολή του 1974 – εκτός των άλλων δεινών – είχε σαν αποτέλεσμα τον βίαιο γεωγραφικό διαχωρισμό μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Η ανακήρυξη του ψευδοκράτους αποτέλεσε τον δεύτερο καταστροφικό σταθμό που σκόπευε να προσδώσει στον γεωγραφικό διαχωρισμό νομική και πολιτικοποιηθεί κάλυψη του εδάφους που βρίσκεται κάτω από την κατοχή της Τουρκίας. Ταυτόχρονα, ενίσχυε τα θεμέλια της διχοτόμησης.

Γι' αυτό ο λαός αντέδρασε έντονα με τη ανακήρυξη. Από τότε σωστά και κάθε χρόνο η ηγεσία και λαός καταδικάζουν την ανακήρυξη. Ασφαλώς, οι καταδίδες είναι απαραίτητες, όμως γνωρίζουμε ότι δεν είναι αποτελεσματικές. Δυστυχώς, το ψευδοκράτος δεν διαλύεται με διαμαρτυρίες και καταδίδες. Υπάρχουν μόνο δύο τρόποι να διαλυθεί: Ο πρώτος τρόπος – που είναι και χειρότερος από την ύπαρξη του – είναι η προσάρτησή του στην Τουρκία. Ο δεύτερος τρόπος είναι η λύση του Κυπριακού και επανένωση της πατρίδας με όλες τις δυσκολίες που πηγάζουν από την αδιαλλαξία του κατακτητή.

Η αδιαλλαξία της άλλης πλευράς μπορεί να είναι δεδομένη. Όμως δεν πρέπει να σταματούμε σε αυτό. Με δεδομένη την αδιαλλαξία του κατακτητή το ερώτημα που πρέπει να μας βασανίζει είναι: Αν κάτω από αυτές τις περιστάσεις, ο ρόλος που ανήκει σε εμάς τον διαδραμα-

τίζουμε σωστά; Προσωπικά είμαι από αυτούς που πιστεύουν ότι η δική μας πλευρά έκανε στοιχειώδη λάθη από την αρχή της διεθνοποίησης του Κυπριακού, δηλαδή από το 1953 μέχρι σήμερα.

Εδώ θα περιοριστώ να αναφερθώ μόνο σε δύο βασικά λάθη που έγιναν από το 1974 και μετά:

Α: Μακροχρόνιος αγώνας

Το πρώτο σοβαρό λάθος ήταν ο μακροχρόνιος αγώνας που υιοθέτησε ο Μακάριος. Αν ζούσε, δεν γνωρίζουμε αν θα τον συνέχιζε. Πολλοί όμως πολιτικοί του κληρονόμοι υποστηρίζαν τον μακροχρόνιο για πολλά χρόνια με ενθουσιασμό και βεβαιότητα για την ορθότητα του. Σήμερα τον υποστηρίζουν λιγότεροι και με λιγότερη θερμην.

Το χειρότερο όμως –ένεκα της δημοτικότητας και του πολιτικού εκποτισματος του Μακαρίου– αυτό το σύνθημα πρωτοστατούσε για πολλά χρόνια με αποτέλεσμα να καλλιεργηθεί και να γίνει μέρος της πολιτικής κουλτούρας του λαού. Γιατί ήταν λάθος; Ο μακροχρόνιος θα είχε νόημα, αν μετά τη στρατιωτική μας ήττα του 1974, με την πάροδο του χρόνου, θα υπήρχε η προοπτική είτε ένεκα μεγέθους, είτε ένεκα οικονομικής ισχύος, είτε ένεκα στρατιωτικού εκποτισματος να αλλάξουμε τη βασική επιρροή μέσα στο περιφερειακό και διεθνές περιβάλλον υπέρ μας.

Μια τέτοια πιθανότητα δεν υπήρχε. Αυτό το γνώριζαν όλες οι ηγεσίες όλων των πολιτικών χώρων. Γι' αυτό

Στην πολιτική δεν είναι αρκετό να έχεις δικαίο. Θα πρέπει να έχεις και τη δύναμη να το διεκδικήσεις. Αν δεν έχεις τη δύναμη να το διεκδικήσεις, τότε είσαι υποχρεωμένος να επιδιώξεις τουλάχιστον έναν λογικό και έντιμο συμβιβασμό.

ήταν ομόφωνη και πάγια η θέση ότι το Κυπριακό θα λυθεί μόνο με ειρηνικά μέσα και συνομιλίες.

Β. Σχέση στόχων και μεθόδου επιτεύξης των στόχων

Στην πολιτική όπως και σε άλλους στρατιωτικούς, διοικητικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς ή και άλλους τομείς πρέπει να υπάρχει συσχετισμός των στόχων με τη μέθοδο που χρησιμοποιείται για την επίτευξή τους.

Μέσα στη νεφελώδη έννοια του μακροχρόνιου που ανέβαλλε την αντιμετώπιση της πραγματικότητας σε βάθος χρόνου ήταν εύκολο, ανεύθυνο και βολικό να τοποθετούνται και νεφελώδεις στόχοι: όπως το Κυπριακό είναι θέμα κατοχής, εισβολής και απελευθέρωσης, ανάκτηση των σκλαβωμένων εδαφών μας, φυγή όλων των ξένων στρατευμάτων αμέσως, κατάργηση

των ξένων εγγυήσεων αμέσως, επιστροφή όλων των προσφύγων στα σπίτια και στις περιουσίες τους αμέσως, εφαρμογή των ψηφισμάτων του ΟΗΕ αμέσως και άλλα παρόμοια. Ασφαλώς, αυτούς τους στόχους, τους επιθυμούν όλοι οι Έλληνες της Κύπρου. Δεν χρειάζεται κανέναν πατριωτισμό γι' αυτό.

Ένας αριθμός ηγετών παρουσίαζε τους πιο πάνω δικαιούς, αλλά ανέφικτους στόχους ως κόκκινες γραμμές. Πέραν του ότι με τις κόκκινες γραμμές δεν είναι δυνατό να οδηγηθούμε σε λύση, προειδείζαν τον λαό να θεωρεί την όποια διαπραγματευτική λύση άδικη και απαράδεκτη. Γνωρίζοντας ότι για να φθάσουμε σε λύση θα υποχρεωνόμασταν να αλλοιώσουμε τον χρωματισμό σε μερικές τουλάχιστον από τις κόκκινες γραμμές.

Οι πιο πάνω στόχοι –όσο δίκαιοι και αν είναι– μόνο με ειρηνικές συνομιλίες δεν είναι εφικτοί, όσο εξυπνους και ικανούς συνομιλητές ή διπλωμάτες και αν διαθέτουμε. Με τη μέθοδο που ακολουθούσαμε το κυριότερο μας όπλο (αν όχι το μοναδικό) είναι η διεθνοποίηση. Αυτή η μέθοδος δεν μπορεί να μας οδηγήσει στους πιο πάνω προχωρημένους στόχους. Οι πιο πάνω στόχοι μπορούν να υλοποιηθούν μόνο με ριζική ανατροπή του ισχύοντος στρατιωτικού δυναμικού υπέρ μας. Όμως είναι γενική διαπίστωση ότι δεν υπάρχει τέτοια προοπτική. Άρα υπάρχει ορθολογικός δυσαρμονία μεταξύ των στόχων και

μεθόδου υλοποίησής τους. Και ενόσω παραμένουμε στον χώρο του επιθυμητού, δηλαδή του βέλτιστου, η μέθοδος των απλών συνομιλιών δεν εξυπηρετεί τους στόχους μας. Οδηγεί σε συνεχή αδιέξοδο.

Ένεκα του ότι η όλη κατάσταση δεν μένει ποτέ στάσιμη, στην πραγματικότητα διευκολύνουμε την υλοποίηση των στόχων του αντιπάλου. Αν αναλογιστούμε πόσα τετελεσμένα εμπεδώνει με την πάροδο του χρόνου η Τουρκία τα τελευταία 46 χρόνια. Από τον βαθμό εξάρτησης των Τουρκοκυπρίων μέχρι το πολύ σοβαρό θέμα των εποίκων, την ανενόχλητη καθημερινά παραβίαση της ΑΟΖ μας, την ισλαμοποίηση των Κατεχομένων και πιο πρόσφατα το θέμα της Αμμοκώστου.

Από την άλλη πλευρά, το πιο δυνατό χαρτί μας, είναι η κατάφορη παραβίαση από τον κατακτητή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι η πιτυκή του προβλήματος που συμβάλλει περισσότερο στην ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινότητας. Το θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μπορεί σε εμάς να παραμένει το ίδιο ζωντανό διαχρονικά για τον διεθνή παράγοντα, όμως, ξεθωριάζει με την πάροδο του χρόνου. Δηλαδή, εξασθενίζει και το όπλο της διεθνοποίησης.

Επιπρόσθετα, ο συνδυασμός του μακροχρόνιου και βερμπαλιστικού πατριωτισμού μαζί με την κουλτούρα που καλλιεργήθηκε στον λαό διευκόλυνε τον εκάστοτε πρόεδρο

–με εξαίρεση ίσως τους Κληρίδη και Βασιλείου– είτε ένεκα πεποιθήσεων, ατομίας, λαϊκισμού, πολιτικής καριέρας ή και αυτοδικαίως να αυξάνει τις κόκκινες γραμμές μας για να αποφύγει την ανάληψη ευθύνης που του ανέθεσε ο λαός.

Μετά την εισβολή παρουσιάστηκαν μερικές περιπτώσεις (όπως π.χ. το δυτικό σχέδιο του 1978, το σχέδιο Ανάν το 2004), που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ένα εθνικά αποδεκτό συμβιβασμό. Δεν τις αξιοποιήσαμε.

Δυστυχώς, σήμερα τα πράγματα είναι πιο δύσκολα. Εύχομαι και ελπίζω, αν μας δοθεί ξανά κάποια δυνατότητα, για έναν έντιμο συμβιβασμό να συμπεριφερθούμε πιο υπεύθυνα. Στην πολιτική δεν είναι αρκετό να έχεις δίκαιο. Θα πρέπει να έχεις και τη δύναμη να το διεκδικήσεις. Αν δεν έχεις τη δύναμη να το διεκδικήσεις, τότε είσαι υποχρεωμένος να επιδιώξεις τουλάχιστον έναν λογικό και έντιμο συμβιβασμό. Όταν με τον ανεύθυνο βερμπαλισμό επιδιώξεις το ασυμβίβαστο (το βέλτιστο), τότε κινδυνεύεις να χάσεις και τα θετικά του συμβιβασμού (δηλαδή το καλό) και έτσι καταλήγεις στο χειρόστο, που είναι η συντήρηση του ασταθούς, αβέβαιου και επικίνδυνου στάτους κβό.

Ο κ. Λεόντιος Ιεροδιακόνου διετέλεσε υπουργός Συγκοινωνιών και Έργων και βουλευτής στην Ελληνική Περιφέρεια Λευκωσίας την περίοδο 1976-1996.

Ο ΤΟΥΡΚΟΣ ΑΝΑΛΥΤΗΣ ΟΡΧΑΝ ΜΠΟΥΡΣΑΛΙ ΣΤΗΝ «Κ»

Στην Αν. Μεσόγειο η Τουρκία είναι μόνη

Οι ιστορικές διαμάχες Ελλήνων-Τούρκων είναι χάσιμο χρόνου, και ισχύος την ώρα που η γεωγραφία μας επιβάλλει συνεργασία

Του ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ

«Η κυβέρνηση οδήγησε σε πτώχευση τη χώρα. Ο πρόεδρος απέδειξε ότι δεν κατανοεί την οικονομία. Όμως κάποιοι ρωτούν: Γιατί αυτή η κυβέρνηση εξακολουθεί να λαμβάνει υψηλό ποσοστό; Όντως, πρόκειται για ένα κυβερνών κόμμα, το ποσοστό του οποίου κυμαίνεται στο 30-35%. Η απάντηση του ερωτήματος είναι σχετικά απλή. Υπάρχει μια μεσαία τάξη, που παραμένει στο πλευρό της κυβέρνησης. Και από την άλλη, μια μερίδα ψηφοφόρων πιστεύει στο εγχείρημα της υπεράσπισης των δικαιωμάτων της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Υπάρχει και η ελπίδα ότι θα ανακαλυφθεί και εκεί φυσικό αέριο».

Η παραπάνω παρέμβαση ανήκει στον γνωστό Τούρκο αναλυτή και δημοσιογράφο, Ορχάν Μπούρσαλι και έγινε στο πλαίσιο της συνδιάσκεψής μας για την τροπή των εξελίξεων στο εσωτερικό της Τουρκίας και στην Ανατολική Μεσόγειο. Ο Μπούρσαλι, που είναι γνωστός και για το συγγραφικό του έργο, γνωστό σε θέματα επιστήμης, τεχνολογίας και κοινωνίας της πληροφορίας, σήμερα στη συνέντευξή του στην «Κ» εν αρχή εστιάζει στις επιπτώσεις της σταδιακής συρρίκνωσης της εκλογικής βάσης της κυβέρνησης Ερντογάν και της μεγάλης κοινωνικοοικονομικής κρίσης στη χώρα. Διαφωνώντας με τις επιλογές της κυβέρνησης Ερντογάν, ο κ. Μπούρσαλι επισημαίνει ότι στα τέλη του 2020, εν μέσω μεγάλων προβλημάτων και κρίσεων, η Τουρκία και η Ελλάδα θα έπρεπε να ενώσουν τις δυνάμεις τους στα πεδία της επιστήμης, της υγείας, του τουρισμού και της οικονομίας.

Εκφράζοντας έντονο προβληματισμό για τα προβλήματα στις σχέσεις της Τουρκίας με τους γείτονές της, είναι κάθετος: «Οι διαφωνίες,

“

Εξαρχής ήταν προφανές ότι αυτό το σύστημα (Ερντογάν) θα μετεξελισσόταν ουσιαστικά σε καθεστώς του ενός ατόμου, με προβλήματα σε δικαιοσύνη, οικονομία, δημοκρατία, ανθρώπινα δικαιώματα, καταπίεση των γυναικών.

“

Στα τέλη του 2020, εν μέσω κρίσεων, Τουρκία και Ελλάδα θα έπρεπε να ενώσουν δυνάμεις στα πεδία της επιστήμης, της υγείας, του τουρισμού και της οικονομίας.

ατελείωτες διαμάχες για ιστορικά προβλήματα προκαλούν χάσιμο χρόνου, χρήματος και ισχύος. Οι Έλληνες και οι Τούρκοι βιώνουν τις επιπτώσεις της κρίσης, την ώρα που οι ιστορικοί δεσμοί και η γεωγραφία μας επιβάλλουν συνεργασία».

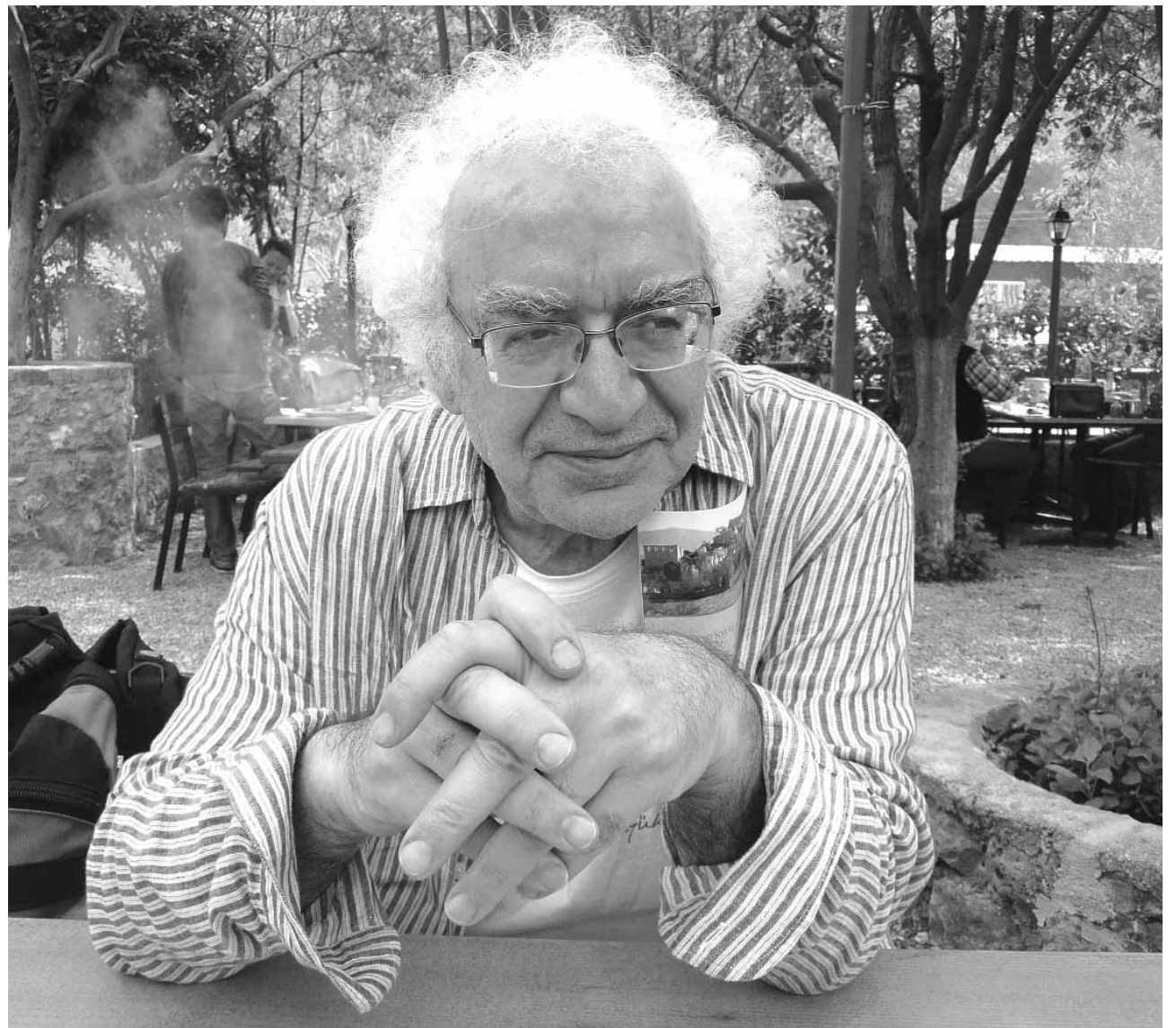
Εκλογική βάση Ερντογάν

Στο πλαίσιο του παραπάνω σκεπτικού, ο κ. Μπούρσαλι μιλάει και

για τις τελευταίες εξελίξεις στη χώρα: «Ως πολίτης που αντιτίθεται στη διακυβέρνηση του ΑΚΡ, επικρίνω το προεδρικό σύστημα. Εξαρχής ήταν προφανές ότι αυτό το σύστημα θα μετεξελισσόταν ουσιαστικά σε καθεστώς του ενός ατόμου. Και αυτό την ώρα που η Τουρκία αντιμετωπίζει μεγάλα προβλήματα σε πολλά πεδία, όπως της δικαιοσύνης, της οικονομίας, της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την καταπίεση των γυναικών. Η κυβέρνηση δεν επιθυμεί να συνεργαστεί με τις δυνάμεις της αντιπολίτευσης για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων».

Σύμφωνα με τον Τούρκο αναλυτή εξαιτίας των μεγάλων προβλημάτων που δεν αντιμετωπίζονται σήμερα με αποτελεσματικό τρόπο, η κυβέρνηση Ερντογάν χάνει ποσοστά και από το εσωτερικό του κυβερνώντος κόμματος δημιουργούνται δύο νέα αντιπολιτευόμενα κόμματα. Με τα σημερινά δεδομένα η επανεκλογή του κ. Ερντογάν και η πλειοψηφία στο κοινοβούλιο από το ΑΚΡ τίθεται υπό αμφισβήτηση. Το κόμμα του κ. Ερντογάν, λοιπόν, λίγους μήνες μετά την απώλεια του ελέγχου 145 μεγάλων και σημαντικών αστικών κέντρων (δήμων), παραμένει στην εξουσία με την υποστήριξη του Κόμματος Εθνικιστικής Δράσης (ΜΗΡ). Ο κ. Μπούρσαλι λέει όμως ότι δεν πρέπει να στεψόμαστε σε πρόωρα συμπεράσματα: «Αν με ρωτούσατε για το ενδεχόμενο πρόωρων εκλογών, θα σας απαντούσα ότι ο Ερντογάν θα πάει σε πρόωρες εκλογές μόνο όταν θα είναι σίγουρος ότι θα τις κερδίσει. Προσωπικά πιστεύω ότι οι εκλογές θα πραγματοποιηθούν κανονικά (το 2023). Ωστόσο, προβλέπω ότι θα αλλάξουν τον εκλογικό νόμο με τρόπο που θα εξυπηρετεί τα συμφέροντα της κυβέρνησης».

Ρωτήσαμε αν θα μπορούσε μέχρι το 2023, η τουρκική αντιπολίτευση

Σε Αν. Μεσόγειο και Αιγαίο, οι κυβερνήσεις πρέπει να αποφύγουν ενέργειες που δίνουν διαστάσεις στο κύμα του εθνικισμού και δεν πρέπει να παρασυρθούν πίσω από τη ρητορική του λαϊκισμού και των πολεμοκάπηλων. Πρέπει επίσης να γυρίσουμε την πλάτη μας σε χώρες που στοχεύουν σε προκλήσεις για να εξασφαλίσουν οφέλη, λέει στην «Κ» ο Τούρκος αναλυτής Ορχάν Μπούρσαλι.

Ελεγχος της έντασης στα ελληνοτουρκικά

Σε ό,τι αφορά την τροπή των εξελίξεων στην Ανατολική Μεσόγειο, στα ελληνοτουρκικά και σε ζητήματα που αφορούν την ευρύτερη περιοχή, η θέση Μπούρσαλι είναι ξεκάθαρη: «Δεν πρέπει ποτέ να υπάρξει ελληνοτουρκικός πόλεμος. Δεν πιστεύω ότι θα συμβεί κάτι τέτοιο. Και αυτό διότι θα έθετε σε κίνδυνο το ΝΑΤΟ». Στο ερώτημα πώς θα ελεγχθεί η ένταση απαντά: «Για να ελεγχθεί η ένταση θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και τα δικαιώματα της Τουρκίας σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο. Το Αιγαίο και η Ανατολική Μεσόγειος ανήκουν σε όλους μας, όχι αποκλειστικά σε μια χώρα. Καμία χώρα δεν πρέπει να δημιουργήσει συνθήκες αντιπαράθεσης και πολέμου. Οι κυβερνήσεις πρέπει να αποφύγουν ενέργειες που δίνουν διαστάσεις στο κύμα του εθνικισμού και δεν πρέπει να παρασυρθούν πίσω από τη ρητορική του λαϊκισμού και των πολεμοκάπηλων. Στην Ανατολική Μεσόγειο πρέπει να γυρίσουμε την πλάτη μας σε χώρες που στοχεύουν σε προκλήσεις για να εξασφαλίσουν οφέλη».

να δημιουργήσει εναλλακτική πρόταση διακυβέρνησης και να απειλήσει την προεδρία Ερντογάν; Η απάντησή του ήταν η εξής: «Αν οι εκλογές πραγματοποιηθούν το 2023, με δίκαιο και νόμιμο τρόπο, η αντιπολίτευση έχει μεγάλες πιθανότητες για νίκη με έναν (κοινό) υποψήφιο. Η φθορά της κυβέρνησης

Ερντογάν είναι πολύ μεγάλη. Παρέμεινε στην εξουσία για πολλά χρόνια χάρη στο ζεστό χρήμα και τις επενδύσεις που κατευθυνότουσαν στην τουρκική οικονομία. Η κυβέρνηση δεν χρησιμοποίησε με αποτελεσματικό τρόπο αυτά τα χρήματα. Επέλεξε να τα επενδύσει στην κατενάλωση και στις οικοδο-

μές. Το μερίδιο της τουρκικής βιομηχανίας στο ΑΕΠ μειώθηκε, τη στιγμή που η κυβέρνηση δεν κατάφερε να αυξήσει την παραγωγή μέσων και υψηλής τεχνολογίας, και δεν έσωσε τη χώρα από το σημερινό υψηλό έλλειμμα».

Απομόνωση Τουρκίας

Για τον κ. Μπούρσαλι, τη στιγμή που οπισθοχωρούν τα ποσοστά της κυβέρνησης Ερντογάν, η Άγκυρα κάνει σειρά λανθασμένων κινήσεων στην εξωτερική πολιτική, που μεγάλωνουν την περιφερειακή απομόνωση που αντιμετωπίζει τα τελευταία χρόνια και εξηγεί: «Η Τουρκία δεν αποκαθιστά σχέσεις με τη Δαμασκό, έτσι δεν λύνει το πρόβλημα με τη Συρία. Δεν ομαλοποιεί τις σχέσεις της με την Αίγυπτο, επειδή ο Σίσι έθεσε τέλος στην εξουσία των Μουσουλμάνων Αδελφών και ο πρόεδρος Ερντογάν έχει συνάψει συμμαχία με αυτήν την οργάνωση. Και στην Ανατολική Μεσόγειο η Τουρκία είναι μόνη. Είναι απομονωμένη ακόμη και σε ζητήματα που έχει δικίο».

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΡΥΣΗ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Ο κόσμος του Ντόναλντ Τραμπ

Θα μπορούσαμε να συζητούμε μια ώρα για την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ στη διάρκεια της προεδρικής θητείας του απερχόμενου προέδρου Ντόναλντ Τραμπ, τα προβλήματα που έλυσε, συντήρησε, ή προκάλεσε και τις επιπτώσεις —θετικές και αρνητικές— που αυτή αφήνει. Για ώρες, επίσης, θα μπορούσαμε να συζητούμε για την εσωτερική πολιτική του, δηλαδή την πολιτική του στα θέματα της οικονομίας, του περιβάλλοντος, της υγείας, της παιδείας, της επιχειρηματικότητας, της εγκληματικότητας, της διαφάνειας και, ασφαλώς, της αντιμετώπισης της πανδημίας και το κατά πόσο οι ΗΠΑ και ο αμερικανικός λαός βρίσκονται το 2020 σε καλύτερη, ή χειρότερη κατάσταση, σε σύγκριση με την αντίστοιχη του 2016. Η αλήθεια είναι ότι απαιτείται καλή γνώση όλων των δεδο-

μένων και σφαιρική προσέγγιση όλων των θεμάτων, για να μπορέσει κανείς να κρίνει με αμεροληψία και να συμπεράνει, για παράδειγμα, ότι στα τάδε θέματα η διακυβέρνηση Τραμπ ήταν καλύτερη από προηγούμενες και στα τάδε θέματα ήταν χειρότερη. Εγείρεται επομένως το ερώτημα, «γιατί η πλειοψηφία των Αμερικανών πολιτών αλλά και της ανθρωπότητας αντίκρισε με σχετική ανακούφιση την ήττα του Ντόναλντ Τραμπ;». Η απάντηση ίσως να κρύβεται στην ίδια την ερώτηση και στο γεγονός ότι η ανακούφιση δεν αφορά τόσο τη νίκη Μπάιντεν —τον οποίο θα πρέπει να κρίνουμε και μάλιστα αυστηρά, από το έργο του όταν αναλάβει—, αλλά αφορά, περισσότερο, την ήττα Τραμπ. Αφορά, δηλαδή το γεγονός ότι ο Μπάιντεν ψηφίστηκε σε μεγάλο βαθμό όχι επειδή είναι αυτός που είναι, αλλά

επειδή δεν είναι ο Τραμπ.

Γιατί; Γιατί, ανεξαρτήτως πολιτικών αποφάσεων και προτεραιοτήτων, για τις οποίες, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, μπορούμε να

συζητούμε για ώρες, ο Ντόναλντ Τραμπ προσωποποιεί μια σειρά αρνητικά χαρακτηριστικά, που δεν ταιριάζουν σε ένα αρχηγό κράτους για την ακρίβεια, δεν πρέπει να ται-

ριάζουν σε κανέναν: εριστικός, υβριστικός, επιθετικός, αλαζόνας, υπερφίλος, μεγαλομανής, εγωκεντρικός, σεξιστής, ρατσιστής, αγενής, άξεστος, αναξίπιστος, λαϊκιστής και αγνώμονας είναι μόνο από τα επίθετα που μπορούν να αναφερθούν για τον απερχόμενο πρόεδρο των ΗΠΑ, τα οποία συνδέονται και τεκμηριώνονται με αμέτρητες δηλώσεις, tweets, συμπεριφορές, γκριμάτσες και χειρονομίες του, στη διάρκεια της τετραετούς θητείας του, αλλά και στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου των προηγούμενων εκλογών. Και όμως, άλλο είναι το χαρακτηριστικό του Ντόναλντ Τραμπ, που ενόχλησε και ενοχλεί περισσότερο κάθε αντικειμενικό κριτή: η ευκολία με την οποία λείει ψέματα, η ευκολία, δηλαδή, με την οποία παραποιεί γεγονότα, στοιχεία και δεδομένα, τα οποία όμως δεν «σπι-

κώνουν» αμφισβήτηση. Διότι, είναι ένα πράγμα οι εκτιμήσεις, προβλέψεις, αποφάσεις ή απόψεις του οποιουδήποτε, όσο αιρετικές ή προβληματικές και αν είναι, και είναι άλλο πράγμα το ψέμα. Και δυστυχώς, ο Ντόναλντ Τραμπ, ως πρόεδρος των ΗΠΑ, επέμενε, σε καθημερινή σχεδόν βάση, να επικαλείται στοιχεία, αριθμούς, στατιστικές, δεδομένα, ακόμα και γεγονότα, που απλώς δεν υπήρχαν, για την ακρίβεια, δεν υπήρξαν ποτέ. Είναι επομένως προφανές ότι ο Ντόναλντ Τραμπ πολιτεύεται σε ένα κυριολεκτικώς δικό του κόσμο, υπηρετώντας μια εντελώς δική του «αλήθεια». Και αυτό, προμηνύει απρόβλεπτες και πρωτόγνωρες εξελίξεις στις εβδομάδες που ακολουθούν.

Ο κ. Χρύσης Παντελίδης είναι μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του ΔΗΚΟ.

MC MEDOCHEMIE

44 ΧΡΟΝΙΑ

φροντίδα για τον άνθρωπο και την υγεία

ΜΕΤΑΛΛΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Disney

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΥ ΡΟΜΑΝΟ ΣΚΑΡΠΑ

Αποκτήστε
το τεύχος που
μπορεί να λείπει
από τη μοναδική
συλλογή
σας!

Την Κυριακή 22 Νοεμβρίου μαζί με την Καθημερινή

Η Ευρώπη ψάχνει το εμβόλιό της

Ο κορωνοϊός φέρνει ενίσχυση εξουσιών της ΕΕ στον τομέα της υγείας και περισσότερα κονδύλια

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Την ενίσχυση των αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα υγείας δρομολογεί η Κομισιόν με νέες προτάσεις της, θέλοντας να εκμεταλλευτεί τα μαθήματα της κρίσης που έφερε στην αρχή της πανδημίας η ασυνεννοησία μεταξύ των κρατών-μελών. Την Τετάρτη η Κομισιόν ανακοίνωσε την πρότασή της για μια Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας, που προβλέπει την ενίσχυση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόλη-

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Γερμανική Προεδρία κατέληξαν σε συμβιβασμούς σε μια σειρά από θέματα σε σχέση με τον Πολυετή Δημοσιονομικό Προϋπολογισμό για την περίοδο 2021-2027, μεταξύ τους και τον τριπλασιασμό του ποσού που αφορά τα προγράμματα υγείας της ΕΕ, από 1,7 δισ. σε 5,1 δισ.

ψης και Ελέγχου Νόσων (ECDC) και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (EMA) και την αλλαγή του νομικού πλαισίου που αφορά τις υγειονομικές κρίσεις.

Την ίδια στιγμή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Γερμανική Προεδρία κατέληξαν σε συμβιβασμούς σε μια σειρά από θέματα σε σχέση με τον Πολυετή Δημοσιονομικό Προϋπολογισμό για την περίοδο 2021-2027, μεταξύ τους και τον τριπλασιασμό του ποσού που αφορά τα προγράμματα υγείας της ΕΕ, από 1,7 δισ. σε 5,1 δισ.. Οι προσθήκες συνολικά 16 δισ. στην υγεία, την έρευνα και την καινοτομία, προήλθαν κυρίως από τα έσοδα της ΕΕ από πρόστιμα σε μεγάλες διεθνείς εταιρίες για παραβίαση των αρχών του ανταγωνισμού. Η Κομισιόν είχε αρχικά προτείνει το γιγαντιαίο ποσό των 9,4 δισ. ευρώ. Το κονδύλι για την υγεία, μαζί με

Η πρόταση για την Ένωση Υγείας που ανακοινώθηκε από την Πρόεδρο της Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, τον αντιπρόεδρο Μαργαρίτη Σχοινά και την Επίτροπο για την Υγεία Στέλλα Κυριακίδου, περιλαμβάνει έναν νέο κανονισμό για την αντιμετώπιση σοβαρών διασυννοριακών απειλών κατά της υγείας.

αυτά για την έρευνα και την καινοτομία, σφαγιόστηκαν κατά την μαραθώνια σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ιουλίου, έτσι ώστε να επιτευχθεί η μείωση του ΠΔΠ και η αποδοχή του από τις χώρες που διαφωνούσαν με τον κοινό δανεισμό για τη διάσωση των Ευρωπαϊκών οικονομιών.

Η ανακοίνωση των σχεδιασμών της Κομισιόν παράλληλα με την συμφωνία για ενίσχυση των κονδυλίων του EU4Health είναι ενδεικτική του ότι η πιο πρόσφατη κρίση που έχει αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση παίζει να έχει ως αποτέλεσμα την απόκτηση νέων αρμοδιοτήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Με τον αποσπασματικό και στρατηγικό τρόπο που έγινε και στην κρίση του ευρώ και, σε κάποιον βαθμό, και κατά την προσφυγική κρίση.

Η πρόταση για την Ένωση Υγείας που ανακοινώθηκε από την Πρό-

εδρο της Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, τον αντιπρόεδρο για την Προώθηση του Ευρωπαϊκού Τρόπου Ζωής Μαργαρίτη Σχοινά και την Επίτροπο για την Υγεία Στέλλα Κυριακίδου, περιλαμβάνει έναν νέο κανονισμό για την αντιμετώπιση σοβαρών διασυννοριακών απειλών κατά της υγείας. Στο πλαίσιο αυτού του κανονισμού η ΕΕ θα μπορεί να καταρτίσει συγκεκριμένο σχέδιο για την αντιμετώπιση κρίσεων και να δίνει συστάσεις στα κράτη μέλη για τα δικά τους εθνικά σχέδια. Αυτό σήμερα δεν γίνεται, με αποτέλεσμα να λαμβάνονται μέτρα με διαφορετικές μεθοδολογίες που δυσκολεύουν τον συντονισμό.

Ταυτόχρονα θα υπάρχει ένα ολοκληρωμένο σύστημα επιτήρησης των μέτρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο ώστε να γίνεται καλύτερος συντονισμός και τα κράτη μέλη θα πρέπει να συντονίσουν και να αναβαθμί-

σουν τα στοιχεία που παρέχουν για τις δυνατότητες των συστημάτων υγείας. Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων (ECDC) θα μπορεί να επιτηρεί τις επιδημιολογικές συνθήκες σε πραγματικό χρόνο με αναβάθμιση των τεχνολογικών του μέσων, και θα μπορεί να ενεργοποιεί ομάδα ειδικών για στήριξη των μέτρων σε τοπικό επίπεδο. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων (EMA) θα μπορεί να συντονίζει μελέτες για την παρακολούθηση της ασφάλειας και της αποτελεσματικότητας των εμβολίων αλλά και κλινικές δοκιμές.

Κοινή στρατηγική

Τα κράτη μέλη πάντως έχουν κάθε λόγο να δεχθούν να συζητήσουν μια τέτοια διαδικασία. Ήδη την Πέμπτη, η πρωθυπουργός της Φινλανδίας Σάνα Μάριν τόνισε σε άρθρο της στην ιστοσελίδα Politico

πως η ΕΕ χρειάζεται μια κοινή στρατηγική για την καταπολέμηση του κορωνοϊού, για το πώς επιβάλλονται καραντίνες και περιοριστικά μέτρα, αλλά και σε άλλους τομείς της δημόσιας υγείας.

Η κ. Μάριν επεσήμανε πως οι περιορισμοί που έχουν μπει στη διακίνηση εντός της ΕΕ μπορούν να αρθούν με ασφάλεια μόνο αν όλα τα κράτη μέλη υιοθετήσουν τις ίδιες προδιαγραφές για τους ελέγχους, και καταλήξουν σε ομοιομορφες προσεγγίσεις για τα θέματα καραντίνας και μέτρησης της επιδημιολογικής κατάστασης.

Αν και, όπως σημείωσε, η δημόσια υγεία παραμένει ευθύνη της κάθε κυβέρνησης, στη σημερινή ενοποιημένη Ευρώπη κανένα κράτος μέλος δεν είναι ασφαλές, ακόμα και αν περιορίσει την πανδημία, αν δεν καταφέρουν το ίδιο και όλα τα υπόλοιπα.

Σχέδιο εμβολιασμών

Από πλευράς Κυπριακής κυβέρνησης, ο σχεδιασμός λαμβάνει υπόψη το ότι η Κύπρος έχει ήδη ζητήσει 1,200,000 δόσεις του εμβολίου, έχοντας συμπεριλάβει στους υπολογισμούς τον πληθυσμό στις ελεύθερες περιοχές και τον πληθυσμό στα κατεχόμενα, βάσει των αναγκών που μετέφερε η Τ/Κ πλευρά στην κυβέρνηση μέσω της δι-κοινοτικής Τεχνικής Επιτροπής για την Υγεία. Όπως πληροφορήθηκε από αρμόδια πηγή η «Κ», η παραγγελία αφορά όλες τις εταιρίες με τις οποίες υπέγραψε ή θα υπογράψει συμφωνίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η παραλαβή αναμένεται πως θα γίνεται τμηματικά όταν και εφόσον υπάρχουν διαθέσιμες δόσεις. Από εκεί και πέρα, θα αποφασιστεί ποιες ομάδες του πληθυσμού θα εμβολιαστούν πρώτες, με προτεραιότητα στις ευπαθείς ομάδες και τους ηλικιωμένους. Ο στόχος, σημείωσε η ίδια πηγή, είναι η πλήρης κάλυψη όλου του πληθυσμού της Κύπρου. Στην Ελλάδα για παράδειγμα, έχει ήδη ανακοινωθεί πως οι πρώτες παραδόσεις εμβολίων θα γίνουν στις αρχές του 2021 (η Ελλάδα αναμένει συνολικά 25 εκατ. δόσεις) και πως η χώρα θα καταρτίσει πρόγραμμα εμβολιασμών μέσω της Εθνικής Επιτροπής Εμβολιασμών.

Τρία συμβόλαια για εμβόλια

Μέχρι στιγμής, η Κομισιόν έχει υπογράψει τρία συμβόλαια με εταιρίες που βρίσκονται σε διαδικασία ανάπτυξης ενός εμβολίου (AstraZeneca, Sanofi-GSK, Janssen) και βρίσκεται εν μέσω της διαδικασίας για υπογραφή και με κοινοπραξία των Pfizer και BioNTech. Την ίδια στιγμή, έχουν ολοκληρωθεί οι διερρονητικές συζητήσεις με τις CureVac και Moderna. Η συμφωνία με τις Pfizer-BioNTech αφορά 200 εκατ. δόσεις με δυνατότητα παραγωγής ακόμα 100 εκατ., εφόσον διαπιστωθεί πως το εμβόλιο είναι ασφαλές και αποτελεσματικό. Ωστόσο, παρά την επιμονή των ΜΜΕ και προκτές των ευρωβουλευτών, η Κομισιόν αποφεύγει να αναφερθεί σε περισσότερες λεπτομέρειες για τα συμβόλαια που έχουν υπογραφεί, επικαλούμενη τον ανταγωνισμό στη διεθνή αγορά και τις ρήτρες απορρήτου. Μιλώντας στους ευρωβουλευτές την Πέμπτη, η Επίτροπος Κυριακίδου σημείωσε πως η ΕΕ θεωρεί απόρρητη και την πρόοδο της διαδικασίας των προσφορών καθώς αποκάλυψη λεπτομερειών σε αυτό το στάδιο θα μείωνε τις δυνατότητες διαπραγματεύσεως της Κομισιόν. Επανάλαβε ωστόσο πως στις συμφωνίες δεν παραβιάζεται η ευρωπαϊκή νομοθεσία που αφορά την ευθύνη για τυχόν παρενέργειες των εμβολίων. Υπενθυμίζεται πως σύμφωνα με πρόσφατα δημοσιεύματα στον διεθνή τύπο φαρμακευτικές εταιρίες ζητήσαν και έλαβαν εξαίρεση από την ευθύνη αποζημίωσης σε περίπτωση παρενέργειών, έτσι ώστε να έχουν το περιθώριο να επισπεύσουν τις διαδικασίες ελέγχου των εμβολίων. Ωστόσο, η συμφωνία αυτή έγινε από τα κράτη μέλη, τα οποία σύμφωνα με την ευρωπαϊκή νομοθεσία παραμένουν δεσμευμένα να αποζημιώσουν πολίτες αν χρειαστεί. Με άλλα λόγια, οι κυβερνήσεις θα καλύψουν τις όποιες ζημιές, και όχι οι εταιρίες.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΡΙΣΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΙΑΗ

Δημοκρατία, Παιδεία και συμμετοχή στα κοινά

«Γιατί είμαστε ο μόνος λαός που όποιον δεν συμμετέχει καθόλου στα κοινά δεν τον θεωρούμε φίλο;...». Στον «Περικλέους Επιτάφιο Λόγον» όπως τον κατέγραψε ο Θουκυδίδης, γίνεται προσπάθεια να εξηγηθεί η σημασία του δημοκρατικού πολιτεύματος της Αθήνας για την ποιότητα ζωής που απολάμβαναν οι Αθηναίοι πολίτες αλλά και η σημασία του πολιτεύματος για την πρόοδο και την ελευθερία της αρχαίας Αθήνας.

Οι αρχαίοι Αθηναίοι είχαν έγκαιρα εντοπίσει τη σημασία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Το γεγονός ότι το σύστημα επηρεάζει το σύνολο των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Στους «Πέρσες» του Αισχύλου ο τραγικός συγγραφέας υπογραμμίζει την αυτοκυβέρνηση των

Αθηναίων ως βασικό παράγοντα για τη νίκη κατά των Περσών και για την ανδρεία με την οποία υπερασπίστηκαν τη χώρα τους. Την ίδια παρατήρηση καταγράφει και ο Ευριπίδης στις «Ικέτιδες» μέσω του Θησέα. Οι αρχαίοι Αθηναίοι θεωρούσαν τη συμμετοχή στα κοινά επιβεβλημένη και υποχρεωτική γιατί ήξεραν ότι Δημοκρατία χωρίς συμμετοχή και ανάληψη μιας μορφής ευθύνης από όλους τους πολίτες δεν μπορεί να υπάρξει.

Πολύ έγκαιρα εντόπισαν ακόμα ένα καθοριστικό παράγοντα: το ρόλο της Παιδείας στη διαμόρφωση χρηστικών πολιτών. Δηλαδή πολιτών που συμμετέχουν και αναλαμβάνουν ευθύνες. Ο Πλάτωνας είχε επιστημονήσει ότι «παιδεία είναι και τα τέλη της πόλης». Ό,τι περιβάλλει δηλαδή τον άνθρωπο και επενεργεί στη συ-

νειδίση του, από τις αισθητικές εικόνας που προσλαμβάνει μέχρι την οργανωμένη παιδεία του μυαλού αποτελεί μορφή διαπαιδαγώγησης. Η Δημοκρατία είναι σύστημα απαιτητικό. Χρειάζεται συνεδριότητα νέωνους πολίτες που να συμμετέχουν και για τη δημιουργία χρηστικών πολιτών χρειάζεται η κατάλληλη παιδεία. Όχι μόνο μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα αλλά από το σύνολο των δραστηριοτήτων της Πολιτείας. Η Κύπρος βρίσκεται σήμερα σε μια τρομερή παρακμή. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι είναι μια κοινωνία σε σταδιακή αποσύνθεση. Είμαστε μια ημικατεχόμενη πατρίδα με ορατό μπροστά μας τον κίνδυνο της οριστικής δικτοκρατίας. Η κατοχική Τουρκία πολιτορκεϊ κυριολεκτικά το σύνολο του νησιού μας και δημιουργεί κάθε

μέρα νέα τετελεσμένα. Είμαστε ένας λαός σε πραγματικό κίνδυνο επιβίωσης. Ταυτόχρονα ζούμε σε μια κοινωνία όπου η διαφθορά βασίλει και αγγίζει το ψηλότερο επίπεδο της κοινωνίας. Αντιμετωπίζουμε αυτή τη στιγμή μία απειλητική πανδημία, η οποία απειλεί ανθρώπινες ζωές και έχει καταστροφικές οικονομικές συνέπειες. Οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι ο ατομικισμός βρίσκεται στο ψηλότερο επίπεδο που βρέθηκε ποτέ, σε μια κοινωνία που το κέρδος και το χρήμα αποθεώνονται, τα υλικά αγαθά γίνονται αυτοσκοπός, ο πολιτισμός και η παιδεία βρίσκονται χαμηλά στις προτεραιότητες της κυβέρνησης και το ενδιαφέρον για τα κοινά βρίσκεται στο ναδίρ. Είμαστε μια κοινωνία στην οποία βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη μια διαδικασία απαξίωσης

των πάντων που συντηρεί το φαύλο κύκλο της αποσύνθεσης. Ένα σημαντικό παράδειγμα: το γεγονός ότι οι πολίτες δεν παρακολουθούν τις πολιτικές εξελίξεις, δεν εμβαθύνουν στα γεγονότα, άρα δεν έχουν αξιοκρατικά κριτήρια επιλογής, αυτό οδηγεί πολλές φορές σε επιλογές που είτε επιβάλλονται από μερίδα των ΜΜΕ είτε γίνονται στη βάση μιας αφηρημένης αίσθησης που έχουν οι πολίτες για τα δημόσια πρόσωπα στη χώρα μας. Οι λανθασμένες επιλογές συντηρούν τον φαύλο κύκλο της ανικανότητας, της διαφθοράς, της ασχετοσύνης. Και όλα αυτά φέρνουν με τη σειρά τους περισσότερη απαξίωση. Κατά τις αμερικανικές εκλογές σημειώθηκε ρεκόρ συμμετοχής των πολιτών σε μια περίοδο δύσκολη για τις ΗΠΑ. Στις ΗΠΑ, τη Μέκκα του ατομικι-

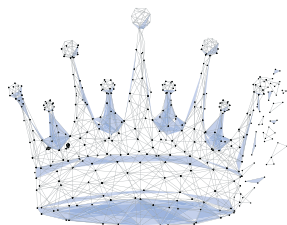
σμού, υπάρχει τουλάχιστον το ένστικτο της αυτοσυντήρησης. Στην Ουάσινγκτον οι σημαντικοί Αμερικανοί πρόεδροι τιμώνται με μνημεία ανάλογα των Φαραώ. Είναι η ανάγκη να εδραιωθεί το American Establishment, η έννοια του κράτους, η σημασία του συνόλου και η συμμετοχή στα κοινά. Στην Κύπρο χρειάζομαστε μια επανάσταση στην παιδεία του τόπου για να μπορέσει να λειτουργήσει αποδοτικά η Δημοκρατία, η οποία απαιτεί πολίτες με σημαντικό πνευματικό υπόβαθρο και προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή τους. Διαφορετικά η πορεία προς την ολοκληρωτική καταστροφή θα είναι μοιραία.

Ο κ. Χρίστος Χριστοφίδης είναι επαγγελματίας γραμματέας ΑΚΕΛ Λευκωσίας - Κερύνειας.

ecomm bx

Fintech e-accounts platform

ECOMMBX provides convenient, quality payment solutions of the highest standards by innovatively incorporating e-money and e-accounts into one master platform for enhanced efficiency and transparency.

A platform to rule them all

SWIFT and SEPA Fast Transactions

competitive & instant currency conversions

unique IBAN in multiple currencies

ECOMMBX own BIC #ECBCY2N

+357 22 270 349

Pindarou 27, Alpha Business Center, 3rd floor, Office 301 Block A, 1060, Nicosia Cyprus

info@ecommbox.com

www.ecommbox.com

Authorised and Licensed by Central Bank of Cyprus Electronic Money Institution #115.1.3.20/2018

Ακμαίο το ηθικό στο νοσοκομείο αναφοράς

Πιο έτοιμο είναι το προσωπικό του Γ.Ν. Αμμοχώστου λέει στην «Κ» η επιστημονική του διευθύντρια δρ Αμαλία Χατζηγιάννη

Του ΓΙΑΝΝΟΥ ΛΥΤΡΑ

Το Γενικό Νοσοκομείο Αμμοχώστου, το οποίο ορίστηκε ως το σημείο αναφοράς για τους ασθενείς με COVID-19, συνεχίζει να δουλεύει υπό αυτό το καθεστώς, αδιάκοπα από το πρώτο κύμα της πανδημίας, μέχρι σήμερα. Η κατάσταση, ωστόσο, σε αυτή τη δεύτερη φάση, είναι πιο δύσκολη και η κούραση έχει αρχίσει να καταβάλλει το προσωπικό, αρκετά από τα μέλη του οποίου δίνουν τη δική τους μάχη από τον περασμένο Μάρτιο. Το ηθικό τους, όμως, παραμένει ακμαίοτατο, όπως αναφέρει στη συνέντευξή της στην «Κ» η επιστημονική διευθύντρια του νοσοκομείου αναφοράς, δρ Αμαλία Χατζηγιάννη. Παρά τα όποια προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά καιρούς αναφορικά με την στελέκωσή του, το νοσοκομείο έχει στελεχωθεί, ενώ οι όποιες ελλείψεις προκύπτουν αποκαθίστανται σχεδόν αμέσως. Η αύξηση του αριθμού των ασθενών επιβάλλει πιο έντονους ρυθμούς, ωστόσο τώρα υπάρχει περισσότερη εμπειρία και προετοιμασία, που έχουν συμβάλει καθοριστικά στην αντιμετώπιση πολλών περιστατικών. Παράλληλα, πολλοί από τους επαγγελματίες υγείας οικειοθελώς θυσιάζουν τον ελεύθερο χρόνο τους προκειμένου να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή, λαμβάνοντας δύναμη μόνο από ένα απλό «ευχαριστώ» από τους πρώην ασθενείς και τις οικογένειές τους κατά το εξιτήριο.

—Ποια είναι η κατάσταση του Νοσοκομείου Αναφοράς σήμερα, συγκριτικά με το πρώτο κύμα της πανδημίας;

—Το δεύτερο κύμα πανδημίας μας βρίσκει σαφώς πιο έτοιμους και

Υπάρχει κούραση, ψυχική και σωματική, στο προσωπικό, καθώς τα περισσότερα από τα μέλη του εργάζονται αδιάκοπα από την πρώτη φάση της πανδημίας. Ωστόσο, πολλοί επαγγελματίες υγείας εργάζονται εθελοντικά 24 ώρες το εικοσιτετράωρο.

προετοιμασμένους συγκριτικά με την πρώτη φάση. Έχουμε πάνω από όλα την εμπειρία που αποκτήσαμε όλο αυτό το διάστημα. Επιπλέον, εκτός από τη στελέκωση με έμπειρο προσωπικό για αντιμετώπιση της πανδημίας έχουμε προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για την επίλυση αρκετών προβλημάτων που είχαμε κατά την πρώτη φάση. **—Διαπιστώνεται ότι, πλέον, νοσπλεύονται και ανήλικοι ασθενείς με COVID-19. Πόσα τέτοια περιστατικά είχαμε και ποια ήταν η κλινική τους εικόνα;**

—Πολύ λίγα περιστατικά νεαρής ηλικίας νοσπλεύτηκαν μέχρι τώρα στο Νοσοκομείο αναφοράς. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν θα υπάρξει τέτοιο ενδεχόμενο στο μέλλον. Συνήθως, τα νεαρά άτομα έχουν ηπιότερα συμπτώματα και ευτυχώς μέχρι τώρα δεν χρειάστηκε να νοσπλεύτουν σε μονάδα αυξημένης φροντίδας ή σε εντατική μονάδα.

—Ποια είναι τα θεραπευτικά πρωτόκολλα που εφαρμόζονται τώρα; Μπορούμε να πούμε ότι έχουν απο-

Αγωνία, φόβος και συναισθηματική φόρτιση των ασθενών είναι τα συναισθήματα που καθημερινά βιώνει το προσωπικό του νοσοκομείου αναφοράς. Ένα απλό «ευχαριστώ» κατά το εξιτήριο, όμως, δίνει περισσότερη δύναμη στους επαγγελματίες υγείας.

σοβήσει θανάτους, σε σύγκριση με την πρώτη φάση της πανδημίας; —Ο κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός και η αντιμετώπιση είναι εξατομικευμένη. Αναλόγως των συννοσηροτήτων αλλά και των συμπτωμάτων και της βαρύτητας της νόσου ακολουθείται και χορηγείται η αντίστοιχη θεραπευτική αγωγή. Δυστυχώς, μέχρι τώρα δεν υπάρχει κάποια εξειδικευμένη αγωγή ή θεραπεία για την αντιμετώπιση

της νόσου. Φαίνεται ότι η μοναδική θεραπεία εκτός από την πρόληψη θα είναι ο εμβολιασμός. Ευελπιστούμε, με τα μέχρι τώρα δεδομένα, ότι κάτι τέτοιο θα είναι εφικτό κατά τους επόμενους μήνες. Σίγουρα, κυρίως η εμπειρία είναι αυτή που μας βοήθησε περισσότερο στην αντιμετώπιση των επιβεβαιωμένων περιστατικών COVID-19 στη δεύτερη φάση.

—Σε σχέση με τη στελέκωση, το

Νοσοκομείο Αναφοράς είναι σε ικανοποιητική κατάσταση; Υπάρχουν οποιεσδήποτε άλλες ανάγκες σε προσωπικό;

—Έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες και το νοσοκομείο ενισχύθηκε με περισσότερο προσωπικό, ιατρικό και παραϊατρικό. Κάποια προβλήματα που υπάρχουν ευελπιστούμε ότι με τη βοήθεια του Υπουργείου Υγείας και του ΟΚΥΠΥ θα επιλυθούν σύντομα.

—Το ηθικό των επαγγελματιών υγείας είναι ακμαίο ή έχει επέλθει η κούραση;

—Δεν θα ήμουν ειλικρινής αν έλεγα ότι δεν υπάρχει κούραση, ψυχική και σωματική, από το προσωπικό, που πρέπει να σημειώσω ότι οι πλείστοι είναι οι ίδιοι άνθρωποι που ήταν και κατά την πρώτη φάση. Παρόλα ταύτα, το ηθικό είναι ακμαίοτατο και παρά τις οποιεσδήποτε δυσκολίες συνεχίζουμε όλοι μαζί με τον ίδιο ζήλο και πάθος για προσφορά στον συνάνθρωπό μας. Υπάρχουν μέλη του προσωπικού τα οποία αρκετές φορές εργάζονται εθελοντικά 24 το εικοσιτετράωρο χωρίς διαμαρτυρία. Όλοι αυτοί οι συνεργάτες μου στο Γενικό Νοσοκομείο Αμμοχώστου είναι άξιοι συγχαρητηρίων και πολύ σωστά νομίζω ότι έχουν κερδίσει τη συμπάθεια και την αναγνώριση της προσφοράς τους από όλους μας.

—Πώς είναι να βιώνετε καθημερινά την αγωνία των ασθενών και των οικογενειών τους; Τι λαμβάνετε από αυτούς τους ανθρώπους;

—Ελάτε στη θέση αυτών των ανθρώπων. Αγωνία, φόβος και συναισθηματική φόρτιση. Μακριά από τους δικούς τους ανθρώπους. Οι δικοί τους να προσπαθούν με κάθε τρόπο να πληροφορούνται συνεχώς για την κατάστασή τους. Μια ανθρώπινη συνομιλία μαζί τους, μια κουβέντα παρηγοριάς, ενθάρρυνσης αλλά και η ιατρική φροντίδα που τους παρέχεται είναι το ελάχιστο που μπορούμε να προσφέρουμε σε αυτούς τους ανθρώπους. Η ευγνωμοσύνη και ένα απλό ευχαριστώ κατά την έξοδό τους είναι αυτά που μας δυναμώνουν ακόμη περισσότερο να συνεχίσουμε μέχρι τέλους.

Η τεχνολογία στη μάχη της ιχνηλάτησης

Ως το τέλος Νοεμβρίου το Υφυπουργείο Καινοτομίας προγραμματίζει να παρουσιάσει την εφαρμογή ιχνηλάτησης, «COVTRACER»

Του ΓΙΑΝΝΟΥ ΛΥΤΡΑ

Η ιχνηλάτηση των επαφών ήδη επιβεβαιωμένων περιστατικών COVID-19 ήταν ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία που αποδείχθηκε ότι συνέβαλαν καθοριστικά στον περιορισμό της εξάπλωσης της πανδημίας στην Κύπρο κατά την πρώτη φάση της. Ωστόσο, μετά την επαναφορά της κοινωνίας στην νέα της κανονικότητα και με την επαναλειτουργία όλων των κλάδων της οικονομικής δραστηριότητας, ο αριθμός των περιστατικών κορωνοϊού που εντοπίζονται καθημερινά έχει αυξηθεί κατακόρυφα, μαζί και οι επαφές των φορέων του. Πλέον, η Ομάδα Ιχνηλάτησης του Υπουργείου Υγείας εργάζεται πυρετωδώς, ενώ έχει στελεχωθεί ακόμα περισσότερο. Παρά το γεγονός αυτό, όμως, και εξαιτίας της κατάστασης που έχει διαμορφωθεί, είναι αδύνατον να ανταποκρίνεται με αμεσότητα ως προς τον εντοπισμό και την ενημέρωση όλων των επαφών. Σε αυτό το σημείο η Πολιτεία σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ετοιμάζεται για να ρίξει στην μάχη της ιχνηλάτησης μια εφαρμογή για κινητά τηλέφωνα, η οποία αναμένεται ότι θα δώσει ανάσες, παρά το ότι έχει να αντιμετωπίσει κάποιες προκλήσεις.

Το «COVTRACER»

Αγώνα δρόμου πραγματοποιεί αυτές τις μέρες το Υφυπουργείο Καινοτομίας προκειμένου να έχει έτοιμο μέχρι το τέλος Νοεμβρίου, το αργότερο, την εφαρμογή «COVTRACER». Η εφαρμογή βασίζεται στην τεχνολογία Bluetooth και για την ανάπτυξη της ακολουθήθηκαν οι κατευθυντήριες γραμμές του eHealth Network, του σώματος που δημιουργήθηκε από το συμβούλιο των Υπουργών Υγείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με τις προδιαγραφές, η εφαρμογή θα είναι συμβατή με συγκεκριμένους κανόνες, ώστε να υπάρχει επικοινωνία με όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με το καθένα

Σύμφωνα με το Υπουργείο Υγείας της Σιγκαπούρης, η οποία είναι η πρώτη χώρα που χρησιμοποίησε μια τέτοια εφαρμογή, η μέθοδος αυτή συνέβαλε στην μείωση του χρόνου εντοπισμού επαφών επιβεβαιωμένων περιστατικών από τις 4 στις 2 μέρες.

από αυτά να αναμένεται ότι θα υιοθετήσει μια τέτοια εφαρμογή.

Πώς θα λειτουργεί

Το «COVTRACER» θα λειτουργεί χρησιμοποιώντας την τεχνολογία Bluetooth, μέσω της οποίας θα συλλέγει τις επαφές και θα τις κρυπτογραφεί. Συγκεκριμένα, αν δύο άτομα τα οποία έχουν εγκατεστημένη και ενεργοποιημένη την εφαρμογή στα κινητά τους τηλέφωνα, συναντηθούν τυχαία, αμέσως οι δύο συσκευές θα συνδέονται η μια με την άλλη, μέσω του Bluetooth. Τότε, θα δημιουργείται ένας κλειδάριθμος ο οποίος θα καταχωρίζεται σε έναν κεντρικό υπολογιστή στο Υπουργείο Υγείας. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν θα καταγράφονται προσωπικά δεδομένα των δύο χρηστών.

Οι συνδέσεις μεταξύ χρηστών θα γίνονται βάσει του πρωτοκόλλου του Υπουργείου Υγείας, που καθορίζει την επαφή με επιβεβαιωμένο περιστατικό κορωνοϊού, δηλαδή στα δύο μέτρα για διάστημα 15 λεπτών. Όταν ένας πολίτης-χρήστης της εφαρμογής προκύψει ότι είναι επαφή ατόμου θετικού στον ιό θα ενημερώνεται η Μονάδα Επιδημιολογικής Επιτήρησης και θα του στέλνει ένα κωδικό στο κινητό του τηλέφωνο, ενημερώνοντάς τον παράλληλα ότι είναι επαφή. Το μήνυμα θα είναι γραμμένο βάσει των οδη-

Πιθανά ζητήματα και προβληματισμοί αναφορικά με τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών βρίσκονται υπό αξιολόγηση από την αρμόδια Επιτροπή, η οποία έχει ζητήσει και επεξεργάζεται την Έκθεση Αντικτύπου. Τις επόμενες μέρες, αναμένεται η απόφασή της.

γιών που πρέπει να λάβει η κάθε επαφή κρούσματος, ενώ η ενημέρωση θα γίνεται ανώνυμα και χωρίς προσωπικά στοιχεία. Μάλιστα, όσον αφορά στο άτομο που θα προκύπτει θετικό στον κορωνοϊό, θα ερωτάται από το Υπουργείο Υγείας κατ' αρχάς αν έχει την εφαρμογή και, αν ναι, αν επιθυμεί να ενημερώσει τις επαφές του μέσω αυτής.

Όσον αφορά ενδεχόμενο ζήτημα για τα προσωπικά δεδομένα, το Υφυπουργείο Καινοτομίας ήδη έχει στείλει την έκθεση αντικτύπου στην Επιτροπή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Όπως πληροφορούμαστε, η Επιτροπή έχει ζητήσει μερικές διευκρινίσεις σχετικά με την λειτουργία της εφαρμογής και αναμένεται ότι θα ανάψει το πράσινο φως για την παρουσίασή της στο κοινό τις επόμενες μέρες.

Πανευρωπαϊκός στόχος

Οι εφαρμογές ιχνηλάτησης που θα χρησιμοποιούνται σε εθνικό επίπεδο, βάσει των σχεδιασμών, θα λειτουργούν με ανάλογο τρόπο και σε ευρωπαϊκό. Δηλαδή, αν ένας Κύπριος μεταβεί στις Βρυξέλλες ή σε άλλη ευρωπαϊκή πόλη και προκύψει θετικός στον ιό ή επαφή περιστατικού, μέσω της εφαρμογής θα μπορεί να εντοπιστεί ή/και να ενημερωθεί, μέσω της επικοινωνίας του server στην Κύπρο με τον κεντρικό που θα βρίσκεται στο Λουξεμβούργο, ο οποίος με την σειρά του θα είναι συνδεδεμένος με τις αντίστοιχες εφαρμογές που θα έχουν και οι πολίτες άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η δημιουργία των εφαρμογών σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα πραγματοποιηθεί στην βάση της τεχνολο-

γίας που ανέπτυξαν οι εταιρείες Google και Apple περί τα μέσα του έτους. Η απόφαση των εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ήταν όπως χρησιμοποιηθεί η συγκεκριμένη τεχνολογία, ώστε οι εφαρμογές ιχνηλάτησης που θα αναπτυχθούν σε όλα τα κράτη-μέλη να μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους και να είναι χρήσιμες σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

Αναξιοποίητες προτάσεις

Κατά την πρώτη φάση της πανδημίας, πολλές ήταν οι ανάλογες τεχνολογικές λύσεις που προτεινόταν στην Κυβέρνηση για την ενίσχυση της ιχνηλάτησης, κυρίως από τον ιδιωτικό τομέα. Κάποιες βάσιζαν την λειτουργία τους στην υπηρεσία GPS και κάποιες άλλες στην τεχνολογία Bluetooth. Ωστόσο,

όπως αναφέρουν αρμόδιες πηγές στην «Κ», οι συνθήκες δεν ήταν οι κατάλληλες τότε για την χρήση τέτοιων εφαρμογών, καθώς το πρόβλημα στην κοινωνία ήταν μικρό και σε αυτό συνέβαλε και το lockdown. Επίσης, οι διάφορες λύσεις δεν είχαν τύχει αξιολόγησης αναφορικά με την ασφάλεια και την χρησιμότητά τους, ώστε να θεωρούνταν κατάλληλες για αξιοποίηση.

Οι προκλήσεις

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, πρόκειται για ένα εργαλείο το οποίο θα λειτουργήσει ως υποβοήθηση της ιχνηλάτησης που ήδη εφαρμόζεται εκτεταμένα στην Κύπρο, χωρίς να μπορεί να την υποκαταστήσει. Την ίδια στιγμή, οι αρχές δεν μπορούν να το επιβάλουν στους πολίτες, γι' αυτό τίθεται το ζήτημα κατά πόσον το «COVTRACER» θα χαιρεί τις απαραίτητες εμπιστοσύνης. Ακόμα μια σημαντική πρόκληση αποτελεί το ενδεχόμενο η εφαρμογή αυτή να δυσκολέψει το έργο της ιχνηλάτησης αντί να το διευκολύνει, αν υποθέσει κάποιος ότι μπορεί να «δελώσει» ως επαφές άτομα τα οποία εργάζονται στο ίδιο κτήριο, αλλά δεν ήρθαν ποτέ σε επαφή πραγματικά, επειδή απλώς μπορεί να διαχωρίζεται ο χώρος εργασίας του ενός από του άλλου με έναν τοίχο.

Έδωσε βοήθειες

Στην Σιγκαπούρη, που ήταν η πρώτη χώρα η οποία χρησιμοποίησε ευρέως μια εφαρμογή ιχνηλάτησης με την τεχνολογία Bluetooth, φαίνεται ότι είχε καλά αποτελέσματα. Σύμφωνα με το BBC, από τον περασμένο Μάρτιο την εφαρμογή «κατέβασαν» στα κινητά τους τηλέφωνα 2,4 εκατ. πολίτες, με το 1,4 εκατ. να το χρησιμοποιούν μέχρι τον περασμένο Αύγουστο. Σύμφωνα με το Υπουργείο Υγείας της χώρας, η εφαρμογή αυτή συνέβαλε στην μείωση του χρόνου εντοπισμού επαφών επιβεβαιωμένων περιστατικών από τις 4 στις 2 μέρες.

Σήμα κινδύνου για τις μεταφορές ασθενών

Ιδανική λύση η δημιουργία θαλάμων για ασθενείς COVID-19 σε όλα τα δημόσια νοσοπλευτήρια, λένε ιατρικοί κύκλοι

Του ΓΙΑΝΝΟΥ ΛΥΤΡΑ

Η απόφαση που ελήφθη από το Υπουργείο Υγείας τον περασμένο Μάρτιο για τη δημιουργία Νοσοκομείου Αναφοράς για την νοσπλευία ασθενών με COVID-19, ελήφθη στην βάση συγκεκριμένων κριτηρίων, τα οποία μέχρι σήμερα τυγχάνουν αμφισβήτησης από μέλη της επιστημονικής κοινότητας της Κύπρου και όχι μόνο. Ως Νοσοκομείο Αναφοράς για την πανδημία λειτουργεί το Γενικό Νοσοκομείο Αμμοχώστου, το οποίο, ωστόσο, δεν διαθέτει Μονάδα Εντατικής Θεραπείας. Οι ανησυχίες που εκφράζονται αφορούν στην ανάγκη για μεταφορά των ασθενών που κρίνεται ότι χρειάζονται εισαγωγή σε ΜΕΘ σε άλλα νοσπλευτήρια, όπως τα Γενικά Νοσοκομεία της Λεμεσού και της Λευκωσίας. Η συγκεκριμένη πρακτική που ακολουθείται ενδεχομένως να επιβαρύνει ακόμα περισσότερο τον ήδη καταπονημένο οργανισμό ενός ασθενούς, ενώ δεν αποκλείεται, στην περίπτωση της COVID-19 να επηρεάζει και την υγεία του νοσπλευτικού προσωπικού που τον συνοδεύει, όπως και της διασποράς εντός των άλλων νοσοκομείων, είναι αρκετές από τις ανησυχίες που εκφράζονται. Την ίδια ώρα, μελέτες στο εξωτερικό αναφέρουν ότι το ρίσκο της μεταφοράς ασθενών, γενικότερα, είναι πολλαπλό και πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν αρκετοί παράγοντες.

Τα κριτήρια

Το Γενικό Νοσοκομείο Αμμοχώστου κρίθηκε από το Υπουργείο Υγείας το καταλληλότερο να επωμιστεί το βάρος της νοσπλευίας ασθενών με COVID-19. Οι λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκε αφορούν στον μικρότερο αριθμητικά πληθυσμό που εξυπηρετεί, καθώς και στο γεγονός ότι και το ίδιο είναι μικρότερο σε έκταση από τα δημόσια νοσπλευτήρια άλλων πόλεων, κάτι που διευκολύνει το έργο των επαγγελματιών υγείας.

Το κυριότερο μειονέκτημά του, ωστόσο, σύμφωνα με μέλη της επιστημονικής κοινότητας, αφορά

Ανησυχίες από την απουσία ΜΕΘ στο Νοσοκομείο Αναφοράς εκφράζονται εντονότερα, πλέον, καθώς έχουν αυξηθεί οι ανάγκες για εντατική νοσπλευία. Η μεταφορά ασθενών σε άλλα νοσοκομεία, όμως, ενδεχομένως να επιβαρύνει την κατάστασή τους.

Στην Αγγλία όλα τα νοσοκομεία διαθέτουν θαλάμους COVID-19, τονίζει στην «Κ» ενιατικός λόγος ο οποίος εργάζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτό θα έπρεπε να ισχύει και στην Κύπρο, τόνισε. Ανάλογη θέση εκφράζεται και από ιατρικούς κύκλους.

στο γεγονός ότι δεν διαθέτει Μονάδα Εντατικής Θεραπείας. Ωστόσο, διαθέτει Μονάδα Αυξημένης Φροντίδας, ενώ βάσει του σχεδιασμού που έγινε από τον ΟΚΥπΥ

και τους επιστήμονες του Υπουργείου Υγείας, όσοι ασθενείς με COVID-19 κρίνεται ότι χρειάζονται διασωλήνωση, θα μεταφέρονται στα Γενικά Νοσοκομεία της Λεμεσού και της Λευκωσίας, πρακτική που έχει εφαρμοστεί σε αρκετές περιπτώσεις μέχρι σήμερα.

Επιβαρύνονται οι ασθενείς

Η επιλογή του Γενικού Νοσοκομείου Αμμοχώστου για να λειτουργήσει ως Νοσοκομείο Αναφοράς δεν είναι η σωστή, σύμφωνα με μέλη της επιστημονικής κοινότητας στην Κύπρο και όχι μόνο. Αυτό είναι ένα ζήτημα το οποίο φαίνεται πιο έντονα την περίοδο που διανύουμε, κατά την οποία τα επιβεβαιωμένα περιστατικά της νόσου έχουν αυξηθεί κατακόρυφα, μαζί και οι εισαγωγές σε νοσοκομεία. Η μη ύπαρ-

ξη ΜΕΘ στο Γενικό Νοσοκομείο Αμμοχώστου, σε συνδυασμό με την γεωγραφική του θέση, δυσχεραίνει την μεταφορά ασθενών από την μια πόλη στην άλλη.

Για παράδειγμα, αν επισκεφθεί ασθενής με COVID-19 το Γενικό Νοσοκομείο Πάφου στις 6 π.μ. δεν μπορεί να μεταφερθεί στην Αμμοχώστο, παρά μόνο την επόμενη μέρα, μετά τις 8 π.μ.. Αυτό έχει ως συνέπεια την αδυναμία νοσπλευίας του ασθενούς στο νοσοκομείο της Πάφου, όπου πλέον δεν υπάρχει θάλαμος ειδικά διαμορφωμένος, όπως ούτε θάλαμος βραχείας νοσπλευίας, υπηρεσίες που θα έπρεπε να παρέχονταν σε όλα τα δημόσια νοσπλευτήρια, είναι η θέση που εκφράζουν στην «Κ» πηγές από τον ιατρικό κόσμο. Ως υποθετικό παράδειγμα, μας αναφέρθηκε η μεταφορά ενός ασθενούς

με COVID-19 από το Γενικό Νοσοκομείο Πάφου με ασθενοφόρο στο Νοσοκομείο Αναφοράς, η οποία διαρκεί περίπου τρεις ώρες, καθώς και το ενδεχόμενο να κριθεί ότι ο εν λόγω ασθενής χρήζει τελικά Εντατικής Θεραπείας και κρίνεται αναγκαία η μεταφορά του στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας, κάτι που συνεπάγεται ακόμα 1,5 ώρα στον δρόμο. Αυτή η διαδικασία μπορεί να επιβαρύνει ακόμα περισσότερο την υγεία των ασθενών.

Ανησυχία για νοσπλευτές

Ακόμα μια πτυχή που έχει τεθεί σε σχέση με τους κινδύνους που ενδεχομένως να προκύπτουν, αφορά στους επαγγελματίες υγείας και συγκεκριμένα στο νοσπλευτικό προσωπικό, το οποίο συνοδεύει τους ασθενείς εντός των ασθενο-

φόρων κατά την μεταφορά τους. Όπως αναφέρθηκε από ιατρικούς κύκλους του Νοσοκομείου Αναφοράς στην «Κ», υπάρχει ανησυχία σχετικά με την ασφάλειά τους, καθώς συνοδεύουν ασθενείς με ψηλό ικόν φορτίο για μεγάλο χρονικό διάστημα μέσα σε ένα μικρό και κλειστό χώρο, όπως είναι το ασθενοφόρο. Άλλες ιατρικές πηγές, ωστόσο, αναφέρουν ότι οι νοσπλευτές, από την στιγμή που φέρουν τον Ατομικό Προστατευτικό Εξοπλισμό τους δεν διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο, αλλά η προσοχή πρέπει να εστιαστεί στους ασθενείς.

Το προσωπικό

Η μεταφορά ασθενών με COVID-19 σε άλλα νοσοκομεία εγείρει ερωτήματα και προβληματισμούς σε σχέση με την επάρκεια που υπάρχει σε προσωπικό. Αν, παραδείγματος χάριν, στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας χρειαστεί να αξιοποιηθούν και οι 110 κλίνες ΜΕΘ, δεν υπάρχει το ανάλογο αριθμητικό προσωπικό για να ανταποκριθεί στις ανάγκες που θα προκύψουν από ένα τόσο μεγάλο αριθμό ασθενών με COVID-19, ταυτόχρονα με τις ανάγκες που θα έχουν όλοι οι υπόλοιποι ασθενείς με άλλα προβλήματα υγείας και χρήζουν Εντατικής Θεραπείας.

Στην Αγγλία όλα τα νοσοκομεία διαθέτουν θαλάμους COVID-19, τονίζει στην «Κ» ενιατικός λόγος ο οποίος εργάζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτό θα έπρεπε να ισχύει και στην Κύπρο, τόνισε, ενώ ανάλογη θέση εκφράζεται και από ιατρικούς κύκλους στο νησί μας. Αυτό είναι ωφέλιμο για τους ασθενείς, οι οποίοι θα απολαμβάνουν υπηρεσίες φροντίδας υγείας σε διάφορα επίπεδα, από πολλές ειδικότητες ιατρών. Παράλληλα, σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, στην διεθνή βιβλιογραφία είναι σαφές ότι οι βαριά νοσπλευτές και ειδικά οι διασωληνωμένοι δεν μεταφέρονται παρά μόνο αν είναι απόλυτη ανάγκη. Επίσης, η ιδανική λύση είναι να υπάρχει η επιλογή να μην μεταφερθούν, αλλά να υπάρχει η δυνατότητα φροντίδας τους στον ίδιο χώρο.

Δύο εμβόλια στη φαρέτρα της Ευρώπης

Οι διαδικασίες κυκλοφορίας αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί τέλος του 2020

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Οι πρόσφατες ανακοινώσεις από πλευράς μιας εκ των φαρμακευτικών εταιρειών που πραγματοποιούν έρευνες για το εμβόλιο κατά του COVID, ουσιαστικά αποτελούν την αντίστροφη μέτρηση για επιτυχή κατάληξη των προσπαθειών που καταβάλλονται από την επιστημονική κοινότητα για αποτελεσματική αναχαίτιση της πανδημίας. Τα εκπληκτικά, κατά γενική ομολογία, στοιχεία αποτελεσματικότητας του εμβολίου της Biontech-Pfizer, ενισχύουν τις ελπίδες που εκφράζονται πως το 2021 θα είναι η καθοριστική χρονιά καταπολέμησης του ιού. Ωστόσο, το υπό έρευνα εμβόλιο της Biontech-Pfizer δεν φαίνεται να είναι το μοναδικό προϊόν κατά του ιού, το οποίο υπολογίζεται ότι θα κυκλοφορήσει και στην Ευρωπαϊκή αγορά τους επόμενους μήνες του 2020, αρχές του 2021. Και στις δύο περιπτώσεις, οι ερευνητικές προσπάθειες βρίσκονται στο τελικό τους στάδιο προκειμένου να πάρουν την έγκριση από τις αρμόδιες αρχές, αμερικανικές και ευρωπαϊκές. Στον απόηχο των καλών νέων από την Biontech-Pfizer, θα πρέπει να προστεθεί και η έγκριση που έχει λάβει η Moderna από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων (EMA). Οι θετικές ερευνητικές εξελίξεις και στις

δύο εταιρείες δημιουργούν βάσιμες ελπίδες πως το πρώτο τρίμηνο του 2021 το εμβόλιο θα είναι έτοιμο προς χρήση και από ευρωπαίους πολίτες μιας και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει συνολογώσει ήδη συμφωνίες πρόσβασης σε εμβόλια με έξι εταιρείες μεταξύ αυτών με την Moderna και την Biontech/Pfizer.

Η Κύπρος

Με βάση επίσημες ανακοινώσεις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω της αρμόδιας Επιτροπής Υγείας, Στέλλας Κυριακίδου, έχει εξασφαλίσει με προκαταρκτικές συμφωνίες την προμήθεια εν δυνάμει εμβολίων με πιο πρόσφατη την εξασφάλιση 200 εκατομμυρίων δόσεων του πειραματικού εμβολίου που αναπτύσσεται από την γαλλο-γερμανική σύμπραξη Biontech/Pfizer και με προοπτική την εξασφάλιση 100 εκατομμυρίων επιπλέον δόσεων. Πρόκειται για την έκρηξη συμφωνία αυτού του είδους που συνολογεί η Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι υπόλοιπες πέντε αφορούν τις AstraZeneca, Sanofi-GSK, Johnson & Johnson, CureVac και Moderna. Όπως και τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ε.Ε., έτσι και η Κύπρος έχει υποβάλει τις ανάγκες της, όταν κάποιο από τα εμβόλια πάρουν έγκριση και κυκλοφορήσουν στην αγορά. Η διανομή με βάση τους πρώτους προγραμματισμούς θα γίνει με κρι-

Η εταιρεία Biontech-Pfizer έχει ξεκινήσει τις διαδικασίες κυλιόμενης κατάθεσης του φακέλου στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων. Ωστόσο, παραμένει άγνωστος ο χρόνος έγκρισης και κυκλοφορίας του εμβολίου στις ευρωπαϊκές αγορές.

Αδιευκρίνιστο παραμένει το πλαίσιο προμήθειας και διανομής του εμβολίου στα κράτη μέλη της Ε.Ε. Όπως εκτιμάται, τα ζητήματα αυτά θα ρυθμίζονται από το τελικό κείμενο συμφωνίας.

τήριο τα πληθυσμιακά δεδομένα της κάθε χώρας. Το Υπουργείο Υγείας έχει υποβάλει αίτημα για 1,2 εκατομμύρια δόσεων του εμβολίου, προκειμένου να καλύψει και τις ανάγκες των Τ/κ. Ωστόσο, όπως υπολογίζεται οι ανάγκες της κάθε χώρας θα ικανοποιηθούν τμηματικά, με την Κύπρο να έχει λάβει έγκριση για 700 χιλιάδες δόσεις εμβολίου.

Οι υποδομές

Μετά τις ανακοινώσεις της Biontech/Pfizer και τις πρώτες εκτιμήσεις για κυκλοφορία του εμβολίου το πρώτο τρίμηνο του 2021, επί τάπητος έχουν τεθεί και ήδη απασχο-

λούν, μια σειρά πρακτικών ζητημάτων κυκλοφορίας και διάθεσης του εμβολίου. Οι ανακοινώσεις της εταιρείας για το περιβάλλον φύλαξης του εμβολίου (στους -80 βαθμούς Κελσίου) εκ των πραγμάτων προκαλούν συζητήσεις για τις υποδομές που θα πρέπει να στηθούν. Το δεύτερο, διαδικαστικές φύσεως, θέμα αφορά την προμήθεια και διανομή. Στην Κύπρο για την ώρα υπάρχει μια ασάφεια αν στις διαδικασίες που θα ακολουθήσουν, η προμήθεια και διανομή θα γίνει αποκλειστικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή θα υπάρξει η εμπλοκή των αντιπροσώπων της εταιρείας σε κάθε χώρα. Το ίδιο σκηνικό επικρατεί και ως προς τις προετοιμασίες υποδομών αποθήκευσης του εμβολίου. Οι αντιπρόσωποι της εταιρείας σε Κύπρο και Ελλάδα αναμένουν πως όλα αυτά τα ερωτήματα θα απαντηθούν το επόμενο διάστημα και εφόσον υπογραφεί η τελική συμφωνία προμήθειας, από πλευράς Κομισιόν, η οποία θα ρυθμίζει και τα διαδικαστικά ζητήματα. Το τρίτο ζήτημα, επιστημονικής υφής, αφορά τη χρονική διάρκεια αποτελεσματικότητας του εμβολίου Για τη χρο-

νική αποτελεσματικότητα του εμβολίου οι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι οι απαντήσεις θα έχουν δοθεί μετά το πέρας της 3ης φάσης των ερευνών.

Τα ορόσημα

Από την πλευρά της Biontech/Pfizer και των αντιπροσώπων της στην περιοχή, το ζητούμενο είναι να εξασφαλιστούν μέχρι τέλος του χρόνου τρεις προϋποθέσεις κυκλοφορίας του εμβολίου στην ευρωπαϊκή αγορά.

1. Η αποτελεσματικότητα του προϊόντος, με στοιχεία που να δείχνουν ότι κινείται πάνω από το 50% ή 60%. Επί του προκειμένου, τα ενδιάμεσα στοιχεία της έρευνας δείχνουν αποτελεσματικότητα που φθάνει στο 90%.
2. Η αποδεδειγμένη ασφάλεια του προϊόντος. Εδώ όλα τα στοιχεία που θα κατατεθούν στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων, όπως μας εξήγησαν οι αντιπρόσωποι της εταιρείας στην περιοχή, πρέπει να αφορούν δείγματα που θα ληφθούν 2 μήνες μετά τη δεύτερη φάση του εμβολίου.
3. Η σταθερότητα αποτελεσμα-

τικότητας του προϊόντος. Τα στοιχεία που έχει στην διάθεσή της η εταιρεία την έχουν οδηγήσει στην απόφαση να ξεκινήσει την παραγωγή του εμβολίου προκειμένου να καλύψει χρονικά τη ζήτηση που υπάρχει.

Εγκριση

Με τη 3η φάση των ερευνών να συνεχίζεται από την εταιρεία γίνεται λόγος ότι οι διαδικασίες έγκρισης του εμβολίου τρέχουν παράλληλα σε ΗΠΑ και Ευρώπη. Σε ό,τι αφορά τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων (EMA) έχει ξεκινήσει η διαδικασία κυλιόμενης κατάθεσης του φακέλου για έγκριση του εμβολίου με τα στοιχεία των ερευνών από τις δύο πρώτες φάσεις. Στις ΗΠΑ υπολογίζεται πως τέλος Νοεμβρίου θα έχει κατατεθεί ο πλήρης φάκελος. Τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη, ο φάκελος θα κατατεθεί για επείγουσα χρήση του εμβολίου. Και αν για τις ΗΠΑ προσδιορίζεται χρονικά η έγκριση τέλη 2020 αρχές 2021, για την Ευρώπη αν όλα πάνε καλά, οι πρώτες εκτιμήσεις τοποθετούν την κυκλοφορία του εμβολίου τον επόμενο Μάρτιο.

Το Βαρώσι καίγεται και οι επίτροποι του στροβιλίζονται

Μεγάλη Δευτέρα...

Μπήκαμε στη Μεγάλη Βδομάδα της Αμμοχώστου. Την περασμένη Δευτέρα χιλιάδες Τ/κ βγήκαν στους δρόμους διαμαρτυρόμενοι για την επικειρούμενη προσάρτηση του βόρειου κατεχόμενου τμήματος στην Τουρκία και κάθοδο στην Κύπρο του Ερντογάν για πικνίκ στο Βαρώσι, μαζί με τον Γκρίζο Λύκο Μπαχτσελί, ενώ και σήμερα θα τον «υποδεχτούν» με εκδήλωση διαμαρτυρίας σε Λευκωσία και Αμμόχωστο. Ταυτόχρονα στην καρδιά της περικλειστης πόλης, όπως με ενημέρωσε ο Τ/κ συνεργάτης της στήλης (που μας έστειλε και τη σχετική φωτογραφία), έχει ετοιμαστεί με οδηγίες του Πατισάχ το «νέο εθνικό πάρκο της Κύπρου», που θα εγκαινιάσουν μαζί ο σουλτάνος και ο βεζίρης ενώ από δίπλα θα είναι και το κολλιτήρι! Τσαμπούνες, νταούλια και εθνικιστικό παραλήρημα σε πρώτη ζήτηση, πάνω στην ανοικτή πληγή στο στέρνο της πόλης και του κάθε Βαρωσιώτη.

● ● ● ●

Μεγάλη Πέμπτη

Το Δημοτικό Συμβούλιο Αμμοχώστου, την Πέμπτη εξέδωσε ανακοίνωση: «Θα θέλαμε να ενημερώσουμε τους συμπολίτες μας αλλά και όλους τους φίλους της Αμμοχώστου ότι παρόλες τις ενέργειες του Δήμου μας για πραγματοποίηση της ειρηνικής πορείας προς το Οδόφραγμα Δερύνειας την Κυριακή η ώρα 13:00, δεν κατέστη εφικτή η εξασφάλιση ειδικής άδειας λόγω της σοβαρότητας της πανδημίας στο νησί μας με αποτέλεσμα η εκδήλωση να ακυρωθεί». Ρε εσείς, ο Ερντογάν θα μπει στα σπίτια σας κι εσείς επιτρέπετε στις όποιες αρχές να σας απαγορεύουν έστω και να διαμαρτυρηθείτε; Ή μήπως βολεύει κι εσάς και τους κυβερνώντες και την αντιπολίτευση; Ρε σεις, αυτό κι αν είναι διαφθορά...

● ● ● ●

Μεγάλη Παρασκευή

Το Δημοτικό Συμβούλιο Αμμοχώστου μας ενημέρωσε, ότι, «έχει εξασφαλιστεί ειδική άδεια από τους αρμόδιους κρατικούς φορείς ούτως ώστε το Δημοτικό Συμβούλιο Αμμοχώστου να συνεδριάσει εκτάκτως την Κυριακή η ώρα 12:30 το μεσημέρι στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Αμμοχώστου στη Δερύνεια ενόψει της προκλητικής επίσκεψης του Τούρκου Προέδρου Ταγίπ Ερντογάν στην περικλειστη περιοχή της πόλης μας». Ρε σεις; Η μεγαλειώδης αυτή εκδήλωση αντίστασης στην κατοχή θα μεταδίδεται απευθείας; Προφανώς εκείνος ο γελοίος, είχε δίκαιο τελικά. This is Cyprus...

● ● ● ●

Το πάρκο που «εγκαινιάζουν» σήμερα οι Ερντογάν, Μπαχτσελί και Τατάρ στην ερειπωμένη πολιτεία του Βαρωσιού, όπως εύστοχα λέει ο Τ/κ ακτιβιστής Χασάν Γικιντζί, «46 χρόνια μετά την τουρκική εισβολή, όταν από την πόλη εκδιώχθηκαν οι άνθρωποι, η Αγκυρα και η τ/κ ηγεσία έρχονται σήμερα να διώξουν και τα «φραντάσματα»!

Πολιτική ισότητα

Το άκουσα από πολιτικό αρχηγό και δεν πίστευα στ' αυτιά μου. Ήρθα στο γραφείο και ρώτησα την αρχισυντάκτρια μας που είναι εγκυρότατη και μου επιβεβαίωσε ότι κατά τη διάρκεια της τελευταίας συνεδρίας του Εθνικού Συμβουλίου, ο πρόεδρος Αναστασιάδης ήταν έντονος λέγοντας ότι η πολιτική ισότητα δεν περιλαμβάνεται στα ψηφίσματα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Εξήγησε μάλιστα ότι στόχος της Τουρκίας είναι ο έλεγχος ολόκληρης της Κύπρου και γι' αυτό θέλουν τη μία θετική ψήφο και την ισότιμη συμμετοχή. Πρόεδρε μετά σεβασμού σας παραπέμπω στη σελίδα 3, όπου οι αξιότιμοι κ.κ. Δημήτριος Χατζηκαμψής (πρώην πρόεδρος Ανωτάτου) και ο εξέχων διπλωμάτης τζέως πρέσβης της ΚΔ, Παύλος Αναστασιάδης έχουν ένα εξαιρετό άρθρο περί πολιτικής ισότητας. Παραθέτω ένα μικρό απόσπασμα: «Ο Γ.Γ. του ΟΗΕ είναι δεσμευμένος από τις αποφάσεις του Σ.Α., ως εντολοδόχου του, να επιδιώξει λύση στη διαχρονικά συμφωνηθείσα βάση της δικονομικής διζωνικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα, όπως αναφέρεται και στο ανακοινωθέν για τη συνάντηση του Βερολίνου της 25-11-2019, με ιδιαίτερη παραπομπή στα ψηφίσματα του Σ.Α., περιλαμβανομένου του 716 του 1991 και ειδικά της

παραγράφου 4 αυτού, η οποία προνοεί ότι η λύση θα βασίζεται σε ένα κυπριακό κράτος αποτελούμενο από δύο πολιτικά ίσες κοινότητες όπως ορίζεται από τον Γ.Γ. στην έκθεσή του της 8-3-1990.

● ● ● ●

Μια κινητή γιορτή

Τα μέτρα που ανακοινώθηκαν την περασμένη Τετάρτη, ανάγκασαν το ΑΚΕΛ να πάρει την δύσκολη απόφαση αναβολής για ακόμη μία φορά του εκλογικού συνεδρίου. Αυτό το συνέδριο, βεβαίως, θυμίζει περισσότερο κινητή γιορτή, αν λάβουμε υπόψη πως θα πραγματοποιηείτο τον περασμένο Ιούνιο, μεταφέρθηκε για τον Νοέμβριο, στη συνέχεια πήρε παράταση για τον Δεκέμβριο και τώρα αποφασίστηκε πως θα πραγματοποιηθεί τον Ιούνιο του 2021! Αμέσως μετά τις βουλευτικές εκλογές δηλαδή. Υπενθυμίζεται πως ο γ.γ του ΑΚΕΛ είχε πει πως θα ζητήσει παράταση της παραμονής του στο πηδάλιο του κόμματος για το κυπριακό και για τον προεκλογικό, στέλνοντας σε κάποιους το μήνυμα πως ίσως και να αποχωρήσει μετά τις βουλευτικές εκλογές.

● ● ● ●

Πολύ κακό για το τίποτα

Το αν βεβαίως στο εκλογικό συνέδριο του 2021, θα έχουμε και νέο γενικό γραμματέα του ΑΚΕΛ, είναι κάτι ανοικτό, αν και τα περισσότερα στελέχη το θεωρούν απομακρυσμένο σενάριο. Το ερώτημα είναι για ποιο λόγο το ΑΚΕΛ έχασε τόσο πολύτιμο χρόνο, για να πληρωθούν απλά οι θέσεις των Πάμπη Κυρίτση και Χρίστου Αλέκου στην γραμματεία του κόμματος από τους Νεοκλή Συλικιώτη και Σωτηρόυλλα Χαραλάμπους, αντί να επικεντρωθούν στον καταρτισμό του ψηφοδέλτιου. Σε ένα ψηφοδέλτιο που θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα ελκυστικό αν το κόμμα συζητά είτε πρωτιά, είτε έστω ανακαμψη των ποσοστών του κόμματος.

● ● ● ●

Με κώδικα συμπεριφοράς

Βεβαίως το ψηφοδέλτιο, δεν είναι το μόνο ζήτημα που θα πρέπει να λύσει εν τω μέσω της πανδημίας το ΑΚΕΛ. Θα πρέπει να επανεξετάσει και τον προεκλογικό του γενικότερο. Το κόμμα έχει ήδη θέσει κώδικα συμπεριφοράς στα στελέχη σε ό,τι αφορά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ούτως ώστε να αποφευχθεί ο παραγοντισμός! Το ζήτημα που πρέπει να λύσουν, αν θέλουν να θεω-

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Μητροπολίτης Νεόφυτος

Ο Μητροπολίτης Μόρφου Νεόφυτος. Το τελευταίο κατόρθωμα του Άγιου Μόρφου, είναι αυτό με τον Οβελίξ και τον Ασπερίξ που ήξεραν για τον ιό κορώνα από το 2017. Ως ήταν φυσικό κι επειδή όλα ελέγχθηκαν on camera ο κ. Νεόφυτος έγινε viral ιδιαίτερα στις μεσομβρινές εκπομπές χαλαρού περιεχομένου. Έχει άδικο ο Περδίκης, πως μας ψεκάζουν;

ρηθούν σύγχρονο προοδευτικό κόμμα, είναι πώς ακριβώς θα καταφέρουν να επικολυνήσουν με τον κόσμο μέσα στην πανδημία, αν λάβει κανείς υπόψη πως το από πόρτα σε πόρτα είναι πλέον απαγορευμένο λόγω κορωνοϊού. Και πώς ακριβώς να προσελκύσουν νέο κόσμο, όταν τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης θεωρούνται εστία παραγοντισμού.

● ● ● ●

Ακούει κανείς;

Εντάξει είναι λογικό με τα όσα ζούμε η προσοχή όλων να είναι στραμμένη στο εμβόλιο για τον COVID 19. Μπράβο και στο Υπουργείο Υγείας για τις προσπάθειες να το εξασφαλίσουμε από τους πρώτους. Δεν γίνεται όμως κύριοι των αρμόδιων υπηρεσιών να παρατηρούνται ελλείψεις σε άλλα εξίσου σημαντικά για την υγεία του πληθυσμού εμβόλια τα οποία δεν είναι στο στάδιο της έρευνας. «Η λίστα των ανεμβολίαστων για τον κοκκύτη βρεφών μακραίνει και δεν έχουμε την παραμικρή πληροφορόρηση για το πότε θα λυθεί το πρόβλημα. Έλας! Είναι δυνατόν να αναμένουμε το εμβόλιο του Covid-19 και να μην μπορούμε να εξασφαλίσουμε το εμβόλιο του κοκκύτη, που υπάρχει εδώ και 50 χρόνια;» λέει το μήνυμα που λάβαμε. Τι λέει το Υπουργείο;

Γράφει **Ο ΙΑΝΟΣ**

ΑΡΘΡΟ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Ποιος είναι κυρίαρχος;

«**Κυρίαρχος** είναι αυτός που αποφασίζει για την έκτακτη κατάσταση», αποφαινόταν ο Γερμανός καθολικός πολιτικός φιλόσοφος και νομικός Καρλ Σμιτ (1888-1985) στην πρώτη φράση του βιβλίου του για την Πολιτική θεολογία (1922). Για τον Σμιτ, η κυριαρχία δεν αποτελεί το θεμελιώδες δεδομένο που απορρέει από τη συνταγματική τάξη ενός κράτους και διασφαλίζει την ομαλή διαβίωση των πολιτών. Σε αντίθεση με τη δεδομένη και κοινά αποδεκτή άποψη των άλλων πολιτικών στοχαστών και νομικών της εποχής του, η κυριαρχία δεν συνδέεται με τη δικαιοπολιτική τάξη αλλά με την πολιτική κατάσταση και την έκτακτη κατάσταση, η οποία εκ των πραγμάτων ανατρέπει κάθε έννοια κανονικότητας και συνέχειας. Η κανονικότητα και η πολιτική ομαλότητα δεν είναι έκφραση κυριαρχίας. Με άλλα λόγια, η εξάρτηση και όχι ο κανόνας προσδιορίζει τον κυρίαρχο. Στη συνήθη δημοκρατική τάξη ο φαινομενικά κυρίαρχος είναι ο «λαός» ή το «έθνος» ή όπως αλλιώς θέλει κανείς να εκφράσει το δόγμα της «λαϊκής κυριαρχίας». Στην έκτακτη κατάσταση όμως, δεν αποφασίζουν οι μεταφυσικές οντότητες του «λαού» ή του «έθνους» αλλά συγκεκριμένα ατομικά ιστορικά υποκείμενα. Από την έκτακτη κατάσταση προκύπτει η κανονικότητα, όπως από την εξαίρεση προκύπτει ο κανόνας.

Όταν ο Σμιτάν αφέρεται στην έκτακτη κατάσταση δεν εννοεί μια δύσκολη οικονομική ή κοινωνική συγκυρία, μια «κρίση», η οποία θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί λιγότερο ή περισσότερο επιτυχώς με τα κοινοβουλευτικά και συνταγματικά μέσα που διαθέτουν οι σύγ-

χρονες δημοκρατίες. Για τον λόγο αυτό είναι μάταιο να επικαλούμαστε τον Schmitt προκειμένου να ερμηνεύσουμε καταστάσεις όπως τα μνημόνια στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης ή τα έκτακτα μέτρα περιορισμού της μετακίνησης των πολιτών κατά τη διάρκεια της πανδημίας στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη.

Όσο σημαντικές κι αν είναι οι κρίσεις αυτές, για τον Γερμανό στοχαστή δεν αποτελούν έκτακτη κατάσταση. Ούτε βέβαια δικτατορικές υπαρπαγές της λαϊκής εξουσίας μέσω «επανάστασεων» κάθε χρώματος και απόχρωσης, που επαγγέλλονται την επιστροφή στην κανονικότητα ή την αποσόβηση ενός κινδύνου αποτελούν εκφράσεις του κυριαρχου. Η έννοια της έκτακτης κατάστασης είναι πολύ πιο βαθιά. Μάλιστα, κατά τον Σμιτ, κυρίαρχος δεν είναι αυτός που αποφασίζει τη μέτρα πρέπει να ληφθούν για να αντιμετωπισθεί η έκτακτη κατάσταση. Είναι πρωτίστως αυτός που αναγνωρίζει και αποφασίζει τι αποτελεί έκτακτη κατάσταση και χρήζει έκτακτων, μη συνταγματικών μέσων. Όσο κι αν προσπαθήσει κανείς να εξηγήσει θεωρητικά ποιος είναι τελικά κατά τον Σμιτ ο «κυρίαρχος» και ποια η «έκτακτη κατάσταση» είναι μοιραίο να αποτύχει. Αυτό μπορεί να γίνει μόνο μέσω ιστορικού παραδείγματος.

Φέτος γιορτάζουμε τα πενήντα χρόνια από τον θάνατο του μεγαλύτερου ίσως Γάλλου πολιτικού του εικοστού αιώνα, του Σαρλ Ντε Γκολ (22 Νοεμβρίου 1890 – 9 Νοεμβρίου 1970). Ωστόσο, τίποτε δεν προανήγγελλε τον Μάιο του 1940 ότι ένας συνταγματάρχης τεθωρακισμένων θα έφτανε σήμερα να ενσωκρώσει

Φέτος γιορτάζουμε τα πενήντα χρόνια από τον θάνατο του μεγαλύτερου ίσως Γάλλου πολιτικού του εικοστού αιώνα, του Σαρλ Ντε Γκολ (22 Νοεμβρίου 1890 – 9 Νοεμβρίου 1970).

τις υπέρτατες αξίες της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Τον Μάιο του 1940 ο συνταγματάρχης Ντε Γκολ τέθηκε επικεφαλής επιλαρχίας τεθωρακισμένων και ηγήθηκε αρκετών αντεπιθέσεων κατά τη διάρκεια του λεγόμενου «κωμικοτραγικού πολέμου», όπως ειρωνικά αποκα-

λείται η Μάχη της Γαλλίας. Μάλιστα, ο συνταγματάρχης, γνωστός για τις θεωρίες του περί της ανάγκης χρήσης των τεθωρακισμένων στον σύγχρονο πόλεμο, κατόρθωσε να αποσπάσει τη μοναδική νίκη του γαλλικού στρατού, σε μια μάχη όπου τον νίκησε ο «κωμικοτραγικός» κατατρόπωναν τα γαλλικά. Μετά την

υποχώρηση, προήχθη σε βαθμό στρατηγού και ορίστηκε υφυπουργός Εξωτερικών για τον Πόλεμο και την Εθνική Άμυνα στην κυβέρνηση Reynaud. Απεσταλμένος στο Λονδίνο, στάθηκε δίπλα στον Ουίνστον Τσόρτσιλ και τον Ζαν Μονέ όταν εκείνοι πρότειναν στις 16 Ιουνίου τη δημιουργία της Γαλλο-Βρετανικής Ένωσης, τη συγχώνευση δηλαδή των κρατών της Γαλλίας και της Μεγάλης Βρετανίας και τη συνέχιση του αγώνα. Υπήρξε μάλιστα ο άνθρωπος που ανακοίνωσε την πρόταση αυτή στον πρωθυπουργό Paul Reynaud. Ο Γάλλος πρωθυπουργός δεν πρόλαβε να υπογράψει το διάταγμα, αφού καθαιρέθηκε και τα νηία του κράτους ανέλαβε ο στρατάρχης Φίλιπ Πετέν. Ο τελευταίος, πλαισιωμένος από Γάλλους θιασώτες του ναζισμού, θα υπογράψει την ταπεινωτική εκκευρία και θα σκηματίσει κυβέρνηση συνεργασίας με τη χιτλερική Γερμανία, γνωστή ως κυβέρνηση του Vichy.

Ο Ντε Γκολ καταδίκασε την ανακωχή που είχε ζητήσει ο Πετέν από τη ναζιστική Γερμανία και, από το Λονδίνο όπου βρισκόταν, μέσω του BBC, απύθυνε το κάλεσμα της 18ης Ιουνίου, προτρέποντας τον γαλλικό λαό να αντισταθεί και να ενταχθεί στις Ελεύθερες Γαλλικές Δυνάμεις. Καταδικάστηκε ερήμην σε θάνατο από το καθεστώς του Βισύ, στερήθηκε της γαλλικής υπηκοότητας και επικηρύχθηκε από το γαλλικό κράτος. Και ενώ πλέον το κράτος του δεν τον αναγνώριζε ως Γάλλο πολίτη, εκείνος συνέχιζε να ενσωκλώνει τη νομιμότητα της Γαλλίας. Μολονότι διατηρούσε μια ψυχρή σχέση με τον Φράνκλιν Ρούζβελτ, είχε την πολιτική υποστήριξη του Τσόρτσιλ, παρόλο που οι σχέσεις

των δύο ανδρών δεν υπήρξαν ποτέ εγκάρδιες. Χάρη στον Ντε Γκολ η Γαλλία αναγνωρίστηκε από τους Συμμάχους ως συμμαχική δύναμη, μολονότι ο στρατηγός είχε μόνο τον έλεγχο μερικών γαλλικών αποικιών και την αναγνώριση της Αντίστασης. Το 1943, ο Ντε Γκολ κατέφερε να συγχωνεύσει την Ελεύθερη Γαλλία με τη Γαλλική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης, στις οποίες τελικά ανέλαβε τα νηία. Με την απελευθέρωση, ανέλαβε Πρόεδρος της προσωρινής κυβέρνησης της Γαλλικής Δημοκρατίας (3 Ιουνίου 1944 -27 Οκτωβρίου 1946). Ένθερμος υποστηρικτής μιας ισχυρής εκτελεστικής εξουσίας, αντιτάχθηκε στα σχέδια του συνταγματικού της 4ης Γαλλικής Δημοκρατίας και παραιτήθηκε στις 20 Ιανουαρίου 1946. Την επόμενη χρονιά θα ιδρύσει το κόμμα του Γαλλικού Συναγερμού, αλλά η άρνησή του να συμβιβαστεί με το κομματικό καθεστώς θα τον θέσει γρήγορα εκτός του γαλλικού πολιτικού βίου.

«Η Γαλλία δεν μπορεί να είναι Γαλλία χωρίς μεγαλείο», έγραψε ο Ντε Γκολ, στον πρώτο τόμο των Πολεμικών απομνημονευμάτων (1954), αποτυπώνοντας έτσι το όραμά του για τη Γαλλία και υποβάλλοντας την «έκτακτη κατάσταση» κατ' ουσία εννοείται η έκπτωση της Γαλλίας και του γαλλικού λαού από το ηθικό μεγαλείο του δικαίου και της πολιτικής αρετής.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου και εταίρος του ερευνητικού κέντρου «Ευρωπαϊκές Δυναμικές» του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου.

Εμείς και το βιολί μας

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Τέσσερεις χιλιάδες Τουρκοκύπριοι βγήκαν στους δρόμους, ακόμα και σε σ'αυτές τις εποχές της πανδημίας και διαμαρτυρήθηκαν για τις τουρκικές παρεμβάσεις στα Κατεχόμενα, αξιώνοντας μια «κοσμική Κύπρο χωρίς διορισμένους διαχειριστές». Μια διαμαρτυρία που μας θυμισε την εποχή του σχεδίου Ανάν, όταν οι Τουρκοκύπριοι ήταν και πάλι στους δρόμους σε ένα τεράστιο συλλαλητήριο υπέρ της λύσης και της ένταξης στην Ε.Ε.

Όπως τότε έτσι και τώρα η δική μας αντίδραση συμπαράστασης σε αυτή τη διαμαρτυρία αλλά και η πρόθεση έμπρακτες πολιτικές αξιοποίησης της εναντίωσης των Τουρκοκυπρίων στις παρεμβάσεις Ερντογάν ήταν τόσο χλιαρή, ώστε να διερωτάται κανείς αν στην από δω μεριά έχουμε επαφή με την πραγματική πραγματικότητα. Σε μια εποχή όπου θα έπρεπε να άρπαζαν οι πολιτικές μας ηγέσιες αυτό το γεγονός από τα μαλλιά για να το αξιοποιήσουν υπέρ μας ώστε να καταδείξουν ότι και οι Τουρκοκύπριοι δεν ανέχονται τις παρεμβάσεις Ερντογάν και την εκλογή Τατάρ και να διοργανώσουν ακόμα και πορείες συμπαράστασης (αν μη τι άλλο για να προβληθούν διεθνώς και να ενισχύσουν τη θέση μας), περιορίστηκαν να χαιρετήσουν με δηλώσεις την πορεία και επέλεξαν να συνεχίσουν τις μικροπολιτικές τους αντιπαραθέσεις. Και kāτως έτσι ξεμπέρδισαν με το γεγονός. Μα είμαστε σοβαροί (ρητορική η ερώτηση προφανώς)...

Την ώρα που οι Τουρκοκύπριοι διαμαρτύρονταν εμείς τι κάναμε; Από τη μια βγήκε ο ΔΗΣΥ μετά από το Εθνικό Συμβούλιο για να μας πει ότι το Κυπριακό είναι στο και πέντε και ότι κάνουνε τα Βαρώσια. Λες και όλα αυτά τα χρόνια κάποιος άλλος έκανε κουμάντο και όχι το συγκεκριμένο κόμμα, το οποίο δεν φρόντισε ποτέ να πετάξει από τη βάση του όσους δεν ήθελαν λύση αλλά τους χάιδευε τ'αφτιά προκειμένου να μη μειωθούν τα ποσοστά του, αφήνοντας να διαφανεί ότι επί της ουσίας δεν έχει ξεκάθαρο όραμα για την επίλυση του εθνικού μας θέματος.

Και από την άλλη βγήκε το ΑΚΕΛ να μας νουθετήσει να αντλήσουμε διδάγματα από το παρελθόν του Κυπριακού και ιδιαίτερα το πρόσφατο χωρίς καμία επίγνωση πως αν ακολουθήσουμε τη συμβουλή του τότε αναπόφευκτα θα ανατρέξουμε στο σχέδιο Ανάν. Και αν ανατρέξουμε στο σχέδιο Ανάν που ήταν μια μοναδική ευκαιρία να επιλύσουμε το Κυπριακό –τόσο ως περιεχόμενο όσο και ως διεθνή συγκυρία– τότε θα θυμηθούμε πως ο κύριος λόγος που χάσαμε αυτή την ευκαιρία ήταν το συγκεκριμένο κόμμα. Το οποίο προτίμησε να τοιμεντώσει τάχα μου το «Ναι», λέγοντας «Όχι», ενώ στην πραγματικότητα το μόνο που τοιμεντώνει ήταν τη σύμπραξη του με το ΔΗΚΟ προκειμένου να βρσκειται στην εξουσία. Άρα αντί να μας νουθετούν οι κύριοι αρχηγοί των δύο μεγάλων κομμάτων για να μας προειδοποιούν ότι είμαστε στο και πέντε, ας αφήσουν τις υποκρισίες, διότι περί αυτού πρόκειται και ας φροντίσουν αυτοί πρώτα να διαδαθούν από το παρελθόν που ουδέποτε φάνηκαν διατεθειμένοι να κάνουν την υπέρβαση να σύμπράζουν με το εθνικό καλό ως οι μόνες δυνάμεις που ήταν υπέρ της ΔΔΟ.

Όταν και τώρα που οι Τουρκοκύπριοι βρίσκονται στους δρόμους και διαμαρτύρονται για κάτι που εμείς έπρεπε εδώ και καιρό να ενωθούμε για να διαμαρτυρηθούμε με παγκύπριες πορείες και να παρακινήθουμε γι'αυτή την ενόητη από τις δύο εν λόγω πολιτικές δυνάμεις, προτιμούσαμε την τροφοδότηση της κοινής γνώμης με διασπαστικές αθλιότητες με μόνο στόχο τις επόμενες όποιες εκλογές. Και το βιολί μας συνεχίζεται. Το ΑΚΕΛ εξακολουθεί να φλερτάρει με το ΔΗΚΟ –τόσο έχει διδαχθεί από το παρελθόν– και το ΔΗΣΥ εξακολουθεί να μην ξεκαθαρίζει στη βάση του τι πραγματικά επιδιώκει στο Κυπριακό.

Με πιο απλά λόγια παραμένουμε ερμητικά κλεισμένοι στον μικρόκοσμό μας. Και όλα αυτά τα περί μαθημάτων και νουθεσιών και παραδοχών ότι βρισκόμαστε στο και πέντε είναι απλά άλλα λόγια για να μην...αγαπιόμαστε. Ούτε μεταξύ μας, ούτε με τους απέναντι. Τελεία και παύλα.

elenixenou11@gmail.com

Πολίτες στην πλατεία Σαν Μαρτίν της Λίμα, στο Περού διαμαρτύρονται εναντίον του προέδρου της χώρας Μανουέλ Μερίνο, ο οποίος κατηγορείται από την αντιπολίτευση ότι ανέλαβε την προεδρία με αντισυνταγματικές διαδικασίες.

Τα δάκρυα της Στέλλας

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Με τον Ακιντζί δεν ανησυχούσα, καθώς ήταν έντιμος και αθεράπευτα Τ/κ, έλεγε ο Νίκος Αναστασιάδης στους πολιτικούς αρχηγούς κατά τη διάρκεια της ενήμερωσης του Εθνικού Συμβουλίου την περασμένη Τετάρτη. Έστω κι αν δεν ήταν απόλυτα ελεύθερος ο Ακιντζί, έλεγε ο πρόεδρος, λόγω του ελέγχου που ασκούσε αναπόφευκτα η Τουρκία, η στάση του δεν θυμίζει σε τίποτα αυτήν του Ερσίν Τατάρ. Και έλεγε για τη στάση του Τατάρ καθώς σύμφωνα με τον πρόεδρο, ο νέος ηγέτης των Τ/κ θα παίρνει εντολές από την Άγκυρα με ό,τι κι αν αυτό συνεπάγεται για την επόμενη μέρα στο Κυπριακό.

Όταν, λοιπόν, ο Νίκος Αναστασιάδης εξήγούσε πως κατά το δειπνο γνωριμίας, ο Ερσίν Τατάρ του διαμύνησε πως στόχος είναι να αναγνωριστεί η κυριαρχία των Τ/κ, ότι θα ακολουθεί ό,τι του πει η Τουρκία γι' αυτό άλλωστε και επιδιώκει την πενταμερή διάσκεψη και πως σε αυτή την άτυπη διάσκεψη θα θέσουν κι άλλες προτάσεις πέρα από αυτές που έχουν συζητηθεί μέχρι σήμερα, ο ίδιος εξέφραζε την αγωνία του, ενώ οι πολιτικοί αρχηγοί είχαν ταρακουνθεί.

Μέρος της πολιτικής ηγέσιας εξέφραζε έντονη ανησυχία για την τροπή που πήραν τα πράγματα. Ο Μαρίνος Σιζόπουλος, ο οποίος μαζί με τον Γιώργο Λιλλήκα έστηναν μόλις προκτές αντιπομοσπονδιακό μέτωπο για τις βουλευτικές εκλογές, διερωτάτο αν η κυβέρνηση έχει μελετήσει ενλλακτικά σενάρια. Και ο Γιώργος Λιλλήκας, όμως, ο οποίος διεκδικούσε και στο παρελθόν το αντιπομοσπονδιακό στέμμα και την πατρότητα της νέας στρατηγικής, εξέφραζε την ανησυχία ότι σε μία διάσκεψη η Τουρκία θα προσπαθήσει να νομιμοποιήσει το νέο μοντέλο και θα επιδιώξει να θέσει νέα μοντέλα στο τραπέζι της διαπραγμάτευσης. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου έκρουε τον κώδωνα του κινδύνου πως βρισκόμαστε στο και πέντε του Κυπριακού με κίνδυνο να κάνουμε και την ΑΟΖ και τα Βαρώσια. Στο ίδιο πλαίσιο και ο Άντρος Κυπριανός, ενώ ο Νικόλας Παπαδόπουλος, που κατά την προεκλογική του 2018 μάζευε υπό τη σκέπη του όλο το αντιπομοσπονδιακό απορριπτικό μέτωπο, εξέφραζε ανησυχία για το σενάριο να πάμε σε διαπραγμάτευση κάτω από την απειλή των όπλων και με την Τουρκία να φέρεται ως κατακτητής.

Όλοι αυτοί είχαν διαπιστώσει την περασμένη Τετάρτη πως βρισκόμαστε σε νέα επικίνδυνα τετελεσμένα. Όλοι αυτοί όμως ήταν ενήμεροι

πως οι προειδοποιητικές βολές ήταν πολλές όλο αυτό το διάστημα. Ο Ερσίν Τατάρ δεν βρέθηκε από τη μια στιγμή στην άλλη στο πηδάλιο της τ/κ κοινότητας. Αργά και μεθοδικά τα τελευταία τρία χρόνια σπιντόταν από πλευράς Άγκυρας το μπλόκο εκθρόνισις του Ακιντζί. Ο Ακιντζί, λοιπόν, ο οποίος ήταν έντιμος και αθεράπευτα Τ/κ, όπως έλεγε ο Νίκος Αναστασιάδης και με τον οποίο δεν ανησυχούσε, μόλις προκτές αποχώρησε από την ηγεσία. Είχε τρία ολόκληρα χρόνια ο πρόεδρος και πολλές ευκαιρίες για να συζητήσει και να αξιοποιήσει τον «έντιμο» και «αθεράπευτα» τ/κ στοιχείο του, συντηρώντας την προοπτική λύσης.

Όμως όλα αυτά τα τρία χρόνια, ο πρόεδρος συζητούσε για νέες ιδέες στο παρασκήνιο, απέρριπτε την πολιτική ισότητα, ψαχνόμασταν για το ποιο ήταν το πλαίσιο Γκουτιέρες, βάζαμε προϋποθέσεις και συντηρώγαμε με τον αρχικό εκλεκτό της Άγκυρας και θιασώτη νέων ιδεών Κουντρέτ Οζεράι. «Τολμώ πολλές φορές να εισηγούμαι νέες προτάσεις για έξοδο από το αδιέξοδο, [...] να μη διατάζουμε να ξεφυγούμε από στερεότυπα και να παραμένουμε αγκυλωμένοι σε κάποιες απόψεις που έχουν εκφραστεί προ 45 χρόνων», έλεγε ο Νίκος Αναστασιάδης, αρότου είχαν δημοσιευθεί ρεπορτάζ που τον ήθελαν να συζητά λύση δύο κρατών και συνομοσπονδία. Ρεπορτάζ που ουδέποτε διαψεύστηκαν από τον ίδιο, προλειαίνοντας το έδαφος για την Άγκυρα και τον Τούρκο υπουργό Εξωτερικών. Του έδινε την ευκαιρία με τις δηλώσεις του να μας διχάζει, να μας ρεζιλεύει διεθνώς και κυρίως να δημιουργεί ακόμα ένα σοβαρό πλήγμα στην ήδη τραωείσα αξιοπιστία μας.

Σήμερα ανακαλύψαμε τα νέα τετελεσμένα. Σήμερα που ο Τούρκος πρόεδρος μπαίνει στο Βαρώσι, είναι μια μέρα πένθημ για μας. Και όσο κι αν η δική μας πλευρά έχει μερίδιο ευθύνης για χειρισμούς και τον χρόνο που χάθηκε, ακεραία είναι η ευθύνη της διεθνούς κοινότητας. Για όσα ανέχεται και για την επιλογή της να υποτάσσεται συνεχώς στις προκλήσεις της Άγκυρας. Μία μέρα περισυλλογής λοιπόν και όχι θαλαπρινόμησης η σημερινή, λίγο εκπρόθεσμα. Και για τη διεθνή κοινότητα και για μας. Για όσα μπορούσαμε να κάνουμε και όσα θα έπρεπε να αποφεγάμε. Γιατί το Βαρώσι αποτελεί ίσως το τελευταίο οχυρό και οι σχεδιασμοί της Άγκυρας καταδεικνύουν πως τα δύσκολα τώρα έρχονται στο Κυπριακό.

economidoum@kathimerini.com.cy

Φορολογική μεταρρύθμιση

Του **ΧΑΡΗ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ**

Ένα από τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα μιας οικονομίας είναι η σταθερότητα του φορολογικού της συστήματος. Οι αλλαγές στο φορολογικό σύστημα δεν πρέπει να είναι ούτε συχνές, ούτε και να γίνονται κάτω από συνθήκες πίεσης. Πρέπει όμως να επηρεάζονται βελτιώσεις που να διασφαλίζουν ότι το φορολογικό σύστημα θα συμβαδίζει με τις τάσεις και τις ανάγκες της εποχής. Ότι θα είναι αποτελεσματικό, θα διασφαλίζει μια λογική και δίκαιη αναδιανομή του εισοδήματος, χωρίς όμως να καταντά επιβαρυντικό και τιμωρητικό για την εργασία και την επιχειρηματικότητα. Οι υπέρμετρα ψηλοί φορολογικοί συντελεστές ή οι αυξήσεις τη λάθος στιγμή, μπορεί να επιβαρύνουν την οικονομική δραστηριότητα και έχουν τα αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Αυτό είχε διαφανεί έντονα στην περίοδο που προηγήθηκε της οικονομικής κρίσης του 2013. Η αλόγιστη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών δημιούργησε μαύρες τρύπες στα κρατικά ταμεία τις οποίες η προηγούμενη κυβέρνηση επιχείρησε να κλείσει με απογραμμάτιστες και σπασμωδικές αυξήσεις στη φορολογία. Μεταξύ άλλων, αυξήθηκε ο ΦΠΑ, επιβλήθηκε ΦΠΑ στα τρόφιμα και στα φάρμακα, αυξήθηκαν οι φόροι κατανάλωσης στα καύσιμα και τα καπνικά, αυξήθηκε η φορολογία στους τόκους και τα μερίσματα, αυξήθηκε η ανώτερη κλίμακα του φόρου εισοδήματος, εισήχθη το ετήσιο τέλος εταιρειών, επιβλήθηκε τέλος επί των τραπεζικών καταθέσεων και διπλασιάστηκαν οι συντελεστές της φορολογίας ακίνητης ιδιοκτησίας. Επιβλήθηκε επίσης η έκτακτη συνεισφορά πάνω στους μισθούς, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, ενώ αντίστοιχη επιβάρυνση είχε επιβληθεί στους εργοδότες. Το αποτέλεσμα όλων αυτών των φορολογικών επιβαρύνσεων δεν ήταν το αναμενόμενο. Αντί της αύξησης των δημοσίων εσόδων, προέκυψε μείωση. Συγκεκριμένα, καταγράφηκε μείωση €207 εκ το 2012 και άλλων €420 εκ το 2013. Προφανώς, οι νέες φορολογίες επιβάρυναν ακόμη περισσότερο τα ήδη πιεσμένα νοικοκυριά και επιχειρήσεις, κλόνησαν την καταναλωτική και επιχειρηματική εμπιστοσύνη και έσπρωξαν την οικονομία σε ακόμη πιο βαθιά ύφεση. Οι τελευταίες αυξήσεις στη φορολογία είχαν επιβληθεί τον Μάρτη του 2013, επί παρούσας διακυβέρνησης.

Έκτοτε, η ταχεία εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών, όπως και η παράλληλη εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος, δημιούργησε συνθήκες σταθερότητας, αποκατέστησε την εμπιστοσύνη και ώθησε την οικονομία στην ανάκαμψη. Αυτό όχι μόνο κατέστησε ακρείες τις οποίες νέες φορολογικές επιβαρύνσεις, αλλά επέτρεψε την προώθηση στοχευμένων φορολογικών ελαφρύνσεων. Καταργήθηκε η έκτακτη φορολογία πάνω στους μισθούς και η φορολογία ακίνητης ιδιοκτησίας. Δόθηκαν φορολογικά κίνητρα για επενδύσεις σε νέο κεφάλαιο και επιπρόσθετα κίνητρα για επενδύσεις σε καινούριες επιχειρήσεις. Προωθήθηκαν ελαφρύνσεις για ανακαινίσεις και ενεργειακή αναβάθμιση κτηρίων, για αναδιάρθρωσεις δανείων, για συνεισφορές σε ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία και για προσέλκυση στελεχών ξένων επιχειρήσεων στην Κύπρο. Με την κάθε φορολογική ελάφρυνση τα φορολογικά έσοδα όχι μόνο δεν μειώθηκαν, αλλά αντιθέτως αυξάνονταν, επειδή ακριβώς δινόταν ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα, την απασχόληση και τις επενδύσεις. Αυτή την κατεύθυνση πρέπει να ακολουθήσουμε. Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει ότι θα ήταν σοφό ή υπεύθυνο να μειωθούν απότομα οι φορολογικοί συντελεστές στη χώρα μας. Εξάλλου, το φορολογικό βάρος στην Κύπρο, παρά την εισαγωγή του ΓεΣΥ, παραμένει κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Επιβάλλεται όμως μια προσεκτική αναδιάρθρωση του φορολογικού μας συστήματος. Αυτό πρέπει να είναι το επόμενο βήμα στη μετά-κορωνοϊό εποχή. Χωρίς μεγάλη διατάραξη στη συνολική φορολογία, αλλά με κάποιες ίσως ελαφρύνσεις, πρέπει να επιδιωχθεί η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος και η καθιέρωση πιο ομοιομορφων συντελεστών. Επιβάλλεται αύξηση σε κάποιους συντελεστές, όπως για παράδειγμα στην κατανάλωση ενέργειας και μείωση σε άλλους, όπως για παράδειγμα στις φορολογίες και συνεισφορές επί των μισθών. Η στερεή φορολογία της λογίζομενης διανομής κερδών πρέπει να καταργηθεί, με αντίστοιχη προσαρμογή στον εταιρικό φόρο. Ενώ την ίδια ώρα, η συνεχής διείρυνση της ψηφιακής οικονομίας επιβάλλει την κατάλληλη προσαρμογή του φορολογικού συστήματος. Το φορολογικό μας σύστημα πρέπει να εκσυγχρονιστεί και να απλοποιηθεί. Για να συνεχίσει να αποτελεί εργαλείο ανάπτυξης αλλά και διασφάλισης της κοινωνικής συνοχής.

Ο κ. Χάρης Γεωργιάδης είναι αναπληρωτής πρόεδρος του ΔΗΣΥ.

Ποινές διά πάσα νόσον

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Ποινές διά «πάσαν νόσον και πάσαν μαλακία». Ακόμη και η πανδημία του κορωνοϊού αντιμετωπίζεται με αυστηρότατες ποινές και λιγότερο με θετικά μέτρα στήριξης των πανικοβλημένων ανθρώπων. Τελευταία τραγική διαπίστωση, ότι στο πλαίσιο του ΓΕΣΥ, τα περισσότερα παραπεμπτικά –με διαφορά– σε εξειδικευμένους γιατρούς αφορούν ψυχιατρους. Φαίνεται ότι μόνο με ψυχοφάρμακα μπορεί κανείς λογικούς ανθρώπους να αντιμετωπίσει την τρέλα της διαφθοράς, τον φόβο της πανδημίας και κυρίως την απειλή της ανεργίας και της φτώχειας. Ο φόβος φέρνει κόλαση και η μονοδιάστατη επιμονή στον φόβο και τις ποινές φαίνεται ότι ήδη έφερε την κόλαση και ανατρέπει σε όλη την Ευρώπη, τους σχεδιασμούς των ειδικών, για την πανδημία.

Φτωχόπαιδο, αλλά άριστος φοιτητής, αφιέρωσε υποχρεωτικά, λόγω αδιαθεσίας, μια μέρα στην τηλεόραση. Θέλησε να παρακολουθήσει τις ενημερωτικές εκπομπές

και να ενημερωθεί για τα τεκταινόμενα στον τόπο. Ωστόσο, λίγο έλειψε να χρειαστεί ψυχίατρο. Έλεγε στην καφετέρια μεταξύ φραπέ και ταخينόππτας: «Από τον φόβο μου, δεν μπορούσα για μέρες να κοιμηθώ. Άκουγα φοβικούς και μανιασμένους δημοσιογράφους να προσπαθούν να σώσουν τους ανθρώπους και τον τόπο. Αλλά και επιδημιολόγους να λένε ο καθένας τα δικά του, λες και βρίσκονταν σε αμφιθέατρο ιατρικής σχολής. Κανένας δεν μιλούσε για θετικά μέτρα, για την ενίσχυση του ανοσοποιητικού των ανθρώπων και κανένας δεν αναφέρθηκε στις κατηγορίες των ανθρώπων, οι οποίοι προσβλήθηκαν από τον κορωνοϊό και δεν αντιμετωπίσαν σοβαρά προβλήματα. Όλα ήταν μαύρα και άραχνα, λες και βρισκόμαστε σε κατάσταση «αποκάλυψης» και στο τέλος του κόσμου. Ευτυχώς η μαμά μου με συμβούλεψε να τρώω καλά, να γυμνάζομαι, να λαμβάνω βιταμίνες και το κυριότερο μου έδωσε θάρρος». Ο νεαρός έκλεισε την τηλεόραση και γύρισε στο κινητό και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ψύχασε ο άνθρωπος.

Τις τελευταίες εβδομάδες αυξήθηκαν οι ποινές για τροχαίες παραβάσεις και μειώθηκαν τα όρια υπέρβασης κάποιων ορίων, χωρίς να δίδεται κάποια λογική δικαιολογία, για την αναγκαιότητα του μέτρου. Μάλιστα, γίνονται και καλώς διαφημιστικές εκστρατείες στα Μέσα Ενημέρωσης. Και όλα αυτά την ώρα κατά την οποία η πλειονότητα των πολιτών ζει με τον φόβο της ανεργίας και της φτώχειας.

Η χρονική στιγμή σίγουρα δεν είναι η καλύτερη, δεδομένου ότι τα πρόστιμα είναι –σε πολλές περιπτώσεις– ίσα με τον μηνιαίο μισθό ή το επίδομα πολλών πολιτών. Άρα στο τέλος της ημέρας, τα πρόστιμα, είναι εξοντωτικά για πολλούς ανθρώπους, οι οποίοι, είτε από παραλογοισμό, είτε από απροσεξία, είτε από ψυχολογική αδυναμία, υπέπεσαν σε ένα τροχαίο παράπτωμα. Δεν είναι τυχαίο και το γεγονός ότι τα μισά εξώδικα για τον κορωνοϊό και άλλες παραβάσεις δεν πληρώθηκαν.

Την ίδια ώρα παρατηρείται συνωστισμός στις φυλακές από ανθρώπους, οι οποίοι δεν

μπορούν να πληρώσουν πρόστιμα μερικών εκατοντάδων ευρώ.

«Όποιος δεν μπορεί να δειρί τον γάιδαρο, δέρνει το σάμα», φώναζε εξοργισμένος νεαρός, άρτι αφιχθείς από τη Νέα Υόρκη, με πολλά πτυχία στον τοίχο. Καταγγέλλθηκε από αστυνομικό, για το αδίκημα της χρήσης λανθασμένης λωρίδας, στη λεωφόρο Λάρνακας στην Αγλαντζιά. «Ρε, αυτός ο οποίος σχεδίασε τον δρόμο και αυτοί οι οποίοι ενέκριναν την κατασκευή του, σίγουρα δεν θα τέλειωσαν ούτε δημοτικό σχολείο», φώναζε στον καφενέ και άρχισε να μιλά για τις γέφυρες και τις λεωφόρους της Αμερικής. Ο έξαλλος νέος συνέχισε λέγοντας: «Αντί να βάζουν ταμπέλες και διαφημίσεις στους δρόμους, καλύτερο θα ήταν να γράψουν με μεγάλα γράμματα, τα ονόματα των σχεδιαστών του δρόμου». Ο νεαρός αφού καταλάγιασε συμπλήρωσε ότι «δεν φταίει ο καμμένος αστυνομικός, ο οποίος έκανε τη δουλειά του και σίγουρα στενοχωρήθηκε, ίσως περισσότερο από μένα». Ο δρόμος έχει τη δική του θλιβερή και ήδη αιματοβαμμένη ιστορία.

Από εκεί και πέρα, οι «εγκέφαλοι» του δρόμου, σίγουρα δεν θα μπορούσαν εύκολα να ξεφύγουν από την τυραννία των ερινυών.

Όλες οι αυτοκρατορίες, όλα τα κράτη και σχεδόν όλες οι οικογένειες διαλύονται, όταν δεν μπορούν να θρέψουν τα μέλη τους. Η οικονομική κρίση και ο φόβος της φτώχειας δεν είναι καθόλου θεωρητικές σε μεγάλες μάζες πολιτών. Είναι η ώρα να ξεκινήσει και μια αξιολόγηση για την αποτελεσματικότητα των ποινών, δηλαδή αν φέρνουν τα αποτελέσματα για τον σκοπό τον οποίο επιβλήθηκαν. Αν όχι, γιατί όχι να καταργηθούν ή και να μειωθούν. Υπάρχουν και άλλοι τρόποι για επιβολή της νομιμότητας και της εξουσίας σε μια πολιτεία. Όπως στα δημοτικά σχολεία, οι δασκάλες βάζουν αστεράκια στα μωρά, έτσι και η Πολιτεία πρέπει κάποτε να μάθει να επιβραβεύει τους νομιμόφωνους πολίτες. Δεν είναι όλα μαύρα ή άσπρα στη ζωή και ο πανικός ποτέ δεν οδήγησε σε σωστές αποφάσεις.

kaparispan@yahoo.gr

Ισχυροί άνεμοι μας «τραβάνε νότια»

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Η Ιστορία δεν ακολουθεί ποτέ μια ευθεία γραμμή. Και σπάνια ακολουθεί τις προβλέψεις των ειδικών. Σήμερα, για παράδειγμα, η χώρα μας θα είχε μπει σε μια τροχιά ανάπτυξης της τάξεως του 2%-2,5%. Μεσολάβησε ο κορωνοϊός και είμαστε εδώ που είμαστε σήμερα. Αδικο ή όχι, λίγη σημασία έχει, δυστυχώς.

Το ζήτημα είναι πώς η χώρα θα μείνει όρθια μέσα σε αυτή την καταιγίδα και πώς θα μπορέσει –όταν

Η ιδέα της διακυβέρνησης μέσω μιας «καγκελαρίας» δεν μπορεί να δουλέψει χωρίς υπουργούς που θα νιώθουν ως μέλη μιας ομάδας, με ιδιοκτησία επιτυχιών και αποτυχιών.

αυτή κοπιάσει– να κάνει μερικά μεγάλα βήματα εμπρός. Ο πρωθυπουργός διοικεί εδώ και ένα χρόνο ένα κράτος που βρίσκεται συνεχώς στα όρια του. Μεταναστευτικό, ελληνοτουρκικά, κορωνοϊός δοκιμάζουν τις αντοχές ενός κράτους που παραδοσιακά λιώνει σε μεγάλες κρίσεις, διότι βασίζεται στο φιλότιμο και στην αυταπάρνηση, αλλά όχι στο σύστημα. Και είναι και ένα κράτος φωχό έπειτα από μια ασύλληπτη οικονομική κρίση.

Η ιδέα της διακυβέρνησης μέσω μιας «καγκελαρίας» είναι η προφανής, αλλά δεν μπορεί να δουλέψει χωρίς υπουργούς που θα νιώθουν ως μέλη μιας ομάδας, με

ιδιοκτησία επιτυχιών και αποτυχιών. Στο κράτος μας είναι εύκολο να συμβεί αυτό που έλεγε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής: «Οι εντολές μου συχνά χάνονται μέσα σε μια γκρίζα μάζα»...

Αντιμετωπίζουμε τώρα, ως χώρα, ισχυρές αναταράξεις, ανέμους που μπορούν εύκολα να μας πάνε πίσω. Ένα μέρος τους δεν εξαρτάται από εμάς: η πανδημία και η επακόλουθη οικονομική κρίση και επαναφτωχοποίηση μέρους της κοινωνίας, η απρόβλεπτη Τουρκία, το παγκόσμιο βαθύ αντισυστημικό ρεύμα.

Ένα μέρος τους οφείλεται στις δικές μας παθογένειες: το διαλυμένο κράτος, το φαύλο DNA του κομματικού συστήματος που αναπαράγεται πιο γρήγορα από τον κορωνοϊό και αντέχει περισσότερο από αυτόν, μια Αριστερά που θέλει να μείνει κολλημένη στο 1970, μια άπληστη επιχειρηματική τάξη που εαφνικά βλέπει την πίτα να μικραίνει, και μερικά ακόμη.

Όλα αυτά μας «τραβάνε νότια». Η μάχη για να μείνουμε όρθιοι ως χώρα και να μην κατρακυλήσουμε στην εποχή των μνημονίων και των αντιμνημονίων μάς εξάντλησε. Μας έκανε βέβαια και σοφότερους, και πιο πρακτικούς, γιατί οι μεταπολιτευτικές χίμαιρες εξανεμίσθηκαν την εποχή του ΣΥΡΙΖΑ. Μόλις βγήκαμε όμως στο ξέφωτο, μόλις πήραμε ανάσα, ήλθαν οι δυνατοί αέρες και η νέα καταιγίδα. Είναι δύσκολο να κυβερνάς στα «κόκκινα», να μιλάς με μια κοινωνία που είναι δικαιολογημένα στα κάγκελα και να προχωράς μεταρρυθμίσεις... περιορισμένες ιδιοκτησίας. Αυτή ήταν συνήθως η Ελλάδα τα περισσότερα από τα τελευταία 200 χρόνια. Πήγε όμως, και θα πάει και τώρα, μπροστά!

Ελληνοαμερικανικά

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Είναι σαφές ότι υπάρχει αναταραχή μεγάλη και λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού αλλά και της παρατεταμένης εντάσεως στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Σε αυτά τα δύο κρίσιμα ζητήματα προστέθηκε και η κρίση την οποία διέρχονται οι ΗΠΑ μετά τις εκλογές. Τα ζητήματα αυτά στην Ελλάδα αντιμετωπίζονται με όρους αντιπαραθέσεως Ν.Δ. και ΣΥΡΙΖΑ και με αυξημένες προσδοκίες ευνοϊκής μεταστροφής των αμερικανικής πολιτικής υπέρ των.

Η δημοσιοποίηση απορρήτου εκθέσεως του αμερικανικού υπουργείου Εξωτερικών, που υποβλήθηκε

η Ελλάς είχε προτείνει στην Τουρκία τη σύναψη συμφωνίας διαστίξεως συνόρων βορείως της Δωδεκανήσων, αλλά η Αγκυρα δεν ανταποκρίθηκε. Η μέση γραμμή, που προβλέπει η Συμφωνία της Λωζάννης και επικαλείται η ελληνική κυβέρνηση, ίσως χρειάζεται τεχνική αποσαφήνιση. Οχι βεβαίως πως θα λείψουν τα προβλήματα.

Καθ' όσον αφορά στο άλλο θέμα, της στάσεως δηλαδή που θα τηρήσει στην ελληνοτουρκική διαμάχη η νέα αμερικανική διοίκηση στην περίπτωση που τελικώς επιβεβαιωθεί η εκλογή του κ. Τζο Μπάιντεν, υπάρχουν ήδη κάποιες βάσιμες ενδείξεις. Σε διαδικτυακή συνάντηση που διοργάνωσε το ΕΛΙΑΜΕΠ, ο Μάικλ Κάρπεντερ, σύμβουλος επί θεμάτων εξωτερικής πολιτικής του τότε αντιπροέδρου Τζο Μπάιντεν, αφού επέκρινε την Αγκυρα, διότι «ενεργεί με τρόπο ανεύθυνο και επιθετικό», τόνισε ότι στόχος μας «δεν είναι να αθώσουμε την Τουρκία στη γωνία» επιβάλλοντας κυρώσεις. Αντίθετα, οι σύμμαχοι της Τουρκίας θα πρέπει να αναζητήσουν –κατά τον κ. Κάρπεντερ– μία συντονισμένη ισορροπία δράσεως που θα επιτρέψει στην Αγκυρα να αποκτήσει εκ νέου την εύνοιά τους.

«Η προϋπόθεση είναι ότι η νέα αμερικανική διοίκηση δεν μπορεί να πράξει κάτι τέτοιο μόνη της», είπε ο κ. Κάρπεντερ και προσέθεσε πως ούτε η Γερμανία ούτε η Γαλλία μπορούν από μόνες τους να αντιμετωπίσουν αυτήν «την περίπλοκη, πολύπλευρη πρόκληση».

Εάν υπάρχει κάποια διαφορά με την πολιτική του κ. Τραμπ, αυτή δεν αφορά την ουσία των ελληνοτουρκικών σχέσεων, αλλά το γεγονός ότι ο κ. Μπάιντεν θα επιδιώξει συνδυασμένη δράση με τη Γαλλία και τη Γερμανία, που ούτως ή άλλως υφίστατο ατύπως σε αυτό το θέμα και στο παρελθόν.

Εν ολίγοις, μια αλλαγή κλίματος και όχι αναθεώρηση μπορεί να προσδοκά κανείς –όχι ανατροπές. Αλλά στο μεταξύ κάποιοι αισιοδοθούν ή απογοητεύονται, προκαταβολικά.

Ο Ντόναλντ Τραμπ δεν μας έχει συνθησει σε λογοτεχνικές παραπομπές, μιας και, όπως είναι γνωστό, όχι μόνο δεν διαβάζει βιβλία αλλά αδιαφορεί και για τη γραπτή ενημέρωση για φλέγοντα θέματα που οι υπηρεσίες πληροφοριών παρέχουν καθημερινώς στον πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών. Ούτε γράφει. Αναθέτει σε άλλους την αλληλογραφία του, τις αγωγές και τη συγγραφή των βιβλίων που φέρουν το όνομά του. Το Twitter, με τον περιορισμό των 280 χαρακτήρων ανά κείμενο, είναι το αγαπημένο του βήμα έκφρασης και, μαζί με το τηλεοπτικό κανάλι Fox News, πηγή ενημέρωσής του. Για αυτό, είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον όταν χρησιμοποίησε το κοινωνικό δίκτυο για να επιτεθεί στο κανάλι.

«Η ακροατικότητα του @FoxNews στις μετρήσεις ημέρας έχει καταρρεύσει τελείως. Οι ημέρες του Σαββατοκύριακου είναι ακόμη ΧΕΙΡΟΤΕΡΕΣ. Πολύ θλιβερό να το βλέπουμε να συμβαίνει, αλλά έξχασαν αυτό που τους έκανε να πετύχουν, που τους έφερε έως εκεί. Ξέχασαν τη Χρυσή Χήνα. Η μεγαλύτερη διαφορά ανάμεσα στις Εκλογές 2016

και 2020, ήταν @FoxNews!», έγραψε ο Τραμπ την Πέμπτη. Ο Τραμπ χρωστάει την προεδρία του στο κλίμα δικασμού και μισαλλοδοξίας –στην «εναλλακτική πραγματικότητα»– που το κανάλι καλλιεργεί στην Αμερική τις τελευταίες δυο-τρεις δεκαετίες. Για όλη τη διάρκεια της θητείας του, «συγκυβερνούσε» με αγαπημένες του εκπομπές – λαμβάνοντας την ενημέρωσή του απ' αυτές, δεχόμενος συμβουλές δημοσιογράφων του και, συχνά, λαμβάνοντας αποφάσεις βάσει αυτής της σχέσεως. Το Fox News, από την άλλη, απολάμβανε τη στενότητα αυτή σχέση με τον «πλανητάρχη», προωθώντας τα συμφέροντα και τις συντηρητικές ιδεολογικές προτιμήσεις του μεγιστάνα ιδιοκτήτη Ρούπερτ Μέρντοκ. Τι έγινε και χάλασε αυτή η τόσο συμφέρουσα συμβίωση; Το κρύσταλλο έσπασε το βράδυ των εκλογών, όταν το Fox News, μαζί με το πρακτορείο ειδήσεων Ασσοσιέιτεν Πρες, ανήγγειλε από νωρίς την εκτίμηση ότι ο Τραμπ είχε χάσει την πολιτεία Αριζόνα από τον Τζο Μπάιντεν. Μετά, όταν ο Τραμπ δήλωσε ότι οι Δημοκρατικοί επικερύονταν να του «κλέψουν» την προεδρία, δημοσιογράφοι του καναλιού διαφώνησαν με τους ισχυρισμούς του. Ήταν φανερό ότι η αλλαγή στάσης του κα-

ναλιού είχε την έγκρισή του Μέρντοκ. Η γηραιά αλεπού της ενημέρωσης αντιλήφθηκε νωρίς ότι ο Τραμπ είχε χάσει αλλά και ότι η επιμονή του να καταγγέλλει «νοθεία» θα είχε πολιτικό κόστος για όποιον συμπορευόταν μαζί του. Κορυφαίοι Ρεπουμπλικανοί ακόμη αρνούνται να αποδεχθούν αυτή την πραγματικότητα (έως το βράδυ της Παρασκευής, τουλάχιστον), ενώ η άρνηση του Τραμπ να αποδεχθεί την ήττα του προκάλεσε και τον αρχηγό των ενόπλων δυνάμεων να προειδοποιήσει ότι το στράτευμα ορκίζεται πίστη στο Σύνταγμα, όχι σε οποιοδήποτε πρόσωπο.

Στον κόσμο του Τραμπ, ο ίδιος είναι ο μοναδικός και μόνιμος πρωταγωνιστής, ο μόνος στον οποίο όλοι οφείλουν λατρεία και υπακοή. Αυτός αποφασίζει ποιοι είναι κοντά του και ποιος εγκαταλείπει. Το πλήγμα που του επέφερε η προδοσία του Fox News δεν μπορούσε να μείνει απάντητο, όσο γελοίο και αν φαινόταν το δημόσιο παράπονο του εξαπατημένου. Ο Τραμπ στράφηκε στα ενδότερα της ψυχής του για να ανταποκριθεί στην πρόκληση. Έτσι θυμήθηκε κάτι που ίσως του έλεγε η μάνα του (ή μάλλον η νταντά του) όταν ήταν παιδί – τον μύθο του Αισώπου για την κότα που γεννούσε

χρυσά αυγά. Μιλώντας για τη Χρυσή Χήνα (όπως μεταλλάχθηκε ο μύθος στον αγγλοσαξονικό κόσμο), ο Τραμπ θα ήθελε να προειδοποιήσει τον Μέρντοκ ότι θα ακολουθήσει την τύχη του κουτοπόνηρου αγρότη του Αισώπου, ο οποίος, στην απληστία του να αποκτήσει όλο το χρυσάφι που πίστευε ότι η κότα έκρυβε μέσα της, την έφαγε – μόνο για να βρει ότι μέσα της ήταν όπως όλες οι άλλες κότες, ότι αυτός τόκο θα έχανε και τον χρυσό που αυτή του χάριζε κάθε μέρα.

Ο Τραμπ έχει ψύχωση με το χρυσό – χρυσά γράμματα στον λογότυπο των επιχειρήσεων και των κτιρίων του, χρυσά έπιπλα, χρυσά (ή μάλλον, χρώμα πορτοκαλιού) μαλλιά, και ό,τι άλλο χρυσό χωράει η φαντασία. Προφανώς, θεωρεί τον εαυτό του πηγή πλούτου και επιτυχίας, κάτι που το κανάλι της Αλεπούς θα στερηθεί τώρα, καθώς αυτός θα ευλογηθεί άλλα μέσα ενημέρωσης με την χρυσότοκο αφεντιά του. Ο σοφός Αισώπος, όμως, γνώριζε καλά τον τύπο του Τραμπ: σε αυτόν θα διέκρινε το άτομο του οποίου η απληστία καταστρέφει ό,τι αγγίζει. Γαντζωμένος σε μια θέση που δεν του ανήκει, ο Τραμπ θα μάθει ότι η λογοδιάρροια δεν είναι χρυσός.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Οι γόνιμες ανατροπές «γεννιώνται»...

Δεν μοιάζει καθόλου παράδοξο, που χαϊρώμαστε οι Ελληνόγνημοι για την εκλογή του Τζο Μπάιντεν στην προεδρία των ΗΠΑ – η σύγκριση του ανθρωπολογικού τύπου των δύο συμπεριφορικών εικόνων τον καθιστούσε ασύγκριτα προτιμότερον από τον παρανοϊκά ασυμμάζευτο αντίπαλό του. Ασφαλώς και δεν ωφελεί η προκατάληψη. Αλλά ούτε παύει να είναι αναγκαία η ενεργός μνήμη. Για να σώζεται η ανθρωπιά του ανθρώπου, έχουμε χρέος να μην προαπατείται να μην ξεχνάμε τα ονόματα των αυτοργών της φρίκης του Ντακάου και του Αουσβιτς, όπως και της κόλασης των Γκουλάγκ και της Κολιμά. Για να σώζεται η ανθρωπιά του ανθρώπου, έχουμε χρέος να μην ξεχνάμε και ότι ο Τζο Μπάιντεν ήταν ο πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων του αμερικανικού Κογκρέσου, ένας από τους πρωταίτιους και αυτοργούς της φρίκης των βομβαρδισμών της Σερβίας, το 1999.

Παραλλήλως με το Αουσβιτς και το Γκουλάγκ με τους βομβαρδισμούς της Σερβίας από το ΝΑΤΟ; Βέβαια, και χωρίς ενδοιασμό. Από τις 24 Μαρτίου του 1999 και για 78 μερόνυχτα, το ΝΑΤΟ, με 1.150 αεροσκάφη, πραγματοποίησε 2.250 επιδρομές στη Σερβία, σε 995 στόχους. Εκτοξεύτηκαν 420.000 βλήματα, 1.300 πυράυλοι, 37.000 βόμβες διασποράς, ενώ χρησιμοποιήθηκαν και βλήματα με κεφαλή απεμπλουτισμένου ουρανίου, για να θριξεί, ακόμα σήμερα, τον σερβικό πληθυσμό ο καρκίνος.

Αν και δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για τον αριθμό των νεκρών, υπολογίζεται ότι από τους βομβαρδισμούς σκοτώθηκαν περισσότεροι

από 5.700 άμαχοι και 462 στρατιώτες. Καταστράφηκαν 25.000 κτίρια, ακρηστεύθηκαν 470 χιλιόμετρα αυτοκινητοδρόμων, 595 χιλιόμετρα σιδηροδρομικού δικτύου, 44 γέφυρες και το ένα τρίτο του δικτύου ηλεκτροδότησης. Καταστράφηκαν επίσης τα δύο μεγαλύτερα διυλιστήρια της χώρας και δεκάδες αποθήκες υγρών καυσίμων. Ο στόχος επιτεύχθηκε: 240.000 Σέρβοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την πατριωτική τους κοιτίδα, το Κόσοβο, μήτρα της σερβικής λαϊκής παράδοσης – το 2008 το Κόσοβο ανακήρυξε την «ανεξαρτησία» του, την καινούργια (νατοϊκή πια) ταυτότητά του («Κ», 24.3.2019). Στην προεκλογική του εκστρατεία, ως υποψήφιος πρόεδρος των ΗΠΑ, ο Τζο Μπάιντεν δήλωσε: «Η ανεξαρτησία του Κόσοβου είναι μια αναστρέψιμη διαδικασία» (Capital.gr, 19.10.2020). Με αυτά τα ανατριχιαστικά δεδομένα, πώς συμβιβάζεται το ήρεμο χαμόγελο, το ζεστό βλέμμα, η ευγενική πραότητα στο πρόσωπο του καινούργιου πλανητάρχη; Ο αντίπαλός του, αυτό που ήταν, το έδειχνε – μάλλον χωρίς επίγνωση ή με παγερή αδιαφορία για την εκτίμηση των «νουν εκόντων», των νουνεχών. Κάποτε στην ελλαδική δημόδη εκφραστική, η λέξη «αμερικανικά» προσδιόριζε τον εύποτο άνθρωπο, τον απιστή, τον αφέλη. Ο ατίσιδας Ελλαδίτης δεν πίστευε ποτέ τα όσα τον διαβεβαίωναν οι άνθρωποι της εξουσίας, ήταν (και μάλλον παραμένει) σίγουρος ότι ψεύδονται συστηματικά και αυτονόητα – είναι το επάγγελμα (διαχείριση της εξουσίας) που επιβάλλει σαν νομοτέλεια

την ψευτιά. Αντίθετα, ο Ελληνοαμερικάνος αποκτά, εκεί που βρίσκεται, μιαν απεριόριστη εμπιστοσύνη στην αμεροληψία και ειλικρίνεια των θεσμών και των θεσμικών αξιωματούχων. «Το είπε ο πρόεδρος», «το είπε ο σερβίφς», «το είπε ο δικαστής»: Είναι απόλυτα πεπεισμένος ότι αποκλείεται να τον απατούν, αδύνατο να έσπασαν παραμύθι για τη δολοφονία του Κένεντι ή για την καταστροφή των Δίδυμων Πύργων.

Στη φυσιογνωμική του έκφραση ο Μπάιντεν θυμίζει «αμερικανάκι», όπως ο Τραμπ, «σαήνι του ΣΥΡΙΖΑ» αδιότακτο. Ούτε με το ένα μοντέλο ούτε με το άλλο μπορεί η Ελλάδα να πάψει να κινδυνεύει. Η ενδεχόμενη (αν και ίσως) αγαθή ευπιστία του Μπάιντεν, συν ο ρωμαιοκαθολικισμός του (αυγουστινέιους νομικισμός) μπορούν να δώσουν σαδισμό και φρίκη σε εκφάνσεις υπέρτερες της κόλασης στη Σερβία του 1999. Και η επιδεικτική βαρμυαγιά του Τραμπ να εξασφαλίσει στον ευλαβέστατο ισλαμιστή τύραννο πάσης Μεσογείου και Μέσης Ανατολής την απόλυτη άφηση για αρπαγή εδαφών και θαλασσών, συντονισμένη με τις ορέξεις του. Όλα πιθανά. Το μόνο απίθανο και αδύνατο είναι: να ανανήψει ποτέ το ελλαδικό κομματικό σύστημα, να μεταστραφούν τα μυαλά των επαγγελματιών της πολιτικής στην Ελλάδα. Ίσως να είμαστε η μόνη χώρα διεθνώς, όπου το μέγιστο κατόρθωμα δημοκρατίας θα ήταν η κατάλυση του σημερινού ψευδεπίγραφου πολιτεύματος, πλαστού και ανατριχιαστικά ανήθικου υποκατάστατο, που το βαφτίζουμε αδιάντροπα «δημοκρατία».

Είναι περισσότερο από φανερό ότι ο τρόπος της ανατροπής δεν μπορεί να προκαθοριστεί, κάθε γνωστή συνταγή είναι, εξ ορισμού πια, μια ζηπομένη περικοπής, μια πατριωτική αφέλεια, ευφάνταστη ιδεοληψία. Οι γόνιμες ανατροπές πολιτευμάτων γεννιώνται, δεν επαγορεύονται ούτε κηρύττονται. «Γεννιώνται», όταν κανείς δεν τις προβλέπει, από εκεί που κανείς δεν το περιμένει. Η «φύση» των ανατροπών που θα φέρναν τον νομοτελειακό μαρασμό και τη φθορία, θα καθιστούσε πιθανότερο, ως πεδίο εκκόλαψης, την Παιδεία – από τα θεμέλια ξαναστίσιμο, επανασχεδιασμός και αναθεώρηση των στοχεύσεων σχολείου και πανεπιστημίου.

Δεύτερο πεδίο εκκόλαψης της ανατροπής, η Τοπική Αυτοδιοίκηση: επιτροπή της πολιτικής στην αυτοδιαχειριζόμενη κοινότητα. Τρίτο πεδίο: η τέλεια απεξάρτηση της Δικαιοσύνης και της Αμυνας από τη φυσιολογική εναλλαγή των κυβερνήσεων. Τέταρτο, ο θεσμικός έλεγχος, από μόνιμους, εκλεγμένους δημόσιους λειτουργούς, της κυβερνητικής διαχείρισης των οικονομικών. Πέμπτο πεδίο: ο εξ υπαρχής σχεδιασμός και λειτουργικός προγραμματισμός κάθε υπουργείου, κάθε δημόσιου οργανισμού. Και πάει λέγοντας.

Οι ενενήντα εννέα στους εκατό αναγνώστες αυτής της επιφυλλίδας θα οικτίζουν την αφέλεια των ουτοπικών της «προδοκιών». Ακόμα λιγότεροι συνευδοκούν ότι στις επόμενες αμερικανικές εκλογές το εδαφικό μέγεθος της Ελλάδας δεν θα είναι το ίδιο. Νομοτελειακά.

Ναι, μια τρίτη εισβολή

Της **ΑΝΝΑΣ ΜΑΡΑΓΚΟΥ**

Η πρώτη το 1571, πήραν την πόλη με τη δύναμη των κανονιών και μας έδιωξαν, να πάμε στα περιβόλια μας, είπαν, στο προάστιο, ναγος-στα τουρκικά- και εκεί να κτίσουμε μιαν άλλη πόλη, δική μας, το Βαρώσι. Η δεύτερη το 1974, δεν ήταν στα σχέδιά τους λένε... την πήραν όμως, την βομβάρδισαν, την λεηλάτησαν, την έκλεισαν με συρματοπλέγματα. Η τρίτη, είναι αυτή που βιώνουμε τώρα, 46 χρόνια μετά... καθημερινά, απελπιστικά... γιατί κάθε φορά που μας την επέστρεφαν (με όρους, αλλά και με χωρίς όρους) την αρνήθηκαν οι άρχοντες, της γύρισαν τις πλάτες και αποκοιμήθηκαν στο μαξιλάρι των ψηφισμάτων. Εφεύραν όμως, για να καλύψουν την απραξία και τις τύψεις τους, μια άθλια λέξη «Αμμοχωστοποίηση», δηλαδή... η ζωή σου ο θάνατός μου.

Και σήμερα αποκαΐδια, σαράντα κομμάτια περιφερόμαστε στην πόλη μας, ο καθείς και οι αναμνήσεις του... ελάτε να δείτε μας λέει ο σουλτάνος, ελάτε να θυμηθείτε, ελάτε να αποφασίσετε επιτέλους τι θέλετε... γιατί εμείς θα προχωρήσουμε με τα δικά μας σχέδια. Αυτός και οι δικοί του προφανώς έχουν σχέδια. Εμείς άπραγοι, στην αναμονή, στις κελεύσεις του μακροχρόνιου ή όλα ή τίποτα, στις 12 του Νιόβρη είχε κατατεθεί το Σχέδιο Ανάν. Σε 100 μέρες θα επιστρέφαμε.

Στην αναμονή, λοιπόν, να έρθουν οι άλλοι να το λύσουν, τα Ηνωμένα Έθνη, ο νέος ένοικος του Λευκού Οίκου, η Ευρώπη, η οποία όμως έχει δύο αφτιά, ένα για μας και ένα για τους Τ/κ και σίγουρα παρακολούθησε τι έγινε το βράδυ της Τρίτης στην κατεχόμενη Λευκωσία. Εμείς δεν καταλάβαμε ότι οι Τουρκοκύπριοι είναι η ασπίδα προστασίας μας από τον σουλτάνο και τις ορέξεις του. Μπροστά στον αφανισμό της ύπαρξής τους κατάφεραν και βροντοφώναξαν ντόμπρα, όχι μισές κουβέντες όπως εμάς... ζήτησαν Δημοκρατία και Ελευθερία, όχι καμιά εκατοστή που μαζεύουμε εμείς με κόπο ασθμαίνοντας και ιδρωμένοι... Δέκα χιλιάδες μαζεύτηκαν το βράδυ της Τρίτης... και εμείς βολβοί να αναμένουμε τις αποφάσεις για την πανδημία και την απαγόρευση εκδηλώσεων.

Θα πάρουν την πόλη μας μπροστά στα μάτια μας και εμείς θα καθόμαστε στίπτι και θα βλέπουμε να μας την παίρνουν από τις τηλεοράσεις... Δεν έχω πολλά άλλα πράγματα να προσθέσω στις 600 λέξεις που μου ζητήθηκαν.

Στην απόγνωση σιωπής, διαβάξεις, μετράς τις ώρες της ευτυχίας, αναπολείς... την πόλη. Θυμώνεις γιατί δεν χάνεται μόνο για σένα που την αγάπησες, την έζησες, τη χάρηκες, χάνεται για όλους, που φαίνεται δεν έχουν εκτιμήσει την αξία και τον ρόλο της. Ανάφελο πια να ικετεύουμε, ανάφελο πια να περιμένουμε από άλλους. Αφιερώνω σ' αυτούς που προτινούνται ν' αρπάξουν και να μαγαρίσουν ξανά την πόλη μου μια επιγραφή από τον Άγιο Σέργιο Αμμοχώστου (ΑΚΕΠ Δ μέρος Α. σελ. 173)

«Αν δέλση κανείς να ρηί στον τάφο βασιλιάς ή δικτάτορας ή στρατηγός ή οποιοσδήποτε άντρας ή γυναίκα έλθη ή αφαιρέση κάτι απ' εκείνα που θάφτηκαν μαζί τους ή πάρη τα δώρα νεκρού ή τους μεταοπίση σε άλλο τόπο, ή τους εκθέση κάτω από τον έναστρο ουρανό είτε εσείς (νεκροί) να του γίνετε Ερινύες εκδικητικές και μήτε στα πόδια μήτε στα γόνατα, μήτε στα μάτια να 'ναι ακέραιος να βλέπη το γλυκό το φως και μήτε να' κη σπιτική ζωή σταθερή μήτε γάμο μήτε παιδί διόλου να 'χη, μήτε, κάνοντας καλό, να' κη ανταπόδοση η τέρψη, μήτε κάνοντας κακό να ξεφυγή μια να καθή μέρ' στα βάσανα και να πάη ξολοθρεμένος κι όλος χαμένος. Και να του γίνουν τα κατανόητα ακατανόητα, τα διαβαστά αδιάβαστα, τα πρακτά άπρακτα, η επιστροφή στην πατρίδα ανεπίτρεπτη, τα ταξιδευτά αταξιδευτά, τα καρπερά άκαρπα, τα σπαρμένα άσπορα, τα γόνιμα άγονα, τα γλυκά πικρά, τα ευτυχισμένα δυστυχισμένα, τα λαμπερά μαύρα, τα χαρμόσινα λυπηρά, τα ζωντανά νεκρά, τα γεννητούρια πένθημα. Και μήτε να 'χει τόπο στη μάνα γη σαν αποθάνη, μήτε την ψυχή του κάτω απ' τη γη να τον δεχθήτε, παρά αμοιρολόγητος, άκλειυτος, άταφος, ελεεινός, τον σκύλο να δαγκώνη και της οχιάς το φύσημα ν' αναπνέη».

Η κ. Άννα Μαραγκού είναι αρχαιολόγος.

Η κυβέρνηση της Μιανμάρ προσφέρει μετρητά σε χαμηλόμισθες οικογένειες, ύψους 40.000 ΜΜΚ (περίπου 26 ευρώ), ως βοήθημα για τον COVID-19.

ΕΡΑ/ΝΕΝ CHAN NANG

Βήμα ταχύ για τη «συγκρουσιακή διχοτόμηση»...

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Η συνάντηση Τατάρ-Αναστασιάδη στις 3 Νοεμβρίου απέφερε το αναμενόμενο. Ο Γκαμπριέλ Γκάρσια Μαρκές το είπε αλλιώς, «το χρονικό ενός προαναγγελθέντος θανάτου»: Ε. Τατάρ: «Επειδή στην Κύπρο υπάρχουν δύο λαοί που έχουν τα δικά τους κράτη πρέπει να ζήσουμε δίπλα δίπλα... ως οι κοινοί ιδιοκτήτες αυτού του νησιού». Προσθέτει ότι «συμμετέχω σε άτυπη πενταμερή, αλλά θα πρέπει στο τραπέζι να τεθούν και άλλες ιδέες... έξω από καλούπια... ύστερα από τόσα χρόνια».

Ν. Αναστασιάδης: «Εξέφρασα την αποφασιστικότητα να συμμετάσχω σε μια νέα πενταμερή συνάντηση προκειμένου να συζητήσουμε στη βάση των ψηφισμάτων των ΗΕ στη βάση της διζωνικής δικονομικής ομοσπονδίας». Ο γ.γ. του ΟΗΕ Α. Γκουτιέρες εκτιμούσε ιδιαίτερα τη δέσμευση Ακιντζί στη διαδικασία. Δέκα μέρες μετά την ήττα του στις τ/κ εκλογές (28/10) του έγραψε «πως εκτιμά ειλικρινά τις προσπάθειες και τη δέσμευσή του για μια συνολική λύση στην Κύπρο» και ότι «το βρίσκει εξαιρετικά πολύτιμο που κατά τη διάρκεια της θητείας του ο κ. Ακιντζί είχε επιδείξει την πεποίθηση ότι το νησί θα φθάσει σε ένα καλύτερο και πιο ειρηνικό μέλλον».

Ελπίζοντας σε νίκη Ακιντζί, ο γ.γ. του ΟΗΕ επεδίωξε να διαχειριστεί με ευκρινέστερους όρους την περίπτωση Αναστασιάδη. Με διπλωματική γλώσσα αλλά με καθαρό τρόπο διαμήνυσε στον Ε/κ ηγέτη ότι δεν θα επιτρέψει ξανά ατέρμονες συνομιλίες, ή διαδικασίες που θα επιτρέπουν στον καθένα να φεύγει από το τραπέζι. Με δημόσιες

δηλώσεις του φωτογράφησε Αναστασιάδη λέγοντας πως «αυτή τη φορά θα είναι διαφορετικά» και «διαπραγματεύσεις στοχευμένες στο αποτέλεσμα».

Μετά τις 18 Οκτωβρίου τα υλικά πλέον είναι εν' όλης της ύλης διαφορετικά. Η εκλογή Τατάρ με την ανοικτή υποστήριξη Ερντογάν προέκυψε κυρίως εξαιτίας των χειρισμών Αναστασιάδη-μνησμονίας επί τρία χρόνια, γεγονός που αφυδάτωσε σε ικανό βαθμό το κεντρικό νόημα της πολιτικής του δραστηριότητας. Η Άγκυρα συνυπήρχε κατά ικανοποιητικό τρόπο με τον Μ. Ακιντζί από το 2015 έως το 2019. Όλα άλλαξαν όταν δύο φορές ο Αναστασιάδης μίλησε στον Τσαβούσογλου για «δύο κράτη ή συνομοσπονδία». Ο Τούρκος ΥΠΕΞ συνάντησε την τ/κ ηγεσία. Σχεδόν όλοι συμφώνησαν ότι από τη στιγμή που ο Ε/κ ηγέτης δεν θέλει ομοσπονδιακή λύση, να γίνει αλλαγή προσέγγισης «και ΔΔΟ, και συνομοσπονδία, και δύο κράτη». Διαφώνησε με σαφή τρόπο ο Μ. Ακιντζί «έχω εκλεγεί μόνο για την επιδίωξη ομοσπονδιακής λύσης». Η συνέχεια προέκυψε στην κάλπη. Με τις πιο πάνω παραλλαγές κατέβηκε στις εκλογές ο Ε. Τατάρ και νίκησε με την πρωτοφανή σε μέρα στήριξης του από τον μηχανισμό του ΚΑΔ.

Εμφανώς ο γ.γ. του ΟΗΕ βρίσκεται σε αδιέξοδο και οι επιλογές που έχει είναι πολύ περιορισμένες. Γνωρίζει ότι κάθε κίνηση που θα θέτει σε τροχιά τις διαδικασίες, όπως συμπληρώθηκαν στο Κραν Μοντάνα, θα οδηγήσει σε το όλο εγχείρημα σε ξαφνικό θάνατο. Για παράδειγμα, ήδη ο Τατάρ δήλωσε ότι δεν συμφωνεί με το χάρτη για το

εδαφικό που υπέβαλε στις συνομιλίες ο Μ. Ακιντζί «εμείς απορρίπτουμε αυτό τον χάρτη, δεν τον αποδεχόμαστε, έχουν πάθει ζημιά τα δικαιώματα και συμφέροντά μας. Ακόμη και αν έφταναν στο σημείο να καταθέσω χάρτη, δεν θα συμπεριελάμβανα σε αυτόν τη Μόρφου και άλλους οικισμούς». Ο Μ. Ακιντζί δηλώνει ότι «το πλαίσιο Γκουτιέρες αναφέρει ότι η μονομερής επέμβαση δεν είναι βιώσιμη» (2/5/18), ενώ ο Ε. Τατάρ λέει ότι «δεν θα είναι υπό διαπραγμάτευση οι αποτελεσματικές και ντε φάκτο εγγυήσεις της Τουρκίας» 9/11/20. Ο Ν. Αναστασιάδης ακύρωσε τις προτάσεις που κατέθεσε στο Κραν Μοντάνα («οι προτάσεις που κατέθεσα στο Κραν Μοντάνα δεν είναι σε ισχύ», είχε δηλώσει, 1/2/2019) και ουδείς γνωρίζει αν ισχύει η αποδοχή εκ μέρους του της «αποτελεσματικής συμμετοχής των Τ/κ στο ομόσπονδο κράτος» όπως την επεξηγεί ο ίδιος ο γ.γ. στο έκτο σημείο του Πλαισίου του. Το σημείο αυτό αναφέρει πως «θα πρέπει να συζητηθεί περισσότερο σε ό,τι αφορά το ζήτημα της μιας θετικής ψήφου (πότε και κάτω από ποιες συνθήκες, σε ποια σώματα και οι σχετικοί μηχανισμοί επίλυσης αδιεξόδων), ενώ όλα τα εναπομείναντα στοιχεία στον διαμοιρασμό της εξουσίας, συμπεριλαμβανομένης και της τ/κ θέσης για την εκ περιτροπής προεδρία, θα πρέπει επίσης να συζητηθούν».

Ο γ.γ. και το προσωπικό του ΟΗΕ έχουν εργαστεί πάνω στην ομοσπονδιακή φόρμουλα και έθεσαν υπόψη των μερών σενάρια και επιλογές μπροστά στο δύο μέρη μέσα σε αυτή την οπτική. Κανένα μέρος δεν έχει εξηγήσει

τι σημαίνει «δύο κράτη» ή «συνομοσπονδία». Κανένας δεν εξηγεί γιατί ο ίδιος ο γ.γ. του ΟΗΕ να θέλει να συνδέσει το όνομα του με άλλες επιλογές έξω από το διεθνώς αποδεκτό πλαίσιο ή να συνδέσει το όνομα του με μια φόρμουλα που θα αποτελεί ένα διαρκή μηχανισμό παραγωγής εντάσεων στο νησί και έναν διαρκή κίνδυνο για την ειρήνη στην περιοχή.

Η επικείμενη περιοδεία Λουτ θα καταδείξει αν ο γ.γ. θα επιχειρήσει μια τελική ανάνωση των θέσεων των δύο μερών μέσα από τη σύγκληση μιας χαμηλού επιπέδου πενταμερούς διάσκεψης και μετά να λάβει αποφάσεις ζητώντας και τις κατευθύνσεις των χωρών-μελών του ΣΑ.

Το Βαρώσι δείχνει το μέγεθος του στρατηγικού αδιεξόδου στο οποίο περιήλθαν τα πράγματα. Αντί η Αμμόχωστος να ανοίξει την πόρτα της συνολικής επίλυσης, με την αδράνη της ε/κ ηγεσίας, κινδυνεύει να μετατραπεί σε «μοχλό» διάλυσης της ομοσπονδιακής λύσης. Ο Ε. Τατάρ δηλώνει ότι «θέλουμε η περικλειστη πόλη των Βαρωσιών να μην είναι πλέον νεκρή πόλη και να θεθεί στην υπηρεσία της ανθρωπότητας και της χώρας μας. Αυτό φυσικά θα γίνει σύμφωνα με τα ψηφίσματα του ΟΗΕ και τις αποφάσεις του ΕΔΑΔ». Η επιτόπου επίσκεψη στελεχών της ΤΟΚΙ (Τουρκική Διοίκηση Οικιστικών Ανάπτυξης) στο Βαρώσι δείχνει ότι βρισκόμαστε στο δρόμο μιας ανεξέλεγκτης πορείας για τη «συγκρουσιακή διχοτόμηση»...

www.larkoslarkou.org.cy

Είναι αδιανόητο...

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΤΟΥΜΖΑΗ**

Ακόμη πιο αδιανόητο είναι το πώς αυτή η πλήρης άλωση της πόλης από τον μεγαλόσχημο σουλτάνο, μας βρίσκει [σχεδόν] όλους να σφυρίζουμε αδιάφορα, με το θλιμμένο τάχα μου ύφος του «πάει κι αυτό, χάνουμε και το Βαρώσι, τι μπορούμε να κάνουμε, τώρα πια...».

μένοι (τάχα μου) με την κακή τη μοίρα μας. Άντε να προσθέσουμε ακόμη ένα ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας στη φαρέτρα μας. Εμείς να πολεμάμε με τόξα και φαρέτρες κι οι άλλοι με μυδραλιοβόλα και μπουλντόζες. Πραγματικές μπουλν-

Είναι αδιανόητο, σαράντα-έξι χρόνια μετά, να επιστρέφουμε ως «σκοτεινοί τουρίστες», ως «καταραμένοι πδονοβελήφες», ως «ζωντανοί νεκροί», στο λεηλατημένο κέλυφος της πόλης που μας γέννησε.

Να περιδιαβαίνουμε στα κουφάρια των κτιρίων, που με κόπο πια αναγνωρίζουμε, προσπαθώντας έστω και για λίγο –εννέα με πέντε λεπτά– ακρίβεια– να ανασυνθέσουμε το παρελθόν της πόλης μας, των ανθρώπων της αλλά και το δικό μας. Της πόλης μας που ενδίδει πια, αφιμένη ολότετα στα σχέδια των άλλων. Κι ακόμη πιο αδιανόητο είναι το πώς αυτή η πλήρης άλωση της πόλης από τον μεγαλόσχημο σουλτάνο, μας βρίσκει (σχεδόν) όλους να σφυρίζουμε αδιάφορα, με το θλιμμένο τάχα μου ύφος του «πάει κι αυτό, χάνουμε και το Βαρώσι, τι μπορούμε να κάνουμε, τώρα πια...». Όπως βέβαια σφυρίζαμε αδιαφορά και όλα αυτά τα χρόνια –μισό αιώνα παρα-

καλώ– βλέποντας τις ευκαιρίες να χάνονται η μια μετά την άλλη, ονειρευόμενοι (τάχα μου) τη μεγάλη ιδέα και στήνοντας στην ουσία μακροχρόνιες πολιτικές καριέρες και φιέστες στην πλάτη των νεκρών, στην πλάτη των αγνοουμένων, στην πλάτη των ζωντανών, στην πλάτη των προσφύγων, στην πλάτη των Βαρωσιτών... Των Βαρωσιτών, αυτών που δεν τους πολυσυμπαθούσαμε κιόλας γιατί φώναζαν και «αμμοχωστοποιούσαν» το Κυπριακό και κάναν κακό στην εθνική υπόθεση, οι άπιοι προδότες... Άσε που θα επέστρεφαν και πρώτοι σε περίπτωση λύσης. Κι έρχεται τώρα η Τουρκία να αμμοχωστοποιήσει για τα καλά ολόκληρη σχεδόν την Ανατολική Μεσόγειο. Με τον πιο θριαμβικό τρόπο, με πικνίκ παρακαλώ στις παραλίες μας, εκεί που μεγάλωσαμε κολυμπώντας μια ζωή τα καλοκαίρια μας. Και εμείς και οι άλλοι να σφυρίζουμε αδιάφορα, θλιμ-

τόζες και οδοστρωτήρες, ισοπεδώνοντας στην ουσία αυτοστιγμεί όλες τις περιλήψεις πολιτικές μας, στις οποίες τόσο μα τόσο επενδύσαμε όλες αυτές τις δεκαετίες. Μπουλντόζες που φτιάχνουν «πάρκα του έθνους» δίπλα από τα σπίτια των κολλιπλών μας, αλλά και τα δικά μας. Μπουλντόζες που σπνουν την τελευταία πράξη και βάζουν τίτλους τέλους σε αυτό που ξέραμε μέχρι τώρα ως «Κυπριακό». Κι αυτό δεν νομιζώ να αφορά μόνο τους Βαρωσιώτες, μα και τους Μορφίτες τους Τζερινιώτες, τους Λεμεσιανούς, τους Λευκωσιώτες, τους Λαρνακείς και τους Παφίτες. Εξάλλου, το Βαρώσι δεν είναι μόνο τα σπίτια και οι ιδιοκτησίες των κατοίκων του, όσων δηλαδή απέμειναν ακόμη ζωντανοί για να προσδοκούν την επιστροφή στις περιουσίες τους. Η πόλη μας είναι το σώμα της, το πνεύμα της αλλά και η ψυχή της: οι δημόσιοι της χώροι, οι παραλίες της, οι υπη-

ρεσίες της, τα ιδρύματά της, ο πολιτισμός της. Ποιος θα τα διεκδικήσει όλα αυτά άραγε; Δεν είναι μόνο οι τίτλοι που θα κατατεθούν στις επιτροπές που θα σώσουν το Βαρώσι. Όλα τα υπόλοιπα θα γίνουν βορά (γι' ακόμη μια φορά) στα δόντια του θηρίου; Αυτό που βλέπουμε τις τελευταίες μέρες δεν είναι ούτε καν η τρίτη εισβολή.

Είναι το χειρότερο και πιο ατιμωτικό βασανιστήριο που θα μπορούσαν να μας κάνουν. Σε ατομικό αλλά και σε συλλογικό επίπεδο. Να βλέπουμε το βιασμένο και εξαθλιωμένο κέλυφος της πόλης μας, ως μια μακρά της καταστροφής, ως έναν καθρέφτη που αντανακλά την αποτυχία και τη ματαιότητα των διαχρονικών και περισπούδαστων πολιτικών μας. Οι ώρες, οι μέρες, οι μήνες και τα χρόνια περνούν. Οι εικόνες της φετινής Αμμοχώστου θα μείνουν βαθιά χαραγμένες στη συνείδηση αλλά και στο υποσυνείδητο

μας. Η πόλη μας έπαψε πλέον να είναι ένα φάντασμα. Σε μας, τους τελευταίους των Μοικανών, που ζήσαμε κάποια χρόνια εκεί, δίνεται το «ανέλιπτο δώρο» του τελευταίου ασπασμού. Ψηλαφώντας μέσα στα ερείπια τη ζωή που χάσαμε. Ας ελπίσουμε τουλάχιστον πως κάποια μέρα κάποια θα καταλάβουν τι πραγματικά έγινε. Έστω, στο πολύ μακρινό μέλλον. Και ίσως τότε, Έλληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι –ό,τι θα έχει απομείνει δηλαδή από το ένδοξο γένος των Κυπρίων σε τούτο το νησί– να δώσουν τα χέρια και να κτίσουν μαζί μια κοινή ζωή. Μια ζωή που θα βάσει σε πρώτη μοίρα την ανθρωπινή υπόσταση. Μια ζωή γεμάτη ενσυναίσθηση και αγάπη, μια ζωή που ατενίζει το μέλλον, και που μπορεί να μην ξεχνά το παρελθόν, αλλά μπορεί κάλλιστα να το συγχωρήσει.

Ο κ. Γιάννης Τουμζής είναι ακαδημαϊκός.

Αν δεν έχανα τις εκλογές το Βαρώσι θα ήταν δικό μας

Γιώργος Βασιλείου : Ήταν ύβρις από πλευράς μου να θεωρήσω δεδομένη την επανεκλογή μου και αυτό στοίχισε στον τόπο

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Ο πρώην πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Γιώργος Βασιλείου κάνει ανασκόπηση για τη διακυβέρνησή του σε συνέντευξη στην «Κ» στο πλαίσιο του αφιερώματος των 60 χρόνων Κυπριακής Δημοκρατίας. Μία διακυβέρνηση, κατά την οποία ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο Κύπρου, δόθηκαν άδειες λειτουργίας σε νέους σταθμούς, ξεκίνησαν οι επενδύσεις ξένων εταιρειών, εισήχθη ο ΦΠΑ και ο νόμος της πολεοδομίας. Το σύγγραφο όμως είναι ότι ακόμα μία πενταετία απασχόλησε ιδιαίτερα το Κυπριακό. Ο Γιώργος Βασιλείου θεωρεί ύβριν από πλευράς του το ότι θεώρησε δεδομένη την επανεκλογή του. Ένα ανθρώπινο λάθος, το οποίο στοίχισε και στον ίδιο όπως λέει αλλά κυρίως στον τόπο, καθώς αν δεν έχανε, όπως υποστηρίζει, το Βαρώσι αυτή τη στιγμή θα ήταν δικό μας. Μιλάει και για τη σύνθεση του Εθνικού Συμβουλίου, τη σχέση με τον Γλαύκο Κληρίδη, που τον διαδέχθηκε και τις πρώτες προσπάθειες ένταξης στην Ε.Ε.

—Το «λύση χθες» αποτελούσε μία από τις δηλώσεις επί διακυβέρνησής σας, που έμειναν στην ιστορία. Δεδομένου ότι σήμερα πλέον δεν είναι μόνο ανοικτό το Κυπριακό αλλά τίθεται εν αμφιβολία και το πλαίσιο λύσης...

—Το λύση χθες ειπώθηκε κατά την πρώτη επίσκεψή μου ως προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Βρετανίδα πρωθυπουργό Μάργκαρετ Θάτσερ. Κατά τη διάρκεια της δημοσιογραφικής διάσκεψης που είχαμε, ένας δημοσιογράφος μου πρόταξε τη θέση ότι εμείς οι Ε/κ δεν θέλουμε λύση. Εγώ του απάντησα επιθετικά τότε. «Εμείς δεν θέλουμε λύση; Εμείς θέλουμε λύση χθες». Ήταν ένας τρόπος να τονίσω την προσήλωσή μας στις διαπραγματεύσεις και να υπογραμμίσω την ανάγκη λύσης. Το ότι δεν είχαμε, βεβαίως, είναι ένα άλλο θέμα...

—Βοήθησε με κάποιο τρόπο ή τότε δήλωσε;

—Βοήθησε στο να κλείσουμε τα στόματα στο εξωτερικό ότι εμείς οι Ε/κ δεν θέλουμε λύση. Τα στόματα κλείνουν βεβαίως, όσο με πράξεις αποδεικνύουμε ότι θέλουμε λύση. Όταν αποφύγεις να αρχίσει η διαπραγμάτευση, θέτοντας συνεχώς όρους, τότε το «λύση χθες» σίγουρα δεν ισχύει. Η ουσία της εν λόγω τοποθέτησης ήταν ότι μας δέσμευσε να μη χάσουμε την ευκαιρία για λύση.

Τα ψηφίσματα

—Στο εσωτερικό, πάντως, υπήρξε σωρεία αντιδράσεων για τους χειρισμούς στο Κυπριακό, τόσο με τη δέσμη Ιδεών Γκάλι όσο και με τα ψηφίσματα 550 και 789.

—Όταν βγήκε το ψήφισμα 550 δέχτηκε κριτική από το ΔΗΚΟ και την ΕΔΕΚ. Όταν βγήκε το ψήφισμα 789, δέχτηκε κριτική και από τον ΔΗΣΥ. Η ειρωνεία βεβαίως είναι πως σήμερα η κυβέρνηση έχει ως σημαία τα δύο ψηφίσματα και καλούν τη διεθνή κοινότητα να τα λάβει σοβαρά υπόψη. Τον καιρό, όμως, που τα πιάσαμε, δεν τα θέλαμε...

—Ποιο ήταν το σημείο της διαφωνίας;

—Δεν θέλαμε λύση στη βάση της δέσμης Ιδεών Γκάλι, το οποίο ήταν η βάση των δύο ψηφισμάτων και η βάση για να σώσουμε το Βαρώσι και

“

Όταν ρωτήθηκα από στενούς συνεργάτες γιατί δεν ασχολούμουν με τον προεκλογικό, εγώ τους απάντησα πως με το ψήφισμα 789 που πετύχαμε, κανένας δεν θα τολμούσε να βρεθεί εναντίον μας. Δεν μπορούσα να διανοηθώ πως θα ήμασταν τόσο ανόητοι να υποσκάψουμε το ψήφισμα 789.

κατ' επέκταση όλα τα άλλα. Όταν, όμως, συνεχώς προβάλλεις μη ρεαλιστικά αιτήματα, όπως αυτά της πρόταξης τότε η λύση απομακρύνεται. Αν λες να φύγουν τα στρατεύματα, οι έποικοι, επιστροφή όλων των προσφύγων και μετά να συζητήσουμε λύση, τότε στην ουσία αρνείσαι την προοπτική λύσης. Σήμερα τα συνθήματα αυτά τα επαναλαμβάνει κατά κύριο λόγο η ΕΔΕΚ και τα μικρότερα κόμματα, ενώ ο Νικόλας Παπαδόπουλος αντιτίθεται στη σύγκληση πενταμερούς διάσκεψης.

—Τι σημαίνουν τα δύο ψηφίσματα για το Βαρώσι;

—Αν δεν έχανα τις εκλογές και υλοποιούσαμε τη δέσμη Ιδεών Γκάλι, τότε το Βαρώσι θα ήταν δικό μας. Ήταν ξεκάθαρο. Εμείς υπερηφανευόμαστε σήμερα για το ψήφισμα 550 και το 789 όμως τον καιρό που το πήραμε τα πολεμούσαμε μια σημαντική μερίδα των πολιτικών δυνάμεων. Να μην ξεχνάμε ότι με τη συμπεριφορά και τον τρόπο που πολιτευόμασταν το 1992 κερδίσαμε την πλήρη συμπαράσταση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Κερδίσαμε, τρία ψηφίσματα από το Συμβούλιο Ασφαλείας ομόφωνα, κάτι που είναι πολύ σπάνιο. Για τα ψηφίσματα συμφωνούσαν Ρωσία, Κίνα, ΗΠΑ, Γαλλία, Αγγλία και το πετύχαμε χωρίς βέτο και χωρίς οποιαδήποτε διαφωνία.

Δεν ήθελαν ομοσπονδία

—Βεβαίως μπορεί να πεισθεί η διεθνή κοινότητα αλλά όχι την πλειοψηφία των πολιτικών δυνάμεων, η οποία σας επέκρινε για συμβιβασμούς...

—Δεν υπάρχει περίπτωση να βρεις λύση χωρίς συμβιβασμούς. Αυτοί που έκαναν τέτοιες επικρίσεις, στην πράξη δεν ήθελαν τη λύση διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας.

—Δεν ήθελαν λύση;

—Ήθελαν ως λύση μία ελληνική Κύπρο. Δεν ήθελαν λύση ομοσπονδίας. Η διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία ήταν για κάποιους κόκκινο πανί. Δεν μπορείς να έχεις ομοσπονδία χωρίς πολιτική ισότητα...

—Σήμερα η πολιτική ισότητα έχει διαφορετικές ερμηνείες και τίθεται εν αμφιβολία...

—Υποτίθεται πως στη συμφωνία του Βερολίνου δεν τέθηκε εν αμφιβολία. Αν τεθεί σήμερα, σημαίνει πως κάποιος αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη μη λύση.

Εθνικό και ένταξη στην Ε.Ε.

—Ίσως η διακυβέρνησή σας να ήταν λίγο πρόωρη για τις αντι-

«Όταν είσαι πρόεδρος δεν πρέπει ποτέ να αναβάλλεις να υλοποιήσεις αποφάσεις, γιατί δεν ξέρεις τι θα φέρει το αύριο», λέει στην «Κ» ο Γιώργος Βασιλείου, αναφερόμενος στον χρόνο που χάθηκε για το Κυπριακό. (φωτογραφία από τον Δεκέμβριο του 2019)

Ο Γιώργος Βασιλείου κατά τη συνάντησή του με την Μάργκαρετ Θάτσερ, όπου είπε την περιβόητη δήλωση «εμείς θέλουμε λύση χθες».

λήψεις της τότε κυπριακής κοινότητας;

—Δεν ήταν πρόωρη. Εγώ έκανα διαπραγματεύσεις και για κάθε βήμα συζητούσαμε και συμφωνούσαμε κατά πλειοψηφία, δηλαδή ΑΚΕΛ, ΔΗΣΥ και εγώ ως πρόεδρος, στο Εθνικό Συμβούλιο. Αυτή η θέση μας, βάσει δημοσκοπήσεων, γινόταν αποδεκτή από την μεγάλη πλειοψηφία των Κύπριων πολιτών. Ήταν τόσο πετυχημένη η φόρμουλά μας που ο μακαρίτης ο Γλαύκος έλεγε ότι δεν υπάρχει πολιτική Βασιλείου, αλλά πολιτική Κληρίδη που την εφαρμόζει ο Βασιλείου.

—Και τι άλλαξε;

—Ο Γλαύκος ήθελε να γίνει πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο μόνος τρόπος για να γίνει ήταν με το να ασκήσει κριτική σε μένα και στη δέσμη Ιδεών Γκάλι. Για να καταλάβετε, ήμουν στη Νέα Υόρκη προ-σπαθώντας να πετύχω το ψήφισμα 789 και ΔΗΣΥ, ΔΗΚΟ και ΕΔΕΚ στην Κύπρο έκαναν προεκλογικό πολεμώνα με.

Όταν ρωτήθηκα από στενούς μου συνεργάτες γιατί δεν ασχολούμουν με τον προεκλογικό, εγώ τους απάντησα πως με το ψήφισμα 789 που πετύχαμε, κανένας δεν θα τολμούσε να βρεθεί εναντίον μας. Δεν μπορούσα να διανοηθώ πως θα ήμασταν τόσο ανόητοι να υποσκάψουμε το ψήφισμα 789.

—Οι αντιδράσεις συνεπώς ήταν στο πλαίσιο το προεκλογικού παιχνιδιού;

—Ήταν ξεκάθαρο, καθώς άρχισε λίγους μήνες πριν από τις εκλογές. Μάλιστα, ο ΔΗΣΥ και ο Γλαύκος ντρέπονταν να πουν ότι απορρίπτουν τη δέσμη Ιδεών Γκάλι και έλεγαν αοριστολογίες περί επιδιώξης κάποιων αλλαγών των ιδεών, χωρίς ωστόσο να αναφέρουν ποιες αλλαγές. Εγώ τότε επέμενα ότι μόνο μέσα από διαπραγματεύσεις θα μπορούσαμε να διορθώσουμε πρόνοιες που δεν μας ικανοποιούσαν και να πετύχουμε το καλύτερο δυνατό.

—Πολλοί θεωρούν ολέθριο λάθος τη δήλωσή σας με το τέλος της πρώτης Κυριακής ότι αν ήσασταν ο Γλαύκος Κληρίδης θα αποχωρούσατε από την κούρσα.

—Ήταν λάθος. Χρησιμοποίησαν αντιπαλοί μου τη φράση αυτή για να δημιουργήσουν μεγαλύτερο φανατισμό. Το πρόβλημα δεν ήταν αυτό, αλλά το γεγονός ότι πολέμησαν τις ιδέες Γκάλι γιατί ήθελαν την Προεδρία. Μάλιστα, όταν πήρε την Προεδρία ο Γλαύκος Κληρίδης εγώ του φώναξα, του είπα: «Γλαύκο κέρδισες, χαλάλι σου, να χαρείς την Προεδρία, αλλά μην εγκαταλείψεις αυτό που μαζί ξεκινήσαμε». Δυστυχώς, δεν έκανε τίποτα. Ακόμα και μετά τη δική μου προεδρία θα διαπιστώσετε

“

Όταν ένας στενός συνεργάτης του Γλαύκου τον ρωτούσε γιατί ακόμα και μετά τη νίκη του αρνείτο να προχωρήσει με τη δέσμη Ιδεών Γκάλι, ο ίδιος απάντησε πως ήταν ο «λόος του ανθρώπου». Ότι δηλαδή έδωσε τον λόγο του στον Σπύρο και εξαιτίας αυτού, θα καταστρέφαμε την Κύπρο.

γούρα σε μένα αλλά το σημαντικότερο είναι ότι στοίχισε κυρίως στον τόπο, γιατί χάσαμε την ευκαιρία για λύση. Και με αυτή την έννοια ό,τι κι αν πα δεν είναι αρκετό.

—Η σχέση σας με τον Γλαύκο Κληρίδη, ο οποίος σας διαδέχθηκε, ποια ήταν;

—Εγώ έχασα τις εκλογές, αλλά ήξερα τι ήθελε ο Γλαύκος και προσπαθούσα να τον πείσω να επαναρχίσουν οι διαπραγματεύσεις. Σιγά σιγά άρχισα να τον μετακινώ από τις αρχικές του επιφυλάξεις και τελικά συμφώνησε πως μόνη λύση είναι να επαναρχίσουν οι διαπραγματεύσεις. Το πρόβλημα όμως ήταν πως ήταν ήδη αργά. Όταν είσαι πρόεδρος δεν πρέπει ποτέ να αναβάλλεις να υλοποιήσεις αποφάσεις, γιατί δεν ξέρεις τι θα φέρει το αύριο.

—Επί διακυβέρνησής σας είχε τεθεί και το θέμα υποβολής αίτησης για ένταξη στην Ε.Ε....

—Όταν εξελέγη προέδρος, ο Θεόδωρος Πάγκαλος είχε κάνει τη δήλωση πως θα έπρεπε να υποβάλουμε αίτηση για να είμαστε υποψήφιοι προς ένταξη στην Ε.Ε. Εμένα οι ξένοι μου έλεγαν ότι είναι νωρίς να κάνουμε κάτι τέτοιο, γιατί εκείνη την περίοδο έκανε αίτηση και η Τουρκία. Μου είχαν πει, «δεν γίνεται να πούμε όχι στην Τουρκία και να πούμε ναι σε εσάς, θα προκληθεί πρόβλημα». Το είχα θέσει στον Ανδρέα Παπανδρέου και τον υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδας και τους ρώτησα την άποψή τους. Τότε και οι δύο συμφώνησαν χωρίς κανένα ενδιαφέρον ότι θα ήταν καλύτερο να μην υποβάλουμε αίτηση σε εκείνη τη χρονική συγκυρία. Επειδή ο ΔΗΣΥ και το ΔΗΚΟ δεν είχαν κανένα άλλο επιχείρημα εναντίον μου άρχισαν να λένε πως δεν υπέβαλα την αίτηση επειδή μου απαγόρευσε το ΑΚΕΛ. Η αλήθεια είναι πως το ΑΚΕΛ δεν είχε καμία ανάμειξη. Μάλιστα, κατά τη διάρκεια της Προεδρίας μου, είχε πάρει τη θέση το ΑΚΕΛ στο εκλογικό συνέδριο ότι το θέμα της ένταξης στην Ε.Ε. θα έπρεπε να αποφασιστεί με δημοψήφισμα, όταν έλθει η ώρα. Με αυτό τον τρόπο φεγγαγαν την ευθύνη από πάνω τους. Ο πόλεμος που μου έγινε δεν ήταν επειδή πίστευαν ότι ήταν σωστό να υποβάλουμε την αίτηση εκείνη τη δεδομένη στιγμή.

Ήταν γιατί ήθελαν να βρουν μια αφορμή για να με πολεμήσουν. Εγώ προχώρησα, έκανα όλη την προεργασία και πετύχαμε να φτάσουμε στο σημείο να γίνει αποδεκτή η Κύπρος για μελέτη, κάτι για το οποίο όλοι πλέον θριαμβολογούσαν.

60 ΧΡΟΝΙΑ

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Απομακρυσμένο το σχίσμα για το Ουκρανικό

Οι ισορροπίες στην Ιερά Σύνοδο θωρακίζουν την ενότητα των ιεραρχών – Η λύση του προβλήματος στα χέρια των ιεραρχών

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Μετά τη θύελλα που ξέσπασε στους κόλπους της Εκκλησίας, με τη μνημόνευση του μητροπολίτη Κιέβου Επιφάνιου από τον αρχιεπίσκοπο Κύπρου Χρυσόστομο Β' και την έντονη αντίδραση τεσσάρων Συνοδικών μελών, η Ιερά Σύνοδος που έχει συγκαλέσει για τις 23 Νοεμβρίου ο προκαθήμενος της Εκκλησίας, θεωρείται καθοριστικής σημασίας. Στον απόηχο των όσων ελέχθησαν δημόσια και από τις δυο πλευρές, τα δεκαεπτά μέλη της Ιεραρχίας θα κληθούν να συζητήσουν το φλέγον θέμα που έχει προκύψει στους κόλπους της Ορθοδοξίας και να πάρουν Συνοδική απόφαση για τη μελλοντική στάση της Εκκλησίας της Κύπρου, η οποία μέχρι σήμερα τηρούσε στάση ουδετερότητας.

Εντός της Συνόδου ο Αρχιεπίσκοπος, όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», θα εκφράσει την δυσανεξία του για τη δημόσια στάση των τεσσάρων (Λεμεσού Αθανάσιου, Κύκκου και Τηλλυρίας Νικηφόρου, Ταμασού και Ορεινής Ησαΐα, Αμαθούντος Νικόλαου) και θεωρείται βέβαιο πως στη συζήτηση που θα διεξαχθεί, οι Συνοδικοί θα τοποθετηθούν επί της ουσίας του ζητήματος που είναι η θέση της Εκκλησίας στο Ουκρανικό. Μια εξέλιξη που, πιστεύεται, ότι θα εκτονώσει το κλίμα έντασης των προηγούμενων ημερών μιας και οι διαφωνούντες, τουλάχιστον δημόσια, έθεσαν ψηλά το δικαστικό θέμα και σε δεύτερη μοίρα την ουσία. Επί του προκειμένου ενδεικτική είναι η δημόσια τοποθέτηση ενός εκ των διαφωνούντων Ιεραρχών, του Μητροπολίτη Λεμεσού. Υπενθυμίζοντας το Συνοδικό σύστημα με το οποίο διοικείται η Εκκλησία του Απόστολου Βαρνάβα, ο Λεμεσού Αθανάσιος δεν άφησε περιθώρια παρερμηνείας για τη στάση του ίδιου. «Σε ό,τι πει η πλειοψηφία εμείς θα υποταχθούμε έστω κι αν διαφωνήσουμε. Μπορώ να διαφωνώ, αλλά υποτάσσομαι στις αποφάσεις της πλειοψηφίας της Συνόδου».

Το σχίσμα

Η σφοδρότητα της σύγκρουσης των τεσσάρων Συνοδικών με τον Αρχιεπίσκοπο, αρχικά προκάλεσε

Άγνωστο παραμένει αν η Ιερά Σύνοδος στις 23 Νοεμβρίου θα κληθεί να τοποθετηθεί επί της στάσης της Εκκλησίας στο Ουκρανικό αυτοκέφαλο. Ο αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος την ημέρα των ονομασθίων του απέκλεισε κάτι τέτοιο, αφήνοντας να εννοηθεί πως ο ίδιος συγκάλεσε τη Σύνοδο για ενημέρωση.

φόβους για ενδεχόμενο σχίσμα στην Εκκλησία της Κύπρου. Εκκλησιαστικοί κύκλοι ερμήνευσαν τα όσα είπε ο μακαριότατος στη συνέντευξη του στην «Κ» την 1 Νοεμβρίου περί παραसυναγωγής των τεσσάρων που τιμωρείται αυστηρά και με καθάρση, ως μια ένδειξη του αδιεξόδου που είχε δημιουργηθεί στους κόλπους της Ιεραρχίας που ενδεχομένως να οδηγούσε σε σχίσμα.

Ωστόσο, μετά τη γνωστοποίηση πως του όλου ζητήματος θα επιληφθεί η Ιερά Σύνοδος, οι αρχικοί φόβοι φαίνεται να έχουν υποχωρήσει αισθητά. Ιεράρχης με τον οποίο μίλησε η «Κ» μας είπε χαρακτηριστικά. «Οδεύουμε προς εξομάλυνση και πλήρη ειρήνευση εντός της Ιερής Συνόδου. Ό,τι και αν συμβαίνει εντός της Συνόδου, τα θέματα τελειώνουν εκεί. Υπακού στα όσα θα αποφασίσει η Σύνοδος.» Κύκλοι της Αρχιεπισκοπής έλεγαν στην «Κ» πως ο Αρχιεπίσκοπος με τη σύγκληση της Ιερής Συνόδου αποσκοπεί πρώτον να αφαιρέσει από τη φαρέτρα των τεσσάρων τα διαδικαστικά ζητήματα, που έχουν

προτάξει και δεύτερον να θέσει την Εκκλησία της Κύπρου στην πλευρά του Οικουμενικού Πατριαρχείου όσον αφορά στη διαμάχη με το Πατριαρχείο Μόσχας και πασών των Ρωσίων για το αυτοκέφαλο της Ουκρανικής Εκκλησίας.

Το ισοζύγιο δυνάμεων

Το Ουκρανικό ζήτημα εκ των πραγμάτων θα χρησιμοποιηθεί προκειμένου να διαφανούν οι ισορροπίες εντός της Ιερής Συνόδου, για πρώτη φορά μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα. Ένα ζήτημα, που σύμφωνα με εκκλησιαστικούς κύκλους, θα χρησιμοποιηθεί από τον Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο μιας και οι συσχετισμοί εντός της Συνόδου τον ευνοούν. Ακόμα και εντός των διαφωνούντων Ιεραρχών η άποψη που επικρατεί είναι πως τα μέλη της Ιερής Συνόδου στις 23 Νοεμβρίου, κατά πλειοψηφία θα ανάψουν το πράσινο φως για αναγνώριση του Ουκρανικού αυτοκέφαλου. Με βάση τους συσχετισμούς που έχουν διαμορφωθεί εντός της Ιερής Συ-

Το ζήτημα που έχει προκύψει με την απόφαση του Αρχιεπισκόπου για τη μνημόνευση του μητροπολίτη Κιέβου ενδεχομένως να τεστάρει τις ισορροπίες εντός της Ιερής Συνόδου, εάν οι Συνοδικοί κληθούν να τοποθετηθούν με ψηφοφορία.

νόδου μετά την εκλογή του Χρυσόστομου στον Θρόνο του Αποστόλου Βαρνάβα, δέκα συνοδικά μέλη κινούνται περίξ του Αρχιεπισκόπου:

- ΣΚΛΗΡΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΣ ΠΥΡΗΝΑΣ**
- Μητροπολίτης Πάφου Γεώργιος
- Επίσκοπος Καρπασίας Χριστοφόρος
- Επίσκοπος Αρσινόης Παγκράτιος (βοηθός Πάφου)

- Επίσκοπος Χύτρων Λεόντιος
 - Επίσκοπος Μεσαορίας Γρηγόριος (βοηθός Αρχιεπισκόπου)
- Στη σφαίρα επιρροής του Αρχιεπισκόπου κινείται και ο μητροπολίτης Κιτίου Νεκτάριος, ενώ άγνωστη παραμένει η στάση του άλλου βοηθού του Αρχιεπισκόπου του επίσκοπου Νεαπόλεως Πορφύριου. Το μίλοκ των Ιεραρχών στο Ουκρανικό αναμένεται να συμπληρώσουν άλλα δύο μέλη της Συνόδου, οι λεγόμενοι Πατριαρχικοί: Ο μητροπολίτης Κωνσταντίας – Αμμοχώστου Βασίλειος και ο μητροπολίτης Κυρηνείας Χρυσόστομος, ο οποίος πριν ανέλθει στον μητροπολιτικό θρόνο, ανήκε στην αδελφότητα της Μονής Κύκκου. Άγνωστη παραμένει η στάση του μητροπολίτη Τριμιθούτσου και Λευκάρων Βαρνάβα, ο οποίος ως νηούμενος της Μονής Σταυροβουνίου είχε ταχθεί κατά της αλλοίωσης του χαρακτήρα της κυπριακής Εκκλησίας από επιρροές άλλων ορθόδοξων εκκλησιών.

Στην αντίπερα όχθη βρίσκονται έξι συνοδικά μέλη τα οποία διαφω-

νούν τόσο επί της διαδικασίας που υιοθέτησε ο Αρχιεπίσκοπος, όσο και επί της ουσίας του ζητήματος. Οι ιεράρχες που αναμένεται να τοποθετηθούν αρνητικά, εάν η Σύνοδος κληθεί να τοποθετηθεί είναι:

- Μητροπολίτης Λεμεσού Αθανάσιος
- Μητροπολίτης Κύκκου και Τηλλυρίας Νικηφόρος
- Μητροπολίτης Ταμασού και Ορεινής Ησαΐας
- Επίσκοπος Αμαθούντος Νικόλαος (βοηθός Λεμεσού)
- Μητροπολίτης Μόρφου Νεόφυτος
- Επίσκοπος Λήδρας Επιφάνιος (νηούμενος της Μονής Μαχαίρα)

Σεβασμός στη Σύνοδο

Ενδιαφέρον έχουν οι απόψεις που καταγράφονται στον χώρο των διαφωνούντων, ειδικά μετά την απόφαση του Αρχιεπισκόπου να συγκαλέσει Ιερά Σύνοδο. Αν ληφθούν υπόψη τα όσα διαρρέουν από την πλευρά των τεσσάρων, στη Σύνοδο θα ακουστούν πολλά. Αυτό το οποίο έχει αξία είναι πως οι διαφωνούντες από τώρα δηλώνουν πλήρη σεβασμό στην απόφαση της Συνόδου όποια και αν είναι αυτή. Συνεχίζουν να διαφωνούν με τον τρόπο τον οποίο ο Αρχιεπίσκοπος χειρίστηκε το όλο ζήτημα, προτάσσοντας σχετική απόφαση της Συνόδου για ουδετερότητα της Εκκλησίας στο Ουκρανικό. Παρά το σεβασμό στην απόφαση της Συνόδου αφήνεται να αιωρείται πως κάποιοι εκ των διαφωνούντων ενδεχομένως δεν πειθαρχήσουν στην απόφαση της Συνόδου σε δραστηριότητες εντός της μητροπολιτικής τους περιφέρειας με το αιτιολογικό ότι η απόφαση για το Ουκρανικό δεν μπορεί να ληφθεί πλειοψηφικά αλλά με ομοφωνία. Εδώ κάποιοι εξ αυτών προτάσσουν ζητήματα πίστεως, τα οποία δεν μπορούν να προσπεραστούν, κατά τους ίδιους, με μια πλειοψηφική απόφαση. Μάλιστα, κάποια άτομα που κινούνται κοντά στους διαφωνούντες επικαλούνται απόφαση συνοδικού δικαστηρίου, το οποίο κατά πλειοψηφία αθώωσε κληρικό χωρίς ωστόσο ο οικείος μητροπολίτης, που διαφώνησε με την αθωωτική απόφαση, να την αποδεχθεί και να την εφαρμόσει.

ΑΡΘΡΟ / Του ΣΠΥΡΟΥ ΑΡΟΤΗ

Η πάταξη της διαφθοράς

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΓΛΑΥΚΟΥ ΚΛΗΡΙΔΗ

Λόγω του ιδιαίτερα έντονου προβληματισμού που δημόσια αναπτύσσεται αυτή την περίοδο σχετικά με το θέμα της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα και με την ευκαιρία της συμπλήρωσης σήμερα επτά χρόνων από τον θάνατο του αείμνηστου προέδρου της Δημοκρατίας και ιδρυτή του ΔΗΣΥ Γλαύκου Κληρίδη θεωρώ χρήσιμο να παραθέσω ένα άρθρο μου που είχα δημοσιεύσει στον Τύπο πριν από 20 χρόνια, στις 4 Φεβρουαρίου 2001, και στο οποίο συμπεριέλαβα χαιρετισμό που απηύθυνε ο πρόεδρος Κληρίδης στις 8 Απριλίου 2000 προς το διεθνές forum που είχε διοργανώσει ο ΔΗΣΥ με θέμα «Ένας καινούριος αιώνας με λιγότερη διαφθορά και περισσότερη χρηστή διοίκηση».

Χωρίς άλλα σχόλια παραθέτω εκείνο το άρθρο μου, υπό τον τίτλο «Η πάταξη της διαφθοράς», που δημοσιεύθηκε στις 4 Φεβρουαρίου 2001:

«Το θέμα της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα είναι πάντοτε επίκαιρο αλλά κατά καιρούς παίρνει διαστάσεις σαν συνέπεια της αποκάλυψης συγκεκριμένων υποθέσεων, οι οποίες δικαιολογημένα προκαλούν την αγανάκτηση των πολιτών και την απαίτησή τους για πάταξη της διαφθοράς. Λόγω της φύσης, της πολυπλοκότητας και της προϊστορίας του προβλήματος στην Κύπρο η κοινωνία των πολιτών αξιώνει τη συλλογική αντιμετώπιση του από τους πολιτικούς ηγέτες του τόπου. Αυτή είναι μια αξίωση που τα τε-

«Όμως, στόχος της κάθε κοινωνίας πρέπει να είναι η διαφθορά να σταματήσει να έχει ζωή. Αλλά, σίγουρα ο στόχος αυτός είναι μεγαλεπήβολος και δύσκολος γιατί συναντά στο δρόμο του, ως μεγάλα εμπόδια, τις αδυναμίες της ανθρώπινης φύσης και την επινοητικότητα της ανθρώπινης ευφυΐας».

λευταία χρόνια εντείνεται επειδή πρωταγωνιστές κρουσμάτων διαφθοράς προσπαθούν, μπροστά στον κίνδυνο της διώξης, να εξασφαλίσουν προστασία από πολιτικούς, στους οποίους προφανώς είχαν προσφέρει υπηρεσίες στο παρελθόν.

Η κοινωνία των πολιτών προσβλέπει σε μια θεαματική βελτίωση της κατάστασης στον τομέα της πάταξης της διαφθοράς. Η κοινωνία των πολιτών με την πάροδο του χρόνου θέτει ολοένα και ψηλότερα στις προτεραιότητές της ζητήματα πολιτικής ηθικής, μέσα στα πλαίσια της ανάγκης για εφαρμογή πολιτικής χρηστής διοίκησης.

Δεν θα προχωρήσω άλλο σε δικά μου σχόλια σχετικά με αυτό το θέμα. Περιορίζομαι σε αυτούσια παράθεση ενός χαιρετισμού που είχε απευθύνει ο πρόεδρος Κληρίδης, στις 8 Απρι-

λίου 2000, προς το διεθνές forum το οποίο διοργάνωσε ο ΔΗΣΥ με θέμα «Ένας καινούριος αιώνας με λιγότερη διαφθορά και περισσότερη χρηστή διοίκηση». Σ' εκείνο τον χαιρετισμό του ο πρόεδρος περιγράφει περιεκτικά και με σαφήνεια την ουσία του προβλήματος και παρουσιάζει τον σύγχρονο τρόπο προσέγγισης του, μέσα στο πλαίσιο της

πολιτικής ηθικής, στην έκταση που την απαιτεί η σημερινή κοινωνία των πολιτών. Είπε συγκεκριμένα ο πρόεδρος:

«Το θέμα, το οποίο θα σας απασχολήσει είναι πάντοτε επίκαιρο, σε όλα τα κράτη του κόσμου και δεν έχει ζωή μικρότερη από τη ζωή της πολιτικής. Όμως, στόχος της κάθε κοινωνίας πρέπει να είναι η

διαφθορά να σταματήσει να έχει ζωή. Αλλά, σίγουρα ο στόχος αυτός είναι μεγαλεπήβολος και δύσκολος γιατί συναντά στο δρόμο του, ως μεγάλα εμπόδια, τις αδυναμίες της ανθρώπινης φύσης και την επινοητικότητα της ανθρώπινης ευφυΐας. Είναι γι' αυτό το λόγο που οι κυβερνήσεις, σε όλα τα πλάτη και μήκη της γης, δεν έχουν καταφέρει να διαγράψουν από το πολιτικό λεξιλόγιο τη λέξη διαφθορά και να διατηρήσουν μόνο τον όρο χρηστή διοίκηση. Άλλωστε και το θέμα του σημερινού φόρουμ μιλά για λιγότερη διαφθορά και περισσότερη χρηστή διοίκηση. Αυτή η αναφορά είναι αντανάκλαση, δυστυχώς, μιας πικρής διεθνούς πραγματικότητας και δεν υπονομεύει ούτε μειώνει τον ιδανικό στόχο που πρέπει να παραμείνει η πλήρης εξάλειψη της διαφθοράς και η απόλυτη επικράτηση της χρηστής διοίκησης.

Η αδιέλιπτη διεξαγωγή του αγώνα για την επίτευξη αυτού του ιδανικού στόχου είναι καθήκον του κάθε πολίτη σε κάθε χώρα. Χωρίς τη συμβολή των απλών πολιτών ο στόχος αυτός μετατρέπεται σε ουτοπικό. Και όταν αναφέρομαι στη συμβολή των πολιτών δεν εννοώ μόνο τη συνεργασία τους με τις κρατικές υπηρεσίες για την πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς. Αναφέρομαι και στην ανάγκη προσωπικής επιλογής των πολιτικών που αναδεικνύουν, με την ψήφο τους, σε δημόσια αξιώματα, πολιτικών που θα πρέπει να διακρίνονται και για την ηθική ποιότητά τους.

Φυσικά, εκείνοι οι οποίοι ασκούν εξουσία, οι πολιτικοί που κατέχουν τα δημόσια αξιώματα, έχουν το μεγαλύτερο μερίδιο της ευθύνης για την πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς και την επικράτηση της χρηστής διοίκησης. Γι' αυτό το λόγο, όσο πιο ηθικά ακέραιοι είναι οι ίδιοι τόσο πιο εύκολο και αποτελεσματικό γίνεται το έργο τους σ' αυτό τον τομέα.

Από όσα έχω αναφέρει είναι φανερό η σημασία της ανάγκης για διαρκή ηθική ανάπτυξη των κοινωνιών, παράλληλα με την υλική – οικονομική και τεχνολογική. Γιατί, για να επιτευχθεί ο στόχος 'λιγότερη διαφθορά και περισσότερη χρηστή διοίκηση', χρειάζεται περισσότερη ηθική στην πολιτική. Και όταν λέγω στην πολιτική δεν αναφέρομαι στις εξαγγελίες και γενικά στα λόγια των πολιτικών, αλλά στις πράξεις τους, σ' αυτά που εφαρμόζουν στην καθημερινή λειτουργία της πολιτικής.

Οι πολιτικοί, αλλά και όσοι εκ των υπηρεσιακών παραγόντων κατέχουν θέσεις κλειδιά στην κρατική μηχανή, πρέπει να είναι, από κάθε άποψη, αλλά ιδιαίτερα από ηθικής πλευράς, κοινωνικά πρότυπα. Γιατί, μόνον έτσι μπορεί να διαμορφωθεί μια κοινωνία με υψηλές ηθικές αρχές και αξίες, μόνον έτσι μπορούμε να ελπίζουμε σε κοινωνίες με λιγότερη διαφθορά και περισσότερη χρηστή διοίκηση».

Ο κ. Σπύρος Αρότης είναι πρώην εκπρόσωπος Τύπου του προέδρου Γλαύκου Κληρίδη.

Ενθαρρυντικές εξελίξεις από το μέτωπο των εμβολίων

Η αισιοδοξία αλλά και τα ερωτήματα

Της **ΔΙΟΝΥΣΙΑΣ ΒΟΡΙΑΗ**

Ακτίδα ελπίδας, στο βαθύ σκότος του δεύτερου κύματος της πανδημίας, αποτέλεσε η ανακοίνωση για τη μεγάλη αποτελεσματικότητα, 90%, του εμβολίου κατά της COVID-19, που παρασκευάζεται από τις φαρμακοβιομηχανίες Pfizer και BioNTech.

Το εμβόλιο βασίζεται στην τεχνολογία mRNA, δηλαδή χρησιμοποιεί τμήμα γενετικού υλικού του ιού που «διατάσσει» τα ανθρώπινα κύτταρα να παράγουν την πρωτεΐνη των χαρακτηριστικών ακίδων της επιφάνειάς του. Ο οργανισμός του εμβολιασθέντος, αντιδρώντας, παράγει αντισώματα, ενεργοποιεί τα Τ- λεμφοκύτταρα και θωρακίζεται έναντι μιας μελλοντικής λοίμωξης.

Όμως, τα καλά αποτελέσματα, εκτιμούν οι ειδικοί, δεν είναι παρά μία σαφής ένδειξη ότι είναι αναγκαία η συνέχιση της κλινικής μελέτης. Ο δρόμος μέχρι την ευρεία διάθεση του εμβολίου, είναι μακρύς και δύσκολος.

Το σκεύασμα θα χορηγείται σε δύο δόσεις, με ενδιάμεσο διάστημα τριών εβδομάδων, ενώ ανασία αναπτύσσεται 28 ημέρες μετά την πρώτη δόση. Δεν διαπιστώθηκαν σοβαρές παρενέργειες, αλλά κάποια ήπια συμπτώματα, όπως πυρετικά δέκατα και πόνος στο σημείο της ένεσης, σύνθησε σε όλα τα εμβόλια. Κάποιοι εθελόντες δήλωσαν ότι ένιωσαν για μερικές ώρες πονοκέφαλο ή κόπωση. Οι επιστήμονες θα παρακολουθήσουν την εξέλιξη της υγείας τους, επί διετία, προκειμένου να εντοπίσουν πιθανές μακροχρόνιες παρενέργειες.

Τα ερωτήματα που μένουν αναπάντητα για το εμβόλιο της Pfizer, είναι πολλά: Αραγε μπορεί να θωρακίσει την υγεία ατόμων που νόσπασαν από COVID-19; Αποτρέπει τη λοίμωξη ή συμβάλλει στη μείωση της βαρύτητας των συμπτωμάτων της COVID-19;

Ακόμα και αν υποθέσουμε,

όμως, ότι πράγματι έχουμε στα χέρια μας ένα αποτελεσματικό και ασφαλές εμβόλιο κατά του νέου κορωνοϊού, η διάθεσή του, σε διςκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον πλανήτη, είναι μία γιγαντιαία πρόκληση.

Θερμοκρασίες Ανταρκτικής

Το εμβόλιο πρέπει να διατηρείται στους 70 βαθμούς Κελσίου υπό το μηδέν. Από τις μονάδες παρασκευής του, θα πρέπει να μεταφερθεί σε ειδικά κιβώτια/βαλίτσες, γεμάτα με ξηρό πάγο, που σχεδιάστηκαν ειδικά από την Pfizer. Κάθε επαναχρησιμοποιούμενο κιβώτιο έχει χωρητικότητα 1.000 έως 5.000 δόσεις, που μπο-

Οι ειδικοί επισημαίνουν σε όλους τους τόνους ότι δεν είναι πανάκεια και ζητούν την τήρηση όλων των μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης και τη χρήση μάσκας.

ρεί να διατηρηθούν επί δέκα ημέρες σε θερμοκρασία Ανταρκτικής, εφόσον μείνει σφραγισμένο. Αυτή η πραγματικότητα περιπλέκει τη διανομή του σκευάσματος σε κράτη με θερμότερα κλίματα και υποτυπώδεις υποδομές, ελλιπή ηλεκτροδότηση, κ.ο.κ. Η Pfizer, βέβαια, υποστηρίζει ότι το εμβόλιο μπορεί να διατηρηθεί σε ψυγεία στους δύο ως οκτώ βαθμούς Κελσίου, επί πενήντημερο. Επίσης, ο Μάικλ Ντόλτζεν, στέλεχος της φαρμακοβιομηχανίας, αποκάλυψε ότι εξετάζεται η παρασκευή ενός παρόμοιου εμβολίου «δεύτερης γενιάς», σε σκόνη, που ίσως να είναι διαθέσιμο το 2021.

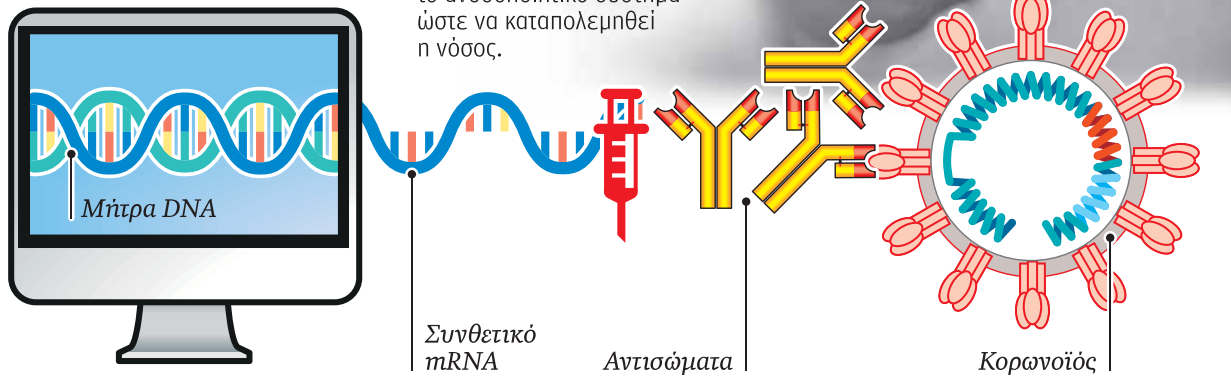
Όπως ήταν αναμενόμενο, οι κυβερνήσεις έσπευσαν να εξασφαλίσουν τις περισσότερες δυνατές δόσεις του σκευάσματος προκειμέ-

Επιστημονικό άλμα μέσα σε 10 μήνες

Μεγάλης κλίμακας κλινικές δοκιμές για εμβόλιο RNA κατά του κορωνοϊού, που ανέπτυξαν η αμερικανική εταιρεία Pfizer και η γερμανική BioNTech, δείχνουν ότι το εμβόλιο είναι περισσότερο από 90% αποτελεσματικό και δεν έχει σοβαρές παρενέργειες.

Εμβόλιο RNA: Αγγελιαφόρο RNA (mRNA) παρασκευάζεται από μήτρα DNA στο εργαστήριο. Το mRNA περιέχει τη συνταγή για την παραγωγή αντιγόνων του ιού.

Αντιγόνο: Γίνεται ένεση του εμβολίου, οπότε το mRNA εισέρχεται σε κύτταρα του οργανισμού και παράγει αντιγόνα, τα οποία ενεργοποιούν το ανοσοποιητικό σύστημα ώστε να καταπολεμηθεί η νόσος.

ΕΜΒΟΛΙΑ ΥΠΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Εμβόλια ελέγχονται σε κύτταρα και διοχετεύονται σε ζώα (ποντίκια, χάμστερ, πιθήκους) ώστε να διαπιστωθεί αν προκαλούν ανοσοποιητική αντίδραση.

Το εμβόλιο παρέχεται σε μικρή ομάδα ανθρώπων ώστε να ελεγχθούν η ασφάλεια, η δοσολογία του και το αν προκαλεί ανοσοποιητική αντίδραση.

Το εμβόλιο δίνεται σε εκατοντάδες εθελοντές, χωρισμένους σε ομάδες, για να ελεγχθούν η ασφάλεια και η ανοσοποιητική αντίδραση.

Το εμβόλιο δίνεται σε χιλιάδες ανθρώπους. Ελέγχονται η αποτελεσματικότητά του και ενδεχόμενες οπτικές παρενέργειες που διέφυγαν στις προηγούμενες φάσεις.

Οι εθνικές αρχές ελέγχου επιθεωρούν τα αποτελέσματα των κλινικών δοκιμών και αποφασίζουν αν εγκρίνουν το εμβόλιο.

Προκλινικός έλεγχος

87

Δοκιμές φάσης 1

38

Δοκιμές φάσης 2

11

Δοκιμές φάσης 3

6

Εγκριση

6

87 εμβόλια βρίσκονται στο προκλινικό στάδιο, συμπεριλαμβανομένου ενός mRNA εμβολίου που αναπτύσσεται από τη γαλλική εταιρεία Sanofi και την αμερικανική Translate Bio.

Εμβόλια της **φάσης 1** ή σε συνδυασμό με τη **φάση 2** δοκιμάζονται σε 18 χώρες:

1 Αυστραλία	7 Ιαπωνία	13 Κίνα
2 Βόρεια Κορέα	8 Ινδία	14 Κούβα
3 Βρετανία	9 Ισραήλ	15 Νότια Κορέα
4 Γαλλία	10 Ιταλία	16 Ρωσία
5 Γερμανία	11 Καζακστάν	17 Ταϊβάν
6 ΗΠΑ	12 Καναδάς	18 Ταϊλάνδη

Στη **φάση 3** βρίσκονται, μεταξύ άλλων, τα αμερικανικά εμβόλια mRNA της Moderna και των Pfizer - BioNTech, όπως και δύο εμβόλια αδενοϊών, το ρωσικό Gamaleya και το βρετανικό της AstraZeneca.

Εξ εμβολίων έχουν εγκριθεί για περιορισμένη χρήση σε Κίνα, Ρωσία και Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.

PHFEE: Reuters, Pfizer, International Federation of Pharmaceutical Manufacturers, Graphic News

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

νου να καλύψουν τις ανάγκες τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υπέγραψε συμβόλαιο με την Pfizer για την αγορά 200 εκατομμυρίων δόσεων (με προοπτική αγοράς άλλων 100 εκατομμυρίων), έναντι, σύμφωνα με Ευρωπαϊκό αξιωματικό, του ποσού των 16,5 ευρώ/δόση. Οι ΗΠΑ αγόρασαν 100 εκατομμύρια δόσεις (με προοπτική αγοράς ακόμα 500 εκατ.), 120 εκατομμύρια εξασφάλισε η Ιαπωνία και 40 εκατομμύρια η Βρετανία.

Η διάθεσή του

Το Λονδίνο ανακοίνωσε ότι η διάθεση του εμβολίου θα ξεκινήσει κατά τα Χριστούγεννα, ενώ η επικεφαλής του Ευρωπαϊκού Κέντρου Ελέγχου Λοιμώξεων και Πρόληψης, δρ Αντρέα Αμόν, τόνισε ότι σύμφωνα με τις πιο αισι-

όδοξες εκτιμήσεις ο εμβολιασμός θα ξεκινήσει το πρώτο τρίμηνο του 2021. Ο δρ Αντονι Φάουτσι, επικεφαλής του Εθνικού Ινστιτούτου Αλλεργιών και Λοιμωδών Νόσων των Ηνωμένων Πολιτειών, πάντως, προειδοποίησε ότι η διάθεση του εμβολίου στα αναπτυσσόμενα κράτη, λόγω των ειδικών συνθηκών συντήρησης που απαιτεί, θα αποτελέσει μεγάλη πρόκληση. Εκτιμάται ότι περίπου τρία δισεκατομμύρια άνθρωποι σε φτωχά κράτη, δεν θα αποκτήσουν πρόσβαση στα εμβόλια παρά μετά χρόνια. Η παγκόσμια πρωτοβουλία για τα εμβόλια (Covax), μία συνεργασία πλούσιων και φτωχών κρατών, υπό τον συντονισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, έχει εξασφαλίσει εμβόλια για να καλύψει τις ανάγκες μόλις 250 εκα-

τομμυρίων ανθρώπων. Αυτό που σίγουρα πρέπει να αποτραπεί, παρά την επικρατούσα αισιοδοξία, είναι η καλάρωση των μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης και προσωπικής προστασίας. Οι περισσότεροι ειδικοί επισημαίνουν ότι ακόμα και όταν το εμβόλιο διατεθεί ευρέως, θα παραμείνει επιτακτική η κοινωνική αποστασιοποίηση αλλά και η χρήση μάσκας, μέχρι να εξαλειφθεί ολοκληρωτικά η υγειονομική απειλή.

«Το εμβόλιο δεν θα αντικαταστήσει τα μέτρα προστασίας. Είναι μία προσθήκη σε αυτά», δηλώνει χαρακτηριστικά ο δρ Πολ Οφτ, καθηγητής στο πανεπιστήμιο της Πεννσιλβάνια και μέλος της επιτροπής για τα εμβόλια του αμερικανικού Οργανισμού Τροφίμων και Φαρμάκων (FDA).

Από τον «Γανυμήδη» στην BioNTech και στην ελπίδα

Του **ΤΑΣΟΥ ΤΕΛΛΟΓΛΟΥ**

Ο Ουγκούρ Σαχίν (γεννήθηκε στο Ισκεντερούν) και η Οζλέμ Τουρετσι (μεγάλωσε στην Κωνσταντινούπολη) αποτελούν ενσάρκωση της πετυχημένης ένταξης στη γερμανική κοινωνία παιδιών με «αφειρτία μετανάστευσης». Όταν δημιούργησαν το κέντρο καινοτομίας στο Μάιντς (υποστηρίχθηκαν με 40 εκατ. ευρώ από τη γερμανική κυβέρνηση), είχαν ήδη λάβει κεφάλαια από την αγορά ύψους 115 εκατ. ευρώ (venture capital) για την πρώτη από τις δύο εταιρείες του ζεύγους, τον «Γανυμήδη», που είχε ιδρυθεί το 2001. Λίγο-πολύ επρόκειτο για έναν «πόλο τεχνολογικών» του Πανεπιστημίου του Μάιντς. Ο Σαχίν ίδρυσε την BioNTech το 2008, όχι μακριά από το νοσοκομείο της πόλης. Οι δύο εταιρείες ενώθηκαν σε ένα νέο cluster για «εξατομικευμένες θεραπείες του ανοσοποιητικού» στο κέντρο έρευνας της πόλης.

Στον «Γανυμήδη» αναπτύχθηκαν αντισώματα για την αντιμετώπιση και θεραπεία του καρκίνου του στομάχου και του οισοφάγου. Τα τεστ από τη χρήση του σκευάσματος έδειξαν διπλάσια σιμότητα της ζωής σε όσους είχαν βαριά ασθένεια. Η ανακάλυψη αυτή έγινε αφορμή να πουληθεί ο «Γανυμήδης» αντί 422 εκατ. ευρώ, ενώ σχεδόν τα διπλάσια θα καταβληθούν από την ιαπωνική εταιρεία Astellas, ανάλογα με την εμπορική

πορεία του φαρμάκου...

Ο Σαχίν, που είναι καθηγητής Ογκολογίας στο Πανεπιστήμιο του Μάιντς, έχει κατοχυρώσει συνολικά 60 πατέντες που έχουν σχέση με την εξατομικευμένη θεραπεία του καρκίνου. Το Μάιντς έγινε η Μέκκα της ανοσοθεραπείας στον καρκίνο, όχι τυχαία. Δεκαετίες διέθνεις συναντήσεις έχουν γίνει στην πρωτεύουσα του μικροσκοπικού κρατιδίου της Ρηνανίας-Παλατινάτου, σε μια εποχή που έχουν αναπτυχθεί πάνω από 2.200 ανοσο-λογικές θεραπείες για την αντιμετώπιση του καρκίνου. Αυτές επικε-

Η ιστορία του ιδρυτή της εταιρείας που πρωτοστατεί σε πρωτοποριακές θεραπείες κατά του καρκίνου και τώρα κατά του κορωνοϊού.

ντρώνονται στο πώς ο οργανισμός συνολικά, με βάση το γονιδιακό προφίλ, αμύνεται, και λιγότερο στην αντίδραση κάθε οργάνου. Η Τουρετσι, ο Σαχίν και οι 1.400 σήμερα συνεργάτες τους κάνουν κάτι που ακούγεται απλό αλλά δεν είναι: χρησιμοποιώντας τον πανάκριβο εξοπλισμό τους, «τεμαχίζουν» τον κάθε όγκο σε επιμέρους όψεις του γενετικού του προφίλ

Ο ιδρυτής της γερμανικής εταιρείας βιοτεχνολογίας BioNTech και καθηγητής Ογκολογίας στο Πανεπιστήμιο του Μάιντς, Ουγκούρ Σαχίν, με τη σύζυγό του και διευθύντρια ιατρικών υπηρεσιών στην ίδια εταιρεία, Οζλέμ Τουρετσι. Και οι δύο είναι παιδιά Τούρκων μεταναστών στη Γερμανία.

(πάντα ο όγκος του ίδιου καρκίνου διαφέρει γενετικά από ασθενή σε ασθενή) και με αλγόριθμους προσδιορίζονται οι «στόχοι» της «επιθεσης», ώστε να ενεργοποιηθούν αντισώματα. Στη συνέχεια, διοχετεύεται η ουσία που δίνει το σήμα στα κύτταρα να αναπτύξουν τις άμυνές τους. Οι διαδικασίες αυτές παίζουν τη μορφή εμβολίων. Στόχος της BioNTech είναι να

μετατρέψει τον καρκίνο σε μια διαχειρίσιμη νόσο για μορφές όπως το μελάνωμα, τον καρκίνο της μήτρας, ορισμένους καρκίνους του πεπτικού συστήματος. Στον καρκίνο του δέρματος (μελάνωμα), ο εμβολιασμός ασθενών με ένα εμβόλιο της εταιρείας οδήγησε στην ανακοπή της νόσου μέσα σε 23 μήνες. Τον Φεβρουάριο του 2019 ο Σαχίν πήρε το γερμανικό βραβείο

καρκίνου στη Χαϊδελβέργη για την ταχύτητα και την ακρίβεια με την οποία μετέτρεψε ευρήματα, «κοιματάκια του παζλ» τα ονομάζει, σε θεραπευτικά αποτελέσματα. Στην αιτιολόγηση της βράβευσής του, οι Ούλριχ Φέστερμαν και Νόρμπερτ Πράιφερ σημείωσαν ότι η δουλειά του Σαχίν περιγράφει «κατ'εξοχήν τη μετάβαση από την έρευνα στο κλινικό αποτέλεσμα». Από αυτή την άποψη ο Γερμανοτούρκος καθηγητής, που έχει και κλινική εμπειρία ως γιατρός, βρίσκεται στο ίδιο μήκος κύματος με την Οζλέμ Τουρετσι, που πήγαινε ως παιδί με τον πατέρα της σε μικρά νοσοκομεία του κρατιδίου της Κάτω Σαξονίας—ο πατέρας της ήταν γιατρός—και ήθελε να βλέπει τους ανθρώπους που υπέφεραν «να γίνονται καλά».

Με «ταχύτητα φωτός»

«Στη βάση αυτής της τεχνολογίας, αρχίσαμε να προσπαθούμε να αναπτύξουμε το εμβόλιο, αλλά γνωρίζαμε ότι έπρεπε να είμαστε και γρήγοροι», λέει στην «Κ» ένας συνεργάτης του Σαχίν, ο οποίος θέλει να παραμείνει ανώνυμος. Το εγχείρημα ονομάστηκε «Ταχύτητα του φωτός». Ο Σαχίν και η Τουρετσι, που είναι Chief Medical Officer στην BioNTech, είχαν διαβάσει στην αρχή του 2020 για τον καινούργιο ιό και τότε ο Σαχίν είχε προβλέψει ότι «την άνοιξη τα σχολεία θα έχουν κλείσει στη Γερ-

μανία». Ο ιός διαδόθηκε με «ταχύτητα φωτός».

Στις 22 Απριλίου, όταν δηλαδή ο Σαχίν είχε προβλέψει ότι θα ήταν κλειστά τα σχολεία της χώρας λόγω κορωνοϊού, το Ινστιτούτο Πάουλ Έρlich έδωσε άδεια στην BioNTech να προχωρήσει στις κλινικές δοκιμές του εμβολίου. Το ινστιτούτο είναι αρμόδιο στη Γερμανία για να δίνει το πράσινο φως για την κυκλοφορία των εμβολίων. Η εταιρεία κατασκεύασε τέσσερις εκδοχές του εμβολίου για να τις δοκιμάσει σε 200 εθελοντές. Σύμφωνα με το ινστιτούτο, τα εμβόλια της εταιρείας του Μάιντς περιείχαν γενετικές πληροφορίες του ιού με σκοπό τον σχηματισμό πρωτεϊνών ενάντια στις οποίες σχηματίζει ο οργανισμός τις άμυνές του. Ένα από τα ζητήματα που εξετάζεται ακόμα είναι πόσον καιρό διαρκεί η ανασία μετά τη χορήγηση του εμβολίου (με την ονομασία BNT162b2). Η εταιρεία βιοτεχνολογίας του Μάιντς συνεργάζεται με περισσότερους του ενός φαρμακευτικούς κολοσούς για την έρευνα των αντισωμάτων, όπως η Sanofi και η Eli Lilly. Η χρηματοδότησή της έγινε δυνατή από τους αδελφούς Στίνγκμαν που πούλησαν πριν από 15 χρόνια την εταιρεία παραγωγής γενεοσπών φαρμάκων που είχαν, έναντι ενός τεράστιου ποσού, και ο Σαχίν τους έπεισε ναβάλουν πολλά από τα χρήματά τους σε κάτι που ήθελε χρόνο, χρήμα και υπομονή...

Υποψήφια άλλα 170!

Η ιστορική φαρέτρα πρέπει να εξοπλιστεί με πολλά εμβόλια κατά της COVID-19. Η ύπαρξη διαφορετικών αποτελεσματικών και ασφαλών επιλογών θα διευκολύνει το τίτιο έργο μαζικής παρασκευής των απαιτούμενων δόσεων. Σήμερα βρίσκονται σε διαφορετικά στάδια ανάπτυξης 170 υποψήφια εμβόλια, εκ των οποίων τουλάχιστον έξι στη φάση 3 κλινικών δοκιμών, την τελευταία πριν από την απόκτηση άδειας κυκλοφορίας. Ανάμεσά τους το υποψήφιο εμβόλιο της Moderna (που βασίζεται, όπως της Pfizer, στην τεχνολογία mRNA και για αυτό εκτιμάται ότι θα είναι εξίσου αποτελεσματικό), του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης και της AstraZeneca, το οποίο όμως χρησιμοποιείται για τη μεταφορά στον εμβολιαζόμενο του γονιδίου για την παραγωγή της πρωτεΐνης των ακίδων του κορωνοϊού—έναν τροποποιημένο, «εξουδετερωμένο» αδενοϊό χιμπατζή. Ικανοποιητικά φαίνονται και τα συμπεράσματα της κλινικής μελέτης του ρωσικού εμβολίου Sprutnik-V που φέρεται ότι έχει αποτελεσματικότητα 92%, χωρίς να προκαλεί αξιοσημείωτες παρενέργειες. Τέλος, στα φώτα της δημοσιότητας βρέθηκε τις τελευταίες ημέρες το υποψήφιο εμβόλιο της κινεζικής SinoVac, που δοκιμάζεται στη Βραζιλία και χρησιμοποιεί την παλαιότερη τεχνολογία του «εξουδετερωμένου» ιού. Η βραζιλιάνικη υγειονομική αρχή Anvisa σταμάτησε προσωρινά τη μελέτη, λόγω παρενέργειας, που ως αποδείχθηκε δεν είχε καμία σχέση με τον εμβολιασμό. Η προσωρινή διακοπή έδωσε στον ακροδεξιό Βραζιλιάνο πρόεδρο Ζαΐρ Μπολσονάρο, την ευκαιρία να κλιμακώσει την ακραία αντικειμενική ρητορική του. Οσα ασφαλή εμβόλια κι αν αποκτήσουμε όμως, πρόσκομμα για κάθε εκκοτρεαία εμβολιασμού θα αποτελέσουν οι «αρνητές των εμβολίων».

Αυτός ο ιός θα παραμείνει μαζί μας για χρόνια

Ο καθηγητής Γεώργιος Κασσιώτης στην «Κ»

Συνέντευξη στην **ΤΑΣΟΥΛΑ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

Είναι πιθανό ένα ποσοστό ατόμων που ποτέ δεν μολύνθηκαν από τον νέο κορωνοϊό, να διαθέτουν, ως έναν βαθμό, φυσική ανοσία απέναντί του, χάρη σε προϋπάρχοντα αντισώματα στον οργανισμό τους, τα οποία μπορούν να τον εξουδετερώσουν, τουλάχιστον εν μέρει; Ναι, είναι. Αυτό καταδεικνύει μελέτη που δημοσιεύθηκε πριν από λίγες μέρες στο περιοδικό Science. Επισκεφαλής της ομάδας που την πραγματοποιήσε είναι ο Γεώργιος Κασσιώτης, διακεκριμένος ανοσολόγος, ρετροϊολόγος, διευθυντής του Εργαστηρίου Ρετροϊκής Ανοσολογίας στο Ινστιτούτο Francis Crick και καθηγητής Ρετροϊολογίας στο Imperial College του Λονδίνου. Οπως προέκυψε από τη μελέτη, αυτά τα προϋπάρχοντα αντισώματα αντιδρούν σε μια συγκεκριμένη περιοχή, τη λεγόμενη υπομονάδα S2 της πρωτεΐνης-ακίδας του ιού, με την οποία αυτός διεισδύει στα ανθρώπινα κύτταρα και τα μολύνει. «Η στόχευση της περιοχής S2 θα μπορούσε να αποτελέσει βάση για ένα καθολικό εμβόλιο, που θα έχει δράση έναντι πολλών κορωνοϊών ταυτόχρονα», λέει στην «Κ» ο δρ Κασσιώτης.

Παιδί Ελλήνων μεταναστών, γεννήθηκε στη Γερμανία. Η οικογένειά του επέστρεψε στην Ελλάδα, όπου ο ίδιος και ο μεγαλύτερος αδελφός του πήγαν στο σχολείο. Ακολούθησαν οι σπουδές του στο τμήμα Βιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και το μεταπτυχιακό στην Ανοσολογία από το Ινστιτούτο Παστέρ και το ΑΠΘ. Στη συνέχεια έφυγε για τη Βρετανία, όπου ζει και εργάζεται τα τελευταία είκοσι χρόνια. «Τι βρήκατε ως επιστήμων εκεί – το οποίο ενδεχομένως θα στερούσαν στην Ελλάδα;», τον ρώτησα στο τέλος της κουβέντας μας. Η απάντησή του: «Είλικρινά, απλά και λακωνικά: χρηματοδότηση!».

– Πώς εξελίσσεται αυτή τη στιγμή η πανδημία στη Βρετανία;

– Εν μέσω ενός ακόμη lockdown, η ζωή μας έχει αποκτήσει ένα νέο «φυσιολογικό», μια νέα κανονικότητα, με στόχο να αποτραπεί η περαιτέρω εξάπλωση του κορωνοϊού. Το ίδιο συμβαίνει στις περισσότερες χώρες του κόσμου. Το κόστος τέτοιων μέτρων είναι μεγάλο, αλλά το τίμημα που θα πληρώσουμε αν δεν καταπολεμήσουμε τον ιό θα είναι κατά πολύ βαρύτερο.

– Είναι μονόδρομος, λοιπόν, το lockdown για τις χώρες με άσχημες επιδημιολογικές «επιδόσεις»;

– Μέχρι να επιτευχθεί ανοσία του πληθυσμού μέσω του εμβολιασμού, οι μη φαρμακευτικές παρεμβάσεις, δηλαδή τα μέτρα δημόσιας υγείας και κοινωνικής αποστασιοποίησης, που μειώνουν τον ρυθμό μετάδοσης του ιού, είναι το μοναδικό όπλο που διαθέτουμε.

– Σε τι διαφέρει αυτός ο ιός από όσους μέχρι τώρα γνωρίζαμε; Τι τον καθιστά τόσο επικίνδυνο;

– Ο SARS-CoV-2 παρουσιάζει υψηλή μεταδοτικότητα (αν δεν ληφθεί κανένα περιοριστικό μέτρο, κάθε μολυσμένο άτομο θα μολύνει κατά μέσον όρο άλλα τρία) και, ταυτόχρονα, αυξημένη παθογονικότητα (περίπου μία στις 100 επιβεβαιωμένες λοιμώξεις θα οδηγήσει σε θάνατο, εάν δεν αντιμετωπιστεί). Αυτός ο συνδυασμός έχει ως αποτέλεσμα σχεδόν 1,3 εκατ. θανάτους μέχρι σήμερα.

– Θα επιχειρούσατε μια πρόβλεψη; Ηρθε για να μείνει ο ιός ή θα εξαλειφθεί σταδιακά, όπως συνέβη με τον SARS-CoV;

– Η τεράστια εξάπλωσή του ως τώρα δεν δικαιολογεί την αισιόδοξη πρόβλεψη ότι θα εξαφανιστεί όπως ο προηγούμενος. Επιπλέον, είναι πολύ πιθανό ο SARS-CoV-2 να έχει ήδη εγκατασταθεί και σε ζωικούς

Ο διευθυντής του Εργαστηρίου Ρετροϊκής Ανοσολογίας στο Ινστιτούτο Francis Crick και καθηγητής Ρετροϊολογίας στο Imperial College του Λονδίνου, Γεώργιος Κασσιώτης.

πληθυσμούς (άλλα θηλαστικά), δημιουργώντας μια «δεξαμενή» που θα μπορούσε να αποδειχθεί επικίνδυνη για την περαιτέρω εγκατάστασή του και στους ανθρώπους. Νομίζω ότι αυτός ο ιός θα μείνει μαζί μας για χρόνια, απλώς σταδιακά θα προκαλεί ολόένα και πιο ήπιες λοιμώξεις, παρόμοιες με όσες προκαλούνται από άλλους εποχικούς κορωνοϊούς, όπως εκείνος του κοινού κρουολογήματος.

– Τι νέο υπάρχει από το «μέτωπο» των μεταλλάξεων;

– Ο ιός αλλάζει αργά. Και μολονότι έχουν εντοπιστεί κάποιες μεταλλάξεις που θα μπορούσαν να του δώσουν τη δυνατότητα να αποφεύγει τα εξουδετερωτικά αντισώματα, ο ρυθμός με τον οποίο μεταλλάσσεται είναι πολύ χαμηλός για να μας προκαλεί ανησυχία αυτή τη στιγμή.

– Τι ρόλο θα παίζει η «διασταυρούμενη» ανοσία από άλλους συγγενικούς ιούς, την οποία κατέδειξε η δική σας μελέτη;

– Πιστεύουμε ότι εξηγεί, τουλάχιστον εν μέρει, τις τεράστιες διαφοροποιήσεις στη σοβαρότητα της λοίμωξης, η οποία είναι θανατηφόρος σε κάποιες περιπτώσεις αλλά απροσδόκητα ελαφρά τις περισσότερες φορές. Η ανοσία στους κορωνοϊούς γενικά δεν είναι πλήρως προστατευτική: δεν αποτρέπει απαραίτητα τη μόλυνση. Ούτε μακροχρόνια: συνήθως χάνεται σε λίγους μήνες ή σε μερικά χρόνια. Μπορεί όμως να κάνει πλιότερα τα συμπτώματα της λοίμωξης. Κι αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό για τη μετατροπή μιας δυνητικά θανατηφόρου νόσου σε ήπια.

– Ποιο είναι, τελικά, το πιο κρίσιμο σημείο στην αντιμετώπιση της πανδημίας;

– Η παρασκευή και η διάθεση των εμβολίων θα είναι το σημείο χαμπής στην εξέλιξη της πανδημίας. Η πρόσφατη ειδηση για την αποτελεσματικότητα τουλάχιστον ενός από τα εμβόλια που βρίσκονται στην τρίτη φάση των κλινικών δοκιμών μας προκαλεί αισιοδοξία.

“

Δεν μπορούμε να αφήσουμε τον κορωνοϊό ελεύθερο, να «κάψει» τα πάντα και να προκαλέσει σοβαρές λοιμώξεις και θανάτους.

“

Είναι σαφές από τους χειρισμούς διαφόρων κυβερνήσεων ότι οι αποτυχίες στην πολιτική τους συνέβαλαν κατά πολύ στην εξάπλωσή του.

“

Ο ρυθμός με τον οποίο ο ιός μεταλλάσσεται είναι πολύ χαμηλός για να μας προκαλεί ανησυχία αυτή τη στιγμή.

Είναι θέμα χρόνου να ξεκινήσουν οι εμβολιασμοί, λοιπόν.

– Πολύς λόγος γίνεται για το θέμα της ανοσίας της αγέλης. Ποια είναι η δική σας άποψη;

– Ανοσία της αγέλης επιτυγχάνεται όταν δεν υπάρχουν αρκετά εύαλτα άτομα στην κοινότητα μέσω των οποίων ο ιός θα μωρέσει να διασπαρεί. Το ακριβές ποσοστό του πληθυσμού που πρέπει να διαθέτει ανοσία και πόσο θα πρέπει αυτή να διαρκεί είναι ακόμη υπό συζήτηση – εύλογο, μια και οι αβεβαιότητες που έχουμε σχετικά με τον νέο κορωνοϊό είναι πολλές. Υπάρχουν δύο βασικοί τρόποι για να καταστεί ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού άνοσο: ο ένας είναι η φυσική ανοσία και ο άλλος μέσω του εμβολιασμού. Η επίτευξη της ανοσίας της αγέλης με το να αφήσουμε τον ιό ελεύθερο, να «κάψει» τα πάντα και να προκαλέσει σοβαρές λοιμώξεις και θανάτους δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή. Ετσι εξηγείται η αναγκαιότητα των περιοριστικών μέτρων. Η ανοσία που θα προκληθεί

με τη βοήθεια των εμβολίων είναι προφανώς πολύ ασφαλέστερη επιλογή και σε αυτήν πρέπει να δοθεί προτεραιότητα.

– Πιστεύετε στην αποτελεσματικότητα και των κοκτέιλ αντισωμάτων;

– Κι αυτά λειτουργούν, αν και δεν γνωρίζουμε ακόμα αν και πόσο επηρεάζουν την επαγωγή των αντισωμάτων του ίδιου του ασθενούς έναντι του κορωνοϊού. Το βασικό πρόβλημα με τα κοκτέιλ αντισωμάτων είναι, κατά τη γνώμη μου, το υψηλό κόστος αγοράς τους, που καθιστά τη χρήση τους απαγορευτική για την πλειονότητα των πολιτών.

– Πολλοί συνάδελφοί σας υποστηρίζουν ότι η Ιστορία θα χωριστεί στην προ κορωνοϊού και μετά κορωνοϊό εποχή. Συμμερίζεστε αυτή την άποψη ή τη θεωρείτε υπερβολική;

– Η ανθρωπότητα έχει αντιμετωπίσει διάφορες πανδημίες μέχρι σήμερα. Η τωρινή δεν είναι η πιο επιδραστική.

«Τα μάτια σας δεκατέσσερα στα παιδιά και στους εφήβους»

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΕΛΑΦΡΟΥ**

Πρωτόγνωρες ψυχοκοινωνικές προκλήσεις δημιουργούνται την περίοδο έξαρσης της πανδημίας του κορωνοϊού και των lockdowns, ειδικά μεταξύ των νεότερων μελών της κοινότητας. Η σοβαρή κρίση στη δημόσια υγεία αποδεικνύεται ιδιαίτερα αγχωγόνος. Φόβος και ανασφάλεια για το μέλλον, στιγματισμός, περιθωριοποίηση ακόμα και βία κατά των φορέων του ιού, στοχοποίηση ηλικιακών κατηγοριών, ένταση της διαδικτυακής εξάρτησης και των διατροφικών διαταραχών, είναι μερικές από τις επιπτώσεις που αφήνουν ήδη το βαρύ αποτύπωμά τους στην ελληνική κοινωνία, που δοκιμάζεται από μια πρωτοφανή τις τελευταίες δεκαετίες υγειονομική κρίση, με συνοδό την αυξημένη απειλή φτώχειας και ανεργίας.

«Ο φόβος για τη νόσο και τις επιπτώσεις της, η ανασφάλεια για το μέλλον, το αίσθημα απώλειας και η διατάραξη της καθημερινότητας δημιουργούν σύγχυση και θυμό, δύσκολα διαχειρίσιμα από ορισμένους. Αυτός ο θυμός εκφράζεται με την ενίσχυση στερεότυπων και κοινωνικό στίγμα προς τους επιβεβαιωμένους ασθενείς COVID-19, τους ύποπτους για τη νόσο, και επεκτείνεται σε φροντιστές, φίλους και συγγενείς αυτών, ενώ συνδέεται και με το εθνικό υπόβαθρο, την καταγωγή και άλλα στοιχεία», λέει στην «Κ» η Αρτεμης Τσίτσικα, αναπλ. καθηγήτρια Παιδιατρικής - Εφηβικής Ιατρικής και

Είναι κρίσιμο να μην επιτρέψουμε ένα υγειονομικό ρήγμα γενεών.

επιστημονική υπεύθυνη της Μονάδας Εφηβικής Υγείας (ΜΕΥ) στο Νοσοκομείο Παιδών «Παναγιώτη και Αγλαΐας Κυριακού».

Μάλιστα, σύμφωνα με μελέτη ανασκόπησης του μεταπτυχιακού προγράμματος «Στρατηγικές Αναπτυξιακής και Εφηβικής Υγείας» της Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ, που ανακοινώθηκε στο 13ο «State of the Art» Συνέδριο Εφηβικής Υγείας/Ιατρικής στις 9-11 Οκτωβρίου στην Αθήνα, άτομα με ύποπτα συμπτώματα για λοίμωξη COVID-19 ή διαγνωσμένα με COVID-19 είχαν περισσότερες πιθανότητες να αντιμετωπίσουν λεκτική, ψυχολογική ή/και σωματική βία. Επιπλέον, άτομα με επιβεβαιωμένη λοίμωξη είχαν περίπου 3,5 φορές περισσότερες πιθανότητες να βιώσουν ψυχολογική βία από τον σύντροφό τους και 2,5 φορές περισσότερες πιθανότητες να βιώσουν σωματική βία. Δυστυχώς, η τάση αυτή εκφραζόταν και στα παιδιά, με αύξηση της ματατικής βίας εις βάρος τους, σε ποσοστά από 20% έως 32%, ανάλογα με τον τόπο κατοικίας, το εκπαιδευτικό και οικονομικό επίπεδο των κηδεμόνων κ.ά. «Εχουμε εμπειρία στη μονάδα από γονείς που μπορεί να “κατηγορούν” τα παιδιά τους πως

«Είναι σημαντικό να μη στιγματίζονται συλλήβδην οι νέοι ως υπεύθυνοι για την εξάπλωση της ασθένειας. Αντί να τους βάσουμε απέναντι, είναι πιο αποτελεσματικό να συμβάλλουμε στην ανάδειξη των θετικών τους στοιχείων», λένε οι ειδικοί.

δεν πρόσεχαν και επιμολύνθηκαν με τον ιό. Παιδιά που εξέφραζαν δυσάρεσκα για το ότι κάποιος από τους γονείς τους ταξίδευε ή ήταν υγειονομικός και τον απέφευγαν ή σε ορισμένες περιπτώσεις έκαναν λεκτικές επιθέσεις και εξέφραζαν έντονο θυμό, δυσκολεύοντας σημαντικά τις σχέσεις και το κλίμα μέσα στην οικογένεια. Υπάρχουν υπερβολικές αντιδράσεις από τα παιδιά, που μπορεί να εκφράζουν τον πανικό τους με διάφορους τρόπους, όπως υπερβολικό πλύσιμο χεριών, με αποτέλεσμα δερματίτιδες, δυσκολία στη συγκέντρωση στα μαθήματα και γενικότερη αποδιοργάνωση», αναφέρει ενδεικτικά η κ.

Τσίτσικα. «Επιπλέον, οι ασθενείς ή άτομα που βρίσκονται σε καραντίνα μπορεί να εκπληώσουν ντροπή, ενοχή ή να “εσωτερικεύσουν” το στίγμα. Εχουμε δει το στίγμα να αφορά και υγειονομικούς, νοσηλευτές και γενικότερα φροντιστές ατόμων με κορωνοϊό», συμπληρώνει η καθηγήτρια.

Το στίγμα αυτό μπορεί να οδηγήσει σε ένα φαύλο κύκλο που δυσκολεύει τον έλεγχο της επιδημίας. Τα θετικά στην COVID-19 άτομα μπορεί να κρύβουν την ασθένεια για να αποφύγουν το στίγμα ή για να μη χάσουν την εργασία τους σε πολύ δύσκολες συνθήκες. Να μην αναζητούν υπηρεσίες υγείας, να

μην αυτοπεριορίζονται, να συνεχίζουν να εργάζονται. Ταυτόχρονα, αυτοενοχοποιούνται και αποκτούν τύψεις, ενοχές και αρνητικές σκέψεις που δεν βοηθούν στην υπέρβαση του προβλήματος και στην επιστροφή στην παραγωγική δραστηριότητα και σε πλήρη λειτουργικότητα. Είναι σημαντικό να ενδυναμωθούν όλοι σχετικά με τη διαχείριση πιθανής λοίμωξης. Να μην αισθάνονται ένοχοι και να κατανοήσουν πως αποτελεί πραγματικότητα η πανδημία που πλήττει όλο τον πλανήτη. Μόνο με κοινωνική συνεκτικότητα και υποστήριξη όλων μπορεί να ξεπεραστεί, σημειώνουν οι επιστήμονες.

Οι δύο όψεις του νομίσματος

Η πλευρά αυτή έχει ακόμα μεγαλύτερη σημασία στην περίπτωση των εφήβων και των νέων. «Είναι γεγονός ότι λόγω των ιδιαίτερων αναπτυξιακών χαρακτηριστικών (προσκόλληση στον παρόντα χρόνο, πεποίθηση “άτρωτου”, αναζήτηση βραχυπρόθεσμης ωφέλειας για να προκύψει ευφορία) οι νέοι μπορεί να εκφραστούν ακραία, να ρισκάρουν ή να υποτιμήσουν τον κίνδυνο», τονίζει η κ. Τσίτσικα, η οποία διατελεί και πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Εφηβικής Ιατρικής (ΕΕΕΙ). «Στην άλλη όψη του ίδιου νομίσματος, οι νέοι έχουν τη δύναμη και την επαναστατικότητα να αντιστέκονται στην αδικία, να υπερασπίζονται έμπρακτα τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα και να μάχονται για το κοινό καλό ενάντια στα στερεότυπα. Η λέξη-

κλειδί είναι η ενσυναίσθηση, το να μπαίνεις στη θέση του άλλου να έχεις ενδιαφέρον για τους λιγότερο ευνοημένους κατά την τρέχουσα κατάσταση, όπως για τους ηλικιακά μεγαλύτερους. Το στοίχημα είναι να τους εμπνεύσουμε και να τους εμπλέξουμε ως κοινωνία», συμπληρώνει η πρόεδρος της ΕΕΕΙ.

Απ' αυτή τη σκοπιά υπογραμμίζεται ως ιδιαίτερα σημαντικό να μη στιγματίζονται συλλήβδην οι νέοι ως «ανίκανοι και ανεύθυνοι», «αναίσθητοι» και «απρόσεκτοι», «υπεύθυνοι για την εξάπλωση της ασθένειας» κ.λπ. με αφορμή ορισμένες εκδηλώσεις. Ποιος θα ήθελε ένα υγειονομικό ρήγμα γενεών;

«Σε περιόδους κρίσης και μεγάλων δυσκολιών στοχεύουμε στην ενίσχυση των θετικών συμπεριφορών. Αντί να βάσουμε τους εφήβους και τους νέους “απέναντι”, είναι πιο αποτελεσματικό να συμβάλλουμε στην ανάδειξη των πιο θετικών τους στοιχείων», τονίζει η κ. Τσίτσικα.

Βεβαίως, οι συνθήκες είναι συχνά ασφυκτικές. Την περίοδο του πρώτου lockdown, τετραπλάσιας ήταν οι κλήσεις στην τηλεφωνική γραμμή «ΜΕΥποστηρίξω» 8001180015, κυρίως από γονείς αγορών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΜΕΥ, παιδιά με προϋπάρχουσα διαδικτυακή συμπεριφορά εξάρτησης, παρουσίασαν επιδείνωση με σημαντική σωματική επιβάρυνση, έλλειμμα σωματικής άσκησης και κατανάλωση ανθυγιεινών τροφών, διαταραχές ύπνου και αναστροφή του ωραρίου, παρμένηση της σωματικής υγιεινής.

Το μέλλον

– Πολλές προβλέψεις είχαν επίσης ακουστεί, εδώ και χρόνια, για το ότι η Ευρώπη μετατρέπεται σε hotspot μεταδοτικών νόσων, λόγω της κλιματικής αλλαγής. Με αυτό το δεδομένο και με την προοπτική να κληθούμε να αντιμετωπίσουμε νέους αναδυόμενους ιούς, πώς μπορούμε να προετοιμαστούμε;

– Οι ιοί ανέκαθεν περνούσαν και θα συνεχίσουν να περνούν το φράγμα των ειδών. Υπάρχουν ήδη προγράμματα επιτήρησης για ζωικούς ιούς που θα μπορούσαν ενδεχομένως να μεταπηδήσουν στους ανθρώπους προκαλώντας την επόμενη πανδημία. Και αυτό είναι κρίσιμο: αν ξέρουμε τι υπάρχει εκεί έξω, θα έχουμε τη δυνατότητα να το σταματήσουμε πριν κάνει το... άλμα. Η επιστήμη θα αντιμετωπίσει τελικά και αυτή την πανδημία και όσες θα ακολουθήσουν. Αυτό που πρέπει να βελτιωθεί είναι οι πολιτικές που εφαρμόζονται για τον έλεγχο τέτοιων κρίσεων δημόσιας υγείας. Είναι σαφές από τους χειρισμούς διαφόρων κυβερνήσεων σε όλο τον κόσμο ότι οι αποτυχίες στην πολιτική τους συνέβαλαν κατά πολύ στην εξάπλωσή του ιού...

Στο τραπέζι η ενίσχυση με αμερικανικά μαχητικά F-35

Το σχέδιο για αμυντική θωράκιση

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Στη διαμόρφωση των όρων για τη μεταμόρφωση της Πολεμικής Αεροπορίας (Π.Α.) σε έναν φορέα ισχύος που, πέρα από την αποδεδειγμένη αξία του ανθρώπινου δυναμικού της, θα μπορεί να υποστηρίξει ένα σημαντικό εύρος επιχειρήσεων σε όλη την Ανατολική Μεσόγειο, προχωρά το υπουργείο Εθνικής Αμυνας. Εφόσον ο σχεδιασμός αυτός ευοδωθεί, τότε το ισοζύγιο ανάμεσα στην Π.Α. και την τουρκική αεροπορία θα ανατραπεί και μάλιστα σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα. Σε πρακτικό επίπεδο, η Π.Α. θα αποκτήσει πρόσβαση σε εξοπλισμούς και τεχνολογίες τριών διαφορετικών κρατών, των ΗΠΑ, της Γαλλίας και του Ισραήλ. Σε όλες αυτές τις διαδικασίες, ο υπουργός Εθνικής Αμυνας Νίκος Παναγιωτόπουλος βρίσκεται σε διαρκή συνεργασία με τον αρχηγό ΓΕΑ Γιώργο Μπλιούμη και τον αρχηγό Τακτικής Αεροπορίας Θέμη Μπουρολιά.

Σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, στο γραφείο του κ. Παναγιωτόπουλου υπάρχει έτοιμη η πρόταση προς τις ΗΠΑ για απόκτηση έξι μαχητικών πέμπτης γενιάς F-35, με λίγες ώρες πτήσης, τα οποία θα μπορούσαν να παραδοθούν στην Ελλάδα ακόμα και εντός του 2021. Εν ευθέτω χρόνω, η Αθήνα θα προωθήσει το σχέδιο και για 18 ακόμα νέα αεροσκάφη αυτού του τύπου, ώστε η Π.Α. να καταλήξει με έναν αριθμό συνολικά 24 F-35. Η προώθηση του ελληνικού αιτήματος θα γίνει, εκτός απροόπτου, μέσω διακρατικών συμφωνίας τύπου FMS (αμερικανικό Πεντάγωνο), με την αποστολή επιστολής αιτήματος (Letter of Request) για επιστολή προσφοράς και αποδοχής (Letter of Offer and Acceptance).

Για τον τρόπο που μπορεί να προχωρήσει γρήγορα η υπόθεση

των έξι ελαφρώς μεταχειρισμένων F-35 υπάρχουν αρκετές ιδέες στο επιτελείο του υπουργού Εθνικής Αμυνας, όπως η χρησιμοποίηση κάποιων από τις προβλέψεις της Συμφωνίας Αμοιβαίας Αμυντικής Συνεργασίας (MDCA) σχετικά με τη χρήση της αεροπορικής βάσης της Σούδας. Η άφιξη έξι F-35 θα μπορούσε να συντονιστεί και με τη σταδιακή προώθηση του προγράμματος της αναβάθμισης 85 F-16 της Π.Α. σε διαμόρφωση «Viper», ώστε σταδιακά να μπορεί να συνεργαστούν. Ταυτόχρονα η Π.Α. και η «Λόκχιντ Μάρτιν» συζητούν για την αναβάθμιση των 38 παλαιότερων F-16 Block 50, σε διαμόρφωση «Plus advance», αξιοποιώντας, μεταξύ άλλων, εξαρτήματα των F-16 που

Τον Δεκέμβριο θα έλθει στη Βουλή η προμήθεια των γαλλικών «Ραφάλ», ενώ εντός του πρώτου εξαμήνου του 2021 αναμένονται τα πρώτα έξι μεταχειρισμένα.

θα εκσυγχρονιστούν σε «Viper». Αυτές οι εργασίες δεν θα γίνουν στις εγκαταστάσεις της ΕΑΒ, αλλά σε κάποια από τις Πτέρυγες Μάχης της Π.Α., προκειμένου η Αεροπορία να μπορεί να ελέγχει τις διαθεσιμότητές της, με βάση το καθημερινά απαιτητικό πτητικό έργο στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο.

Συνεργασία με τη Γαλλία

Στο σκέλος της συνεργασίας με τη Γαλλία, εντός του Δεκεμβρίου αναμένεται να έλθει στη Βουλή η προμήθεια των «Ραφάλ», ενώ εντός του πρώτου εξαμήνου του 2021 αναμένονται τα πρώτα έξι

Η άφιξη έξι ελαφρώς μεταχειρισμένων F-35 (φωτ.) θα μπορούσε να συντονιστεί και με τη σταδιακή προώθηση του προγράμματος της αναβάθμισης 85 F-16.

Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα

Το σχέδιο της κυβέρνησης δεν είναι μονομερώς αμυντικό, αλλά εμπεριέχει σημαντικές διπλωματικές και οικονομικές πτυχές. Σε αυτό το πλαίσιο, ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης έχει οδηγηθεί στην απόφαση πολυεπίπεδης συνεργασίας με χώρες όπως τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ). Το διήμερο 17-18 Νοεμβρίου, ο κ. Μητσοτάκης, συνοδευόμενος από τους υπουργούς Εξωτερικών Νίκο Δένδια, Ανάπτυξης Αδωνι Γεωργιάδη και τον υφυπουργό Εξωτερικών Κώστα Φραγκογιάννη, θα βρεθεί στο Αμπου Ντάμπι. Από το Μέγαρο Μαξίμου τονίζουν την πολιτική συγκυρία, δηλαδή τον απόηχο των προεδρικών εκλογών στις ΗΠΑ και την εγκαθίδρυση διπλωματικών σχέσεων ανάμεσα σε ΗΑΕ και Ισραήλ. Και επισημαίνουν ότι Ελλάδα και ΗΑΕ έχουν ως κοινή πρόκληση τον αναθεωρητισμό της Τουρκίας. Όπως ανέφεραν, πέρα από την ενσωμάτωση των ΗΑΕ στα τριμερή σχήματα συνεργασίας που συμμετέχει η Ελλάδα (με Κύπρο, Ισραήλ, Αίγυπτο), υπάρχει ενδιαφέρον για την προώθηση της στρατηγικής συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών στους τομείς οικονομίας και άμυνας.

μεταχειρισμένα. Την ίδια στιγμή, η 114 Πτέρυγα Μάχης στην Τανάγρα, αποκλεισμένη και ως «φωλιά» των Μιράζ-2000, αναβαθμίζεται διαρκώς καθώς προχωρά ταχέως η υποστήριξη των γαλλικών μαχητικών. Το υπουργείο Εθνικής Αμυνας βρίσκεται σε προχωρημένες συζητήσεις και με τους Ιταλούς κατασκευαστές των μεταγωγικών αεροσκαφών C-27J «Spartan», προκειμένου να βελτιωθούν οι διαθεσιμότητές τους.

Με αυτό τον στόχο ο κ. Παναγιωτόπουλος προώθησε τρία C-130 στο Ισραήλ, προκειμένου να προχωρήσουν εργασίες συντήρησής τους, ώστε να ενταχθούν

ξανά στον στόλο των διαθέσιμων αυτού του τύπου. Ωστόσο, στο αεροπορικό σκέλος, η συνεργασία με το Ισραήλ έχει πολύ μεγαλύτερο βάθος. Πέρα από τα δύο UAV τύπου HERON, τα οποία έχουν παραδοθεί στην Π.Α., βρίσκονται σε εξέλιξη συζητήσεις για την προμήθεια συστημάτων αντιμετώπισης και κατάρριψης drones και UAV. Αυτές οι συζητήσεις γίνονται στο πλαίσιο των επαφών με την ισραηλινή ELBIT, η οποία θα αναλάβει τη δημιουργία Αεροπορικού Κέντρου στην Καλαμάτα.

Σύμφωνα με πληροφορίες, Ισραηλινοί και Καναδοί συζητούν εάν σε αυτό το σχήμα μπορεί να

συνεισφέρει και η CΑΕ, ωστόσο πρόκειται για μια συζήτηση η οποία δεν αφορά την ελληνική κυβέρνηση που έχει ήδη καταλήξει στο τελικό τίμημα (περί το 1,3 δις. ευρώ για 20 χρόνια) και την παροχή των υπηρεσιών, που περιλαμβάνουν τη στάθμευση εκπαιδευτικών τζετ, ιταλικής κατασκευής, τύπου M-346.

Η δημιουργία του Αεροπορικού Κέντρου θα βοηθήσει ώστε να αποφευχθεί το δυσάρεστο ενδεχόμενο αποστολής Ικάρων στο εξωτερικό για την εκπαίδευσή τους σε τζετ, δεδομένου του παρωχημένου χαρακτήρα των άλλοτε αξιόπιστων, αλλά πλέον πολύ προβληματικών T-2 Buckeye που βρίσκονται στο οπλοστάσιο της Π.Α. από το 1976. Ο κύκλος των παρεμβάσεων στην Π.Α. συμπληρώνεται μέσω της αύξησης των εισακτέων και στη Σχολή Ικάρων, ώστε στα επόμενα χρόνια να υπάρχει ικανός αριθμός χειριστών, που θα μπορεί να υποστηρίξει την πολυτυπία μαχητικών αεροσκαφών τα οποία θα διαμορφώσουν την αεροπορική ισχύ της επόμενης 15ετίας.

Η νέα ΕΑΒ

«Αγκάθι» παραμένει προς το παρόν η ΕΑΒ, η οποία, παρά τις προσπάθειες, δεν έχει τις δυνατότητες να υποστηρίξει ικανοποιητικά ούτε το έργο των βασικών πελατών της, ούτε όμως και τις ανάγκες της Π.Α. Η κυβέρνηση έχει επιλέξει

ένα μείγμα στο οποίο σταδιακά θα γίνουν κάποιες προσλήψεις, προκειμένου και το πρόγραμμα των F-16 να μπορεί προχωρήσει ικανοποιητικά και, εν συνεχεία, να μπει στην ΕΑΒ ένας στρατηγικός επενδυτής, που δεν θα διακινδυνεύσει κανένα από τα υφιστάμενα προγράμματα της Π.Α. Η νέα ΕΑΒ θα πρέπει να μπορεί να υποστηρίξει ικανοποιητικά και εν καιρώ την πολυτυπία των αεροσκαφών που μόλις αναφέρθηκε.

Παρά την προφανή αισιοδοξία που υπάρχει στην Π.Α., έμπειροι παρατηρητές επισημαίνουν ότι το φιλόδοξο σχέδιο της κυβέρνησης έχει ως βασική προϋπόθεση τη χρηματοδότηση. Δεδομένης της υφιστάμενης κατάστασης, των εκτάκτων, δηλαδή, εξόδων του κράτους για την αντιμετώπιση της πανδημίας, ίσως επηρεαστεί ξανά ο προϋπολογισμός των εξοπλιστικών.

Οι ίδιοι, πάντως, ανέφεραν ότι πρέπει να βρεθεί ένας τρόπος προώθησης των προγραμμάτων αεροπορικής ισχύος και υπεροχής, όπου η Ελλάδα διατηρεί αδιαμφισβήτητο ποσοτικό πλεονέκτημα, ενώ, μέσω της κατασκευής αντιμέτρων για UAV και drones, μπορεί να επιτευχθεί η εισαγωγή της χώρας σε έναν τεχνολογικό αγώνα αιχμής, έστω και με ελαφρά καθυστέρηση, λόγω της οικονομικής κρίσης της προηγούμενης δεκαετίας.

Η επίσκεψη Πομπέο στο Φανάρι ενοχλεί την Αγκυρα

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ **ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ**

Η ανακοίνωση της επικείμενης επίσκεψης του Μάικ Πομπέο στο Οικουμενικό Πατριαρχείο θεωρείται ένα από τα πιο ευχάριστα νέα των τελευταίων μηνών για το Φανάρι. Ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ σχεδιάζει να φθάσει στην Κωνσταντινούπολη το βράδυ της 16ης Νοεμβρίου και θα συναντηθεί με τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο την επομένη. Στο Φανάρι υπήρχαν πληροφορίες για την ανακοίνωση του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, ωστόσο δεν γνώριζαν πως ο κ. Πομπέο δεν σχεδιάζει να συναντηθεί με κάποιον Τούρκο αξιωματούχο. Αυτό ήταν έκπληξη για όλους και μέχρι στιγμής δεν έχει αλλάξει ο σχεδιασμός, εκτός αν προστεθεί κάτι την τελευταία στιγμή. Πάντως, από την αντίδραση του υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας φαίνεται η ενόχληση για το πρόγραμμα του κ. Πομπέο, ο οποίος έχει επισκεφθεί, εκτός από την Ελλάδα και την Κύπρο, σχεδόν όλες τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής, αλλά απέφυγε επιδεικτικά να ταξιδέψει στην Τουρκία, και τώρα που αποφασίζει να την επισκεφθεί θα πάει μόνο στο Φανάρι.

Η Αγκυρα εκδήλωσε την ενόχλησή της με αφορμή την ανακοίνωση του Στέιτ Ντιπάρτμεντ για την επίσκεψη, που αναφέρει πως ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ με τον Οικουμενικό Πατριάρχη «θα

συζητήσουν τα σχετικά με τα θρησκευτικά ζητήματα στην Τουρκία και στην ευρύτερη περιοχή, υπογραμμίζοντας τη σθεναρή στάση των ΗΠΑ στο θέμα των θρησκευτικών ελευθεριών σε όλο τον κόσμο». Ο εκπρόσωπος του υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας Χαμί Ακσόι, αφού υποστήριξε πως στη χώρα δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα θρησκευτικών ελευθεριών, τόνισε πως «θα ήταν πιο σωστό για

«Θα ήταν πιο σωστό για τις ΗΠΑ να δείξουν την απαραίτητη ευαισθησία στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα τους», δήλωσε ο εκπρόσωπος του τουρκικού ΥΠΕΞ.

τις ΗΠΑ να κοιτάξουν πρώτα στον καθρέφτη και να δείξουν την απαραίτητη ευαισθησία στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως ο ρατσισμός, η εκθρόνιση έναντι του Ισλάμ και τα εγκλήματα μίσους στη χώρα τους». Στον τουρκικό Τύπο υπήρξαν πληροφορίες πως ο υπουργός Εξωτερικών Μεβλούτ Τσαβούσογλου απέφυγε να συναντηθεί με τον ομολόγό του, όμως δεν υπάρχει οποιαδήποτε ανακοίνωση για κάτι τέτοιο.

Η συγκυρία της επίσκεψης Πομπέο αλλά και της εκλογής νέου Αμερικανού προέδρου είναι εξαιρετική για το Φανάρι. Αλλωστε, ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος διατηρεί θερμές σχέσεις με τον Τζο Μπάιντεν από την εποχή που ήταν αντιπρόεδρος των ΗΠΑ.

Ο πρέσβης ε.τ. Ονούρ Οϊμέν, σε δηλώσεις του στην εφημερίδα Cumhuriyet, αναφέρει πως «η ενέργεια αυτή ουσιαστικά αποδεικνύει σε τι κατάσταση βρίσκονται οι σχέσεις. Η συμπεριφορά αυτή στέλνει μήνυμα στην υπό επίσκεψη χώρα ότι “δεν έχουμε τίποτε να συζητήσουμε μαζί σας”. Όταν σε όλες τις υπόλοιπες χώρες της περιοχής θα έχει επίσημες συναντήσεις και στην Τουρκία θα συναντήσει μόνο τον “Ρωμιο Πατριάρχη Φαναρίου” (σ.σ.:

τον Οικουμενικό Πατριάρχη), αυτό δείχνει κάτι. Τέτοιες περιπτώσεις δείχνουν πως οι σχέσεις Τουρκίας - ΗΠΑ βρίσκονται κάτω από το αποδεκτό επίπεδο. Δεν είναι μια κανονική και κομψή συμπεριφορά».

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, πάντως, γνωρίζει καλά και τον Τζο Μπάιντεν. Η εκλογή του στην ηγεσία των ΗΠΑ προκάλεσε ικανοποίηση και έφερε μηνύματα από το παρελθόν. Ο Παναγιώτατος, στο πλαίσιο επίσημης επίσκεψής

του στις ΗΠΑ, για την πραγματοποίηση από το Πατριαρχείο διεθνούς εν πλω περιβαλλοντικού συνεδρίου στον ποταμό Μισισσιππί, είχε συναντηθεί κατ' ιδίαν με τον τότε πρόεδρο Μπαράκ Ομπάμα στον Λευκό Οίκο και στη συνέχεια με τον αντιπρόεδρο Τζο Μπάιντεν στην επίσημη κατοικία του στο Number One Observatory Circle, όπου παρέθεσε επίσημο δείπνο προς τιμήν του Οικουμενικού Πατριάρχη.

Νωρίτερα οι δύο άνδρες είχαν καθίσει στη βιβλιοθήκη της κατοικίας του αντιπροέδρου και είχαν συνομιλήσει για 45 λεπτά δίπλα στο τζάκι. Πολιτική, τα ζητήματα του Πατριαρχείου, μέχρι και το περιβάλλον, ήταν τα θέματα που συζητήσαν. Στο δείπνο που ακολούθησε, ο κ. Μπάιντεν είχε κάνει μια εντυπωσιακή ομιλία, την οποία θυμούνται πολλοί. «Παναγιώτατε, είμαι εδώ για να σας πω ότι είμαστε μαζί σας. Υποστηρίζουμε τον Οικουμενικό Πατριάρχη ως ηγέτη παγκοσμίου εμβέλειας. Ησασταν πάντοτε γενναίος, αλλά ουδέποτε εξ αποστάσεως ασφαλείας. Έχετε κοιτάξει κατάματα εκείνους που επιθυμούν τη συρρίκνωση της εξουσίας της Εκκλησίας, έχετε ακούραστα υπερποσπεύσει τον ελληνικό ορθόδοξο τρόπο για εκατομμύρια πιστούς κι έχετε γίνει υπερασπιστής της ανοχής και του διαθρησκειακού διαλόγου, τόσο προς τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία όσο και προς τη μουσουλμανική κοινότητα, τόσο στη γενετήριά σας Τουρκία όσο και σε ολόκληρο τον κόσμο. Και επιθυμώ να

σας ευχαριστήσω για την ευκαιρία που μου δώσατε να έχω συνάντηση 45 λεπτών μαζί σας στη βιβλιοθήκη», είχε αναφέρει.

Ο κ. Μπάιντεν, ο οποίος ως πρόεδρος αναμένεται να υποδεχθεί τον Οικουμενικό Πατριάρχη το 2021 στις ΗΠΑ, στην ίδια ομιλία του είχε τονίσει πως «ήταν ο Πάπας που είπε πως η ανθρωπίνη συμπεριφορά προέρχεται από τρεις κύριες πηγές – την επιθυμία, το συναίσθημα και τη γνώση. Ο Παναγιώτατος έχει εντυπωρήσει στην επιθυμία – την επιθυμία για αλλαγή– και έχει επιstrateύσει το συναίσθημα στην υπηρεσία ενός καλύτερου αύριο. Παναγιώτατε, έχετε χρησιμοποιήσει τη γνώση ως ένα ισχυρό εργαλείο εναντίον της άγνοιας και της μισανοχής. Και ακριβώς γι' αυτό έχετε αρχίσει να αλλάζετε την ανθρωπίνη συμπεριφορά προς το καλύτερο, όπου κι αν πγαίνετε».

Λίγα χρόνια μετά, στις 3 Δεκεμβρίου του 2011, ο Τζο Μπάιντεν, πάλι ως αντιπρόεδρος των ΗΠΑ, επισκέφθηκε το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Τότε είχαν εντυπωσιαστεί όλοι, καθώς έμεινε στο Φανάρι για 2,5 ώρες. Συνομίλησε με τον Οικουμενικό Πατριάρχη, άκουσε όλα τα ζητήματα και ξεναγήθηκε σε όλους τους χώρους.

Τόσο η επίσκεψη Πομπέο στο Φανάρι όσο και οι στενές σχέσεις του κ. Μπάιντεν με τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο θεωρούνται σημαντικές ενδείξεις του μεγάλου ενδιαφέροντος των ΗΠΑ για το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

ΗΠΑ - Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ

Τα διλήμματα της προεδρίας Μπάιντεν

Πανδημία και οικονομία απαιτούν ριζοσπαστικές λύσεις από έναν ηγέτη που κηρύσσει τη μετριοπάθεια και τη συμφιλίωση

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Την περασμένη Δευτέρα, οι New York Times δημοσίευσαν άρθρο του Αμερικανού συγγραφέα Αναντ Τζιρινταράντας, ο οποίος παραλλήλιζε τον Τζο Μπάιντεν με τον Λίντον Τζόνσον. Ο αρθρογράφος υπενθύμιζε ότι και οι δύο υποψήφιοι υπήρξαν αντιπρόεδροι ενός χαρισματικού προέδρου των Δημοκρατικών (του Κένεντι στην πρώτη περίπτωση, του Ομπάμα στη δεύτερη), χωρίς να διαθέτουν τίποτα από τη δική τους λάμψη. Παρ' όλα αυτά, ο 36ος πρόεδρος της Αμερικής κατάφερε να προωθήσει μεγάλης κλίμακας προοδευτικές αλλαγές, όπως ο «πόλεμος κατά της φτώχειας» και οι νόμοι για τα δικαιώματα των μαύρων. Κάτι ανάλογο μπορεί κανείς να περιμένει από τον 46ο πρόεδρο.

Οι σκεπτικιστές θα πουν ότι πρόκειται για ένα μεγάλο άλμα καλής πίστης και έχουν καλούς λόγους να αμφιβάλλουν. Ο πιο άμεσος είναι ότι μέχρι χθες ο Τραμπ δεν είχε ακόμη αναγνωρίσει την ήττα του και εμφανιζόταν αποφασισμένος να εξαγριώσει κάθε δικαστικό περιθώριο. Βεβαίως όλα αυτά θα τελειώσουν το αργότερο στις 14 Δεκεμβρίου, όταν θα συνέλθει το Εκλεκτορικό Κολέγιο για να αναδείξει και τυπικά, με άνετη πλειοψηφία, τον νέο πρόεδρο. Το μεσημέρι της 20ής Ιανουαρίου 2021 ο Μπάιντεν θα εγκατασταθεί στον Λευκό Οίκο και ο πολιτς Τραμπ θα έχει όλο τον χρόνο να ασχοληθεί, από την επαλή του στο Μαρ-α-Λάγκο της Φλόριντα, με το γκολφ, τις εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις και με τον νέο του ρόλο στην αμερικανική Δεξιά, αν υπάρξει τέτοιος ρόλος.

Δύο άλλα προβλήματα για τον Μπάιντεν θα είναι πιο δύσκολο, αλλά όχι αδύνατο να ξεπεραστούν. Το πρώτο αφορά το Ανώτατο Δικαστήριο, όπου ύστερα από τους τρεις διορισμούς επί προεδρίας Τραμπ, οι συντηρητικοί έχουν πλειοψηφία 6-3. Παρ' όλα αυτά, ο ανώτατος δικαστικός θεσμός δεν μπορεί εύκολα να αγνοεί τη λαϊκή βούληση, όπως έδειξε η άρνηση του Ανωτάτου Δικαστηρίου να ακυρώσει τη μεταρρύθμιση Ομπάμα στο σύστημα Υγείας και να περιορίσει την επιστολική

Ο **Τζο Μπάιντεν** δήλωσε ότι από τις πρώτες ημέρες της θητείας του θα εκδώσει προεδρικά διατάγματα που θα ζηλύνουν μεγάλο μέρος της κληρονομιάς Τραμπ.

Τα μεγαλύτερα προβλήματα για τον 46ο πρόεδρο ίσως δεν προέλθουν από τους Ρεπουμπλικανούς, αλλά από τις αντιθέσεις στο κόμμα του.

ψήφο. Το δεύτερο εστιάζεται στη Γερουσία, όπου οι Ρεπουμπλικανοί είναι πολύ πιθανό να διατηρήσουν τον έλεγχο ακόμη και μετά τις επαναληπτικές εκλογές της 5ης Ιανουαρίου στην Τζόρτζια. Και πάλι, όμως, η οριακή πλειοψηφία τους θα είναι δύσκολο να αντέξει όταν πρόκειται για προοδευτικά κοινωνικά μέτρα (αύξηση κατώτατου μισθού, πιο δίκαιη φορολογία) που

υπερψηφίστηκαν, σε τοπικά δημοψηφίσματα, από μεγάλο μέρος των Ρεπουμπλικανών στις πρόσφατες εκλογές. Ο «λαϊκισμός» του Τραμπ έχει αφήσει βαθιά ίχνη στο κόμμα του και τα γεράκια της δημοσιονομικής πειθαρχίας στη Γερουσία θα περάσουν δύσκολα χρόνια.

Η μεγάλη αντίφαση για τον Μπάιντεν είναι ότι κληρονομεί μια ιστορικών διαστάσεων, τετραπλή κρίση (πανδημία, οικονομική ύφεση, φυλετική, κλιματική αλλαγή) που απαιτεί ριζοσπαστικές αλλαγές από έναν ηγέτη ο οποίος έρχεται στην εξουσία κηρύσσοντας μετριοπάθεια και συμφιλίωση. Εκεί που πρώτα απ' όλα θα δοκιμαστεί είναι στην αντιμετώπιση των κραυγών όσο ποτέ, εδώ και έναν αιώνα, κοινωνικών ανισοτήτων. Πριν από την COVID-19, το 44% των Αμερι-

κανών εργαζομένων είχε ετήσιο εισόδημα κάτω από 18.000 δολάρια (15.300 ευρώ). Σήμερα τα πράγματα είναι ακόμη χειρότερα. Στα 30 τελευταία χρόνια, η περιουσία των φτωχότερων 50% των Αμερικανών μειώθηκε κατά 900 δισ. δολάρια. Ο μετριοπαθής Τσακ Σούμπερ, επικεφαλής των Δημοκρατικών στη Γερουσία, αναγνώρισε τις ευθύνες της κυβέρνησης Ομπάμα για την ανεπαρκή αντιμετώπιση των εκρηκτικών ανισοτήτων και προειδοποίησε ότι, «αν δεν φέρουμε μια τολμηρή αλλαγή, σε τέσσερα χρόνια θα μας προκύψει κάποιος χειρότερος από τον Ντόναλντ Τραμπ».

Δεν ήταν προετοιμασμένος για κάτι τέτοιο ο Τζο Μπάιντεν. Η πολιτεία του, το Ντέλαγουερ, είναι ένας από τους μεγαλύτερους χρηματικούς παραδείσιους της Γης και

στους χρηματοδότες του περιλαμβάνονται γίγαντες της Σίλικον Βάλεϊ και της Γουόλ Στρίτ. Μιλώντας σε χρηματοδότες του στο ξενοδοχείο «Καρλάιλ» του Μανχάταν τον περασμένο χρόνο, υποσχέθηκε ότι «δεν θα αλλάξει το βιοτικό επίπεδο κανενός, τίποτα δεν θα αλλάξει εκ θεμελίων».

Η βασική αρχή

Ως πραγματιστής πολιτικός δεν καθοδηγείται από σταθερές ιδεολογικές πεποιθήσεις, αλλά από την αρχή της ελάχιστης αντίστασης. Ακριβώς για αυτό, όμως, έχει την ικανότητα να αλλάζει, όταν κρίνει ότι αυτό συμφέρει τον ίδιο και την παράταξη του. Οι ανάγκες του εκλογικού αγώνα απέναντι στον Τραμπ τον οδήγησαν να υπογράψει μνημόνιο συνεργασίας με την αριστε-

ρή πτέρυγα των Δημοκρατικών υπό τους Μπέρνι Σάντερς και Αλεξάνδρια Οκάζιο-Κορτές, με προχωρημένα μέτρα στο οικονομικό και κοινωνικό πεδίο.

Την περασμένη εβδομάδα, ο εκλεγμένος πρόεδρος αποκάλυψε ότι, από τις πρώτες μέρες της θητείας του, θα εκδώσει προεδρικά διατάγματα που θα ζηλύνουν μεγάλο μέρος της κληρονομιάς Τραμπ και θα δρομολογούν προοδευτικές αλλαγές: επιστροφή των ΗΠΑ στον ΠΟΥ και στη συνθήκη του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή, κρατικός έλεγχος στις βιομηχανίες που σχετίζονται με την αντιμετώπιση της COVID-19 κατ' αναλογία των μέτρων του Ρούζβελτ στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ενίσχυση των συνδικάτων, κατάργηση των σκληρών, αντιμεταναστευτικών μέτρων κ.ά. Πιο δύσκολες, πολιτικά, μεταρρυθμίσεις όπως ο διπλασιασμός του κατώτατου μισθού, η διεύρυνση του Obamacare, η αύξηση της φορολογίας των πλουσίων και των επιχειρήσεων, όπως και το «πράσινο New Deal» θα πυροδοτήσουν μεγάλες μάχες στο Κογκρέσο με αβέβαιη έκβαση.

Και πάλι, όμως, το μεγαλύτερο εμπόδιο για τον Μπάιντεν δεν θα προέλθει τόσο από τους Ρεπουμπλικανούς, όσο από την έντονη αντίθεση ανάμεσα στη δεξιά και την αριστερή πτέρυγα μέσα στο ίδιο του το κόμμα. Από αυτή τη σκοπιά, το φάντασμα του Λίντον Τζόνσον ρίχνει δυσώιδες σκιές. Ο Δημοκρατικός πρόεδρος, που κέρδισε τις εκλογές του 1964 με συντριπτική διαφορά, τη μεγαλύτερη μέχρι σήμερα από τις εκλογές του 1820, έφυγε ταπεινωμένος από τον Λευκό Οίκο τέσσερα χρόνια αργότερα, αποτυγχάνοντας να κερδίσει το προεδρικό χρίσμα ενός βαθύτατα δικασμένου Δημοκρατικού Κόμματος και με μια κοινωνία να κολλάει, όπως μας υπενθύμιζε και η πρόσφατη ταινία «Η δική των επτά του Σικάγο». Άλλες εποχές, θα πει κανείς, καθώς τότε ήταν ο πόλεμος του Βιετνάμ που έπαιξε καταλυτικό ρόλο. Ο Τζο Μπάιντεν θα κληθεί να αντιμετωπίσει πολύ διαφορετικές προκλήσεις, πάντως τόσο μεγάλες ώστε κανείς δεν θα ζήλευε τη θέση του.

Ο δύσκολος δρόμος που έχει να διανύσει η Κάμαλα Χάρις

Των **LISA LERER** και **SYDNEY EMBER**
THE NEW YORK TIMES

Η **Κάμαλα Χάρις** έμαθε από μικρή ότι ο δρόμος προς τη φυλετική δικαιοσύνη είναι μακρύς και δύσβατος. Στις προεκλογικές της ομιλίες δεν έχανε ευκαιρία να αναφερθεί σε όσους προηγήθηκαν στον αγώνα: τους γονείς της, μετανάστες που βρέθηκαν στο επίκεντρο του πολέμου για τα ατομικά δικαιώματα στις ΗΠΑ, και φυσικά στους προγόνους της, που άνοιξαν τον δρόμο. Η Κάμαλα εξέλεξε η πρώτη γυναίκα, και η πρώτη μαύρη, αντιπρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών. Η εκλογή της συνιστά ένα εξαιρετικό σημαντικό ορόσημο σε μία χώρα, που πασχίζει να διαχειριστεί μία μακρά ιστορία φυλετικών αδικιών, εν μέσω μιας δικαστικής εκλογικής αναμέτρησης.

Η 56χρονη νεοεκλεγείσα αντιπρόεδρος εκπροσωπεί το μέλλον μιας χώρας περισσότερο ανεκτικής στη φυλετική διαφορετικότητα. Ακόμα και τώρα, όμως, οι Αμερικανοί επέλεξαν για το ύπατο αξίωμα έναν 77χρονο, λευκό άνδρα.

Στην επινίκια ομιλία της, η Χάρις αναφέρθηκε στη μητέρα της και τις γενιές γυναικών που άνοιξαν τον δρόμο στην εκλογή της. «Μπορεί να είμαι η πρώτη γυναίκα αντιπρόεδρος των ΗΠΑ, αλλά δεν θα είμαι

η τελευταία», δήλωσε καταχειροκροτούμενη από το ακροατήριο. «Κάθε μικρό κορίτσι που παρακολουθεί τη σημερινή εξέλιξη, αντιλαμβάνεται ότι είμαστε μία χώρα γεμάτη ευκαιρίες».

Η πολιτική της σταδιοδρομία είναι πραγματικά αξιοσημείωτη. Από περιφερειακή εισαγγελέα του Σαν Φρανσίσκο αναδείχθηκε στην πρώτη μαύρη γυναίκα πολιτειακή υπουργό Δικαιοσύνης της Καλιφόρνιας. Όταν το 2016 εξελέγη στη Γερουσία, ήταν μόλις η δεύτερη μαύρη γυναίκα στην ιστορία του Σώματος. Αυτό, όμως, που κάνει την Κάμαλα Χάρις τόσο ξεχωριστή είναι η προσωπική της πορεία: κόρη μιας Ινδής μητέρας και ενός πατέρα από την Τζαμάικα, ασχολήθηκε με το θέμα της φυλετικής δικαιοσύνης από τα πρώτα χρόνια της στο Οκλαντ, όπου μεγάλωσε. Στα απομνημονεύματά της (The Truths We Hold: An American Journey) αναπολεί συχνά τις διαδνώσεις που συμμετείχε.

Αφού πέρασε κάποια χρόνια στον Καναδά, συνέχισε τις σπουδές στο πανεπιστήμιο Χόουαρντ, ένα εξαιρετικά υψηλού κύρους, ιστορικό αфроαμερικανικό κολέγιο στην Ουάσινγκτον, από όπου αποφοίτησε με πτυχίο στα οικονομικά και τις πολιτικές επιστήμες. Συνέχισε τις σπουδές της στη νομική scho-

Από περιφερειακή εισαγγελέα (στιγμιότυπο από την ορκωμοσία της το 2004) του Σαν Φρανσίσκο, η Κάμαλα Χάρις αναδείχθηκε στην πρώτη μαύρη γυναίκα πολιτειακή υπουργό Δικαιοσύνης της Καλιφόρνιας. Δεξιά, οι πανηγυρισμοί το 2016 για την εκλογή της στη Γερουσία. Ήταν μόλις η δεύτερη μαύρη γυναίκα στην ιστορία του Σώματος.

Ιστορικό ορόσημο η εκλογή της πρώτης γυναίκας και πρώτης μαύρης αντιπροέδρου των ΗΠΑ.

λή του κολεγίου Χέιστινγκς, του πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας. Εργάστηκε ως περιφερειακή εισαγγελέας, με ειδικευση στα θέματα ενδοοικογενειακής βίας και εκμετάλλευσης ανηλίκων.

Η Χάρις αναφέρεται με ευκολία στη μητέρα της, ερευνήτρια του καρκίνου του μαστού, που απεβίωσε το 2009, στον λευκό, Εβραίο σύζυγό της, Ντάγκλας Εμχοφ, που επίσης θα γράψει ιστορία ως ο πρώ-

τος «δεύτερος κύριος» του Λευκού Οίκου και στα δύο παιδιά του που τη φωνάζουν «Μομόλα». Κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας δέχθηκε θύελλα ρατσιστικών και σεξιστικών επιθέσεων από τους συντηρητικούς. Σε πολλούς ψηφοφόρους της, οι λυσσώδεις, βιτριολικές επιθέσεις ήταν κάτι που μπορούσαν να νιώσουν. Αν και μέλη του πολιτικού κατεστημένου εξέφρασαν οργή για τις ύβρεις εναντίον της Κάμαλα, οι φίλοι της γνώριζαν ότι ο πολιτικός της ρεαλισμός της επέτρεψε να γνωρίζει πώς αντιμετώπιζονται οι μαύρες γυναίκες στον πολιτικό στίβο.

Ακόμα όμως και η νίκη της, παρότι αποτελεί μία ιστορική πρωτιά, αφήνει τις γυναίκες σε δεύτερη θέση, σίγουρα πλησιέστερα από ποτέ

στο Οβάλ Γραφείο, αλλά όχι μέσα σε αυτό. Η Κάμαλα Χάρις είναι σήμερα ο προφανέστερος επόμενος ένοικος του Λευκού Οίκου. Είναι βέβαιο ότι οι φιλοδοξίες της θα θεθούν κάτω από το μικροσκόπιο, πολύ περισσότερο από ό,τι κάθε άλλου αντιπροέδρου της σύγχρονης ιστορίας. Αυτό, βέβαια, είναι αναπόφευκτο για το Νο 2 του πιο ηλικιωμένου Νο 1 της αμερικανικής ιστορίας.

Οι φίλοι της υποστηρίζουν ότι έχει εξαιρετική επίγνωση της θέσης της. Θεωρεί, εξάλλου, ότι η δουλειά της συνδέεται άρρηκτα, τόσο με τους πρωταγωνιστές της κατάκτησης των ατομικών δικαιωμάτων των παρελθόντος, τους «προγόνους» της όπως αρέσκεται να τους αποκαλεί, όσο και με την επόμενη γενιά που ελπίζει ότι θα εμπνεύσει.

Προειδοποίηση

Παρά τον ενθουσιασμό και την αίσθηση ενδυνάμωσης που γεννά η εκλογή μιας μαύρης γυναίκας στο δεύτερο υψηλότερο αξίωμα της χώρας, η Αφροαμερικανή ακαδημαϊκός Κιμπερλέ Κρένσο, προειδοποιεί ότι η ιστορικότητα της στιγμής δεν πρέπει να αποσπάσει τους προοδευτικούς από την προώθηση της ατζέντας τους. «Δεν είναι δυνατό να βάλουμε τροχόπέδη και να ανακόψουμε την ορμή μας, επειδή γιορτάζουμε αυτή την ιστορική στιγμή», τονίζει. Για πολλούς, η εκλογή της Κάμαλα καθυστέρησε υπερβολικά. Η 94χρονη Οπάλ Λι, όταν πήγε να ψηφίσει για πρώτη φορά, κατέβαλε κεφαλικό φόρο και κλήθηκε να επιλέξει ανάμεσα στην ψήφο και την αγορά τροφίμων για τα τέσσερα παιδιά της. Δεκαετίες αργότερα, η δασκάλα και ακτιβίστρια, γιόρτασε την ορκωμοσία του Μπαράκ Ομπάμα. Παρά τον τρόμο του κορωνοϊού, η Λι δεν προτίθεται να χάσει την ορκωμοσία του Τζο Μπάιντεν, τον Ιανουάριο, και κυρίως τη δυνατότητα να παρακολουθήσει τη Χάρις. «Θέλω να μπορώ να πω στα δισέγγονά μου πώς ένωθε μία γυναίκα αντιπρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών. Απλώς πρέπει να πάω».

ΗΠΑ - Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ

Η ήττα Τραμπ θα πλήξει τους λαϊκιστές στην Ευρώπη

Η Αν Απλμπαουμ μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στον **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟ**

Μέρος μιας «μακροπρόθεσμης στρατηγικής» υπονόμευσης της αξιοπιστίας της εκλογικής διαδικασίας αποτελεί η επιμονή του Ντόναλντ Τραμπ να μην αποδέχεται την ήττα του, δηλώνει στην «Κ» η βραβευμένη ιστορικός και δοκιμιογράφος Αν Απλμπαουμ. Μία από τις πιο ευγλωττες επικριτικές φωνές κατά του Τραμπ και της εκδοχής του αυταρχικού λαϊκισμού που προσβέβει, η Απλμπαουμ εξηγεί στην αποκλειστική αυτή συνέντευξη ότι η απήχηση που έχουν τέτοιου είδους θεωρίες συνωμοσίας σε ένα μέρος του εκλογικού σώματος σημαίνει ότι οι Ρεπουμπλικανοί θα συνεχίσουν να καλλιεργούν αμφιβολίες για το αδιάρθρωτο της διαδικασίας.

Παράλληλα, θεωρεί ότι ο Μπάιντεν μπορεί να πετύχει έναν βαθμό ενόπτιας εστιάζοντας στα μείζονα πραγματικά προβλήματα της χώρας, όπως είναι η αντιμετώπιση της πανδημίας και η ανόρθωση της οικονομίας. Τέλος, πιστεύει ότι ο πιο άμεσος αντίκτυπος της αλλαγής στον Λευκό Οίκο θα αφορά τη διεθνή σκηνή και ειδικά την Ευρώπη, όπου φέρνει σε δύσκολη θέση τόσο τους οπαδούς του Brexit όσο και τους συμμάχους του Τραμπ στην Ανατολική Ευρώπη.

Η σπορά της αμφιβολίας

«Για να είμαστε σαφείς, αυτή η αμφισβήτηση του αποτελέσματος δεν προέκυψε επειδή δεν ξέρει να κάνει ή επειδή βιώνει ένα ξέσπασμα θυμού», τονίζει η Απλμπαουμ, μιλώντας μέσω Skype από το εξοχικό της σπίτι στην Πολωνία (είναι παντρεμένη με τον πρώην ΥΠΕΕ της χώρας Ράντεκ Σικόρσκι). «Πρόκειται για μια μακροπρόθεσμη στρατηγική την οποία είχε ξεκινήσει να υλοποιεί πριν από τις εκλογές. Ήδη, πριν από τις εκλογές έσπερνε την αμφιβολία για τις επιστολικές ψήφους, γνωρίζοντας ότι θα υπάρξει μεγάλος αριθμός τέτοιων ψήφων φέτος και ότι οι περισσότερες θα είναι υπέρ των Δημοκρατικών, γιατί οι Δημοκρατικοί ψηφοφόροι ανησυχούν πε-

ρισσότερο για τον ιό και γιατί ο ίδιος ο Τραμπ αποθάρρυνε τους υποστηρικτές του από το να ψηφίσουν επιστολικά. Σε ορισμένες πολιτείες μάλιστα –Πενσιλβάνια, Μισιγκαν, Ουισκόνσιν– ελήφθησαν αποφάσεις που διασφάλισαν ότι η καταμέτρηση των ψήφων αυτών θα γινόταν στο τέλος της διαδικασίας. Αρα πρόκειται για σχέδιο υπονόμευσης της αξιοπιστίας των αποτελεσμάτων σε αυτές τις πολιτείες».

Η στρατηγική, σημειώνει, έχει λογική ακόμα κι αν δεν καταφέρει τον ύστατο στόχο της ανατροπής του αποτελέσματος. «Η τροφοδότηση της ιδέας ότι το εκλογικό αποτέλεσμα ήταν προϊόν κλοπής θα επιτρέψει στον Τραμπ να ωφεληθεί από τη δυσaréσκεια που αυτή η αντίληψη θα γεννήσει σε μέρος του εκλογικού σώματος», εξηγεί. Ο Τραμπ, υπενθυμίζει, βρέθηκε για πρώτη φορά στο πολιτικό προσκήνιο ως θιασώτης του birtherism, «της θεωρίας συνωμοσίας σύμφωνα με την οποία ο Μπαράκ Ομπάμα είχε γεννηθεί εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών και συνεπώς δεν ήταν ο νόμιμος πρόεδρος της χώρας». Η αμφισβήτηση της νομιμότητας των προέδρων του άλλου κόμματος, σύμφωνα με την Απλμπαουμ, διευκολύνει τους Ρεπουμπλικανούς στην εκστρατεία υπονόμευσής τους. Για τον Τραμπ, «είναι ένας τρόπος να κινητοποιήσει τους οπαδούς του, είτε για να τους πουλήσει πράγματα είτε για να του παράσχουν στήριξη τώρα που θα αντιμετωπίσει μια σειρά από νομικά και οικονομικά ζητήματα».

Αρα πιστεύει ότι οι Ρεπουμπλικανοί θα επιμένουν στα περί εκλογικής απάτης, ακόμη και μετά την αποχώρησή του από τον Λευκό Οίκο; «Ορισμένοι θα το βρουν χρήσιμο να συνεχίσουν να λένε ότι κάτι πάγε στραβά με την εκλογική διαδικασία, γιατί βλέπουν ότι η εκλογική τους βάση είναι αυτοί οι αγανακτισμένοι ψηφοφόροι, οι οποίοι δεν πιστεύουν στη δημοκρατία, δεν πιστεύουν στο πολιτικό σύστημα, δεν εμπι-

Η Αν Απλμπαουμ είναι ιστορικός, δοκιμιογράφος στο περιοδικό The Atlantic.

στεύονται τα μέσα ενημέρωσης. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι ο πρώην πρόεδρος Μπους αναγνώρισε το αποτέλεσμα και συνεχάρη τον Μπάιντεν· το ίδιο έκανε ο Μιτ Ρόμνι και μερικοί άλλοι ηγέτες του κόμματος».

Το παράδειγμα Κλίντον

Τι σημαίνει για τις προοπτικές διακομματικής συνεργασίας το γεγονός ότι –παρά τις διαφορές μεταξύ των δύο περιπτώσεων– οι ηττημένοι των προεδρικών εκλογών, τόσο φέτος όσο και το 2016, θεωρούν ότι έπесαν θύματα εκλογικής απάτης;

«Δεν θεωρώ ότι είναι ακριβώς έτσι. Το 2016, η Χίλαρι Κλίντον αποδέχθηκε αμέσως την ήττα της, ενώ δεν έγινε καμία προσπάθεια να αμφισβητηθεί η αξιοπιστία του εκλογικού συστήματος, της καταμέτρησης κ.ο.κ. Αυτό που υπήρξε ήταν μεγάλη ανησυχία για τη ρωσική επέμβαση στις εκλογές, η οποία δεν ήταν μυθοπλασία – αποδείχθηκε από την έκθεση Μιούλερ. Αλλά ρωτάτε κάτι σημαντικό: είναι δυνατόν δύο κόμματα να συνεργαστούν όταν κανένα από τα δύο δεν θεωρεί το άλλο ως νόμιμο φορέα της εξουσίας; Οι Ρεπουμπλικανοί σίγουρα δεν αντιλαμβάνονται έτσι τους Δημοκρατικούς, οι οποίοι κι αυτοί πλέον βλέπουν τους Ρεπουμπλικανούς με καχυποψία, ως δρώντες με κακή πίστη. Αυτό όντως περιπλέκει την πολιτική διαδικασία, κι αυτός ακριβώς είναι ο λόγος που αυτή η μορφή αυταρχικού λαϊκισμού, την οποία έχουν ασπαστεί οι Ρεπουμπλικανοί, είναι τόσο επικίνδυνη: γιατί προϋποθέ-

τει ότι μόνο ένα κόμμα έχει το δικό με το μέρος του και το δικαίωμα να κυβερνά. Όλοι οι υπόλοιποι είναι προδότες, ελίτ, ξένοι κ.ά.».

Πώς θα επηρεάσουν οι αντοχές που επέδειξε ο Τραμπ τη στρατηγική των Ρεπουμπλικανών απέναντι στον νέο πρόεδρο; Θα ακολουθήσουν την ίδια τακτική παρακώλυσης που επιστράτευσε κατά του Μπαράκ Ομπάμα; Και τι περιθώριο έχει ο επόμενος ηγέτης του κόμματος να διαφοροποιηθεί από τον Τραμπ;

«Μετά τον Ιανουάριο, ο Τραμπ δεν θα έχει πολιτική ισχύ ή επιρροή», αναφέρει η Απλμπαουμ, υπενθυμίζοντας ότι κανείς εκ των Ρεπουμπλικανών γερουσιαστών δεν θα λυπηθεί που φεύγει. «Επίσης, δεν υπάρχει προηγούμενο για έναν πρώην πρόεδρο να συνεχίσει να έχει ρόλο στην πολιτική – δεν έχει συμβεί στην πρόσφατη ιστορία και αμφιβάλλω ότι θα συμβεί τώρα. Ο Τραμπ, εν τω μεταξύ, θα αντιμετωπίσει στα επόμενα χρόνια τεράστιες νομικές και οικονομικές δυσκολίες, που φαντάζομαι ότι θα απορροφήσουν μεγάλο μέρος του χρόνου του – χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν θα τον βλέπουμε στα ταμπλόιντ και στην τηλεόραση».

Ο αντικαταστάτης

Σχετικά με τον αντικαταστάτη του, «η αναμέτρηση θα είναι για το ποιος θα είναι ο επόμενος Τραμπ», αλλά, όπως παρατηρεί, δεν είναι σαφές τι σημαίνει αυτό: «Η ρητορική του Τραμπ απείχε πολύ από την πραγματικότητα. Δεν προώθησε πολιτικές υπέρ της εργατικής τάξης. Οι περισσότεροι από τους

“

Ορισμένοι Ρεπουμπλικανοί θα το βρουν χρήσιμο να συνεχίσουν να λένε ότι κάτι πήγε στραβά με την εκλογική διαδικασία.

“

Ο Μπάιντεν θα ανοίξει μια συζήτηση με τους Ευρωπαίους για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων, όπως είναι το κλίμα, η Κίνα και η Ρωσία.

πιο οικονομικά εύρωστους Αμερικανούς ψήφισαν τον Μπάιντεν». Το νόημα του τραμπισμού, τονίζει, παραμένει θολό: Είναι απλώς μια μορφή αυταρχισμού; Είναι λαϊκισμός; Είναι προκάλυμμα για απληστία; «Οι Ρεπουμπλικανοί θα πρέπει να αποφασίσουν ποια στοιχεία της συνταγής ήταν δημοφιλή και μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο μέλλον και ποια όχι».

Ο νέος πρόεδρος, εν τω μεταξύ, καλείται να πορευθεί αποφεύγοντας τη Σκύλλα των αντιστάσεων των Ρεπουμπλικανών και τη Χάρυβδη της ορμητικής αριστερής πτέρυγας του κόμματός του, που διψάει για εκδίκηση και στηρίζει πολιτικές που απέχουν από τις απόψεις του μέσου ψηφοφόρου. «Οι πρώτες πρωτοβουλίες του Μπάιντεν θα αφορούν τα μεγάλα, πραγματικά προβλήματα της χώρας, την πανδημία και την οικονομία», λέει η Απλμπαουμ. «Αυτά είναι θέματα που ενώνουν τους Αμερικανούς, είτε ανήκουν στην προοδευτική άκρη Αριστερά είτε στην τραμπική Δεξιά».

Στο διεθνές πεδίο, «θα προσχωρήσει εκ νέου στη Συμφωνία των Παρισίων για το Κλίμα και θα ανοίξει μια συζήτηση με τους Ευρωπαίους για το μέλλον της συμμαχίας των δυτικών δημοκρατιών (με τη συμμετοχή και των ασιατικών δημοκρατιών), αλλά και για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων, όπως είναι το κλίμα, η Κίνα και η Ρωσία. Πολλές από τις πρωτοβουλίες αυτές θεωρώ ότι θα γίνουν αποδεκτές από ένα μεγάλο κομμάτι του εκλογικού σώματος, κεντροδεξιού και κεντροαριστερού».

Ο απόηχος στην Ευρώπη

Σε τι βαθμό θα συμβάλει η ήττα του Τραμπ στην υποχώρηση του λαϊκισμού στην Ευρώπη; Πόσο ενίσχυσε η παρουσία του ηγέτες όπως ο Ορμπαν και ο Κατσίνσκι; Η Απλμπαουμ περιγράφει τις ακροβασίες της πολωνικής κρατικής τηλεόρασης, «που είναι όργανο του κυβερνώντος κόμματος», μετά την υιοθέτηση του αφηγήματος της εκλογικής απάτης και τη συνειδητοποίηση ότι η εποχή Τραμπ έχει παρέλθει. «Το αποτέλεσμα φέρνει τόσο τον Ορμπαν όσο και τον Κατσίνσκι σε δύσκολη θέση», σχολιάζει. «Ειδικά τον Κατσίνσκι, που έχει βασίσει σημαντικό μέρος της πολωνικής εξωτερικής πολιτικής στη σχέση με τις ΗΠΑ, η οποία, ισχυρίζεται, σημαίνει ότι η Πολωνία δεν έχει ανάγκη την Ευρώπη. Αλλά [το αποτέλεσμα] βλάπτει και τους δύο – τους καθιστά πιο απομονωμένους».

Η ήττα του Τραμπ, σύμφωνα με την εκτίμησή της, «θα επηρεάσει αρνητικά τη λαϊκιστική Δεξιά και σε χώρες όπως η Γερμανία, η Ιαπωνία, η Γαλλία, ενώ έχει ήδη προκαλέσει αναταραχή στους Brexiteers στη Βρετανία. Οι τελευταίοι ισχυρίζονταν πως θα φύγουν από την Ε.Ε. και θα έχουν μια υπέροχη σχέση με τις ΗΠΑ. Ο Μπάιντεν όμως, Αμερικανός με ιρλανδικές ρίζες, ανσυχνει ιδιαίτερα για τη Συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής και για την ενόπτιση της Ιρλανδίας, οπότε δεν πρόκειται να στηρίξει τις προσπάθειες της βρετανικής κυβέρνησης να παραβιάσει τις συμφωνίες που έχει ήδη συνάψει με την Ε.Ε. Αρα τα δεδομένα έχουν αλλάξει και σε αυτό το μέτωπο».

«Κάθε χώρα έχει τη δική της πολιτική δυναμική, αλλά [η ήττα του Τραμπ] δημιουργεί ένα νέο κλίμα στην κοινή γνώμη και στέλνει ένα σημαντικό μήνυμα στις δυνάμεις της Κεντροδεξιάς, της Κεντροαριστεράς και στους φιλελεύθερους στην Ευρώπη, ειδικά όσους αντιμετωπίζουν ισχυρά λαϊκιστικά κινήματα», καταλήγει η Αμερικανίδα ιστορικός. «Αναδεικνύει τη σημασία της ενότητας, της συνεργασίας και της προσήλωσης σε πραγματικά προβλήματα αντί για συγκρούσεις επί θεμάτων ταυτότητας και κουλτούρας».

ΚΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

Ο όμιλος SPPMEDIA αναζητά άτομα για στελέχωση του Εμπορικού Τμήματος.

Απαραίτητα προσόντα:

- Πτυχίο διοίκησης επιχειρήσεων, μάρκετινγκ, επικοινωνίας ή συναφούς κλάδου.
- Ευχάριστη και δυναμική προσωπικότητα και ομαδικό πνεύμα.
- Οργανωτικές, επικοινωνιακές και διαπραγματευτικές ικανότητες.
- Προσανατολισμός στην επίτευξη στόχων.
- Γνώση χρήσης Η/Υ.
- Εμπειρία στις πωλήσεις θα θεωρηθεί επιπρόσθετο προσόν.

Παρακαλώ όπως αποστέλλονται τα βιογραφικά σημειώματα στην ηλεκτρονική διεύθυνση droutsiotoue@sppmedia.com (κα Ελένη Δρουσιώτου, τηλ. 22472401)

Γενικές Ασφάλειες Κύπρου

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Οι Γενικές Ασφάλειες Κύπρου αναθεωρούν τη «Δήλωση Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων»

Οι Γενικές Ασφάλειες Κύπρου, στο πλαίσιο της στρατηγικής τους για ενδεδειγμένη προστασία και σεβασμό των προσωπικών δεδομένων φυσικών προσώπων, και ανταποκρινόμενες στις απαιτήσεις του Κανονισμού 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (GDPR) και του περί της Προστασίας των Φυσικών Προσώπων Έναντι της Επεξεργασίας των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και της Ελεύθερης Κυκλοφορίας των Δεδομένων αυτών Νόμος του 2018 (Ν. 125(Ι)/2018), έχουν προχωρήσει στην αναθεώρηση της «Δήλωσης Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων» (Privacy Statement) για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων φυσικών προσώπων.

Παρακαλούμε όπως ανατρέξετε στην εν λόγω Δήλωση για να ενημερωθείτε για την επεξεργασία των προσωπικών σας δεδομένων, τα δικαιώματά σας και άλλες σημαντικές πληροφορίες αναφορικά με την ασφάλεια και χρήση των δεδομένων σας στις Γενικές Ασφάλειες Κύπρου. Η δήλωση αυτή είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα www.gic.com.cy, καθώς και στα κατά τόπους καταστήματα των Γενικών Ασφαλειών Κύπρου.

ΗΠΑ - Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ

Προκλήσεις και ελπίδες εκατέρωθεν του Ατλαντικού

Το μέλλον των σχέσεων ΗΠΑ - Ε.Ε.

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Θα σημάνει η εκλογική νίκη του Τζο Μπάιντεν μια επανεκκίνηση στις δι-ατλαντικές σχέσεις ΗΠΑ - Ευρωπαϊκής Ένωσης; Αυτό είναι το μεγάλο ερώτημα, καθώς ο Δημοκρατικός υποψήφιος βρίσκεται στην τελική ευθεία για τον Λευκό Οίκο τον προσεχή Ιανουάριο. Η απάντηση είναι μάλλον όχι, ειδικά για όσους ονειρεύονται μια επιστροφή στην προ-Τραμπ εποχή.

Αν και το επίπεδο του διαλόγου μεταξύ των δύο πλευρών του Ατλαντικού θα αναβαθμιστεί σημαντικά, θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι η αλλαγή επί της ουσίας δεν θα είναι δραματική. Για αυτό άλλωστε η ταραγμένη θητεία Τραμπ θεωρείται χρήσιμη προπαρασκευή για την ευρωπαϊκή ανεξάρτηση από τη σκιά της Ουάσιγκτον. Έτσι, τα προηγούμενα τέσσερα χρόνια ενθάρρυναν την Ε.Ε. να αναζητήσει δικές της, αυτόνομες πολιτικές σε ζητήματα όπως οι σχέσεις με την Κίνα, το Ιράν, ακόμη και η πανδημία.

Ασφαλώς οι Βρυξέλλες δεν θα έχουν πλέον απέναντί τους έναν Αμερικανό πρόεδρο-εχθρό του ΝΑΤΟ, που απειλεί τους Ευρωπαίους πως αν δεν αυξήσουν τις αμυντικές δαπάνες τους θα τινάξει τη Βορειοατλαντική Συμμαχία στον αέρα. Επίσης, θεωρείται αναμενόμενο ότι ο Μπάιντεν θα εγκαταλείψει τον μοναχικό δρόμο του προκατόχου του, θα αποκαταστήσει γρήγορα τις σχέσεις με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και θα επανεπενδύσει τις ΗΠΑ στη Συμφωνία του Παρισιού για την Κλιματική Αλλαγή. Λιγότερο σαφή είναι τα πράγματα στην περίπτωση της συμφω-

νίας για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, καθώς πλέον η Τεχεράνη έχει παραβιάσει τις διατάξεις της με τα αποθέματά της σε εμπλουτισμό ουρανίου να ξεπερνούν τα προβλεπόμενα όρια κατά 12 φορές!

Σε γενικές γραμμές η Ουάσιγκτον δεν πρόκειται να σταματήσει να πιέζει τις χώρες της Ε.Ε. για επίτευξη του στόχου 2% ως ποσοστό των αμυντικών δαπανών επί του ΑΕΠ. Ταυτόχρονα η Ευρώπη θα κληθεί από τις ΗΠΑ να αποδείξει ότι έχει σκοπό να ανακαταστήσει την κινεζική και ρωσική διείσδυση σε επενδύσεις σε έργα υποδομής και τεχνολογία. Και να απορρίψει με μεγαλύτερη σαφήνεια την εμπλοκή της Huawei στα δίκτυα 5G, ένα πάγιο αίτημα των ΗΠΑ.

Η συγκρότηση μιας ανεξάρτητης στρατηγικής καθιστά, εξάλλου,

Η αλλαγή φρουράς στον Λευκό Οίκο θα βελτιώσει το κλίμα ανάμεσα στις δύο πλευρές, αλλά δεν αναμένονται δραματικές αλλαγές στην πολιτική της Ουάσιγκτον.

την Ευρώπη πολυτιμότερο εταίρο για τις ΗΠΑ. Τους τελευταίους μήνες Τουρκία και Ρωσία έχουν αναλάβει να διευθετήσουν τις μεγάλες συγκρούσεις γύρω από την Ευρώπη, τη Συρία, τη Λιβύη και το Ναγκόρνο-Καραμπάχ, ενώ η στάση της Ε.Ε. είναι στην καλύτερη περίπτωση ανύπαρκτη και στη χειρότερη δικασμένη. Μια διευρυμένη

Οι Βρυξέλλες δεν θα έχουν πλέον απέναντί τους έναν Αμερικανό πρόεδρο-εχθρό του ΝΑΤΟ (φωτ. από τη Σύνοδο του Λονδίνου, τον Δεκέμβριο του 2019), που απειλεί τους Ευρωπαίους πως αν δεν αυξήσουν τις αμυντικές δαπάνες τους θα τινάξει τη Βορειοατλαντική Συμμαχία στον αέρα.

Οι γκάφες στα μηνύματα

Τα εκπαιδευμένα μάτια των πολιτικών παρατηρητών διέκριναν την περασμένη Τρίτη μία ενδιαφέρουσα λεπτομέρεια στο συχαρητήριο tweet του Μπόρις Τζόνσον προς τον νικητή των εκλογών στις ΗΠΑ. Κάπου στο φόντο ανιχνεύθηκε ένα εναλλακτικό μήνυμα με το όνομα του Ντόναλντ Τραμπ και μια αναφορά σε δεύτερη θητεία. Προφανώς ο Βρετανός πρωθυπουργός είχε γράψει δύο διαφορετικά posts για κάθε περίπτωση και όταν εδραϊώθηκε η επικράτηση του Μπάιντεν, επέλεξε το σωστό. Κληθείσα να σχολιάσει το κάπως ατυχές περιστατικό, η κυβέρνηση του Λονδίνου απέδωσε το πρόβλημα στην τεχνολογία. Παραδέχθηκε πάντως ότι είχαν συνταχθεί δύο διαφορετικές ανακοινώσεις. «Ενα τεχνικό λάθος είχε συνέπεια κομμάτια του εναλλακτικού μηνύματος να ενσωματωθούν στο φόντο του σχετικού γραφικού», ήταν η εξήγηση. Λιγότερο απολογητικός ήταν ο πρωθυπουργός της Σλοβενίας, χώρας καταγωγής της Πρώτης Κυρίας των ΗΠΑ, Γιάνετς Γιάνσα, ο οποίος έσπευσε να ανακηρύξει νικητή τον Τραμπ την επαύριον της αναμέτρησης. Και όταν το προσωπικό του exit poll διαψεύτηκε, συνέχισε να αναπαράγει τους ισχυρισμούς του απερχόμενου Αμερικανού προέδρου περί παρατυπιών και νοθείας.

ατζέντα μελλοντικής συνεργασίας των πλευρών του Ατλαντικού θα πρέπει να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ένα κοινό μέτωπο έναντι της Κίνας, τον τομέα της κλιματικής αλλαγής, τη μεταρρύθμιση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, τη διακυβέρνηση των τεχνολογικών κολοσσών. Για να υπάρξει μια αποτελεσματική συ-

ννόνηση στα θέματα αυτά, προϋπόθεση είναι φυσικά η έμπρακτη στήριξη της Γερμανίδας καγκελαρίου Άγκελα Μέρκελ και του δυνάμει διαδόχου της, καθώς η θητεία της ίδιας εκπνέει του χρόνου. Αυτό είναι ίσως το μεγαλύτερο πρόβλημα στη διατλαντική σχέση. Πώς ενώ στις ΗΠΑ εγκαθίσταται πλέον ένας σοβαρός, αξιόπιστος συνομιλητής,

στην Ευρώπη η Μέρκελ, πάλι ποτέ «ηγέτης του ελεύθερου κόσμου» αποσύρεται και ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν αμφισβητείται εσωτερικά και είναι πιθανό να μην επανεκλεγεί το 2022.

Από την άλλη και η Ε.Ε. έχει ανάγκη την αμερικανική επιρροή σε χώρες όπως η Ουγγαρία και η Πολωνία για να σταματήσουν τις συστηματικές παραβιάσεις του κράτους δικαίου και να επιβεβαιώσουν την αφοσίωσή τους στις ευρωπαϊκές αξίες.

Ο «κλώνος» Τζόνσον

Με δεδομένα την αντιπάθεια του Μπάιντεν προς τον Μπόρις Τζόνσον, τον οποίο έχει αποκαλέσει... κλώνο του Τραμπ, ο Βρετανός πρωθυπουργός ήταν μάλλον από τους πρώτους ηγέτες της Γηραιάς Ηπείρου που αναγνώρισαν τη νίκη του Δημοκρατικού υποψηφίου. Τα τελευταία χρόνια ο ίδιος και το Συντηρητικό Κόμμα είχαν επενδύσει τα μάλα στην προεδρία Τραμπ, ελπίζοντας στη σύναψη μιας εμπορικής συμφωνίας με την Ουάσιγκτον στο πλαίσιο του οράματος του Λονδίνου για τη μετα-Brexit εποχή. Συνεπώς, η ανάδει-

ξη του Μπάιντεν στον Λευκό Οίκο αποτελεί τροχοπέδη για αυτά τα σχέδια. Ένα από τα εκκρεμή προβλήματα των διαπραγματεύσεων Ε.Ε.-Βρετανίας είναι αυτό της μελλοντικής σχέσης Ιρλανδίας-Βόρειας Ιρλανδίας, καθώς ενδεχόμενο σκληρό σύνορο μεταξύ τους θα υπονόμει την συμφωνία ειρήνης της Μεγάλης Παρασκευής. Πολλοί αναλυτές υπογραμμίζουν ότι ο Μπάιντεν ήταν εξαιρετικός εχθρός του Brexit και ιδιαίτερα ευαίσθητος στο ιρλανδικό ζήτημα καθότι ιρλανδικής καταγωγής. Δεν είναι τυχαίο ότι ο Ιρλανδός πρωθυπουργός Μίκαελ Μάρτιν δεν έκρυψε τον ενθουσιασμό του για την εκλογή Μπάιντεν, ενώ τα σόσιαλ μίντια κατακλύστηκαν από αναγνώσεις ποιημάτων του βραβευμένου με Νομπελ, Σέιμους Χίνι από τα χείλη του. Το βέβαιο είναι πως η σύναψη εμπορικής συμφωνίας με τη Βρετανία δεν θα είναι στις άμεσες προτεραιότητες της Ουάσιγκτον. Στο πλαίσιο αυτό η Ε.Ε. ελπίζει πως με τη στάση του ο Μπάιντεν θα υποχρεωθεί τελικά το Λονδίνο να προχωρήσει σε μια ταχεία συμφωνία για το Brexit και να σταματήσει να κωλύσει.

Η τελευταία μάχη του απερχόμενου Ντόναλντ Τραμπ

Με επίδειξη κακοπιστίας σκοπεύει να αποκαιρετήσει την προεδρία ο Ντόναλντ Τραμπ, η ομάδα του οποίου έχει καταθέσει τουλάχιστον είκοσι προσφυγές σε αμερικανικά δικαστήρια, αμφισβητώντας το αποτέλεσμα της κάλπης σε έξι κρίσιμες πολιτείες. Παρά τους κομपाσμούς του για «στρατιά δικηγόρων» από τρεις μεγάλες δικηγορικές εταιρείες, τις προσφυγές του έχουν αναλάβει μικρά γραφεία υπερασυντηρητικών νομικών. Η ουσία των επιχειρημάτων του απογοητευμένου απερχόμενου προέδρου δεν έχει, όμως, σημασία καθώς η πληθώρα αγωγών αποτελεί ένα ακόμη πολιτικό μήνυμα προς την εκλογική του βάση και δεν είναι μέρος νομικής στρατηγικής με στόχο την ανατροπή των εκλογικών αποτελεσμάτων. «Όλα αυτά είναι απλά θόρυβος», λέει στο περιοδικό Politico πρώην σύμβουλος του Τραμπ.

Μέχρι στιγμής, η νομική ομάδα του Τραμπ έχει σημειώσει μόνο μία νίκη στις προσφυγές στις πολιτείες. Στην Αριζόνα, οι ισχυρισμοί του Τραμπ για δήθεν απόρριψη χιλιάδων ψηφοδελτίων από εκλογικά τμήματα του Φίνιξ αναμενόμενα να απορριφθούν από τα δικαστήρια, καθώς οι δικηγόροι του προέδρου δεν συμπεριέλαβαν συγκεκριμένη καταγγελία, αρκούμενοι σε γενικόλογες εκκλήσεις.

Στην Τζόρτζια, οι Ρεπουμπλικανοί γερουσιαστές της πολιτείας έκαναν λόγο για «υπερβολικά πολλά σφάλματα» στην εκλογική διαδικασία, χωρίς ωστόσο να αποσαφηνίσουν ποια ήταν τα σφάλματα αυτά. Την Τετάρτη, αξιωματούχος της Τζόρτζια ανακοίνωσε

νέα διά χειρός καταμέτρηση των ψήφων, απορρίπτοντας παράλληλα τους ισχυρισμούς των γερουσιαστών για ατασθαλίες. Η διαδικασία αναμένεται να ολοκληρωθεί στις 20 Νοεμβρίου, αν και το αποτέλεσμα υπέρ του Μπάιντεν δεν πρόκειται να αλλάξει, καθώς ο Δημοκρατικός υποψήφιος προηγείται με 14.000 ψήφους.

Στο Μίσιγκαν, η νομική ομάδα του Τραμπ υποστήριξε, χωρίς να προσφέρει κι εδώ αποδείξεις, ότι ο Μπάιντεν ευνοήθηκε χάρη σε «παράνομα και άκυρα ψηφοδέλτια, που προσμετρήθηκαν στο τελικό αποτέλεσμα». Ορισμένοι Ρεπουμπλικανοί εκλογικοί αντιπρόσωποι έκαναν λόγο για «σημεία δια πολιτικής μεροληψίας» υπέρ

Με δικαστικές προσφυγές προσπαθεί να ανατρέψει την ήττα.

του Δημοκρατικού υποψηφίου. Η δικαιοσύνη του Μίσιγκαν έχει ήδη απορρίψει δύο τέτοιες προσφυγές της εκστρατείας Τραμπ, με μία τρίτη να εκκρεμεί.

Στη Νεβάδα, στέλεχος της εκστρατείας Τραμπ υποστήριξαν την περασμένη Κυριακή, ενώπιον πλήθους οπαδών του προέδρου, ότι χιλιάδες ψήφοι υπέρ του Μπάιντεν ήταν παράτυπες, καταγγέλλοντας ότι ψήφισαν ακόμη και οι νεκροί. Τους ισχυρισμούς αυτούς απέρριψαν το ομοσπονδιακό υπουργείο Εσωτερικών Ασφάλειας και τα δι-

Στο Εθνικό Κοιμητήριο του Αρλίνγκτον, όπου κατέθεσε στεφάνι στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη τιμώντας την Ημέρα των Βετεράνων στις ΗΠΑ, πραγματοποίησε, την περασμένη Τετάρτη, την πρώτη δημόσια εμφάνισή του μετά την ανακοίνωση της ήττας του, ο Ντόναλντ Τραμπ. Υπό βροχίν και εμφανώς κατηφής.

καστήρια της πολιτείας, με μία ακόμη αγωγή να εκκρεμεί.

Στην Πενσίλβανια, οπαδοί του Τραμπ έχουν καταθέσει 15 αγωγές. Μία από αυτές αφορά αίτημα του Τραμπ για ακύρωση επιστολικών ψήφων, οι οποίες ταχυδρομήθηκαν την ημέρα των εκλογών. Τα ψηφοδέλτια αυτά, που εκτιμάται ότι ευνοούν τον Μπάιντεν, δεν είναι παρά 10.000, με τη διαφορά υπέρ των Δημοκρατικών στην πολιτεία να βρίσκεται στις 50.000 ψήφους. Μόνο μία νίκη σημείωσε η νομική ομάδα του Τραμπ στην Πενσίλβα-

νια, με τη δικαιοσύνη να επιτρέπει στους εκλογικούς αντιπροσώπους των Ρεπουμπλικανών να στέκονται πιο κοντά στο τραπέζι της καταμέτρησης των επιστολικών ψήφων.

Στο Ουισκόνσιν, οι Ρεπουμπλικανοί, παρότι δεν έχουν να επιδείξουν ούτε ένα περιστατικό απόπειρας νόθευσης του αποτελέσματος υπέρ του Μπάιντεν, επέλεγον συνειδητά να σπέρνουν αμφιβολίες για την αξιοπιστία της διαδικασίας, ενόψει ενδεχόμενης νέας καταμέτρησης. Η ομάδα του Τραμπ αφήνει έτσι αστήρικτα υπονοούμε-

να για μεροληψία εκλογικών αντιπροσώπων υπέρ του Μπάιντεν και σφάλματα στην καταμέτρηση ψήφων. Η επικεφαλής των εκλογικών υπηρεσιών της πολιτείας υποστηρίζει ότι η διαδικασία εξελίχθηκε ομαλά και ότι το γραφείο της δεν δέχθηκε καμία επίσημη ένσταση. Παρότι οι Ρεπουμπλικανοί στη Βουλή του Μίσιγκαν έχουν διατάξει τη διενέργεια ενόρκων έρευνας γύρω από την εκλογική διαδικασία, τελικοί κριτές θα είναι ο Δημοκρατικός επικεφαλής της εκλογικής επιτροπής και ο επίσης

Δημοκρατικός κυβερνήτης Τόνι Εβερς. Νέα καταμέτρηση των ψήφων αναμένεται να ξεκινήσει την ερχόμενη Τετάρτη.

Μόλις εγκαταλείψει τον Λευκό Οίκο τον Ιανουάριο, ο πρόεδρος Τραμπ κινδυνεύει να βρεθεί αντιμέτωπος με τον νόμο.

Η υπόθεση δωροδοκίας

Η ομοσπονδιακή δικαιοσύνη δεν έχει άλλωστε θέσει στο αρχείο την υπόθεση δωροδοκίας της πορνοστάρ Στόρμι Ντάνιελς από τον Τραμπ και την προσπάθειά του να αποκρύψει την εξωσυζυγική σχέση μαζί της. Η έρευνα της ομοσπονδιακής εισαγγελίας του Μανχάταν έχει διευρυνθεί, για να συμπεριλάβει και τις επιχειρηματικές πρακτικές του Τραμπ, που ενδέχεται να στοιχειοθετούν φορολογική, τραπεζική και ασφαλιστική απάτη.

«Ο Τραμπ θα μπορούσε θεωρητικά να προσφέρει χάρη στον εαυτό του. Ο Νίξον είχε σκεφτεί να το κάνει, αλλά αποφάσισε να μην ακολουθήσει την οδό αυτή, θεωρώντας δικαίως ότι αυτό θα ήταν ιδιαίτερα εξευτελιστικό για την υστεροφημία του», λέει η ανταποκρίτρια του περιοδικού New Yorker στην Ουάσιγκτον, Τζέιν Μέγερ. Νομικοί εκτιμούν ότι ο Τραμπ θα μπορούσε να παραδώσει την εξουσία στον αντιπρόεδρο του, ο οποίος με τη σειρά του θα προσέφερε χάρη στον απειλούμενο με δικαστικές περιπέτειες πρόεδρο. Η ιδανική λύση για τον Τραμπ μοιάζει να είναι η διεκδίκηση της προεδρίας το 2024, όπως έχει προτείνει ο πρώην μυστικοσύμβουλος του, Στιβ Μπάρν.

REUTERS

Σε πικρή συνθηκολόγηση οδηγήθηκε η Αρμενία

Ενώ το Ναγκόρνο-Καραμπάχ ήταν έτοιμο να πέσει ολοκληρωτικά, η Ρωσία εγγυήθηκε μια λύση που «παγώνει» τη σύρραξη

Της **ΕΥΡΥΔΙΚΗΣ ΜΠΕΡΣΗ**

Λέγεται ότι η διπλωματία δεν μπορεί να είναι επιτυχής αν δεν έχουν ξεκαθαρίσει τα πράγματα στο πεδίο της μάχης, και αυτό ακριβώς συνέβη τη δραματική νύχτα της περασμένης Δευτέρας. Μέσα σε λίγες ώρες, ο χάρτης του Νοτίου Καυκάσου άλλαξε, η Αρμενία συμφώνησε να επιστρέψει εδάφη στο Αζερμπαϊτζάν, το Μπακού δέχθηκε Ρώσους στρατιώτες εντός των συνόρων της χώρας και ο αιματηρός πόλεμος των 44 ημερών έλαβε τέλος. Η συμφωνία που υπέγραψε ο πρωθυπουργός της Αρμενίας Νικόλ Πασινιάν και ο πρόεδρος του Αζερμπαϊτζάν Ιλχάμ Αλίγιεφ, με τη μεσολάβηση του Ρώσου προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν, μπορεί να διαβαστεί ως συνθηκολόγηση της

Εδαφικά κέρδη για το Αζερμπαϊτζάν και πολιτικά για την Τουρκία, αν και η Μόσχα εμποδίζει την εγκατάσταση Τούρκων στρατιωτών.

Αρμενίας, αλλά η πικρή αλήθεια είναι ότι, χωρίς αυτήν, οι άνθρωπινες απώλειες θα ήταν πολλαπλάσιες και η συντριβή στο έδαφος ολοκληρωτική. Εξ εβδομάδες μετά την εκδήλωση της επίθεσης των Αζέρων εναντίον του κατοικούμενου από Αρμένιους Ναγκόρνο-Καραμπάχ, μετά τις εκατόμβες νεκρών στρατιωτών (περίπου 5.000, κυρίως Αρμενίων, σύμφωνα με στοιχεία του Ρώσου προέδρου Πούτιν) και ενώ το Ναγκόρνο-Καραμπάχ ήταν έτοιμο να πέσει ολοκληρωτικά στα χέρια των Αζέρων, η Ρωσία εγγυήθηκε μια λύση που «παγώνει», εκ νέου, τη σύρραξη.

Στον προηγούμενο πόλεμο, το 1992-1994, η Αρμενία είχε κατορ-

θώσει να αποσπάσει όχι μόνο τον έλεγχο του Ναγκόρνο-Καραμπάχ, που αποτελεί διεθνώς αναγνωρισμένο έδαφος του Αζερμπαϊτζάν, αλλά και επτά γειτονικών αzerικών επαρχιών, μέσω των οποίων εξασφάλιζε την εδαφική συνέχεια ανάμεσα στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ και στην Αρμενία. Με τη συμφωνία της 9ης

Νοεμβρίου, οι γύρω επαρχίες επιστρέφουν στο Αζερμπαϊτζάν και οι εκατοντάδες χιλιάδες Αζέροι που είχαν εγκαταλείψει προ τριακονταετίας τα σπίτια τους μπορούν να επιστρέψουν σε αυτές. Επίσης, ένα τμήμα του ίδιου του Ναγκόρνο-Καραμπάχ, όσο πρόλαβαν να καταλάβουν οι αzerικές δυνάμεις, περνάει

στο Αζερμπαϊτζάν, ενώ 1.960 Ρώσοι στρατιώτες αναλαμβάνουν να εγγυηθούν την ειρήνη στα νέα σύνορα και να προστατεύουν τον διάδρομο Λατσίν, που θα συνδέει ό,τι απέμεινε από το Ναγκόρνο-Καραμπάχ με την Αρμενία.

Για ακόμη μία φορά η Ρωσία έπαιξε τον καθοριστικό ρόλο στον Καύ-

κασο, ενώ οι ΗΠΑ και η Γαλλία, που συναποτελούσαν την «ομάδα του Μινσκ» και συζητούσαν επί τρεις δεκαετίες πιθανές λύσεις, έμειναν εκτός των εξελίξεων. Η Ρωσία έδρασε ως περιφερειακός ηγέμονας, εξοπλίζοντας και τις δύο πλευρές, διατηρώντας την ουδετερότητα της στη διαμάχη εφόσον οι συγκρούσεις δεν μεταφέρονταν στο εσωτερικό της Αρμενίας με την οποία έχει αμυντική συνθήκη, περιμένοντας την κατάλληλη στιγμή και τελικά παρεμβαίνοντας για να καθορίσει τους όρους της ειρήνης. Η Τουρκία, που εξόπλισε το Αζερμπαϊτζάν με drones τύπου TB Bayraktar και έστειλε στη χώρα μαχητικά F-16, στρατιωτικούς συμβούλους και μισθοφόρους τζικαντιστές, απέκτησε περισσότερη πολεμική εμπειρία και

Για ακόμη μία φορά η Ρωσία έπαιξε τον καθοριστικό ρόλο στον Καύκασο, ενώ οι ΗΠΑ και η Γαλλία έμειναν εκτός των εξελίξεων.

ανέβασε τις μετοχές της στο Αζερμπαϊτζάν. Τούρκοι στρατιωτικοί, σε συνεργασία με Ρώσους, θα παρατηρούν την τήρηση της ερηνευτικής συμφωνίας από κέντρο ελέγχου στο Αζερμπαϊτζάν, ενώ οι Τούρκοι στρατιωτικοί σύμβουλοι δεν πρόκειται να αποχωρήσουν από τη χώρα. Το επικίνδυνο δίδαγμα που άντλησε η Τουρκία από την εξέλιξη αυτή είναι ότι όταν η ανισορροπία δυνάμεων γίνεται κραυγαλέα (ενδεικτικά: το 2019 αμυντικές δαπάνες Αζερμπαϊτζάν 1,8 δισ. δολάρια, Αρμενίας 644 εκατ. δολάρια, στρατός Αζερμπαϊτζάν 60.000 άνδρες, Αρμενίας 44.000 άνδρες), ο πόλεμος μπορεί να είναι γρήγορος και νικηφόρος.

Το φρόνημα δεν αρκεί

Για τους Αρμένιους, το δίδαγμα είναι ότι οι αναφορές στα δίκαια του έθνους, το υψηλό φρόνημα, η γενναιότητα και η ανάνηση παλαιότερων επιτυχιών δεν προστατεύουν μια ανοχύρωτη χώρα, ενώ τα διαπραγματευτικά χαρτιά (όπως ήταν οι υπό αρμενική κατοχή αzerικές επαρχίες πέριξ του Ναγκόρνο-Καραμπάχ, τις οποίες η Αρμενία σκόπευε να ανταλλάξει με τη διεθνή αναγνώριση του Ναγκόρνο-Καραμπάχ), αν δεν χρησιμοποιηθούν εγκαίρως, καίγονται. Η προσγείωση για τους Αρμένιους, που είχαν παρασυρθεί από την εθνικιστική ρητορική, είναι εξαιρετικά επώδυνη και παραμένει ανοικτό ερώτημα αν ύστερα από αυτή την εξέλιξη θα επιβιώσει η κυβέρνηση του Νικόλ Πασινιάν ή αν στην εξουσία θα επιστρέψει η φιλορωσική πτέρυγα. Το σοβαρότερο ερώτημα είναι αν η διευθέτηση αυτή έχει πιθανότητες να επιβιώσει ή αν είναι ένας ενδιάμεσος σταθμός στην προσπάθεια του Αζερμπαϊτζάν για πλήρη έλεγχο της περιοχής. Μετά την κατάληψη της στρατηγικής σημασίας πόλης Σούσα από τους Αζέρους, η έξοδος Αρμενίων από την πρωτεύουσα Στεπανακέρτ, επιταχύνθηκε, με αποτέλεσμα να έχουν απομείνει στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ μόνο 50.000 από τις 150.000 Αρμένιους κατοίκους του. Στα χαρτιά, μπορούν να επιστρέψουν, αλλά χωρίς πολιτική λύση που να εγγυάται τα δικαιώματά τους, πολλοί θα διστάσουν. Η εθνική τραγωδία των Αρμενίων είναι ένα έργο με πολλές πράξεις.

Ομηροι της πανδημίας και της οικονομίας οι Τούρκοι

Τριπλάσιοι οι νεκροί από όσους ανακοινώνονται ενώ το φάσμα της ανεργίας καταπίνει τα νοικοκυριά και τις ελπίδες του λαού

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

Ο Μεχμέτ είναι φαρμακοποιός και είναι η νεότερη γενιά στο οικογενειακό φαρμακείο που βρίσκεται στην «καρδιά» της Κωνσταντινούπολης, στα Ταταύλα. Ο Μεχμέτ μας λέει με θλίψη φανερό ότι το τελευταίο διάστημα οι Τούρκοι πολίτες έχουν περιορίσει τα ψώνια τους κατά πολύ. Περιορίζονται στα απολύτως απαραίτητα και στις μεγάλες ανάγκες των νοικοκυριών τους. «Έχω να πωλίσω καλλυντικά εδώ και πολλές μέρες. Στο διπλανό κατάστημα, ο γείτονας έχει να πωλήσει νέο κινητό τηλέφωνο εδώ και δύο μήνες. Οι πελάτες του έρχονται πίσω για επισκευές, σε μια χώρα που είναι ζετρε-

Ιατρικό Επιμελητήριο: «Ο πραγματικός αριθμός των νεκρών είναι πλέον ο τριπλάσιος από αυτόν που δίνει στην δημοσιότητα καθημερινώς το Υπουργείο Υγείας».

λαμένη με την κινητή τηλεφωνία. Ο κρεοπώλης της γειτονιάς καταγράφει κατακόρυφη πτώση πωλήσεων και εσόδων του», λέει ο Μεχμέτ. Ζητούμε να μας πει την εκτίμησή του σχετικά με την κατάσταση: «Στην Τουρκία ο λαός έχει συνηθίσει να ζει με τις οικονομικές κρίσεις. Από καιρού εις καιρόν βιώνουμε σοβαρούς κλυδωνισμούς στην οικονομία. Μεγάλη κρίση αντιμετωπίσαμε και πριν από περίπου 20 χρόνια. Εκείνη την περίοδο η κατάσταση στην οικονομία ήταν οριακή. Το ίδιο συμβαίνει και σήμερα, ωστόσο, με μια σημαντική διαφορά. Οι πολίτες δεν βλέπουν φως στην άκρη του τούνελ. Δεν έχουμε πλέον ελπίδα για ένα καλύτερο αύριο, κυρίως για άμεση διέ-

ξοδο από αυτήν την μεγάλη κρίση». Οι επισομάνσεις του Τούρκου φαρμακοποιού έρχονται σε μια στιγμή που στην Άγκυρα λαμβάνουν χώρα σημαντικές αλλαγές στο επιτελείο της τουρκικής οικονομίας και με τον Πρόεδρο Ερντογάν, να τοποθετεί σε θέσεις-κλειδιά νέους συνεργάτες, επιμένοντας την ίδια στιγμή στις ιδιόρρυθμες οικονομικές συνταγές του. Την ίδια ώρα δε είχε κυκλοφορήσει η πληροφορία ότι ο νέος Διευθυντής της Κεντρικής Τράπεζας βρήκε στην κυριολεξία άδαιο το θησαυροφυλάκιο της χώρας.

Η πανδημία καλπάζει

Πάνη της οικονομικής κρίσης, ο κ. Ερντογάν αντιμετωπίζει και τις

επιπτώσεις της συνεχιζόμενης πανδημίας. Μπορεί τις τελευταίες ημέρες να φτάνουν στην Τουρκία από την Δύση ελπιδοφόρα μηνύματα για το εμβόλιο του κορωνοϊού, ωστόσο οι Τούρκοι γιατροί προειδοποιούν ότι πλέον η μεγαλύτερη πόλη της Τουρκίας και των Βαλκανίων, η Κωνσταντινούπολη, από επιδημιολογική άποψη έχει ξεπεράσει την κινεζική πρωτής κορύφωσης της κρίσης του κορωνοϊού. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Ιατρικού Επιμελητηρίου της Κωνσταντινούπολης, το οποίο την προηγούμενη εβδομάδα έκαμε δραματική έκκληση προς την κυβέρνηση Ερντογάν για άμεση λήψη εντατικών μέτρων για την

αντιμέτωπιση του νέου κύματος της πανδημίας καθώς, όπως υπογραμμίσθηκε, «ο πραγματικός αριθμός των νεκρών είναι πλέον ο τριπλάσιος από αυτόν που δίνει στην δημοσιότητα καθημερινώς το Υπουργείο Υγείας».

Οι γιατροί της Πόλης καταγγέλλουν ότι εδώ και εβδομάδες τα ασθενοφόρα δεν προλαβαίνουν να ανταποκριθούν στα αιτήματα για μεταφορά νέων ασθενών του Covid-19 σε δημόσιες και ιδιωτικές νοσπλευτικές μονάδες. Κατά την εισαγωγή στο νοσοκομείο, οι Τούρκοι ασθενείς υποχρεώνονται να αναμένουν σε μεγάλες ουρές για πολλές ώρες. Εξαιτίας της πληρότητας των δημόσιων νοσοκομείων, η τουρκική κυβέρνηση επιστρατεύει τα ιδιωτικά

νοσπλευτικά ιδρύματα στο μέτωπο της πανδημίας. Ωστόσο, και σε αυτό το πεδίο, οι Τούρκοι πολίτες βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα μεγάλο εμπόδιο: Το υψηλό αντίτιμο της παροχής υπηρεσιών υγείας στον ιδιωτικό τομέα της Τουρκίας. Τέλος, οι ομάδες του Υπουργείου Υγείας πλέον αδυνατούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες και ενός άλλου, σημαντικού μετώπου του κορωνοϊού. Το τελευταίο διάστημα σε ολόκληρη την Τουρκία παρατηρούνται μεγάλα κενά και προβλήματα στο εγχείρημα της ικνυλάτησης.

Πιέζει η οικονομική κρίση

Σύμφωνα με τον νεαρό καθηγητή της αγγλικής γλώσσας Αλί, οι μεγά-

λες αδυναμίες του συστήματος υγείας της Τουρκίας δεν είναι ο μοναδικός εφιάλτης: «Στο φροντιστήριο ξένων γλωσσών όπου εργάζομαι οι μαθητές αρνούνται να τηρήσουν τα βασικά μέτρα προστασίας. Η πλειοψηφία των μαθητών δεν χρησιμοποιεί μάσκα. Ως καθηγητές δεν μπορούμε να έρθουμε αντιμέτωποι με τους μαθητές. Πληρωνόμαστε με την ώρα. Σε περίπτωση που υψώσουμε το ανάστημά μας, οι ιδιοκτήτες του φροντιστηρίου θα μας στείλουν στα σπίτια μας. Σε περίοδο οικονομικής κρίσης και αυξημένης ανεργίας δεν έχουμε άλλη επιλογή παρά τον συμβιβασμό με τη σκληρή πραγματικότητα». Τους προβληματισμούς του Μεχμέτ και του Αλί συμμερίζονται και έμπειροι Τούρκοι αναλυτές και οικονομολόγοι, που αναλύουν τα συμπτώματα της οικονομικής κρίσης. Ο Εσφεντέρ Κορκμάζ, που αρθρογραφεί στην αντιπολιτευόμενη εφημερίδα «Γενί Τσαγ», προειδοποιεί: «Η Δημοκρατία της Τουρκίας βρίσκεται αντιμέτωπη με τη μεγαλύτερη κρίση ανεργίας στη σύγχρονη ιστορία της».

Το πραγματικό ποσοστό ανεργίας είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό που δίνει στη δημοσιότητα σήμερα η κυβέρνηση Ερντογάν, λέει ο κ. Κορκμάζ και προσθέτει: «Για αντιμετώπιση της ανεργίας, η Τουρκία έχει στη διάθεσή της δύο φόρμουλες: Νέες ιδιωτικές επενδύσεις στην χώρα ή εντατικοποίηση της εμπλοκής του κράτους στην οικονομία, για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα, υπό μορφή επενδύσεων, λ.χ. μεγάλων δημοσίων έργων». Ο φαρμακοποιός Μεχμέτ, συμπληρώνει: «Χρειαζόμαστε ένα new deal, οικονομικό και πολιτικό, για τη χώρα», ενώ θέτει ένα ερώτημα, στο οποίο σήμερα εστιάζουν μεγάλες μερίδες της τουρκικής κοινής γνώμης: «Είναι ρεαλιστικό το new deal με τον Ερντογάν που επιμένει στις γνωστές, δοκιμασμένες και αποτυχημένες συνταγές του»;».

Το «παζλ» των τελικών του Euro 2020

Η διοργάνωση με έξι ομίλους θα γίνει το ερχόμενο καλοκαίρι λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού

Εστω και με καθυστέρηση κάμποσων μηνών, λίγο μετά τα μεσάνυχτα της Πέμπτης (12/11) μάθαμε τις 4 ομάδες που θα συμπληρώσουν τον χάρτη του EURO 2020. Το οποίο - εξαιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού - θα διεξαχθεί το... 2021 (11 Ιουνίου - 11 Ιουλίου) και κατά μία πιθανή εκδοχή όχι σε όλες τις πόλεις των 12 χωρών, όπως όριζε το αρχικό σχέδιο εορτασμού των 60 χρόνων. Ενδεχομένως μάλιστα να γίνει σε μία χώρα για να 'ναι όσο το δυνατόν, μαζεμένα τα πράγματα. Τη Ρωσία εν προκειμένω, διότι προσφέρει όλες τις εγγυήσεις. Μια εκδοχή που δημοσίευσε η γαλλική Parisien.

Οι 20 που περίμεναν...

Τουλάχιστον - και τρωμένων των συνθηκών - γνωρίζουμε ποιες εθνικές έχουν εξασφαλισμένη την παρουσία τους στα τελικά. Όπου κι αν φιλοξενηθεί. Οι 20 ήταν ήδη γνωστές. Βέλγιο, Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία, Ισπανία, Ουκρανία, Γαλλία, Πολωνία, Ελβετία, Κροατία, Ολλανδία, Ρωσία, Πορτογαλία, Τουρκία, Δανία, Αυστρία, Σουηδία, Τσεχία, Ουαλία και Φινλανδία είχαν φροντίσει για το πολυπόθητο εισιτήριο μέσα από τα προκριματικά της διοργάνωσης, καταλαμβάνοντας τις πρώτες δύο θέσεις καθενός εκ των 10 γκρουπ. Είχαν, δε, διαμοιραστεί σε 6 ομίλους. Εκκρεμούσαν οι 4 κενές θέσεις που θα καλύπτονταν από τα πλέι οφ, που συνδέθηκαν με την πρώτη έκδοση του Nations League (2018-19). Τις οποίες μέσα από την επιπλέον διαδικασία που άρχισε στο παράθυρο του Οκτωβρίου (με τα ημιτελικά) και ολοκληρώθηκε στο αντίστοιχο του Νοεμβρίου (τελικός) κατέλαβαν - με χρονική σειρά - η Βόρεια Μακεδονία, η Ουγγαρία, η Σλοβακία και η Σκωτία.

Πανηγυρισμοί και κλάματα

Για την ομοσπονδία του κράτους από την πρώην Γιουγκοσλαβία είναι η πρώτη συμμετοχή σε διεθνή διοργάνωση από το 1994, τη χρονιά αναγνώρισης από τις UEFA και FIFA. Μια επιτυχία που δικαιολογημένα συνδυάστηκε με έξαλλους πανηγυρισμούς και πολλά κλάματα. Θα 'ταν παράξενο δε μια τέτοια στιγμή να μην φέρει χαράγημένο πάνω της το σημάδι του Γκόραν Πάντεφ. Στα 37 του από τον Ιούλη ο ρέκορντμαν συμμετοχών και γκολ ήταν αυτός που πλάσαρε εύστοχα τον Λόρια στο 56' του αγώνα με τη Γεωργία στην Τιφλίδα για το Path D και 'υπέγραψε' το ανεκτίμητο 1-0. Ο βετεράνος φωρ της Τζένοα πρωτόπαιξε στο εθνικό συγκρότημα τον Ιούνιο του 2001, σκόραρε για πρώτη φορά τον Φλεβάρη του 2004 και με το 36ο τέρμα του σε 114 συμμετοχές λειτούργησε ως ο φάρος προς το λαμπρό-

Τέσσερις παίκτες κυπριακών ομάδων αγωνίζονται στην Εθνική Σκοπίων.

Αττίλα Σάλαϊ και Άνταμ Λανγκ πανηγύρισαν με την ψυχική τους τη μεγάλη ανατροπή-πρόκριση στα τελικά.

Ο άνθρωπος της στιγμής έγινε ο Μίχαλ Ντούρις, που έστειλε στο Ευρο τη Σλοβακία με δικό του γκολ.

τερο κατόρθωμα του ποδοσφαίρου της εθνικής ομάδας των Σκοπίων.

Ο Ντούρις έκρινε το θρίλερ!

Της Σλοβακίας η πρόκριση κατακτήθηκε στο Μπέλφαστ ύστερα από ημίωρη παράταση, στο φινάλε της οποίας το σκορ ήταν 2-1 χάρη στογκολ που σημείωσε ο Ντούρις (Ομόνοια), στο 110'. Θα είχαν διευθετηθεί τα πράγματα, αν ο Σκρίνιαρ δεν ισοφάριζε για τη Βόρεια Ιρλανδία με αυτογκόλ στο 87' το 0-1 από τον Κούτσκα που κρατούσε από το 17'. Στο φινάλε πάντως γιόρτασαν έντονα, έχοντας επαναλάβει το επίτευγμα του 2016, όταν μάλιστα είχαν φτάσει ως τα νοκάουτ (αποκλεισμός από τη Γερμανία). Το γεγονός πως για να φτάσουν στον τελικό του Path B άφησαν εκτός το ΕΙΡΕ με νίκη 4-2 στα πέναλτι (0-0 κ.α. παρ.) τους μετατρέπεται αυτομάτως σε Ιρλανδοφάγους!

Στα πέναλτι οι Σκωτσέζοι!

Τη βρετανική τιμή την έσωσε, ως ένα βαθμό, η Σκωτία. Μια Σκωτία που

αγνούσε τι σημαίνει «Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα» από το 1996 μ' εκείνο το περίφημο γκολ-ποίημα του Πολ Γκασκόν, ενώ η πιο πρόσφατη φορά που έλαβε μέρος στα τελικά διεθνούς διοργάνωσης ήταν το 1998 στο Παγκόσμιο της Γαλλίας. Τότε εκλέκτορας ήταν ο Κρεγκ Μπράουν και έπαιζε μπάλα ο Τζιμ Λέιτον και ο Γκόρντον Ντιούρι. Σήμερα το περιβραχιόνιο φορά ο Άντι Ρόμπερτσον της Λίβερπουλ. Τα 'λιοντάρια' του Σπιβ Κλαρκ δεν επικράτησαν ούτε στον ημιτελικό της Γλασκώβης ούτε στον τελικό του Βελιγραδίου, για το Path C. Τους Ιρλανδινούς τους 'έφαγαν' διότι είχαν 5/5 πέναλτι μετά το 0-0 των 120 λεπτών. Τους Σέρβους είχαν την ευκαιρία να τους 'πετσόκοψουν' νωρίτερα, αλλά ο Λούκα Γιόβιτς ισοφάρισε στο 90' το τέρμα του-Κρίστι και αφού το 1-1 δεν άλλαξε τα χτυπήματα από την άσπρη βούλα έκριναν τον νικητή. Για δεύτερη φορά οι Σκωτσέζοι δεν έχασαν προσπάθεια και το 5-4 μετά την απόκριση του Μάρσαλ στην εκτέλεση του Μίτροβιτς.

Πότε και πώς

Έτσι - κορωνοϊού επιτρέποντος - το προσεχές καλοκαίρι για ένα μήνα (11 Ιουνίου - 11 Ιουλίου) στα γήπεδα της γηραιάς ηπείρου (ή της Ρωσίας), οι 24 φιναλίστ του Ευρωπαϊκού πρωταθλήματος θα τεθούν αντιμέτωποι χωρισμένοι σε έξι ομίλους που θα φιλοξενηθούν σε 12 πόλεις. Από τους έξι ομίλους των τεσσάρων ομάδων, θα προκριθούν οι πρώτοι και οι δεύτεροι των γκρουπ και οι τέσσερις καλύτεροι τρίτοι. Μετά τη διαμόρφωση του προγράμματος ξεχωρίζει ο 6ος όπου συνυπάρχουν Πορτογάλοι, Γάλλοι, Γερμανοί και Ούγγροι, αλλά και ο 4ος όπου «συγκατοικούν» Άγγλοι, Σκωτσέζοι, Κροάτες και Τσέχοι. Μάλιστα ο τελευταίος διεξάγεται σε Λονδίνο και Γλασκώβη...

Οι όμιλοι των τελικών

- 1ος όμιλος**
(Ρώμη και Μπακού)
• Τουρκία, Ιταλία, Ουαλία, Ελβετία
- 2ος όμιλος**
(Αγία Πετρούπολη και Κοπεγχάγη)
• Βέλγιο, Ρωσία, Δανία, Φινλανδία
- 3ος όμιλος**
(Άμστερνταμ και Βουκουρέστι)
• Ολλανδία, Ουκρανία, Αυστρία, Σκόπια
- 4ος όμιλος**
(Λονδίνο και Γλασκώβη)
• Αγγλία, Κροατία, Σκωτία, Τσεχία
- 5ος όμιλος**
(Μπιλμπάο και Δουβλίνο)
• Ισπανία, Σουηδία, Πολωνία, Σλοβακία
- 6ος όμιλος**
(Μόναχο και Βουδαπέστη)
• Γαλλία, Γερμανία, Πορτογαλία, Ουγγαρία

ΑΠΟΦΕΙΣ

Και όμως είναι πραγματικότητα

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΝΟΥ**

Κράτα με, να σε κρατώ. Δεν μπορεί να είναι πραγματικότητα και όμως είναι. Θα μπορούσε να ονειρευόμασταν ή να βλέπουμε εφιάλτες με δυστυχώς όχι. Μοιάζει με σενάριο επιστημονικής φαντασίας με έντονα στοιχεία κωμωδίας, μα έλα που δεν είναι. Θα μπορούσε να ήταν το περιεχόμενο ενός βιβλίου που συγγράφηκε με σκοπό να περιγράψει την δυστοπία που δημιουργήσε το ανθρώπινο είδος για να ζήσει. Στοιχεία δηλαδή που σχετίζονται με ολοκληρωτικά καθεστώτα, περιβαλλοντικές καταστροφές και ό,τι αρνητικό και απάνθρωπο σου κατέβει στο μυαλό. Και όμως δεν είναι. Είναι η πραγματικότητα και μόλις πριν από εννέα μήνες, κανένας κύριος δημιουργός, κανένα εμπνευσμένο πνεύμα, κανένας καλλιτεχνικός οίστρος δεν θα μπορούσε να επινοήσει το σκηνικό έτσι όπως έχει διαμορφωθεί μέσα από την πραγματικότητα. Ποιος αλήθεια θα μπορούσε να φανταστεί τον Φεβρουάριο του 2020, τον στρατό και την αστυνομία να στήνουν μπλόκο στα σύνορα Λευκοσλαβίας- Λεμεσού; Ποιο δελτίο ειδήσεων θ' ανακοίνωνε ότι η λιμενική αστυνομία κάνει περιπολίες προκειμένου κατά κάποιο τρόπο να φυλάξει τα θαλάσσια όρια των επαρχιών; Ποιο αρρωστημένο μυαλό να σκεφτόταν τότε, ότι μέχρι τις 20:00 θα πρέπει να κλειδαμπαρώνομαστε στα σπίτια μας, μη έχοντας το δικαίωμα να βγούμε; Ποιος αλήθεια θα μπορούσε να σκεφτεί ή να επινοήσει ένα μπτροπολίτη, ο οποίος απευθυνόμενος στο ποίμνιο, ισχυρίζεται ότι ο συγγραφέας του αγαπημένου μας Asterix, προετοιμάζει την ανθρωπότητα για την έλευση του κορωνοϊού; Επειδή συμπεριέλαβε στο κόμικ του κάποιο χαρακτήρα με την ονομασία CoronaVirus και πιθανότατα είχε πάρει το όνομά του από την εξάπλωση του SARS το 2002! Αντιλαμβάνεστε ότι θα μπορούσαν να γραφτούν πολλά. Τόμοι και τόμοι σχετικά με τα καινούργια δεδομένα που προέκυψαν στην ζωή μας σε ομολογουμένως παγκόσμια κλίμακα.

Άμα όμως σμικρύνεις όλο αυτό το σκηνικό στο μικρό μας νησί, τότε η διαφορά είναι ακόμη μεγαλύτερη. Έχει μια πιο βαθιά αμεσότητα, ο' αγγίζει και τείνει να σε τρελάνει κιόλας. Τσιμπήσαι όμως γιατί το μικρό μας νησί αλλιώς το είχαμε στο μυαλό και στην καρδιά μας και αλλιώς μεταμορφώθηκε. Και όμως είναι η πραγματικότητα...

Αναζητώντας το (πρώτο) φαβορί

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ**

Είναι η πρωτοπόρος αυτή τη στιγμή Ανόρθωση το πρώτο φαβορί; Δύσκολα βρίσκεις επιχειρήματα για μια τέτοια άποψη. Έχει ένα προβάδισμα τριών βαθμών (με αγώνα περισσότερο), έδειξε λιγότερο επιρρηπείς στην... γκέλα, δεν έπαισε, ωστόσο, σε θέμα ποιότητας και κυρίως σταθερότητας σε καλή απόδοση. Ούτε και η Απόλλωνος, ομάδα που έτρεξε το μεγαλύτερο σερί επιτυχιών από τους άλλους διεκδικητές. Γιατί προτέρημα και πλεονέκτημα αποτελεί για μια ομάδα η ικανότητα να κερδίζει στη μέτρια της εμφάνιση, τέτοιες όμως προέκυψαν αρκετές και το στοιχείο αυτό ποδοσφαιρικά... υγεία δεν το λες. Και ουδώς ταυία η αλλαγή τεχνικής ηγεσίας... Οι περισσότεροι ανέμεναν, φέτος, το βήμα πιο πάνω από την περσινή Ομόνοια. Σαφώς και η προσαρμογή στην Ευρώπη επιρρέασε, το ερώτημα, ωστόσο, αν η φετινή Ομόνοια θα αποδειχθεί καλύτερη από την περσινή και με βάση τις προεμφαιρέσεις στο ρόστερ, για την ώρα, είτε δεν μπορεί να απαντηθεί, είτε η απάντησή με το μέχρι στιγμής δείγμα είναι αρνητική και χωρίς να σημαίνει πως ακόμη και με το περσινό επίπεδο η Ομόνοια δεν μπορεί να κατακτήσει τον τίτλο. Μια από τα ίδια για την ΑΕΚ, που παλεύει ακόμη να αποδείξει αν έχει βρει τις λύσεις, σε όσα (αγωνιστικές αδυναμίες) τις στερούνται τα τελευταία χρόνια τη δυνατότητα να κάνει το κατί παραπάνω. Είναι αλήθεια πως σε κάποια παιχνίδια η ΑΕΛ παρουσίασε ελκυστικό ποδόσφαιρο. Και αδυναμίες, όμως, ειδικά στα πιο δύσκολα και από αυτά την κατηγορία παιχνιδιών, δύσκολων - ντέρμπι, κρίνονται πολλά.

Μια κατηγορία μόνη της, στο φετινό πρωτάθλημα, η ομάδα του ΑΠΟΕΛ. Η πρωταθλήτρια των τελευταίων χρόνων δείχνει πως έχει ήδη παραδώσει τα σκήπτρα στην επόμενη. Έχει πετύχει τα προηγουμένα χρόνια το ΑΠΟΕΛ σημαντικές ανατροπές στη βαθμολογία, η διαφορά, ωστόσο, έχει να κάνει φέτος με την ποιότητα στο ρόστερ του, ποιότητα η οποία αγνοείται και μετά από (αξιοπότη) δείγμα δεκατριών επίσημων αγώνων σε πρωτάθλημα και προκριματικά Ευρωπαϊκά.

Υπομονή λοιπόν. Είτε ως συνέπεια των ιδιαιτεροτήτων της φετινής περιόδου (μεγάλη αποχή λόγω πανδημίας), είτε λόγω ποιότητας επιλογών από μεταγραφές χαμηλότερου μπάτζετ, για την ώρα δύσκολα εξάγονται αξιόπιστα ή ξεκάθαρα συμπεράσματα. Και μία ακόμη επισημάνση. Το ανταγωνιστικό πρωτάθλημα, ως προς τη διεκδίκηση τίτλου ή αποφυγής υποβιβασμού, δεν σημαίνει απαραίτητα και ποιοτικό πρωτάθλημα...

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

Σωφρόνης Αυγουστή

Έξι νίκες, δύο ισοπαλίες και μία ήττα. Το μεγαλύτερο νικηφόρο σερί, μέχρι τώρα, στο φετινό πρωτάθλημα, τελευταία χρονικά ομάδα που δέχθηκε ήττα. Καλύτερη επίθεση και καλύτερη άμυνα, δεύτερη θέση στη βαθμολογία, στο πλιν τρία από την κορυφή και με ένα παιγνίδι λιγότερο. Λογικά, δεν είναι απολογισμός, βάσει του οποίου διώχνεις τον προπονητή Σωφρόνη Αυγουστή, έστω και αν ακόμη και στις νίκες του ο φετινός Απόλλωνας είχε θέματα για συζήτηση. Λογικά, η απόφαση της διοίκησης Νίκου Κίρζη για αλλαγή στην τεχνική ηγεσία δεν στηρίχθηκε μόνο σε καθαρά αγωνιστικούς λόγους, πολύ περισσότερο, όταν μετά από ανάλογη απόφαση κατά την περσινή περίοδο, καταγράφηκε το ρεκόρ επιστροφής Σωφρόνη Αυγουστή, μετά από 35 μέρες!

* * * * *

Της υπερβολής...

Σε υπερβολικό βαθμό υπήρξαν πολλές αντιδράσεις, φίλων της Ομόνοιας κυρίως, όταν η ομάδα πέτυχε την πρώτη ιστορική πρόκριση σε ομίλους ευρωπαϊκής διοργάνωσης. Τότε που ο Χένινγκ Μπεργκ ήταν δάσκαλος, μάστρος και μετρ της τακτικής, τότε που η ομάδα διέθετε δύο ισάξιες εντεκάδες και πλη-

θώρα νεαρών οι οποίοι μπορούσαν άμεσα να ανταποκριθούν σε οποιαδήποτε αποστολή. Σε υπερβολικό βαθμό προκύπτει τώρα και η κριτική. Τώρα που ο εμμονικός Μπεργκ δεν διαχειρίζεται σωστά το ρόστερ του, τώρα που προκύπτουν παίκτες τουρίστες ή καβαλημένοι στο καλάμι. Ανέκαθεν η υπερβολή αποτελούσε κύριο χαρακτηριστικό του κύριου οπαδού. Η Ομόνοια, υπερομάδα ποτέ δεν ήταν, ούτε ομαδούλα της σειράς έγινε. Και ο Χένινγκ Μπεργκ, με τη λάθη του, έχει βάλει έντονη τη σφραγίδα του στην έξοδο της Ομόνοιας από τα πέτρινα χρόνια.

* * * * *

Προσοχή!

Άρχισαν και πάλι να ξυπνούν φαντάσματα στο κυπριακό ποδόσφαιρο. Πληροφορίες για να αλλάξει η προκήρυξη, να πέσουν λιγότερες ομάδες, και διάφορα άλλα με φόντο όπως πάντα τα σωματεία και την επιβίωσή τους. Ο καθεής αντιλαμβάνεται πως πίσω από όλα αυτά είναι το οικονομικό αφού η απουσία του κόσμου από τα γήπεδα έχει ζημιώσει τις ομάδες. Ειδικά αυτές που δεν έχουν κόσμο και πόνταραν στο να βγάλουν από τους αγώνες με τις μεγάλες, έπασαν πολύ έξω σε όσα υπολόγιζαν. Ήταν και αυτός άλλωστε ένας από τους

λόγους που δεν έβρισκαν νόημα να συνεχίσουν να παίζουν φέτος. Να αρχίσουμε τα ευκολόγια για να επικρατήσει η λογική δεν πρόκειται αφού απλά σπαταλούμε το χρόνο μας. Η ΚΟΠ όμως θα μείνει εκτεθειμένη σε περίπτωση που καταστρατηγηθεί για άλλη μια φορά η προκήρυξη στο μέσο του πρωταθλήματος. Κρατάμε τις δεσμεύσεις πως κάτι τέτοιο δε θα γίνει και περιμένουμε.

* * * * *

Πόσο δίκαιο έχει ο Κρόος

Με αφορμή το τι λέγεται για τη δημιουργία European Premier League, ο Τόνι Κρόος τόνισε την δυσχερέσκια του σχετικά με τον τρόπο που αντιμετωπίζει η FIFA και η UEFA τους ποδοσφαιριστές. «Στο τέλος της ημέρας όλοι οι ποδοσφαιριστές είμαστε μαριονέτες της FIFA και της UEFA. Διοργανώσεις όπως το Nations League ή η ίδρυση του European Premier League, σχεδιάζονται για να απορροφήσουν τα πάντα οικονομικά, και φυσικά να απορροφήσουν τα πάντα από κάθε παίκτη». Πόσο δίκαιο έχει και ο Κρόος αλλά και άλλοι άνθρωποι του ποδοσφαίρου που εκφράζονται αρνητικά για τον τρόπο που τους φέρονται οι Ομοσπονδίες. Τους έχουν αναγκάσει να αγωνίζονται από πέρυσι σχεδόν χωρίς σταματημό. Τι πρωταθλήματα τι κύπελ-

λα, τι Τσάμπιονς Λιγκ, τι Εθνικές ομάδες... Στο βωμό των χρημάτων δεν λογαριάζουν τίποτα.

* * * * *

Έπασε το επίπεδο

Όσοι έχετε δει αγώνα του πρωταθλήματος μπράσκε από τηλεόρασης, γιατί στα γήπεδα δεν πάει ο κόσμος λόγω των μέτρων της κυβέρνησης, για την αντιμετώπιση του covid 19, θα έχετε διαπιστώσει πόσο έχει πέσει το επίπεδο. Απλή διαπίστωση χωρίς αιχμή κατά κανενός.

* * * * *

Θύμισε Κάσεν

Πολύ αισιόδοξος παρουσιάστηκε ο Γιάννης Πετράκης για την προοπτική του Απόλλωνα ως προς το να κατακτήσει το φετινό πρωτάθλημα. Σύμφωνα με τις σχετικές πληροφορίες, παρουσιάστηκε σίγουρος πως στο τέλος θα καταφέρει να πάρει τον τίτλο. Αισιόδοξη που καμιά φορά μπορεί να σου γυρίσει μπουμπερανγκ, όπως έγινε π.χ. με την περίπτωση του Τον Κάσεν που έλεγε στο Νίκο Κίρζη όταν τον προσέλαβε να ετοιμάζεται για φέτος. Όχι πως δεν έχει ελπίδες ο Απόλλωνας βέβαια. Έχει και παραέχει, αλλά καλύτερα να αφήνεις το γήπεδο να μιλήσει όπως λέμε.

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
4,32%Χ.Α.
11,49%

Dow Jones

3,91%

Nasdaq

-1,05%

Nikkei

4,46%

Dax

3,86%

FTSE 100

7,33%

ΔΙΕΘΝΗ
Εμβόλιο ελπίδας
για ανάκαμψη
των αγορών και
των οικονομιών
Σελ. 11

Πετρέλαιο

8,99%

€/δ

-0,58%

Δώρον άδωρον ο τουρισμός φέτος

Τα τουριστικά έσοδα ανήλθαν στα 235,6 εκατ., όσο το κόστος των μέτρων του δεύτερου κύματος

Η Κύπρος μετά από σχεδόν τρεις μήνες οριζόντιου lockdown και έχοντας επί της ουσίας «καθαρίσει» από τον ιό, αποφάσισε να ανοίξει τα σύνορά της και να υποδεχθεί τουρισμό από τα μέσα Ιουνίου

μέχρι και πριν από μερικές ημέρες που άρχισε ξανά τους περιορισμούς. Οι πιέσεις των τουριστικών φορέων, των ξενοδόχων και όλου του κλάδου γενικά για επανεκκίνηση του τομέα φαίνεται πως ήταν αρό-

ητες σε Υφυπ. Τουρισμού, Υπ. Οικονομικών, Υπ. Εργασίας και γεω- νικότερα στην Κυβέρνηση. Το ερώτημα που τίθεται σήμερα είναι κατά πόσον έπρεπε να ανοίξουν τα σύνορα και να υποδεχθούμε

τουρίστες δίχως αρνητικό τεστ κορωνοϊού ή την όποια διαδικασία κοινωνικής αποστασιοποίησης – καραντίνας. Απάντηση σ' αυτό δίνουν τα στοιχεία. Για την περίοδο Ιουνίου – Αυγούστου 2020, τα έσο-

δα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε 120 εκατ. ευρώ. Δηλαδή λιγότερα από το κόστος των μέτρων που καλείται η Κυβέρνηση να πληρώσει για την αντιμετώπιση του δεύτερου κύματος. Σελ. 5

Οι πλούσιοι εγκαταλείπουν τη Νέα Υόρκη λόγω κορωνοϊού

Ολοένα και περισσότεροι πλούσιοι εγκαταλείπουν τη Νέα Υόρκη εξαιτίας της πανδημίας, προκαλώντας μεγάλα οικονομικά προβλήματα στην πόλη. Ο λόγος είναι απλούστατα το υψηλότατο ποσοστό των εσόδων της, που προέρχονται από τους φόρους των πλουσιότερων Νεοϋορκέζων. Ειδικότερα, 38.700 άνθρωποι που αποτελούν την ελίτ της Νέας Υόρκης κατέβαλαν το 42,5% των φορολογικών εσόδων της πόλης. Σελ. 10

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Τραπεζικά ιδρύματα του μέλλοντος – μια απαιτητική πορεία

Πριν από ένα περίπου μήνα είχαμε αρθρογραφήσει για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες στη σημερινή εποχή. Στο παρόν άρθρο θα επεκταθούμε στις παγ-

κόσμιες τάσεις τις οποίες θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι τρά- πεζες. Επισημαίνουμε ότι, αν και στην παρούσα φάση ο κορωνοϊός δημιουργεί σημαντικές προκλή-

σεις, πρόσθετοι θεμελιώδεις πα- ράγοντες –όπως οι γεωπολιτικές εντάσεις, οι μακροοικονομικές προκλήσεις, οι συνθήκες ανταγω- νισμού και τα εξελισσόμενα επο- πητικά και ρυθμιστικά καθεστώτα –θα επηρεάσουν σε ακόμη εντο- νότερο βαθμό την πορεία των χρ- ηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε μεσο- και μακροπρόθεσμο ορίζον- τα. Παρόλο που δεν μπορούν να γίνουν απόλυτα ασφαλείς προβλέ- ψεις, οι ηγεσίες των τραπεζών πρέπει να κατανοήσουν ένα σύ- νολο καθολικών τάσεων ώστε να σχεδιάσουν σωστά το μέλλον των οργανισμών τους. Οι βασικές τά- σεις με το μεγαλύτερο αντίκτυπο στις χρηματοοικονομικές υπηρε-

σίες μπορούν να συνοψιστούν ως εξής.

Πρώτο, δεδομένου του δευτε- ρου κύματος κορωνοϊού και της περιορισμένης πιθανότητας ανα- ζωπύρωσης του πληθωρισμού, οι ισχυρές νομισματικές παρεμβάσεις θα συνεχιστούν. Κατά συνέπεια, η περίοδος χαμηλών επιτοκίων προβλέπεται να παραταθεί, με σο- βαρά αρνητικά επακόλουθα για τα περιθώρια κέρδους και το επι- χειρηματικό μοντέλο των τραπε- ζών.

Δεύτερο, η παρούσα ύφεση θα οδηγήσει αναπόφευκτα σε αύξηση των μη εξυπηρετούμενων χορη- γήσεων η οποία θα περιορίσει την ικανότητα απορρόφησης κινδύνων των τραπεζών και θα επηρεάσει την ικανότητα τους για στήριξη της πραγματικής οικονομίας όταν αυτή εισέλθει στο στάδιο ανάκαμ- ψης. Το πιθανότερο είναι ότι ο κλιμακούμενος πιστωτικός κίν- δυνος θα οδηγήσει σε αυξήσεις στα σταθμισμένα περιουσιακά στοιχεία (risk weighted assets) των τραπεζών και μάλλον σε ανάγ- κες ενδυνάμωσης της κεφαλαιου- χικής τους βάσης.

Τρίτο, οι εναλλακτικοί πά ροχοι κεφαλαίου θα μετατρέπονται με ολοένα ταχύτερο ρυθμό σε ανα- πόσπαστο μέρος του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος. Περαιτέρω, δεδομένου ότι νέοι φορείς πληρωμών, όπως οι εται- ρίες ηλεκτρονικού χρήματος, δια- θέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα χαμηλότερου κόστους, αποδοτι- κότερης αξιοποίησης της τεχνο- λογίας και ανώτερης ικανότητας εξυπηρέτησης πελατών, οι παρα- δοσιακοί τραπεζικοί οργανισμοί θα πρέπει να ενισχύσουν την ικα- νότητα αντίδρασης τους στα νέα δεδομένα.

Τέταρτο, σε αντίθεση με κά- ποιες αρχικές απόψεις, ο κορωνοϊός δεν αναμένεται να καθυστερήσει –αντίθετα πιθανόν να επιταχύνει – την ενδυνάμωση εποπτικών μέ- τρων. Πιο συγκεκριμένα, πέραν της προσωρινής αναστολής εφαρ- μογής κάποιων μέτρων, δεν πα- ρατηρούνται ούτε προβλέπονται αποκλίσεις από το αυστηρό κα-

νονιστικό πλαίσιο που διαμορφώ- νεται τα τελευταία χρόνια.

Πέμπτο, οι τράπεζες θα εξακο- λουθήσουν να αντιμετωπίζουν πίε- ση για αύξηση της παραγωγικό- ττητας τους μέσω ψηφιοποίησης των λειτουργιών και ενίσχυσης των δεξιοτήτων του εργατικού τους δυναμικού. Ξεκάθαρα, η κα- θοδηγούμενη από τον πελάτη με- τατόπιση προς χρηματοοικονομι- κές υπηρεσίες που θα βασίζονται σε προηγμένες τεχνολογικές πλατ- φόρμες και οικοσυστήματα, θα δημιουργήσει νέο κύμα έντονου ανταγωνισμού. Σημαντικά βήματα που θα πρέπει να υιοθετηθούν από τις τράπεζες, σε συνεργασία με τις Κεντρικές Τράπεζες, αφορούν την προώθηση ψηφιακών νομισμάτων, την αναβάθμιση παραγωγικότητας μέσω ενός προοδευτικού συστή- ματος αξιολόγησης και ανάπτυξης των εργαζομένων, αλλά και την ευρύτερη αξιοποίηση καινοτόμων πρακτικών και τεχνολογιών με σκοπό να τοποθετηθεί ο πελάτης στο κέντρο του επιχειρηματικού τραπεζικού μοντέλου.

Το μέλλον δεν προδιαγράφεται εύκολο, ιδιαίτερα για τράπεζες οι οποίες κουβαλούν συσσωρευ- μένες αδυναμίες και δραστηριο- ποιούνται σε μικρές χώρες όπως η Κύπρος, οι οποίες δε διαθέτουν το απαιτούμενο μέγεθος προς απορρόφηση του κόστους προ- σαρμολογίας.

Είναι λοιπόν απαραίτητο να τροχιοδρομηθούν άμεσα αποφά- σεις από τους μετόχους και τις δι- ευθύνσεις των κυπριακών τραπε- ζών στη βάση μακροχρόνιου ορί- ζοντα και ξεκάθαρης στρατηγικής. Νικητές θα αναδειχθούν εκείνοι και μόνο οι οργανισμοί οι οποίοι, πέρα από αγκυλώσεις του παρελ- θόντος και ξεπερασμένα επιχει- ρηματικά και εργασιακά μοντέλα, θα αντιμετωπίσουν με επιτυχία τις προκλήσεις που έπονται.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος είναι οικο- νομολόγος και πρώην διευθυντής στο Υπουργείο Οικονομικών. Ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι διευθυ- νων σύμβουλος της Pricewaterhouse Coopers Investment Services.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΔΥΣΟΙΩΝΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

Στα 12 τρισ. δολ. ανήλθε το κόστος της πανδημίας

Στα 12 τρισ. δολάρια έχει φτάσει το κόστος της πανδημίας από τη μείωση της παραγω- γής. Αυτό εκτιμά τουλάχιστον ο Κριστιάν Μουμεντάλερ, διευθύνων σύμβουλος της αντισταθμιστικής SwissRe, ενώ εξίσου δυ- σοίωνες και απαισιόδοξες είναι και οι εκτι- μήσεις παραγόντων της αγοράς. Σελ. 10

ΕΛΛΑΔΑ

Τα ακίνητα της Αθήνας ελκύουν τους επενδυτές

Ισχυρές είναι οι προοπτικές της ελληνικής αγοράς επαγγελματικών ακινήτων για την προβλεπόμενη πορεία των τιμών πώλησης και ενοικίων το 2021. Αυτό αναφέρουν ξέ- νοι και Έλληνες θεσμικοί επενδυτές, που συμμετέχουν σε έρευνα για τις προοπτικές της ευρωπαϊκής αγοράς ακινήτων. Σελ.12

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	0,28%	-0,04%
Γερμανία	-0,54%	0,10%
Γαλλία	-0,30%	0,04%
Ιταλία	0,68%	-0,01%
Ισπανία	0,13%	0,04%
Ιρλανδία	-0,22%	0,05%
Ελλάδα	0,79%	-0,03%
Ην. Βασίλειο	0,34%	0,11%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο- πρόθεσμο Χρέος	Βραχυ- πρόθεσμο Χρέος
DBRS	BBB (low)	R-2 (middle)
Fitch	BBB-	F3
Moody's	Ba2	NP
S&P	BBB-	A-3

Net Zero έως το 2030

Στόχος μας η επίτευξη μηδενικού ισοζυγίου εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μέσα από τις δράσεις μας

pwc.to/NetZero-2030

ΑΝΑΛΥΣΗ Του **HOLGER SCHMIEDING***

Τέσσερις προϋποθέσεις για να είναι το 2021 μία καλύτερη χρονιά

Μετά την αναστάτωση στο πεδίο του διεθνούς εμπορίου το 2019 και την πανδημία του 2020, ενδεχομένως το 2021 να αποδειχθεί ένας ασυνήθιστα καλός χρόνος για την Ευρώπη.

Όμως, για να συμβεί κάτι τέτοιο, θα πρέπει να πληρούνται τέσσερις προϋποθέσεις, ώστε να υλοποιηθεί αυτό το σενάριο – και δεν φαίνεται και τόσο αδύνατον αυτό.

Πρώτον, ο Τζο Μπάιντεν θα ακολουθήσει μία πολύ πιο ήρεμη εξωτερική και εμπορική πολιτική από τον προκατόχο του

δυνατός είναι, η οποιαδήποτε δυσμενής προοπτική μάλλον θα επηρεάσει τη Βρετανία ως επί το πλείστον παρά την ηπειρωτική Ευρώπη. Και ο τρόπος αυτός είναι είτε μία μέτρια συμφωνία είτε κάποια μέτρα ad hoc για να αμβλύνουν το πλήγμα από τη μη συμφωνία.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναμένεται να ωφεληθεί από κάποιο αναπροσανατολισμό του εμπορίου, των επενδύσεων και των εξειδικευμένων μεταναστών από τη Βρετανία προς το έδαφός της και αυτή η προοπτική θα αντισταθμίσει υπέρ το δέον την όποια απώλεια από τη λιγότερο ευνοϊκή πρόσβαση στις αγορές του Ηνωμένου Βασιλείου.

Τέταρτον, προσβλέποντας σε παγκόσμια ανάκαμψη το 2021, εφόσον έχει προηγηθεί η δραστική ύφεση του τρέχοντος έτους, σε συνθήκες χαμηλού πληθωρισμού και πρωτόγνωρης στήριξης σε επίπεδο νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής, οι περιφέρειες του πλανήτη, που είναι εξωστρεφείς και μία από αυτές είναι και η Ευρώπη, μπορούν να ακμάσουν. Βέβαια, όπως συμβαίνει πάντα στη ζωή, ελλοχεύουν και κίνδυνοι.

Εν κατακλείδι, θα πρέπει να παρακολουθούμε προσεκτικά τα μέτωπα, τα οποία συνήθως μας απασχολούν: τη σταθερότητα της ιταλικής κυβέρνησης, το πόσο σοβαρή είναι η απειλή της Μαρίν Λεπέν για να επικρατήσει του Εμανουέλ Μακρόν στην αναμέτρηση του 2022 (αν και είναι ακόμα πολύ νωρίς), τι θα συμβεί στη Γερμανία μετά την Αγκελα Μέρκελ στα τέλη του 2021 και εάν θα υπερπηδηθούν τα τελικά εμπόδια για να εφαρμοστεί το πρόγραμμα για την αντιμετώπιση του πληγματος από τον ιό.

* Ο κ. Holger Schmieding είναι οικονομολόγος της επενδυτικής τραπεζής Berenberg.

ΔΗΚΤΗΣ

Ασυνήθιστη ύφεση

Για μια ιδιαίτερα ασυνήθιστη ύφεση έκανε λόγο η επικεφαλής της ΕΚΤ σχολιάζοντας τα αποτελέσματα των lockdowns. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε στο γεγονός ότι αυτή η κρίση επηρεάζει περισσότερο τις υπηρεσίες και λιγότερο την παραγωγή και τις κατασκευές, ενώ συνήθως συμβαίνει το αντίθετο. Επικειρώντας να αντιπαραβάλλει την κρίση του κορωνοϊού με την κρίση των subprime, ανέφερε ότι το 2008 η πτώση στην παραγωγή ήταν 2,8% και στις υπηρεσίες 1,7%, ενώ τώρα η πτώση στις υπηρεσίες είναι 9,8% και στην παραγωγή 3,2%. Με αυτό ως δεδομένο προκύπτουν, δήλωσε, τρεις επισημάνσεις, (α) μια ύφεση που επηρεάζει τις υπηρεσίες είναι πιο αργή στην ανάκαμψη από μια που επηρεάζει την παραγωγή, (β) οι απώλειες στην απασχόληση ανήλθαν το πρώτο εξάμηνο του έτους στα 5εκ. στην Ευρώπη ενώ το 2008, το αντίστοιχο νούμερο για την αντίστοιχη περίοδο ήταν 900.000 άνεργοι, (γ) αυτή η κρίση επηρεάζει τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα αφού η πτώση στην απασχόληση ήταν 7% στους ανειδίκευτους σε σύγκριση με άνοδο 3,3% στις θέσεις μεγάλης εξειδίκευσης. Το γεγονός αυτό επηρεάζει, σημείωσε, άμεσα την κατανάλωση αφού τα χαμηλότερα εισοδήματα εξολοκλήρου διοικετούνται στην κατανάλωση. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι 3,2 εκ. εργαζόμενοι βρίσκονται στην ανεργία χωρίς να αναζητούν επιστροφή στην αγορά εργασίας.

• • • •

Τέταρτο τρίμηνο

Ενώ ο βρετανός υπουργός Υγείας εκτιμά ότι η διάθεση του εμβολίου της Pfizer θα ξεκινήσει πριν το τέλος του έτους, ο επικεφαλής της τράπεζας της Αγγλίας εκτιμά ότι η προοπτική του εμβολίου αποτελεί θετικό νέο για την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της επιχειρηματικής. Η βρετανική οικονομία πάντως παρουσίασε τους προηγούμενους μήνες ικανοποιητική ανάκαμψη, η οποία όμως διακόπηκε τον Σεπτέμβριο ενώ σύμφωνα με όλες τις εκτιμήσεις το τέταρτο τρίμηνο θα είναι ένα τρίμηνο ύφεσης.

• • • •

Δίκαιη διανομή

Για να έχει επιτυχία το νέο εμβόλιο θα πρέπει να διοικηθεί σε όλους, συμπεριλαμβανομένων και των λιγότερο εύπορων κοινωνικών ομάδων. Προς αυτήν την κατεύθυνση ξεκίνησε την Πέμπτη στο Παρίσι Σύνοδος Ειρήνης, όπως ονομάστηκε, με στόχο να αντληθεί το ποσό των €425εκ από δωρητές έτσι ώστε να επιτευχθεί μία πιο δίκαιη διάθεση του εμβολίου. Μεταξύ των δωρητών βρίσκεται η Γαλλία με €100εκ., η Ισπανία με €50εκ. και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με €100εκ. Σημαντική είναι και η συνεισφορά του ιδρύματος Bill και Melinda Gates.

• • • •

diktis@kathimerini.com.cy

Ευάλωτη οικονομία της Ευρώπης χαρακτηρίζει την Κύπρο γερμανικός οίκος αξιολόγησης στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων.

Νέα πραγματικότητα

Την ανησυχία του για τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στις ζωές των ανθρώπων εξέφρασε ο επικεφαλής της FED, Jerome Powell. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε στις γυναίκες που βρίσκονται

στην ανεργία παρά τη θέλησή τους, στα παιδιά που δεν λαμβάνουν την εκπαίδευση που θα έπρεπε, τις μικρές επιχειρήσεις που πιέζονται, και τους άνεργους που γίνονται μακροχρόνιοι. Εκτίμησε μάλιστα ότι μετά την ανάκαμψη δεν θα επιστρέψουμε στην οικονομία που γνωρίζαμε αλλά σε κάτι πολύ διαφορετικό. Η νέα πραγματικότητα θα στηρίζεται στην τεχνολογία και αυτό θα επηρεάσει αναπόφευκτα αρκετούς εργαζόμενους. Το πρόβλημα θα παρουσιαστεί κυρίως σε χαμηλά αμειβόμενους εργαζόμενους και σε αυτήν την κατηγορία βρίσκονται αρκετές γυναίκες και μέλη των μειονοτήτων, σημείωσε.

• • • •

Εργασιακή αλληλεγγύη

Η Deutsche Bank, σε έρευνα που πραγματοποίησε, κατέγραψε ότι η πλειοψηφία των εργαζομένων που σήμερα δουλεύουν από το σπίτι θα επιθυμούσαν να συνεχίσουν αυτήν την πρακτική και μετά την πανδημία για 2-3 φωρές την εβδομάδα. Έχει, επίσης, υπολογιστεί ότι εάν το εισόδημα αυτών των εργαζομένων φορολογηθεί με 5% τις μέρες που θα εργάζονται στο σπίτι, θα αντληθούν ετησίως ποσά της τάξης των 48 δισ. δολάρια στις ΗΠΑ, 7δισ. λίρες στη Βρετανία και 16δισ. ευρώ στη Γερμανία. Με αυτά τα χρήματα θα μπορεί να στηριχθεί το εισόδημα όσων έχασαν τη δουλειά τους λόγω της πανδημίας.

Στροφή σε χορτοφαγικά προϊόντα από τις αλυσίδες ταχυφαγείων

Ενα νέο, φυτικό μπέργκερ θα εντάξουν τα ταχυφαγεία McDonald's στον κατάλόγό τους, σε πολλές χώρες του κόσμου. Σύμφωνα με την ανακοίνωση της εταιρείας, το McPlant (Μακ Φυτό) είναι ένα παντανόστιμο έδεσμα, που θα εξελιχθεί σε «must» για τους χορτοφάγους. Ο πρόεδρος της εταιρείας, Ιαν Μπόρντεν, δεν απέκλεισε ότι το φυτικό μπιφτέκι θα ανοίξει τον δρόμο για την εισαγωγή άλλων νοστιμιών της ίδιας κατηγορίας.

Η McDonald's δεν είναι η πρώτη αλυσίδα γρήγορου φαγητού που «κλείνει το μάτι» στους χορτοφάγους, αφού ανάλογα πιάτα προσφέρονται και από τα Burger King και τα Dunkin'. Η McDonald's πέτυχε συμπεριέλαβε στο καναδικό μενού της ένα μπέργκερ της εταιρείας Beyond Meat, που ειδικεύεται στην παρασκευή υποκατάστατων του κρέατος. Η συνεργασία τους έφερε στην παγκόσμια αγορά το νέο φυτικό μπέργκερ. Γενικότερα, η στροφή των μεγάλων αλυσίδων ταχυφαγείων προς τα φυτικά υποκατάστατα του κρέατος οφείλεται κυρίως στη γενικευμένη ανησυχία για τις συνέπειες της κατανάλωσης κόκκινου κρέατος στην υγεία, καθώς έχει καταγραφεί για πληθώρα παθήσεων, στο περιβάλλον και φυσικά την ευημερία των ζώων που καταλήγουν στο πιάτο μας. Εκτός από το McPlant η McDonald's εννιμάρωσε τους επενδυτές της ότι θα στραφεί σε σειρά προϊόντων η ζήτηση των οποίων αυξήθηκε κατά την περίοδο της πανδημίας. «Η ζήτηση για το οικείο, στους αξιόπιστους καιρούς που ζούμε, έχει εξέλθει

Η στροφή των μεγάλων αλυσίδων ταχυφαγείων προς τα φυτικά υποκατάστατα του κρέατος οφείλεται κυρίως στη γενικευμένη ανησυχία για τις συνέπειες της κατανάλωσης κόκκινου κρέατος στην υγεία.

Η McDonald's «κλείνει το μάτι» στους χορτοφάγους με το νέο φυτικό μπέργκερ McPlant.

σημασία» αναφέρει η ανακοίνωση, προσθέτοντας ότι εδέσματα όπως το Big Mac, τα Quarter Pounder burgers, τα Chicken McNuggets και φυσικά οι τηγαννίτες πατάτες θα συμβάλλουν στην ενίσχυση των εταιρικών εισοδημάτων. Προκειμένου να ενισχυθούν αυτές οι πωλήσεις η εταιρεία θα βελτιώσει και

άλλα στοιχεία προσφέροντας καλοψημένα ψωμάκια, πιο επιτυχές ψήσιμο στα μπιφτέκια της και αύξηση των πιάτων όπου θα πρωταγωνιστεί το κοτόπουλο. Ήδη κάποια εδέσματα, όπως οι πικάντικες κοτομπουκιές, που προσφέρονται από τον Σεπτέμβριο, βοήθησαν στην αύξηση των πωλήσεων.

Εκτός από τις καινούριες γεύσεις, η McDonald's θα εισαγάγει και νέες, πιο ελκυστικές συσκευασίες για τα προϊόντα της, αλλά και τρόπους ώστε οι πελάτες της, εν μέσω πανδημίας, να απολαμβάνουν εύκολα και γρήγορα το γεύμα τους στο σπίτι μέσω της νέας εφαρμογής της.

Δωρεές για αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής

Οι πλούσιες χώρες έχουν αυξήσει τα κεφάλαια που χορηγούν στις αναπτυσσόμενες για να τις βοηθήσουν στην προσπάθειά τους να μειώσουν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και να αντιμετωπίσουν τον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής. Δεν είναι, όμως, σαφές αν θα επιτύχουν τον στόχο τους των 100 δισ. δολαρίων για φέτος. Στην ετήσια ενημέρωσή του για την κλιματική χρηματοδότηση στις αναπτυσσόμενες χώρες, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) αναφέρει ότι οι δωρεές των κυβερνήσεων συνιστάσαν 78,9 δισ. δολάρια το 2018, το τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν τα σχετικά στοιχεία. Πρόκειται για μια αύξηση 11% από τα 71,2 δισ. δολάρια το 2017.

Τα κεφάλαια αυτά περιλαμβάνουν δάνεια, επικορηγήσεις και ένα μικρό ποσό ιδίων κεφαλαίων, καθώς και ιδιωτικές επενδύσεις τις οποίες οι δημόσιοι φορείς βοηθήσαν να ενεργοποιηθούν. Οι αναπτυσσόμενες χώρες συμφώνησαν στον ΟΗΕ το 2009 να συνεισφέρουν 100 δισ. δολάρια ετησίως έως το 2020 για τη χρηματοδότηση του κλίματος στις φτωχές χώρες, πολλές από τις οποίες αντιμετωπίζουν την αυξανόμενη στάθμη της θάλασσας, καταιγίδες και ξηρασία σε ακραία μορφή εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής.

Ο στόχος των 100 δισ. δολαρίων παραμένει εφικτός, όπως αναφέρει ο ΟΟΣΑ, παρόλο που καταποιοιμήθηκε η ιδιωτική χρηματοδότηση, η οποία ανήλθε σε

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο μεγαλύτερος χορηγός προς τις αναπτυσσόμενες χώρες με συνεισφορά 21,9 δισ. ευρώ το 2019.

14,6 δισ. δολάρια το 2018, ελάχιστα αυξημένη σε σχέση με το 2017. «Αυτό σημαίνει ότι θα χρειασθεί περισσότερη δημόσια χρηματοδότηση για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος», δήλωσε ο Σάιμον Μπακλ, επικεφαλής του τμήματος κλιματικής αλλαγής του ΟΟΣΑ. «Δεν είναι αδύνατο βάσει αυτής της τάσης».

Με τις επενδύσεις στάσιμες εξαιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού φέτος, ο ΟΟΣΑ είπε ότι δεν υπάρχουν ακόμη διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η πανδημία επηρέασε τη χρηματοδότηση του κλίματος.

«Οι ανεπτυγμένες χώρες δεν έχουν ακόμη εκπληρώσει τη δέσμευσή τους, από πλευράς τόσο ποσότητας όσο και ποιότητας», δήλωσε ο Μοχάμεντ Αντουου, δι-

ευθυντής της Power Shift Africa με έδρα το Ναϊρόμπι. Ο Αντουου παρότρυνε τις ανεπτυγμένες χώρες να ενισχύσουν τη στήριξή τους για «προσαρμογή του κλίματος» – όπως τρόπους αντιμετώπισης των ακραίων καιρικών συνθηκών ή μεθόδους προσαρμογής των γεωργικών πρακτικών κατά τη διάρκεια ξηρασίας και πλημμυρών. Πέρσι, η περισσότερη στήριξη επικεντρώθηκε στη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη-μέλη της είναι, από κοινού, ο μεγαλύτερος χορηγός για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η Ε.Ε. δήλωσε την περασμένη εβδομάδα ότι αύξησε επίσης αυτές τις συνεισφορές της για το 2019 σε 21,9 δισ. ευρώ.

Κινητικότητα στις τράπεζες στη σκιά του κορωνοϊού

Αλλαγές προσώπων, επενδύσεις, σχέδια εθελούσιας εξόδου και άλλα

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Ο **κορωνοϊός** έχει κατακλύσει την καθημερινότητα των ανθρώπων και όλα τα άλλα γεγονότα έχουν περάσει σε «δεύτερη μοίρα». Οι τραπεζικές εξελίξεις στην Κύπρο από το καλοκαίρι κυρίως είναι καταγιωτικές και πλέον μπορούν να συνοψιστούν σε αλλαγές προσώπων στις διοικήσεις, επενδυτές

Μεγάλη η δυσφορία στα υψηλά δώματα για την τράπεζα που οι φήμες ήθελαν να απορροφάται από την μεγαλύτερη.

που ανεβάζουν το μετοχικό τους ποσοστό, Σχέδια εθελούσιας εξόδου, μέχρι και ύπαρξη ψιθυρολογιών για εξαγορές τραπεζών. Ακόμα δεν έχει κλείσει η χρονιά και αναμένονται αρκετές ακόμα εξελίξεις στο τραπεζικό τοπίο, οι οποίες δεν θα έχουν σχέση μόνο με την προ-

σπάθεια των κυπριακών να αναβαθμιστούν τεχνολογικά. Κάνοντας μια αρχή από τις αλλαγές των προσώπων – κλειδιών των τραπεζών, πρωταγωνιστεί η απόφαση για αλλαγή του κ. Ιωάννη Μάτση από CEO της Ελληνικής Τράπεζας. Η είδηση «έσκασε» σαν βόμβα, ακόμα δεν έχει προχωρήσει η Τράπεζα σε αποφάσεις για νέο, εξειδικευμένο οίκο αναζητά το πρόσωπο που θα πληρώσει τη θέση, ενώ προκρίνεται ο πρώην CEO της Astrobank, κ. Κωνσταντίνος Λοϊζίδης. Περνώντας στα της Astrobank, υπάρχουν πολλές ανακατατάξεις. Την αρχή έκανε με την παραίτησή του ο κ. Λοϊζίδης, που αντικαταστάθηκε από τον κ. Αριστείδη Βουράκη, τραπεζίτη με καριέρα στην JP Morgan και την Bank Audi. Πρόσθετα όμως, παραιτήθηκαν και άλλα στελέχη της Astrobank. Αποχώρησαν ο Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος Γιώργος Αίπιος, ο Εκτελεστικός Διοικητικός Σύμβουλος Μάριος Σαββίδης και ο Γενικός Διευθυντής Corporate Banking & SME Banking, Νεοκλής Νεοκλέους. Στα των παραιτήσεων προστέθηκε προ μερικών ημερών και η παραίτηση του Πρώτου Εκτε-

Ακόμα δεν έχει κλείσει η χρονιά και αναμένονται αρκετές ακόμα εξελίξεις στο τραπεζικό τοπίο, οι οποίες δεν θα έχουν σχέση μόνο με την προσπάθεια των κυπριακών να αναβαθμιστούν τεχνολογικά.

λεστικού Διευθυντή της cdbbank (Κυπριακή Τράπεζα Αναπτύξεως), κ. Κώστα Αργυρίδη, ενώ το Διοικητικό Συμβούλιο της τράπεζας προχώρησε στο διορισμό του κ. Λούκα Μαραγκού, στη θέση του Πρώτου Εκτελεστικού Διευθυντή και εκτελεστικού μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου.

Έτρεξαν εθελούσια

Η Alpha Bank Κύπρου είναι η Τράπεζα η οποία «έτρεξε» Σχέδιο Εθελούσιας Εξόδου. Μπορεί να μην «έπιασε» στο 100% το στόχο των 200 – 220 υπαλλήλων προς αποχώρηση από την Τράπεζα, αλλά οι μέχρι τώρα πληροφορίες θέλουν να «πάτησαν το κουμπί» λίγο πάνω από 180 άτομα. Είναι η τράπεζα που έτρεξε πρόγραμμα εθελούσιας εξόδου εντός της πανδημίας και ήταν

αβέβαιο το αποτέλεσμα, δηλαδή εάν οι εργαζόμενοι της επέλεγαν να αποχωρήσουν στη παρούσα φάση. Δεν θα είναι όμως η μόνη. Υπάρχουν πληροφορίες πως Σχέδιο Εθελούσιας Εξόδου αναμένεται να «τρέξει» και η Astrobank, η τράπεζα που απορρόφησε κατά την τελευταία διετία δύο τράπεζες, την USBBank και την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Κύπρου). Οι δύο τράπεζες συνδεύονταν από το προσωπικό τους. Έτσι, η Astrobank αναμένεται να μειώσει το προσωπικό που μεταφέρθηκε από τις δύο τράπεζες, αλλά και εκείνο που ήταν ήδη στο δυναμικό της. Οι στόχοι θα είναι ανάλογοι με αυτούς που είχε θέση η Alpha Bank στο δικό της.

Μετοχικές αυξήσεις

Στο μενού των τραπεζικών αλ-

λαγών εν μέσω Covid-19 ήταν και η αύξηση κεφαλαίου του επενδυτικού ταμείου από το Λονδίνο, της Caius Capital, στην Τράπεζα Κύπρου. Την προηγούμενη εβδομάδα η Caius Capital προχώρησε στην έβδομη κατά σειρά αύξηση κεφαλαίου της στην Τράπεζα Κύπρου από το 2019.

Συγκεκριμένα, η Caius Capital LLP απέκτησε μερίδιο της τάξης του 9,58% το οποίο αναλογεί σε 446,199,933 δικαιώματα ψήφου της τράπεζας. Προηγούμενος η θέση που είχε χτίσει ήταν στο 8%.

Υπήρξαν και συμφωνίες

Η Τράπεζα Κύπρου εν μέσω πανδημίας (είχε εξάλλου φτάσει πολύ κοντά λίγο πριν αρχίσει ο Covid-19) προχώρησε σε deal για πώληση μεγάλου πακέτου μη εξυπηρετού-

μενων δανείων. Ο λόγος για την πώληση χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων δανείων με μεικτή λογιστική αξία ύψους 916 εκατ. ευρώ, γνωστό και ως «Helix 2». Το Χαρτοφυλάκιο είχε συμβατικό υπόλοιπο ύψους 1,46 δισ. ευρώ και αποτελείτο από 22,224 δάνεια.

Παράλληλα, τον Αύγουστο η Ελληνική Τράπεζα και η APS Cyprus κατέληξαν σε συμφωνία που αναθεωρήθηκε η συμφωνία που είχε συναφθεί μεταξύ τους, τον Ιανουάριο του 2017.

Έτσι, η Ελληνική Τράπεζα ανέλαβε τη διακυβέρνηση και το λειτουργικό έλεγχο της Εταιρείας. Η συνολική συναλλαγή αποτιμήθηκε στα 4,75 εκατ. ευρώ και οδήγησε σε λογιστική ζημία ύψους περίπου 4 εκατ. ευρώ για την Τράπεζα εντός του 2020.

Συζητήσεις και για εξαγορές

Το μενού του 2020 είχε και συζητήσεις για εξαγορές. Το τελευταίο διάστημα υπάρχει μία έντονη ψιθυρολογία για εξαγορά κυπριακής τράπεζας από μία άλλη. Ένα «deal» μεταξύ των δύο αυτών τραπεζών φαντάζει αρκετά δύσκολο, ωστόσο το παρελθόν έδειξε πως η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα στο νησί μπορεί να απορροφηθεί από μία μικρότερη. Στην προκειμένη περίπτωση συζητείται μία μεγαλύτερη να απορροφήσει μία μικρότερη, αλλά οι μέχρι τώρα πληροφορίες θέλουν να μην υπάρχει κάτι στο τραπέζι. Υπάρχει δε, μεγάλη δυσφορία στα υψηλά δώματα για την τράπεζα που οι φήμες ήθελαν να απορροφάται από την μεγαλύτερη.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΑ

Σπαταλάς άσκοπα ενέργεια;
Σε αγχώνουν οι λογαριασμοί στο τέλος του μήνα;

Με απλές και πρακτικές κινήσεις μπορείς να μειώσεις την ενεργειακή σπατάλη, να εξοικονομήσεις χρήματα και να προστατέψεις το περιβάλλον.

Επισκέψου τον ιστότοπο της Υπηρεσίας Ενέργειας, του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας, www.energy.gov.cy και βρες έξυπνες λύσεις για εξοικονόμηση ενέργειας στο σπίτι ή στην επιχείρησή σου.

Η βοήθεια είναι ένα κλικ μακριά.

**Εξοικονόμηση Ενέργειας.
Εξοικονόμηση χρήματα.**

Λύσεις εξοικονόμησης ενέργειας για το σπίτι ή την επιχείρησή σου.

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
TAX DEPARTMENT

Είσαι Μισθωτός, Συνταξιούχος ή Αυτοεργοδοτούμενος;

Σε Αφορά!

Η 30^η Νοεμβρίου 2020 είναι η τελευταία ημερομηνία εμπρόθεσμης:

- Υποβολής της Δήλωσης Εισοδήματος Ατόμου ή Αυτοεργοδοτούμενου (χωρίς υποχρέωση υποβολής Λογαριασμών), για το έτος 2019.
- Πληρωμής του φόρου σύμφωνα με τη Δήλωση Εισοδήματος 2019 (αυτοφορολογία).

Υποβολή Δήλωσης:

Ηλεκτρονικά μέσω της υπηρεσίας TAXISnet στο www.taxisnet.mof.gov.cy

Πληρωμή Φόρου:

- μέσω JCCSmart στο www.jccsmart.com MONO για εμπρόθεσμες πληρωμές
- μέσω internet banking τόσο για εμπρόθεσμες όσο και εκπρόθεσμες πληρωμές, χρησιμοποιώντας τον αριθμό αναφοράς πληρωμής στη ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΥΛΗ

Περισσότερες πληροφορίες στην ιστοσελίδα του Τμήματος Φορολογίας στο www.mof.gov.cy/tax

Το δημόσιο χρέος αναμένεται να παραμείνει σε διαχειρίσιμα επίπεδα

Το μακροοικονομικό περιβάλλον για το 9μηνο του 2020 παρουσίασε επιδείνωση σε σχέση με το 2019

Επιμέλεια **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΡΟΥΓΚΑΛΑΣ**

«Παρά τη σημαντική επιδείνωση και το αναμενόμενο αρνητικό περιβάλλον που αφορά στην τρέχουσα διετία, το δημόσιο χρέος αναμένεται να παραμείνει σε διαχειρίσιμα επίπεδα, δεδομένου ότι δεν θα υπάρξουν σημαντικές αρνητικές εξελίξεις, λόγω της πανδημίας, και δεν θα υπάρξει μόνιμη διαφοροποίηση της δημοσιονομικής πολιτικής των χρόνων που προηγήθηκαν της κρίσης όπου καταγράφονταν σημαντικά πρωτογενή πλεονάσματα», αναφέρεται στην Φθινοπωρινή Έκθεση του 2020 του Δημοσιονομικού Συμβουλίου.

Το Συμβούλιο αναφέρει πως, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιόζουσες συνθήκες που προκλήθηκαν και συνεχίζουν λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, το μακροοικονομικό περιβάλλον για τους πρώτους εννέα μήνες του 2020 παρουσίασε επιδείνωση σε σχέση με το αντίστοιχο του 2019. Σημειώνει δε, πως τα τελευταία γεγονότα σχετικά με το υφιστάμενο Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα (ΚΕΠ) τα οποία οδήγησαν στον τερματισμό του, όπως και η αύξηση των κρουσμάτων της πανδημίας τόσο εντός Κύπρου όσο και μεταξὺ των κυριότερων της εμπορικών εταίρων, αναμφίβολα θα έχουν περαιτέρω αρνητική επίδραση στην πορεία της οικονομίας και κατ' επέκταση στα δημόσια οικονομικά και ότι στο παρόν στάδιο είναι αδύνατη η ποσοτικοποίηση των επιπτώσεων.

Ταυτόχρονα, το Συμβούλιο αναφέρει πως η Κύπρος όπως και τα υπόλοιπα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν ενεργοποιήσει τη Γενική Ρήτρα Διαφυγής, η οποία επιτρέπει την προσωρινή απόκλιση από τους αριθμητικούς δημοσιονομικούς κανόνες με στόχο την πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση της κρίσης. «Η χρήση της Ρήτρας αυτής είναι προσωρινή και ο σχεδιασμός αντιμετώπισης της πανδημίας επιβάλλεται να λαμβάνει υπόψη τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών», αναφέρει. Κατά το Συμβούλιο, οι γενικές εκτιμήσεις για την επόμενη τριετία εμπεριέχουν μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας, λόγω της μη προβλεψιμότητας για την εξέλιξη της πανδημίας του COVID-19, για το πότε και σε πιο βαθμό θα μπορέσει να αντιμετωπιστεί και κατά πόσο θα διαφοροποιηθούν μόνιμα οι καταναλωτικές συνήθειες και συμπεριφορές. Το Συμβούλιο θεωρεί ότι οι προβλέψεις και ο δημοσιονομικός σχεδιασμός θα πρέπει να αναθεωρούνται και να αναπροσαρμόζονται σε τακτά χρονικά διαστήματα ανάλογα με τα νέα στοιχεία και δεδομένα αντικατοπτρίζοντας πιο ξεκάθαρη εικόνα για την εξέλιξη της πανδημίας και τις επιπτώσεις της στην οικονομία.

Στο μεσοδιάστημα, προσθέτει, και μέχρι να ξεκαθαρίσει το σκηνικό αναφορικά με την εξέλιξη της πανδημίας και λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση στην οποία θα βρίσκεται η οικονομική δραστηριότητα, οι δημοσιονομικοί πό-

Οι γενικές εκτιμήσεις για την επόμενη τριετία εμπεριέχουν μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας.

Τα τελευταία γεγονότα σχετικά με το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα θα έχουν περαιτέρω αρνητική επίδραση στην πορεία της οικονομίας.

ροι θα πρέπει να διοχετεύονται με «φειδώ». «Τα μέτρα στήριξης από την Κυβέρνηση θα πρέπει να καλύπτουν μόνο βιώσιμες δραστηριότητες που αντιμετωπίζουν προσωρινά προβλήματα ρευστότητας και νοικοκυριά τα οποία θα έχουν απόλυτη ανάγκη. Το κράτος θα πρέπει να συνεχίσει να διατηρεί ένα αποθεματικό με γνώμονα τη δημιουργία νέας ανάγκης παρέμβασης σε κατοπινό

στάδιο. Επιπρόσθετα, θα πρέπει πάντα να λαμβάνεται υπόψη το ενδεχόμενο το δημόσιο χρέος να καταστεί μη βιώσιμο, είτε λόγω της περαιτέρω αύξησης του, είτε λόγω μείωσης της δυνατότητας πραγματοποίησης ικανοποιητικών δημοσιονομικών πλεονασμάτων. Πιθανή μείωση της παραγωγικής δυνατότητας της Κύπρου ή και ενδεχόμενη αύξηση των επιτοκίων θα έχουν αρνητική επίπτωση στη δυνατότητα εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους γι' αυτό θα πρέπει να διατηρηθεί στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο», τονίζει.

Κομισιόν και ΔΝΤ

Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο στη φθινοπωρινή του έκθεση, υπογραμμίζει ότι, «με βάση τα μέχρι σήμερα δεδομένα και παραδοχές, τα οποία επαναλαμβάνεται ότι χαρακτηρίζονται από μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας, η Κύπρος φαίνεται

να παραμένει σε θέση να εξυπηρετεί το δημόσιο χρέος. Η πρόβλεψη αυτή καταγράφεται στις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου». Συμπληρώνει ότι η διατήρηση της δημοσιονομικής σταθερότητας και η δημιουργία συνθηκών ευημερίας του συνόλου των πολιτών πέραν των πιο πάνω μπορούν να διασφαλιστούν με μια σειρά μέτρων όπως την άμεση προώθηση των μεταρρυθμίσεων που έχουν καταγραφεί από αρμόδιους φορείς και οργανισμούς και που διατυπώνονται επανειλημμένα στις Εκθέσεις του Συμβουλίου και που στόχο έχουν να καταστήσουν την Κύπρο μια πιο ανταγωνιστική οικονομία και πιο ελκυστικό προορισμό για ουσιαστικές και παραγωγικές επενδύσεις που θα δημιουργήσουν καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Συγκράτηση δαπανών και μισθολογίου

Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο τονίζει πως, με τη συγκράτηση των κρατικών δαπανών και ιδιαίτερα του κρατικού μισθολογίου το οποίο ακόμη και πριν την εκδήλωση της πανδημίας άρχισε να αυξάνεται με βαθμό ψλότερο του αντίστοιχου της οικονομικής ανάπτυξης, με τον έλεγχο των δαπανών του Γενικού Συστήματος Υγείας, με τη διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος με τη δραστηριότητα μείωσης του ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων που παραμένουν

εντός και εκτός του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την ενθάρρυνση της αποταμίευσης η οποία θα συμβάλει στην επίλυση του διαφαινόμενου προβλήματος της συνταξιοδοτικής ανεπάρκειας και στη δημιουργία καλύτερων επενδυτικών συνθηκών.

Σε σχέση με το δημόσιο χρέος σημειώνει ότι τα μέτρα στήριξης της οικονομίας και αντιμετώπισης της πανδημίας, τα μειωμένα κρατικά έσοδα λόγω της οικονομικής επιβράδυνσης έχουν αυξήσει σημαντικά τον κρατικό

δανεισμό σε όλες τις χώρες και την ίδια ώρα το ΑΕΠ που αποτελεί τον παρονομαστή στο δείκτη δημοσίου χρέους έχει μειωθεί.

Στα καταληκτικά του σχόλια το Συμβούλιο αναφέρει ότι η πανδημία του COVID-19 έχει αναδείξει την ευκολία με την οποία μπορεί να μεταβληθεί το εθνικό και παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον όπως και την αναγκαιότητα, ο ιδιωτικός και περισσότερο ο δημόσιος τομέας να είναι προετοιμασμένοι για αντιμετώπιση τέτοιων αναταράξεων.

Θα είμαστε σε θέση να αναπτύξουμε ομάδες ειδικών στα κράτη μέλη όταν χρειάζονται, δήλωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Στέλλα Κυριακίδου.

Προς δημιουργία Ευρωπαϊκής Ένωσης Υγείας

Στα 8,2 εκατομμύρια φτάνουν τα άτομα που έχουν προσβληθεί από κορωνοϊό στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τον Ιανουάριο του 2020, ενώ τα 2,7 δισεκατομμύρια ευρώ φτάνει η στήριξη έκτακτης ανάγκης από την ΕΕ για την υγειονομική ανταπόκριση στον Covid-19. Η Πρόεδρος της Επιτροπής, Ούρσουλα Φον Ντερ Λάιεν, στην ομιλία της για την κατάσταση της Ένωσης, ανακοίνωσε νέα μέτρα για τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης Υγείας την Τετάρτη, σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης των κενών που παρατηρήθηκαν κατά τους τελευταίους μήνες σχετικά με τις ικανότητες της Ένωσης να αντιμετωπίσει μια μείζονα κρίση στον τομέα της υγείας. Με βάση λοιπόν τα διδάγματα που αντλήθηκαν κατά τους τελευταίους εννέα μήνες, η Επιτροπή προτείνει ένα σταθερό πλαίσιο ετοιμότητας, επιτήρησης,

αξιολόγησης κινδύνου, έκτακτης προετοιμότητας και αντίδρασης. Οι τρεις προτεινόμενοι κανονισμοί σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγματεύσεων από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αμέσως μετά την έγκρισή τους οι κανονισμοί θα τεθούν σε ισχύ και σε άμεση εφαρμογή. Οι νέες δομές βασίζονται στην υφιστάμενη νομοθεσία και πρακτική κατά τη διάρκεια της αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης λόγω της νόσου COVID-19, και, ως εκ τούτου, θα μπορούσαν να ενσωματωθούν γρήγορα. Η Επιτροπή τονίζει πως είναι σημαντικό να συνεχιστεί και στο μέλλον η χρήση όλων των υφιστάμενων πόρων για την αντιμετώπιση της τρέχουσας κρίσης, ενώ την ίδια ώρα οι εν λόγω προτάσεις υποστηρίζουν την προσέγγιση αυτή και παρέχουν επίσης το πλαίσιο για την καλύτερη προετοιμασία της επόμενης σοβαρής διασυννοριακής απειλής κατά της υγείας. «Με το να ενισχύσουμε τις αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης και Ελέγχου Νοσημάτων για παράδειγμα, θα είμαστε σε θέση αντ' αυτού να εκδίδουμε προτάσεις και όχι οδηγίες. Θα μπορούσαμε να ζητήσουμε από τα κράτη μέλη να παράσχουν τα δεδομένα και τις πληροφορίες, θα είμαστε σε θέση να παρακολουθήσουμε τις δυνατότητες τους στα νοσοκομεία, στις μονάδες εντατικής θεραπείας και στο προσωπικό τους. Θα είμαστε σε θέση να αναπτύξουμε ομάδες ειδικών στα κράτη μέλη όταν χρειάζονται σε περιπτώσεις κρίσεων στη δημόσια υγεία», δήλωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αρμόδια για την Υγεία, Στέλλα Κυριακίδου.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΡΟΥΓΚΑΛΑΣ

Α Ρ Θ Ρ Ο / Του **ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Ιστορική συμφωνία: 1,8 τρισ. ευρώ για μια πιο πράσινη, πιο ψηφιακή και πιο δυνατή Ευρώπη

Στις 10 Νοεμβρίου 2020, μετά από δέκα εβδομάδες εντατικών διαπραγματεύσεων, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα Κράτη Μέλη της ΕΕ στο πλαίσιο του Συμβουλίου έφτασαν σε ιστορική συμφωνία με την κατ' αρχήν έγκριση πακέτου μέτρων συνολικού ύψους άνω του 1,8 τρισ. ευρώ για το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (2021-2027) και τον μηχανισμό ανάκαμψης Next Generation EU.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλωσορίζει την συμφωνία αυτή, η οποία είναι υψίστης σημασίας για την ανάκαμψη της Ευρώπης στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας του κορωνοϊού. Παράλληλα, η Επιτροπή προβαίνει στις κατάλληλες ενέργειες για την γρήγορη εκταμίευση των πόρων.

Εφόσον λάβει την επίσημη έγκριση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αυτό το πακέτο συνολικού ύψους 1,8 τρισ.

ευρώ θα είναι το μεγαλύτερο που έχει χρηματοδοτηθεί ποτέ από τον προϋπολογισμό της ΕΕ και θα της επιτρέψει να αντιμετωπίσει τις τρέχουσες και μελλοντικές προκλήσεις και να υλοποιήσει τις πολιτικές της προτεραιότητες.

Η Πρόεδρος της Επιτροπής Ούρσουλα Φον Ντερ Λάιεν χαιρέτισε την συμφωνία και επισήμανε την ανάγκη της ταχείας οριστικοποίησης της από τα δύο αρμόδια θεσμικά όργανα της ΕΕ, ενώ σημείωσε: «Θα μας βοηθήσει να μετατρέψουμε την πρόκληση της πανδημίας σε ευκαιρία ανάκαμψης με την ώθηση της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης».

Με μια γρήγορη ματιά στα κύρια στοιχεία της συμφωνίας είναι σαφές η έμφαση που δίνεται στον εκσυγχρονισμό, με πολιτικές που ενισχύουν την έρευνα και την καινοτομία, την ανάκαμψη και ανθεκτικότητα και την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση που αποτελούν

Εφόσον λάβει την επίσημη έγκριση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αυτό το πακέτο συνολικού ύψους 1,8 τρισ. ευρώ θα είναι το μεγαλύτερο που έχει χρηματοδοτηθεί ποτέ από τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

και εμβληματικές προτεραιότητες της Επιτροπής. Ειδικότερα, το 30 % των κονδυλίων της ΕΕ θα δαπανηθεί για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Αυτό είναι το υψηλότερο ποσοστό που έχει δοθεί ποτέ και μάλιστα επί του ιστορικά μεγαλύτερου ευρωπαϊκού προϋπο-

λογισμού. Επιπλέον, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προστασία της βιοποικιλότητας και στην ισότητα των φύλων. Καταρτίστηκε επίσης σαφής χάρτης πορείας για την θέσπιση νέων ιδίων πόρων κατά την επόμενη επταετία που θα συμβάλουν στην αποπληρωμή του δανεισμού. Τέλος, η ΕΕ θα διαθέτει πλέον για πρώτη φορά ειδικό μηχανισμό για την προστασία του προϋπολογισμού της από παραβιάσεις του κράτους δικαίου.

Στο κείμενο της συμφωνίας περιλαμβάνεται επίσης αύξηση ύψους 16 δισ. ευρώ στο πακέτο που συμφωνήθηκε από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων κατά τη Σύνοδο Κορυφής τον φετινό Ιούλιο. Τα 15 δισ. ευρώ θα ενισχύσουν προγράμματα-κλειδιά για την προστασία των πολιτών από την πανδημία, την παροχή ευκαιριών στην επόμενη γενιά και τη διαφύλαξη των ευρωπαϊκών αξιών, ενώ 1 δισ. ευρώ θα διατεθεί για την αύξηση

της ευελιξίας στην αντιμετώπιση μελλοντικών αναγκών και κρίσεων. Συγκεκριμένα, επιπλέον 4 δισ. θα δοθούν στο πρόγραμμα «Ορίζοντας Ευρώπη» και 2,2 δισ. στο Erasmus+ για την έρευνα και την εκπαίδευση. Επιπλέον τριπλασιάζονται σε σύγκριση με τη συμφωνία του Ιουλίου και φτάνουν τα 5,1 δισ. τα κονδύλια για το EU4Health, το νέο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την υγεία.

Ειδικότερα, η Κύπρος για την περίοδο 2021-27 θα λάβει, σε σταθερές τιμές:

- Από το ταμείο Πολιτικών Συνοχής: 851 εκ. ευρώ
- Από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας: 968 εκ. ευρώ
- Από το REACT-EU (Συνδρομή στην Ανάκαμψη για τη Συνοχή και τις Περιοχές της Ευρώπης): 148 εκ.
- Από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης: 92 εκ.
- Από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων: 325 εκ.

- Από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης: 164 εκ.

Η ιστορική αυτή συμφωνία είναι απότοκος της συντονισμένης προσπάθειας και συνεργασίας των θεσμών της ΕΕ.

Η Επιτροπή εργάστηκε από κοινού με τις εκ περιτροπής Προεδρίες του Συμβουλίου, και ήταν σε στενή συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, για την προώθηση των διαπραγματεύσεων και παραμένει πλήρως προσληπμένη στη διαδικασία έως την τελική επικύρωσή της. Οι θεσμοί της Ευρώπης αποδεικνύουν, για άλλη μια φορά, πως μαζί, ενωμένοι μπορούν να βρούμε τις λύσεις και να βρούμε νικητές από αυτή την άνευ προηγούμενου κρίση. Γι'αυτό, ενωμένοι είμαστε πιο δυνατοί.

Ο Ιερόθεος Παπαδόπουλος είναι ο Επικεφαλής της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Κύπρο

Η Κύπρος μετά από σχεδόν τρεις μήνες οριζόντιου lockdown και έχοντας επί της ουσίας «καθαρίσει» από τον ιό στο εσωτερικό της χώρας, αποφάσισε να ανοίξει τα σύνορά της και να υποδεχθεί τουρισμό από τα μέσα Ιουνίου δίχως αρνητικά τεστ κορωνοϊού.

Πληρώνουμε για μέτρα τα έσοδα από τουρισμό

Οι τουρίστες άφησαν στην Κύπρο 235,6 εκατ., όσο δηλαδή το κόστος των οικονομικών μέτρων του δεύτερου κύματος

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

«**Μόνο** το 30% των 4 εκατομμυρίων τουριστών, που ήρθαν πέρσι στην Κύπρο, έχει τη δυνατότητα να εξασφαλίσει φέτος η Κύπρος», είχε δηλώσει ο υφυπουργός Τουρισμού, Σάββας Περδίας τον Μάιο του 2020 για το τρέχον έτος. Η Κύπρος μετά από σχεδόν τρεις μήνες οριζόντιου lockdown και έχοντας επί της ουσίας «καθαρίσει» από τον ιό στο εσωτερικό της χώρας, αποφάσισε να ανοίξει τα σύνορά της και να υποδεχθεί τουρισμό από τα μέσα Ιουνίου μέχρι και πριν μερικές ημέρες που άρχισε ξανά τους περιορισμούς. Το 30% του τουριστικού ρεύματος όμως μέχρι στιγμής έχει αποδειχθεί μακρινός στόχος, αφού μέχρι και το Σεπτέμβριο του 2020 οι αφίξεις τουριστών καταγράφουν μείωση 84,3%. Δηλαδή ο στόχος του 30% για αφίξεις έχει πέσει στο 15,7% στην παρούσα φάση, ενώ τα έσοδα καταγράφουν ακόμα χειρότερη επίδοση. Η Κύπρος ανακοίνωσε την Πέμπτη πως τα μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων, της εργασίας και των ανέργων που σκοπό έχουν να αντιμετωπίσουν το δεύτερο κύμα της πανδημίας θα κοστίσουν στο κράτος 150 εκατ. ευρώ και κάθε μήνας που θα περνά θα προστίθενται από 30 εκατ. ευρώ. Δηλαδή το κόστος του δεύτερου κύματος της πανδημίας σε οικονομικούς όρους θα κοστίσει από 150 - 200 εκατ. ευρώ. Η Κύπρος, όπως άλλωστε και πολλά κράτη δέχθηκαν μεγάλη κριτική για το αν θα έπρεπε να ανοίξουν τα σύνορά τους και να υποδεχθούν τουρίστες δίχως αρνητικό τεστ κορωνοϊού ή την όποια διαδικασία κοινωνικής αποστασιοποίησης – καραντίνας. Έχει διαρρεύσει πως οι πτήσεις των τουριστικών φορέων, των ξενοδοχείων και όλου του κλάδου

Το ερώτημα που τίθεται σήμερα είναι κατά πόσον άξιζε η δίχως έλεγχο έλευση των τουριστών στο νησί.

Κάνοντας έναν υπολογισμό για τα συνολικά τουριστικά έσοδα του Ιουνίου - Αυγούστου, είναι 120 εκατ. ευρώ.

γενικώς για επανεκκίνηση του τομέα ήταν αφορπτες σε Υφυπουργείο Τουρισμού, Υπουργείο Οικονομικών, Υπουργείο Εργασίας και γεραντίνας. Έχει διαρρεύσει πως οι πτήσεις των τουριστικών φορέων, των ξενοδοχείων και όλου του κλάδου

τα επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας; Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, για την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2020 οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 512.184, σε σύγκριση με 3.260.546 το αντίστοιχο 9μηνο του 2019, σημειώνοντας μείωση 84,3%. Τα έσοδα όμως που άφησαν οι τουρίστες που ήρθαν στην Κύπρο πόσα ήταν; Στοιχεία για το Σεπτέμβριο δεν υπάρχουν, ωστόσο υπάρχουν στοιχεία για το 8μηνο του 2020. Για την περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου 2020, τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε 235,6 εκατ. σε σύγκριση με 1,85 δισ. ευρώ την

αντίστοιχη περίοδο του 2019, σημειώνοντας μείωση 87,3%. Δηλαδή τα μέτρα τα οποία καλείται η Κυβέρνηση να εφαρμόσει για την αντιμετώπιση του δεύτερου κύματος προσεγγίζουν περίπου τα έσοδα που είχε η Κύπρος στο 8μηνο από τον τουρισμό, συνυπολογίζοντας ωστόσο μέσα τον Ιανουάριο, τον Φεβρουάριο και τις αρχές Μαρτίου που ακόμα στην Κύπρο δεν είχε κάνει την εμφάνισή του ο ιός.

Τι έφερε το καλοκαίρι

Σημαντικά και τα στοιχεία που αντιστοιχούν μόνο στους καλοκαιρινούς μήνες. Σημειώνεται πως η

Ο απολογισμός και η αύξηση των κρουσμάτων

Κάνοντας έναν υπολογισμό για τα συνολικά έσοδα του Ιουνίου - Αυγούστου, είναι 120 εκατ. ευρώ., λιγότερα από τα όσα θα κοστίσει στο κράτος να περιορίσει τις οικονομικές συνέπειες του δεύτερου κύματος του κορωνοϊού. Τον πρώτο και τελευταίο λόγο έχει η επιδημιολογική ομάδα της Κυβέρνησης για το αν επιδείνωσε την όλη κατάσταση ο «ελεύθερος τουρισμός» με τα κρούσματα που βιώνουμε σήμερα, εντούτοις η Κύπρος, χώρα που δεν έχει κερσαία πρόσβαση, αλλά μόνο από αέρα (τουλάχιστον για τουριστικούς σκοπούς), ενδεχομένως να είχε καταφέρει καλύτερη επίδοση σε σχέση με όλα τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη.

είχαν ελεύθερη είσοδο στο νησί, δίχως οποιαδήποτε πιστοποίηση για αρνητικό τεστ στον ιό. Τον Ιούνιο του 2020 οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν στους 9.119 σε σύγκριση με 509.662 τον Ιούνιο του 2019, σημειώνοντας μείωση 98,2%. Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών που διενεργεί η Στατιστική Υπηρεσία, τα έσοδα από τον τουρισμό τον Ιούνιο 2020 έφθασαν τα 6,7 εκατ. σε σύγκριση με 350,4 εκατ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας μείωση της τάξης του 98,1%. Τον Ιούλιο του 2020 οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν στους 64.914 σε σύγκριση με 550.971 τον Ιούλιο του 2019, σημειώνοντας μείωση 88,2%.

Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών που διενεργεί η Στατιστική Υπηρεσία, τα έσοδα από τον τουρισμό τον Ιούλιο 2020 έφθασαν τα 42,5 εκατ. σε σύγκριση με 422 εκατ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας μείωση της τάξης του 89,9%. Τον Αύγουστο του 2020 οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν στους 104.261 σε σύγκριση με 553.845 τον Αύγουστο του 2019, σημειώνοντας μείωση 81,2%. Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών που διενεργεί η Στατιστική Υπηρεσία, τα έσοδα από τον τουρισμό τον Αύγουστο 2020 έφθασαν τα 71,1 εκατ. σε σύγκριση με 431,6 εκατ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας μείωση της τάξης του 83,5%. Αφού υπάρχουν τα στοιχεία για αφίξεις και όχι για έσοδα αναφορικά με το Σεπτέμβριο, ως τα παρουσιάζουμε. Τον Σεπτέμβριο του 2020 οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν στους 87.334 σε σύγκριση με 524.707 τον Σεπτέμβριο του 2019, σημειώνοντας μείωση 83,4%.

Πέμπτη ισχυρότερη χώρα παγκοσμίως στον τουρισμό η Ελλάδα το 2020

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Μια απροσδόκητα υψηλή διάκριση πέτυχε η Ελλάδα σε μια ιδιαίτερα ανταγωνιστική αξιολόγηση ανεξάρτητου διεθνούς οργανισμού. Ειδικότερα, εκτόπισε τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής από το top 5 των ισχυρότερων χωρών παγκοσμίως όσον αφορά το brand τους ή, αν θέλετε, τη φήμη τους στον τουρισμό.

Η επίδοση αυτή καταγράφεται στην τελευταία έκθεση του διεθνούς ινστιτούτου Ipsos και ειδικότερα στον δείκτη 2020 Anholt-Ipsos Nation Brands Index, ο οποίος μετράει τη φήμη των κρατών και επιβεβαιώνει την ισχυρή και ανερχόμενη θέση του ελληνικού τουρισμού σε διεθνές επίπεδο.

Η κατάταξη για την κατηγορία τουρισμού του δείκτη Anholt-Ipsos Nation Brands Index εμφανίζει αλλαγές φέτος σε σχέση με πέρσι. Η Ιταλία και η Γαλλία παραμένουν

Εκτόπισε τις ΗΠΑ από το top 5 του δείκτη Anholt-Ipsos Nation Brands, που μετράει τη φήμη των χωρών στον τουρισμό.

στην κορυφή της λίστας. Το Ηνωμένο Βασίλειο βελτιώνεται, από την τέταρτη θέση το 2019 στην τρίτη θέση φέτος, και κατά συνέπεια η Ισπανία πέφτει από την τρίτη θέση πέρσι στην τέταρτη θέση το 2020. Η Ελλάδα επανέρχεται στην 5 θέση για πρώτη φορά από το 2018, αντικαθιστώντας τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Η Ιωάννα Δρέττα, διευθύνουσα σύμβουλος της Marketing Greece, του μη κερδοσκοπικού φορέα του ιδιωτικού τομέα για την προώθηση

Η Ιταλία και η Γαλλία παραμένουν στην κορυφή της λίστας, στην τρίτη θέση είναι το Ηνωμένο Βασίλειο και στην τέταρτη η Ισπανία.

του ελληνικού τουρισμού, σχολιάζοντας στην «Κ» την εξέλιξη υπογραμμίζει ότι είναι μια πολύ καλή ευκαιρία για τη χώρα να κάνει επι-

τέλους το αυτονόητο: «Με ολοκληρωμένο και επαγγελματικό τρόπο, με στρατηγική και όρους επικερδώνων, να προχωρήσει σε έναν

συνολικό ανασχεδιασμό του brand της χώρας.

Κάτι που μέχρι σήμερα γίνεται μόνο από τον τουρισμό, προωθώντας την Ελλάδα στο κομμάτι που αφορά το τουριστικό προϊόν της, και αυτό αποσπασματικά. Εφτασε, λοιπόν, η στιγμή να γίνει το επόμενο βήμα μιας ολιστικής προσέγγισης. Γιατί αυτές οι καλοδεχούμενες επιδόσεις, που οφείλονται κυρίως στον υψηλό βαθμό ικανοποίησης των ανθρώπων που επισκέπτονται την Ελλάδα, δεν αρκούν».

Η Ελλάδα δεν περιλαμβάνεται, βέβαια, σε άλλο top 5 από αυτά που προσμετρά ο δείκτης και τα οποία είναι: εξαγωγές, διακυβέρνηση, πολιτισμός και κληρονομιά, άνθρωποι, επενδύσεις και μετανάστευση.

Η Γερμανία διατηρεί την πρώτη θέση στο 2020 Anholt-Ipsos Nation Brands IndexSM (NBI) για τέταρτη συνεχόμενη χρονιά, ενώ η κατά-

ταξη του Ηνωμένου Βασιλείου ανεβαίνει από την τέταρτη στη δεύτερη θέση. Η Γαλλία, που κατατάχθηκε στη δεύτερη θέση πέρσι, πέφτει στην πέμπτη και οι Ηνωμένες Πολιτείες, των οποίων η εικόνα σταθεροποιήθηκε το 2019 μετά την πτώση στην έκτη θέση το 2017, βλέπει περαιτέρω πτώση της φήμης το 2020, στην 10η θέση - ένα αρνητικό χαμηλό ρεκόρ και για τα δύο έτη.

Η Γερμανία κατατάσσεται και πάλι στην 1η θέση ανάμεσα στα 50 έτη, η έκτη φορά που η Γερμανία βρίσκεται στην κορυφή της λίστας και απέχει μόλις έναν ακόμα χρόνο από το να πετύχει το ρεκόρ των Ηνωμένων Πολιτειών για επτά χρόνια ως το κορυφαίο έθνος. Το βασικό ατού της Γερμανίας είναι τα σταθερά πλεονεκτήματά της σε πολλές κατηγορίες φήμης, ιδίως: εξαγωγές, μετανάστευση και επενδύσεις, πολιτισμός και διακυβέρνηση.

Αναγκαίο το ενιαίο υγειονομικό πρωτόκολλο σε όλες τις πτήσεις

Προκειμένου ο κλάδος των αερομεταφορών να τεθεί σταδιακά σε τροχιά ανάκαμψης

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ

Παρά την πρόοδο που καταγράφεται ως προς την παρασκευή του εμβολίου για τον κορωνοϊό, είναι κοινός τόπος ότι για την επιστροφή στην κανονικότητα θα απαιτηθεί να παρέλθει ένα μακρύ χρονικό διάστημα. Αυτό είναι το βασικό σενάριο στο οποίο στηρίζεται ο κλάδος των αερομεταφορών και τουρισμού, που έχει στραμμένο το βλέμμα στην επόμενη τουριστική περίοδο. Η νέα αυτή πραγματικότητα για τις εγχώριες αερομεταφορές, που πριν ξεσπάσει η πανδημική κρίση αντιπροσώπευαν το 10% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, υπήρξε το θέμα της διαδικτυακής εκδήλωσης της Διεθνούς Ένωσης Αερομεταφορών (IATA). Προκειμένου ο κλάδος να τεθεί σταδιακά σε τροχιά ανάκαμψης και να είναι σε θέση να προγραμματίσει τη δραστηριότητά του, απαιτείται, κατά τη θερινή περίοδο του 2021, να εφαρμοστεί ένα ενιαίο ευρωπαϊκό πρωτόκολλο στις πτήσεις, με στόχο η Ασία και οι Ηνωμένες Πολιτείες να επιστρέψουν στον χάρτη της διασυνδεσιμότητας, όπως ανέφερε ο πρόεδρος της Aegean Ευτύχης Βασιλάκης.

Αυτό, με δεδομένο ότι ο κίνδυνος μόλυνσης κατά τη διάρκεια μιας πτήσης παραμένει περιορισμένος, καθώς από τις αρχές της χρονιάς μέχρι και τον Σεπτέμβριο έχουν καταγραφεί μόλις 44 κρούσματα σε 1,2 δισ. διακινηθέντες επιβάτες, σύμφωνα με έρευνα της IATA. Ως εκ τούτου, «οι επιβάτες θα πρέπει να αντιληφθούν ότι παντού υπάρχουν οι ίδιες πιθανότητες να κολήσουν τον ιό και εάν τηρούν τα μέτρα, είναι ασφαλείς», πρόσθεσε ο κ. Βασιλάκης.

Εκτός από το ενιαίο πρωτόκολλο, το υποχρεωτικό τεστ πριν από την πτήση θα μπορούσε να συμβάλει στην επιστροφή στην προσπάθεια ανάκαμψης

Από την άνοιξη έως και τον Οκτώβριο, στο «Ελευθέριος Βενιζέλος» μειώθηκε η επιβατική κίνηση κατά 77%.

Μέχρι και τον Σεπτέμβριο έχουν καταγραφεί μόλις 44 κρούσματα σε 1,2 δισ. διακινηθέντες επιβάτες.

των αεροπορικών. Υπολογίζεται εξάλλου ότι το επιπρόσθετο κόστος του τεστ αντιγόνων δεν αποτελεί παρά ένα μικρό κλάσμα ως προς τη συνολική αξία του εισιτηρίου.

Εάν όμως οι αεροπορικές εταιρείες αποτελούν τη μία μεταβλητή της εξίσωσης, τα αεροδρόμια αποτελούν την έτερη σημαντική μεταβλητή. Όπως σημείωσε ο διευθύνων σύμβουλος του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών (ΔΑΑ) Γιάννης Παρά-

σχος, το 2021 προβλέπεται ότι η επιβατική κίνηση θα διαμορφωθεί στο 50% αυτής του 2019, ενώ φέτος, από την άνοιξη έως και τον Οκτώβριο, το «Ελευθέριος Βενιζέλος» καταγράφει μείωση της επιβατικής κίνησης σε ποσοστό της τάξεως του 77%, εάν εξαιρεθεί το πρώτο δίμηνο του 2020, οπότε οι επιδόσεις ήταν καλές.

Ο κ. Παράσχος ανέφερε ότι ο ΔΑΑ έχει κάνει χρήση των κυβερνητικών μέτρων στήριξης, έχει αντλήσει κεφάλαια από την αγορά κι έχει μειώσει το λειτουργικό κόστος κατά περίπου 50% από τον Απρίλιο μέχρι σήμερα, συγκριτικά με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2019. Ωστόσο, όπως τόνισε, καθίσταται αναγκαία η αποζημίωση των αεροδρομίων για τις ζημιές που υπέστησαν λόγω της πανδημικής κρίσης. Όπως ακόμη αναφέρθη-

κε, κατά την εκδήλωση της IATA, απαιτούνται να πραγματοποιηθούν δομικές αλλαγές και επενδύσεις για τον εκσυγχρονισμό των υποδομών και του εναέριου χώρου σε ρυθμιστικό επίπεδο κι εν προκειμένω όσον αφορά την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας. Όπως ανέφερε ο διευθυντής ασφαλείας και υπηρεσιών πτήσεων της IATA Τζανκάρλο Μπουόνο, το 2019 η Ελλάδα δεν κάλυψε να αξιοποιήσει κεφάλαια της τάξεως των 12 εκατ. ευρώ που έχουν προέλθει από πόρους του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια της Αεροναυτιλίας (Eurocontrol). «Η Ελλάδα πρέπει να επενδύσει στην αεροναυτιλία και στον εκσυγχρονισμό της με νέες τεχνολογίες, αξιοποιώντας τους πόρους που παρέχονται στη χώρα», ανέφερε το στέλεχος της IATA.

Μειωμένη η κατανάλωση στο δεύτερο lockdown

Λιγότερα χρήματα στο σούπερ μάρκετ, αλλά και σε παραγγελίες έτοιμου φαγητού εμφανίζονται διατεθειμένοι να δώσουν στο δεύτερο Lockdown του 2020 οι καταναλωτές στην Ελλάδα. Η κόπωση, η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος και σε κάποιες περιπτώσεις και η μεγάλη αποθεματοποίηση που έγινε την άνοιξη φαίνεται ότι είναι οι βασικές αιτίες για τις διαφοροποιήσεις που καταγράφει στην καταναλωτική συμπεριφορά το Ινστιτούτο Ερευνας Διανεμπορίου Καταναλωτικών Αγαθών (ΙΕΛΚΑ).

Ειδικότερα, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποίησε το ΙΕΛΚΑ στις 2-3 Νοεμβρίου 2020, οι καταναλωτές φαίνεται ότι επιστρέφουν σε κάποιες από τις συνήθειες του πρώτου lockdown, όπως για παράδειγμα η μαγειρική στο σπίτι, η ενασχόληση με τη ζαχαροπλαστική και την κηπουρική, αλλά και η διάθεση περισσότερου χρόνου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Σε αντίθεση όμως με την άνοιξη, φαίνεται ότι οι αγοραστικές και καταναλωτικές συνήθειες δεν συνοδεύονται από αντίστοιχη αύξηση της δαπάνης για τα νοικοκυριά, είτε γιατί σε κάποια είδη η δαπάνη είναι ήδη επαρκώς υψηλή, είτε λόγω περιορισμένων οικο-

νομικών δυνατοτήτων. Ειδικότερα, οι καταναλωτές εκτιμούν ότι δεν θα επηρεαστούν καθόλου οι δαπάνες σε τρόφιμα, ενώ θα μειωθούν σε ένα μικρό βαθμό οι συνολικές δαπάνες τους σε αγορές από το σούπερ μάρκετ. Εκτιμάται, επομένως, ότι δεν υπάρχουν περιθώρια για άλλη αύξηση αυτής της δαπάνης, η οποία παρέμενε άλλωστε ήδη αυξημένη, ενώ καταγράφεται και η κόπωση του αγοραστικού κοινού. Βιταμίνες και συμπληρώματα διατροφής αναμένεται επίσης να μην επηρεαστούν από τις εξελίξεις, σε αντίθεση με την άνοιξη, όταν οι πωλή-

σεις τους παρουσίασαν θεαματική αύξηση. Αντιθέτως, διατηρούνται σε ανοδική τροχιά οι πωλήσεις των προϊόντων για την προστασία των καταναλωτών, όπως μάσκες, αντισηπτικά, γάντια μιας χρήσης, αφενός λόγω της ύπαρξης των σχετικών μέτρων (υποχρεωτική χρήση μάσκας παντού) και αφετέρου λόγω της ανησυχίας που προκαλεί η έξαρση της πανδημίας. Επιπλέον, όπως σημειώνει το ΙΕΛΚΑ, δεν υπάρχει ορίζοντας για άμεση άρση των μέτρων προστασίας, κάτι που επίσης επηρεάζει τις εξελίξεις και κατ'επέκταση τις αγοραστικές συνήθειες.

Ανάκαμψη 5% και έλλειμμα 3% του ΑΕΠ το 2021 προβλέπει ο νέος προϋπολογισμός

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Ύφεση γύρω στο 10% φέτος και ανάκαμψη 4,5-5% το 2021, καθώς και πρωτογενές έλλειμμα 3% του ΑΕΠ το 2021 θα προβλέπει ο προϋπολογισμός του επόμενου χρόνου, σύμφωνα με στοιχεία που έδωσαν ο υπουργός Οικονομικών Χρήστος Σταϊκούρας και ο αναπληρωτής υπουργός Θεόδωρος Σκυλακάκης, ενόψει της κατάθεσης του προϋπολογισμού στις 21 Νοεμβρίου.

Μετά το νέο κύμα της πανδημίας, η πλάστιγγα έγκερνε προς το δυσμενές σενάριο του προσχεδίου του προϋπολογισμού, που είχε κατατεθεί στις αρχές Οκτωβρίου. Σημειώνεται ότι το βασικό σενάριο προέβλεπε ύφεση 8,2% φέτος και ανάκαμψη 7,5% το 2021, καθώς και πρωτογενές έλλειμμα 1% του ΑΕΠ το 2021.

Τα καλά νέα σχετικά με την

Για το 2020 η ύφεση εκτιμάται γύρω στο 10%.

ανάπτυξη του εμβολίου προσφέρουν μεν μια αισιόδοξη προοπτική, αλλά δεν αναιρούν το γεγονός ότι έχουμε μπροστά μας 6 δύσκολους μήνες, όπως είπε ο κ. Σκυλακάκης στη Βουλή χθες.

Ο κ. Σκυλακάκης προέβλεπε ότι θα βγούμε από την κρίση το δεύτερο τρίμηνο του 2021. «Αν και δεν μπορεί να το πω με βεβαιότητα, είναι συντριπτικές οι πιθανότητες», ανέφερε.

Ήταν, εξάλλου, αισιόδοξος ότι η ανάκαμψη, παρότι θα καθυστερήσει, θα είναι δυναμική. «Η ανάκαμψη μπορεί και θα είναι δυναμική», είπε. «Οι ενδείξεις υπάρχουν. Η Moody's μας αναβάθμισε εν μέσω

«Η ανάκαμψη μπορεί και θα είναι δυναμική», ανέφερε ο αναπληρωτής υπουργός Θεόδωρος Σκυλακάκης στη Βουλή, προσθέτοντας ότι θα βγούμε από την κρίση το δεύτερο τρίμηνο του 2021.

κρίσης. Δεν την τσίμπησε μύγα. Κάτι είδε». Έκανε επίσης αναφορά στις επενδύσεις της Microsoft και της Volkswagen στην Αστυ-

πάλεια, υποστηρίζοντας ότι δείχνουν την εκτίμηση της αγοράς πως η Ελλάδα έχει προοπτικές. Ο αναπληρωτής υπουργός στά-

Χάθηκαν 33.356 θέσεις εργασίας εντός του Οκτωβρίου

Της ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ

Η τουριστική σεζόν, ακόμη και βαριά χτυπημένη από την πανδημία του κορωνοϊού, εξακολουθεί να καθορίζει την εικόνα της εγχώριας αγοράς εργασίας, ενώ τα μέτρα του υπουργείου Εργασίας, και κυρίως οι αναστολές συμβάσεων, συγκράτησαν τις απολύσεις, με αποτέλεσμα τον Οκτώβριο να χαθούν 33.356 θέσεις εργασίας, μειωμένες σε σχέση με τις 120.087 που είχαν χαθεί ένα χρόνο πριν. Όπως δραματικά μειωμένες ήταν και οι προσλήψεις όλο το προηγούμενο διάστημα, καθώς τουρισμός και επισιτισμός πάτησαν φρένο, με αποτέλεσμα το 10μηνο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου να σημειωθούν 648.562 λιγότερες προσλήψεις σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2019. Βέβαια, το τελικό ισοζύγιο φέτος, και παρά την πανδημία, είναι θετικό, με συνολικά 120.820 νέες θέσεις εργασίας, 41.049 λιγότερες σε σχέση με τις 161.889 που είχαν δημιουργηθεί την αντίστοιχη περυσινή περίοδο (Ιανουάριος - Οκτώβριος 2019).

Τα στοιχεία του πληροφοριακού συστήματος «Εργάνη» που δημοσιεύθηκαν δεν δημιουργούν εφπυσχασμό, δείχνουν όμως, σύμφωνα με τον αρμόδιο υπουργό Εργασίας Γιάννη Βρούτση, ότι «οι στοχευμένες δέσμες μέτρων που υλοποιούνται στηρίζουν άμεσα και ενεργά την αγορά εργασίας προστατεύοντας αποτελεσματικά τις θέσεις εργασίας και συγκριτικά περισσότερο από τις δέσμες μέτρων των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών». Ο υπουργός, αναφερόμενος στην απώλεια 33.356 θέσεων εργασίας, υποστήριξε ότι είναι οι λιγότερες απώλειες που παρουσιάζει ο μήνας Οκτώβριος σε βάθος 12ετίας και υπογράμμισε ότι η πλήρης απασχόληση κατέγραψε αύξηση στο 50,14% την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2020 για τις νέες θέσεις εργασίας.

Αναλυτικά, τα στοιχεία από το «Εργάνη» δείχνουν ότι οι προσλήψεις του φετινού Οκτωβρίου (196.284) ήταν κατά 33.675 λιγότερες συγκριτικά με τις προσλήψεις του αντίστοιχου περυσινού μήνα (229.959). Στον αντίποδα, οι απολύσεις του Οκτωβρίου 2020 ήταν

229.640, κατά 120.406 λιγότερες σε σχέση με τις 350.046 απολύσεις που είχαν πραγματοποιηθεί τον Οκτώβριο του 2019. Η πορεία των ροών μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα, κατά τον Οκτώβριο της φετινής χρονιάς, είναι η 7η καλύτερη σε σχέση με τα διαθέσιμα από το 2001 και μετά στοιχεία και με δεδομένο το γεγονός ότι την τελευταία 20ετία το πρόσημο τον Οκτώβριο είναι μόνιμα αρνητικό, λόγω της λήξης της τουριστικής περιόδου.

Ο Οκτώβριος είναι ο τρίτος φετινός μήνας με αρνητικό πρόσημο. Είχαν προηγηθεί ο Ιανουάριος (-17.318) και ο Μάρτιος (-41.903).

Σε επίπεδο συμβάσεων, τα στοιχεία δείχνουν ότι προσελήφθηκαν

Παρά την πανδημία, η επίδοση είναι καλύτερη σε σχέση με τις 120.087 που είχαν χαθεί ένα χρόνο πριν.

92.982 εργαζόμενοι με όρους πλήρους απασχόλησης (47,37%). Αρα για άλλον ένα μήνα οι ευέλικτες μορφές εργασίας είχαν την πρωτοκαθεδρία. Ακριβέστερα, πραγματοποιήθηκαν 88.404 προσλήψεις μερικής απασχόλησης (45,04%) και 14.898 προσλήψεις εκ περιτροπής απασχόλησης (7,59%).

Λόγω λήξης της θερινής τουριστικής περιόδου, οι περισσότερες χαμένες θέσεις εργασίας (45.926) προέκυψαν στα καταλύματα, με την εστίαση να ακολουθεί καταγράφοντας 15.245 απώλειες. Στον αντίποδα, οι περισσότερες προσλήψεις (23.942) πραγματοποιήθηκαν στην εκπαίδευση, λόγω της έναρξης της φετινής σχολικής περιόδου.

Ανά περιφέρεια, το πιο αρνητικό ισοζύγιο προσλήψεων - απολύσεων καταγράφηκε στο Νότιο Αιγαίο (-23.948), ως φυσική συνέπεια της ολοκλήρωσης της θερινής τουριστικής περιόδου. Ακολουθούν η Κρήτη (-16.597) και τα Ιόνια νησιά (-15.226). Αντίστροφη πορεία καταγράφηκε στην Αττική (+21.832).

Λόγω λήξης της θερινής τουριστικής περιόδου, οι περισσότερες χαμένες θέσεις εργασίας (45.926) προέκυψαν στα καταλύματα. Στον αντίποδα, οι περισσότερες προσλήψεις (23.942) πραγματοποιήθηκαν στην εκπαίδευση.

θηκε και στο θέμα της ατομικής ευθύνης, την οποία είπε ότι θα χρειαστούμε, γιατί το κράτος δεν μπορεί μόνο του να αντεπεξέλθει. «Δεν είναι κακή λέξη η ευθύνη και να προσπαθείς να μετέχεις δημιουργικά σ' ένα κοινωνικό σύνολο», σχολίασε.

Σημείωσε, μάλιστα, ότι και οι πολιτικοί πρέπει να έχουν πολιτική ευθύνη, την ώρα που είχε φουντώσει η κριτική για την ανάρτηση του πρώην αναπληρωτή υπουργού Υγείας του ΣΥΡΙΖΑ Παύλου Πολάκη, σε δείπνο πολλών ατόμων, κατά παράβαση των κανόνων του «απαγορευτικού».

Η κυβέρνηση έχει κρατήσει πόρους, διαβεβαίωσε ο κ. Σκυλακάκης, προσθέτοντας ότι δεν είναι ώρα σταπάλης, αλλά σύνεσης και σωφροσύνης για να βοηθήσουμε αυτούς που έχουν ανάγκη και να βγούμε από την κρίση που μπήκαμε, χωρίς δική μας ευθύνη.

Σημείωσε, μάλιστα, ότι οι δαπάνες του προϋπολογισμού θα σπάσουν ρεκόρ φέτος. Ξεπερνώντας τα 70 δισ. ευρώ. Αυτά είναι χρήματα τα οποία δανειζόμαστε από το μέλλον, είπε.

Ο ίδιος, εξάλλου, σε συνέντευξη του στο Action 24, διέψευσε το σενάριο του «ακοντερόν», όπου η οικονομία θα ανοίγει και θα κλείνει κάθε τόσο. «Δεν πιστεύω ότι αυτό είναι το κυρίαρχο σενάριο», είπε. Αφρησε ανοικτό, όμως, αν θα κρατήσει το lockdown 3 εβδομάδες ή περισσότερο, ανάλογα με την εξέλιξη της πανδημίας.

Ο κ. Σταϊκούρας, εξάλλου, σε συνέντευξή του στο Blue Sky εκτίμησε ότι η ύφεση θα κινηθεί φέτος στην περιοχή του 10% και η ανάκαμψη στο 5% το 2021, ότι η υγειονομική κρίση θα αντιμετωπισθεί το πρώτο εξάμηνο του επόμενου χρόνου και η ανάκαμψη θα επιστρέψει το δεύτερο εξάμηνο.

Σε αρνητικό έδαφος για έβδομο μήνα παρέμεινε ο πληθωρισμός

Αρνητικό πληθωρισμό για έβδομο συνεχή μήνα κατέγραψε τον Οκτώβριο του 2020 η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), καθώς οι τιμές σε καύσιμα, αεροπορικά εισιτήρια και ξενοδοχεία διατηρήθηκαν σε χαμηλά επίπεδα, επηρεασμένες από την πανδημία. Από την άλλη, συνεχίστηκαν οι ανατιμητικές τάσεις σε σειρά τροφίμων, νωπών και μη, κάτι που καθιστά πιο δύσκολη τη διαβίωση κυρίως των ασθενέστερων οικονομικά στρωμάτων και μάλιστα σε συνθήκες ύφεσης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η ΕΛΣΤΑΤ, ο γενικός δείκτης τιμών καταναλωτή υποχώρησε τον Οκτώβριο του 2020 κατά 1,8% σε σύγκριση με τον Οκτώβριο του 2019. Η εξέλιξη αυτή σχετίζεται κυρίως με τις ακόλουθες μειώσεις:

- 0,5% στην ομάδα «Ενδυση και υπόδηση.
- 4,6% στην ομάδα «Στέγαση», λόγω μείωσης κυρίως των τιμών σε φυσικό αέριο (24,6%), πετρέλαιο θέρμανσης (23,4%), ηλεκτρισμό (1,6%), στερεά καύσιμα (3,3%).
- 1% στην ομάδα «Διαρκή αγαθά-Είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες», λόγω μείωσης κυρίως των τιμών σε υφαντουργικά προϊόντα οικιακής χρήσης (4,2%) και είδη άμεσης κατανάλωσης νοικοκυριού (1,3%).
- 1,2% στην ομάδα «Υγεία», λόγω μείωσης κυρίως των τιμών κατά 4% στα φαρμακευτικά προϊόντα.
- 7,2% στην ομάδα «Μεταφορές», λόγω μείωσης κυρίως των τιμών σε καύσιμα και λιπαντικά (11,1%), εισιτήρια μεταφορās επιβατών

με αεροπλάνο (18,8%), εισιτήρια μεταφορās επιβατών με σιδηρόδρομο (12,3%), οδικές μεταφορές επιβατών (8,8%), συνδυασμένες μεταφορές επιβατών (12,4%).

- 2,5% στην ομάδα «Επικοινωνίες», λόγω μείωσης κυρίως των τιμών στις τηλεφωνικές υπηρεσίες.
- 1,0% στην ομάδα «Αναψυχή-Πολιτιστικές δραστηριότητες.
- 0,7% στην ομάδα «Ξενοδοχεία-

Τον Οκτώβριο σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ υποχώρησε κατά 1,8% σε ετήσια βάση.

Καφέ-Εστιατόρια», λόγω μείωσης κυρίως των τιμών στα ξενοδοχεία-μotel-πανδοχεία κατά 15,1%. Μέρος της μείωσης αυτής αντισταθμίστηκε από την αύξηση κυρίως των τιμών στα εστιατόρια-ζαχαροπλαστεία-καφενεία-κυλικεία κατά 0,2%.

• 1,3% στην ομάδα «Άλλα αγαθά και υπηρεσίες», λόγω μείωσης κυρίως των τιμών στα άλλα είδη ατομικής φροντίδας.

Από την άλλη, η ομάδα «Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά» κατέγραψε αύξηση 1,9% σε ετήσια βάση, καθώς παρατηρούνται σημαντικές ανατιμήσεις σε σειρά βασικών προϊόντων: 13,4% στα φρούτα, 8,9% στα λαχανικά, 6,1% στο αιγοπρόβειο κρέας, 3,6% στο χοιρινό, 2,8% στο γιαούρτι, 1,6% στο φρέσκο γάλα, 2,3% στα ψάρια, 3,7% στα αλλαντικά.

Κατά 4,6% υποχώρησαν οι τιμές στην ομάδα «Στέγαση», λόγω των μειώσεων σε φυσικό αέριο (24,6%), πετρέλαιο θέρμανσης (23,4%), ηλεκτρισμό (1,6%) και στερεά καύσιμα (3,3%).

Αναμονή 10 ετών για έργα με συνολικό κόστος 1 δισ.

Περίπου δέκα χρόνια περιμένουν οι κατασκευαστικοί όμιλοι για τη δημοπράτηση των τεσσάρων μονάδων διαχείρισης απορριμμάτων στην Αττική, με συνολικό κόστος άνω του 1 δισ. ευρώ. Τα εν λόγω έργα ήταν ένας από τους βασικότερους λόγους για τους οποίους όλες οι μεγάλες εταιρείες του κλάδου προχώρησαν στη σύσταση και λειτουργία εξειδικευμένων θυγατρικών. Ασφαλώς, στο μεσοδιάστημα αναπτύχθηκαν μονάδες σε άλλες περιοχές της χώρας, όχι όμως με τον ρυθμό που θα έπρεπε για την αποφυγή των προστίμων που συνεχίζει να πληρώνει η Ελλάδα. Ως εκ τούτου, η πρόσφατη έγκριση της

δημοπράτησης μέσω ΣΔΙΤ των δύο πρώτων μεγάλων έργων διαχείρισης απορριμμάτων στην Αττική αποτελεί θετική εξέλιξη για τον κλάδο, καθώς εκτιμάται ότι θα συμμετάσχουν όλες οι μεγάλες εταιρείες. Πρόκειται για έργα συνολικού ύψους 640 εκατ. ευρώ, με τους αναδόχους να εξασφαλίζουν μια σταθερή ροή εσόδων και λειτουργικής κερδοφορίας για περίοδο 30 ετών (τρία χρόνια η κατασκευή και 27 χρόνια η λειτουργία) στην περίπτωση της μονάδας που θα χωροθετηθεί στη Φυλή και 29 ετών (δύο για την κατασκευή και 27 για τη λειτουργία) για τη μονάδα που θα αναπτυχθεί στο Σχιστό.

Πάνω από 70 διοικητικές πράξεις για ανάπτυξη του 5G

Μέσα στο πρώτο τρίμηνο του 2021 θα κάνει πρεμιέρα το επενδυτικό κεφάλαιο «Φαιστός» που θα χρηματοδοτήσει τη δημιουργία ενός οικοσυστήματος εταιρειών με αντικείμενο την ανάπτυξη εφαρμογών και υπηρεσιών 5G. Απαραίτητη, βέβαια, προϋπόθεση για την έναρξη λειτουργίας του fund είναι η στελέχωσή του, διαδικασία που αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι τις αρχές της επόμενης χρονιάς, κατά τον σχεδιασμό του υπουργείου Ψη-

φιακής Διακυβέρνησης. Τα κεφάλαια του «Φαιστός» θα προέλθουν από το 25% των χρημάτων της τάξεως των 367 εκατ. ευρώ που θα συγκεντρωθούν από τη δημοπρασία του φάσματος συχνοτήτων για την ανάπτυξη του 5G. Ας σημειωθεί ότι, για να καταστεί εφικτή η έναρξη του συσ- του fund είναι η στελέχωσή του, διαδικασία που αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι τις αρχές της επόμενης χρονιάς, κατά τον σχεδιασμό του υπουργείου Ψη-

Το νέο πακέτο στήριξης

ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ...

Αναστολή πληρωμής δόσεων τραπεζικών δανείων με βάση τη διευρυμένη λίστα ΚΑΔ Απριλίου, έως το τέλος του έτους.	Μειωμένο ενοίκιο κατά 40% Όλες οι επιχειρήσεις που βρίσκονται στους 522 ΚΑΔ.	Το 50% της ζημιάς που προκύπτει από το υποχρεωτικό κούρεμα των ενοικίων από τον Νοέμβριο θα πιστώνεται απευθείας στους τραπεζικούς λογαριασμούς τους.
Αναστολή ΦΠΑ Μόνο για τις επιχειρήσεις που έκλεισαν με κρατική εντολή.	Νέο σχέδιο για την παράταση πληρωμής των επιταγών	Αναστολή δόσεων ρυθμίσεων Μόνο για τις επιχειρήσεις που έκλεισαν με κρατική εντολή.

...ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ		
ΕΠΙΔΟΜΑ 800 ΕΥΡΩ Οι εργαζόμενοι (μέχρι και 4 Νοεμβρίου 2020) που τίθενται σε αναστολή τον Νοέμβριο θα λάβουν, εντός Δεκεμβρίου, 800 ευρώ αντί για 534 ευρώ, αναλογικά για τις ημέρες που τέθηκαν σε αναστολή. Κόστος 890 εκατ. ευρώ.	ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ Επεκτείνονται κατά 2 μήνες όσα έληξαν ή λήγουν Σεπτέμβριο, Οκτώβριο, Νοέμβριο και Δεκέμβριο.	ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΕΡΓΟΙ Νέα εφάπαξ οικονομική ενίσχυση, 400 ευρώ, σε περίπου 130.000 μη επιδοτούμενους μακροχρόνια ανέργους.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Επιχείρηση για τη διάσωση της αγοράς των Χριστουγέννων

Παροχή ρευστότητας που θα προσεγγίσει τα 5 δισ. σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Κεφάλαια που θα προσεγγίσουν ακόμη και το 3% του ΑΕΠ ρίχνει η κυβέρνηση στην αγορά στο τελευταίο δίμηνο του έτους, σε μια προσπάθεια να βελτιωθούν οι συνθήκες ρευστότητας των επιχειρήσεων και των εργαζομένων. Με στόχο τη διάσωση της χριστουγεννιάτικης αγοράς και την τήσφαση του κορωνοϊού μετά το νέο lockdown, η κυβέρνηση προχωράει στην παροχή ρευστότητας που θα προσεγγίσει τα 5 δισ. ευρώ μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου.

Με τα νέα μέτρα στήριξης ύψους 3,3 δισ. ευρώ που ανακοινώθηκαν από την κυβέρνηση, την εσπευσμένη πληρωμή διαφόρων επιδομάτων, των αναδρομικών των συνταξιούχων (και στους κληρονόμους) και των αυξημένων επι- στροφών φόρων επιχειρεί να προλάβει νέες δυσάρεστες εξελίξεις, διασώζοντας τη χριστουγεννιάτικη αγορά.

Ζητούμενο για όλους τους Ευρωπαίους είναι να καταστεί δυνατή μια σχετική χαλάρωση τον Δεκέμβριο, έτσι ώστε να διασωθεί μέρος του χριστουγεννιάτικου τζίρου, που είναι αναγκαίος για την επιβίωση χιλιάδων επιχειρήσεων. Στην ελληνική πραγματικότητα, αυτός ο τζίρος υπολογίζεται σε περίπου 3,5 δισ. ευρώ. «Η ανάγκη να λειτουργήσει η αγορά τον Δεκέμβριο είναι ένας από τους λόγους που επιλέγουμε να πάρουμε τα μέτρα αυτά τώρα», σημείωσε ο πρώ- θυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης

κατά την ανακοίνωση των νέων περιοριστικών μέτρων για διάστημα τριών εβδομάδων.

Το πακέτο μέτρων της κυβέρνησης προβλέπει την ενίσχυση με το ποσό του 1,25 δισ. ευρώ εργαζομένων και ανέργων, 1,7 δισ. ευρώ για τις επιχειρήσεις και 300 εκατ. ευρώ από τη μη καταβολή των φορολογικών υποχρεώσεων (ΦΠΑ και δόσεων ρυθμίσεων). Παράλληλα, η ΑΑΔΕ προχωράει στην ταχύτε-

Το πακέτο μέτρων προβλέπει την ενίσχυση με 1,25 δισ. εργαζομένων και ανέργων.

ρη επιστροφή φόρων το τελευταίο δίμηνο άνω του 1 δισ. ευρώ.

Το πακέτο διάσωσης των Χριστουγέννων:

- 1,7 δισ. ευρώ θα διατεθούν μέσω του τέταρτου και πέμπτου κύκλου της επιστρεπτέας προκαταβολής, στην οποία θα συμμετάσχουν και ελεύθεροι επαγγελματίες και μικρές ατομικές επιχειρήσεις. Στην επιστρεπτέα προκαταβολή 4 που θα ξεκινήσει σε μερικές ημέρες, οι επιχειρήσεις που κλείνουν με κρατική εντολή, δικαιούνται να συμμετάσχουν στο χρηματοδοτικό σχήμα, ανεξαρτήτως πτώσης τζίρου τους, ενώ λαμβάνουν κατ' ελάχιστον 2.000 ευρώ. Για τις περιπτώσεις αυτές, οι μεν ατομικές επιχειρήσεις χωρίς εργαζομένους θα λάβουν σταθερό ποσό 2.000 ευ-

ρώ ανεξαρτήτως μαθηματικού τύπου, για τις δε υπόλοιπες ισχύει ο μαθηματικός τύπος, με κατώτατο όριο τα 2.000 ευρώ. Δικαίωμα συμμετοχής έχουν και όλες οι ατομικές επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως εάν απασχολούν εργαζομένους ή έχουν ταμειακή μηχανή, υπό την προϋπόθεση ότι παρουσιάζουν μείωση τζίρου 20% τους μήνες Σεπτέμβριο και Οκτώβριο σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2019 και έχουν ελάχιστο τζίρο 300 ευρώ. Δικαίωμα συμμετοχής έχουν και οι νέες επιχειρήσεις, ενώ οι ατομικές (μηχανικοί, δικηγόροι κ.λπ.) χωρίς εργαζομένους θα λάβουν ποσό 1.000 ευρώ στην επιστρεπτέα προκαταβολή. Οι ίδιοι όροι ισχύουν και για την επιστρεπτέα προκαταβολή 5 ύψους 700 εκατ. ευρώ που θα ξεκινήσει τον Ιανουάριο του 2021, ενώ, σύμφωνα με πληροφορίες, το μέτρο θα συνεχισθεί και, όπως όλα δείχνουν, θα υπάρχει και επιστρεπτέα προκαταβολή 6.
- 890 εκατ. ευρώ θα πιστωθούν στους εργαζομένους που θα τεθούν σε αναστολή εργασίας. Όσοι βρίσκονται σε αναστολή από την 1η Νοεμβρίου και θα παραμένουν μέχρι το τέλος του μήνα, δικαιούνται ποσό ύψους 800 ευρώ. Όσοι δηλωθούν μόνο για ένα τμήμα του τρέχοντος μήνα θα αποζημιωθούν με το ποσό των 26,66 ευρώ ανά ημερολογιακή ημέρα αναστολής. Σημειώνεται ότι σε αναστολή σύμβασης μπορούν να μπουν μόνο όσοι προσλήφθηκαν έως και τις 4 Νοεμβρίου. Σύμφωνα με πληροφορίες, οι πληρωμές θα ξεκινήσουν εντός

του μήνα και θα συνεχιστούν και τον Δεκέμβριο.

- 300 εκατ. ευρώ είναι το ποσό που θα εισπράξουν συνολικά μέχρι το τέλος του χρόνου οι άνεργοι για τα δύο επιπλέον επιδόματα ανεργίας που θα δοθούν σε όσους έχει λήξει ή θα λήξει το επίδομα τους μήνες Σεπτέμβριο, Οκτώβριο, Νοέμβριο, Δεκέμβριο. Επιπλέον, περίπου 130.000 μη επιδοτούμενοι μακροχρόνια άνεργοι θα λάβουν εφάπαξ οικονομική ενίσχυση, ύψους 400 ευρώ, με το συνολικό ποσό να προσεγγίζει τα 50 εκατ. ευρώ.
- 160 εκατ. ευρώ θα λάβουν οι κληρονόμοι των συνταξιούχων που δικαιούνται αναδρομικά για το διάστημα Ιούνιος 2015 - Μάιος 2016. Παράλληλα, το υπουργείο Εργασίας αναμένεται να πιστώσει ποσό άνω των 100 εκατ. ευρώ στους συνταξιούχους με περισσότερα από 30 έτη ασφάλισις και οι οποίοι συνταξιοδοτήθηκαν μετά τον Μάιο του 2016.
- 110 εκατ. ευρώ είναι το κονδύλι το οποίο θα παράσχει η κυβέρνηση σε 160.467 δανειολήπτες που υπέβαλαν αίτηση στο πρόγραμμα «Γέφυρα», το οποίο παρέχει στήριξη, μέσω κρατικής επιδότησης, σε δανειολήπτες που πλτύνονται από τις οικονομικές συνέπειες της πανδημίας του κορωνοϊού. Υπενθυμίζεται ότι η κρατική επιδότηση των συνεπών δανειολήπτων ανέρχεται στο 90% της μηνιαίας δόσης το ά' τρίμηνο, στο 80% το β' τρίμηνο και στο 70% το γ' τρίμηνο, με τη μέγιστη μηνιαία επιδότηση να διαμορφώνεται στα 600 ευρώ ανά πιστωτή.

Άμεση επιστροφή φόρων ύψους 1 δισ. ευρώ

Με στόχο την τόνωση επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών, θα προχωρήσουν επιστροφές φόρων ύψους 1 δισ. ευρώ. Η ΑΑΔΕ θα ολοκληρώσει ταχύτερα τις διαδικασίες, ώστε το σχετικό ποσό να πιστωθεί εντός των προσεχών ημερών. Επιπλέον 300 εκατ. ευρώ είναι το ποσό με το οποίο θα ωφεληθούν οι επιχειρήσεις που έκλεισαν με κρατική εντολή από την αναστολή πληρωμής των φορολογικών υποχρεώσεων. Ειδικότερα, για τις επιχειρήσεις που αναστέλλεται η λειτουργία τους με κρατική εντολή, στις οποίες, εκτός από την εστίαση, περιλαμβάνονται πλέον το λιανεμπόριο και άλλες δραστηριότητες, παρέχεται δυνατότητα αναστολής καταβολής του ΦΠΑ, που κανονικά καταβάλλεται τον Νοέμβριο, έως τις 30 Απριλίου 2021. Η εν λόγω οφειλή θα αποπληρωθεί σε 12 δόσεις με μηδενικό επιτόκιο ή 24 δόσεις με επιτόκιο 2,5%, από τον Μάιο του 2021 και έπειτα. Το κόστος υπολογίζεται στα 230 εκατ. ευρώ. Για

Οφελος 300 εκατ. για επιχειρήσεις από την αναστολή πληρωμής των φορολογικών υποχρεώσεων.

τις ανωτέρω επιχειρήσεις περιλαμβάνεται η δυνατότητα αναστολής πληρωμής των δόσεων ρυθμιζόμενων φορολογικών και ασφαλιστικών οφειλών, που κανονικά πληρώνονται στα τέλη Νοεμβρίου. Η αποπληρωμή τους μετατίθεται σε αντίστοιχες δόσεις στο τέλος της ισχύουσας ρύθμισης.

Μείωση ενοικίων

Ποσό 30 εκατ. ευρώ θα πιστωθεί στους τραπεζικούς λογαριασμούς των ιδιοκτητών ακινήτων οι οποίοι θα εισπράξουν για τον μήνα Νοέμβριο μειωμένο κατά 40% ενοίκιο. Συγκεκριμένα, όλες οι επιχειρήσεις

που πλήττονται σύμφωνα με τη διευρυμένη λίστα ΚΑΔ Απριλίου, σε όλη την Ελλάδα, δικαιούνται υποχρεωτική μείωση ενοικίου κατά 40% στα επαγγελματικά τους ακίνητα. Το ίδιο ισχύει και για την κύρια κατοικία των εργαζομένων που τίθενται σε αναστολή σύμβασης εργασίας, αλλά και για τη φοιτητική κατοικία των παιδιών τους. Από τον μήνα Νοέμβριο, για τους ιδιοκτήτες που εκμισθώνουν ακίνητα, το 50% της ζημίας τους δεν θα συμψηφίζεται με τις φορολογικές υποχρεώσεις τους, όπως προβλεπεται μέχρι σήμερα, αλλά θα καταβάλλεται άμεσα στους δικαιούχους και θα πιστώνεται απευθείας στους τραπεζικούς λογαριασμούς τους. Για παράδειγμα, σε ιδιοκτήτη που είχε ζημία από ενοίκια ύψους 500 ευρώ, θα επιστρέφονται άμεσα 250 ευρώ στον λογαριασμό του.

Εξάλλου, σύμφωνα με τον σχεδιασμό της κυβέρνησης, αναστέλλεται η πληρωμή δόσεων τραπεζικών δανείων με βάση τη

διευρυμένη λίστα ΚΑΔ Απριλίου, σε συνεννόηση με την Ελληνική Ένωση Τραπεζών, έως το τέλος του έτους. Παράλληλα, η κυβέρνηση θα προχωρήσει στην παράταση πληρωμής των επιταγών. Σύμφωνα με πληροφορίες, σχεδιάζει να παρατείνει την αναστολή πληρωμής των επιταγών σε συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας που πλήττονται περισσότερο. Το μέτρο θα αφορά τις επιχειρήσεις που κλείνουν με κρατική εντολή και τον κλάδο του τουρισμού. Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση σχεδιάζει τη μη έναρξη στον «Τετραετία» των επιταγών που θα μείνουν εκτός αναστολής.

Τέλος, 90 εκατ. ευρώ θα διατεθούν για το επίδομα θέρμανσης εντός του Δεκεμβρίου. Η σχετική απόφαση αναμένεται να δημοσιοποιηθεί εντός της εβδομάδας και θα ορίζει ότι το επίδομα θέρμανσης θα λάβουν φέτος και όσοι χρησιμοποιούν, εκτός από πετρέλαιο, και φυσικό αέριο ή υγραέριο.

Θα χαθεί τουλάχιστον ο μισός τζίρος στο λιανεμπόριο

Μία από τις χειρότερες χρονιές για τον κλάδο θα είναι το 2020

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Πάνω από το 50% του ετήσιου τζίρου αναμένεται να χαθεί στον κλάδο του λιανικού εμπορίου, καθώς το δεύτερο lockdown που ξεκίνησε βρίσκει την αγορά ήδη πληγωμένη από την πρώτη υποχρεωτική αναστολή λειτουργίας και τα νοικοκυριά με λιγότερα χρήματα και μεγαλύτερη κόπωση.

Η εκτίμηση, μάλιστα, για απώλεια άνω του 50% του τζίρου θεωρείται μάλιστα σχετικά μετριοπαθής, καθώς πολλοί φοβούνται είτε ότι δεν θα αρθούν τα περιοριστικά μέτρα στις 30 Νοεμβρίου είτε ότι η άρση θα είναι μερική, με πολλούς περιορισμούς που ουσιαστικά δεν θα επιτρέψουν στη χριστουγεννιάτικη αγορά να λειτουργήσει όπως

το δηλαδή μήνα του lockdown, ο κύκλος εργασιών στο λιανικό εμπόριο υποχώρησε συνολικά κατά 25%, επισημαίνει ο πρόεδρος της ΕΣΕΕ Γιώργος Καρανίκας, μιλώντας στην «Κ».

Κόπωση

«Οι απώλειες αυτές θα ήταν κατά πολύ ισχυρότερες αν δεν υπήρχαν οι αυξημένες πωλήσεις των σούπερ μάρκετ και των φαρμακείων. Όμως, το δεύτερο “ημίχρονο” απέναντι στην πανδημία αναμένεται ακόμη πιο μακρύ και δύσκολο, καθώς ο κορωνοϊός καλπάζει απέναντι στην κόπωση κράτους, πολιτών και επιχειρήσεων», τονίζει ο κ. Καρανίκας.

«Ας είμαστε ρεαλιστές. Οι επιπτώσεις είναι πολύ αρνητικές. Το lockdown ισοδυναμεί περίπου σε ποσό μεγαλύτερο των 5 δισεκατομμυρίων σε μείωση του ΑΕΠ ανά μήνα. Βεβαίως δημιουργείται μια μετακίνηση ταμειακών ροών κάθε μορφής στην περίοδο μετά την επανεκκίνηση, αλλά η ζημία για την περίοδο της διακοπής δεν ανακτάται ποτέ για το λιανεμπόριο. Προφανώς είναι η έσχατη, αναγκαία όμως λύση, την οποία θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε όλοι μαζί», υποστηρίζει από την πλευρά του, μιλώντας στην «Κ», ο Γιώργος Αλεβίζος, οικονομικός διευθυντής του ομίλου Fourlis.

«Το δεύτερο lockdown στο λιανεμπόριο έρχεται εν μέσω εκπτώσεων και λίγες μέρες πριν από την Black Friday, που παραδοσιακά έφερε σημαντικό κομμάτι του τζίρου. Ειδικά για τον δικό μας κλάδο, το νέο κλείσιμο των καταστημάτων σίγουρα θα επηρεάσει την αγορά. Από την άλλη, είναι σαφές σε όλους ότι σε αυτή τη συγκυρία προέχει η υγεία και είναι το απόλυτο μέλημά μας όλοι να τη διαφυλάξουμε», υποστηρίζει στην «Κ» ο Γιάννης Σίμος, επικεφαλής της διεύθυνσης Retail Business της Public MediaMarkt.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο νέος κύκλος ύφεσης στον οποίο εισήλθε το λιανεμπόριο και συνολικά η οικονομία έρχεται έπειτα από ένα μικρό διάλειμμα ανάπτυξης, το οποίο ακολούθησε τη μεγάλη κάμψη του κλάδου εξαιτίας της πρόσφατης χρηματοοικονομικής κρίσης. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις που περιλαμβάνονται στην Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου 2019 της ΕΣΕΕ, την περίοδο 2009-2018 το λιανεμπόριο απώλεσε σωρευτικά το 28,71% του τζίρου του, ενώ σε απόλυτο ποσό η μεταβολή ήταν 14,35 δισ. ευρώ.

Το πλήγμα από το δεύτερο lockdown θα είναι συντριπτικό για μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις.

τα προηγούμενα χρόνια. Το παραπάνω, άλλωστε, άφησε να εννοηθεί ο ίδιος ο πρωθυπουργός στις ανακοινώσεις στις οποίες προέβη την Πέμπτη.

Μάλιστα, αυτή η δεύτερη μέρα σε λίγους μήνες αναστολή λειτουργίας του λιανεμπορίου –των φυσικών καταστημάτων, για την ακρίβεια– αναμένεται να επιφέρει ισχυρό πλήγμα όχι μόνο στις μικρές, αλλά και σε μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Κι αυτό διότι μπορεί οι τελευταίες να έχουν επενδύσει σημαντικά ποσά στις υποδομές που απαιτούνται για την ταχύτερη διεκπεραίωση των ηλεκτρονικών παραγγελιών, όμως αυτές σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να αντισταθμίσουν τις απώλειες, ειδικά στην παρούσα φάση, όπου αναμένεται βαθιά ύφεση στην οικονομία.

«Το πλήγμα από το δεύτερο lockdown θα είναι συντριπτικό στο λιανικό εμπόριο και η μέχρι και προ ολίγων εβδομάδων εκτίμηση του εμπορικού κόσμου στις έρευνες του INEMY - ΕΣΕΕ (Ινστιτούτο Εμπορίου και Υπηρεσιών της Ελληνικής Συνομοσπονδίας Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας) για ετήσια πτώση τζίρου κατά 50% θα πρέπει να αναθεωρηθεί επί τη χειρό, αν και κάθε πρόβλεψη σήμερα είναι παρακινδυνευμένη. Τον περασμένο Απρίλιο, τον πρώ-

Νέα συγκέντρωση στον κλάδο προκαλεί η πανδημία

Συγκέντρωση στο λιανεμπόριο, και μάλιστα δύο διαφορετικών διαστάσεων, προξενεί η πανδημία του κορωνοϊού. Η μία διάσταση είναι αυτή που αφορά την ισχυροποίηση των μεγαλύτερων λιανεμπορικών επιχειρήσεων έναντι των μικρών, γνωστή από τα προηγούμενα χρόνια της κρίσης, κυρίως διότι οι πρώτες μπορούν ευκολότερα να διαθέσουν τα προϊόντα τους μέσω άλλων καναλιών και κυρίως μέσω των ηλεκτρονικών καταστημάτων. Η δεύτερη, η οποία έχει ίσως μεγαλύτερο ενδιαφέρον, είναι αυτή που αφορά τη συγκέντρωση της αγοράς σε λιγότερους υποκλάδους του λιανεμπορίου. Τα σούπερ μάρκετ, τα φαρμακεία και δευτερευόντως τα καταστήματα τεχνολογικών προϊόντων είναι οι λίγοι ωφελημένοι του λιανεμπορίου κατά την περίοδο της πανδημίας, με τα πρώτα να μετατρέπονται όχι απλώς σε πολυκαταστήματα, αλλά και σε παρόχους υπηρεσιών, ακόμη και τραπεζικών.

«Οι ηλεκτρονικές πωλήσεις δεν μπορούν επ’ ουδενί να αναπληρώσουν τις βαριές απώλειες που θα υποστεί το παραδοσιακό εμπόριο. Η πλήρης ψηφιοποίηση και η εκμετάλλευση του ηλεκτρονικού εμπορίου εξακολουθούν να αποτελούν

προνομιακά πεδία για ορισμένες μεγάλες, ιδιαίτερες προβλεπόμενες και ψηφιακά προηγμένες, εγχώριες και πολυεθνικές εταιρείες. Σίγουρα, μετά το πρώτο lockdown, αρκετές μικρομεσαίες επιχειρήσεις επένδυσαν στα ηλεκτρονικά τους καταστήματα και στο ψηφιακό μάρκετινγκ μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα. Παρ’ όλα αυτά, το ψηφιακό χάσμα στην αγορά εξακολουθεί να είναι τεράστιο. Σήμερα, μόνο λίγο πάνω από το 20% των εμπορικών επιχειρήσεων διαθέτει υπηρεσία ηλεκτρονικών συναλλαγών, ενώ περίπου οι μισές επιχειρήσεις του κλάδου διαθέτουν κάποιο ενεργό κοινωνικό δίκτυο», επισημαίνει ο πρόεδρος της ΕΣΕΕ, Γ. Καρανίκας.

Από την άλλη, οι μεγάλοι λιανέμποροι έχουν προχωρήσει σε σημαντικές επενδύσεις στις υποδομές υποστήριξης των ηλεκτρονικών πωλήσεων, από τα πληροφοριακά συστήματα τους έως την αύξηση των αποθηκών.

«Ως ο Νο 1 λιανέμπορος στο ηλεκτρονικό εμπόριο στην αγορά, με το 21% του ετήσιου τζίρου μας να προέρχεται από τις online πωλήσεις, είχαμε ήδη δρομολογήσει από καιρό σημαντικές επενδύσεις στους τομείς των e-commerce

Τα σούπερ μάρκετ, τα φαρμακεία και δευ- τερευόντως τα κατα- στήματα τεχνολογικών προϊόντων είναι οι λίγοι ωφελημένοι.

και logistics. Αυτούς τους μήνες όχι μόνο δεν επαναπαυθήκαμε, αλλά επιταχύνουμε το πρόγραμμα των επενδύσεών μας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, το Public Marketplace, το οποίο αναπτύσσεται με αλματώδεις ρυθμούς. Από τις 246 συνεργαζόμενες επιχειρήσεις στην αρχή της πανδημίας, πλέον στο Public Marketplace συμμετέχουν περισσότερες από 1.900 μικρές και μεσαίες ελληνικές εταιρείες, ενώ μέχρι το τέλος του έτους προβλέπεται ότι ο αριθμός τους θα φτάσει τις 2.500. Αντίστοιχα, εμπλουτίστηκε η γκάμα μας, η οποία αγγίζει τα 2,2 εκατ. προϊόντα. Παράλληλα, το 2ο lockdown μάς βρίσκει με διευρυμένο το δίκτυο των συνεργατών στο κομμάτι των παραδόσεων και είμαστε σε θέση να καλύψουμε τη μεγά-

λη ζήτηση που θα έλθει σε online αγορές, με αμεσότητα και ταχύτητα. Τον Ιανουάριο, εξάλλου, θα είναι έτοιμες και οι επενδύσεις που έχουμε κάνει σε logistics και θα εξυπηρετούμε τους πελάτες μας με 22.000 τ.μ. αποθήκη», αναφέρει ο κ. Γ. Σίμος, επικεφαλής της διεύθυνσης Retail Business της Public MediaMarkt.

«Ο όμιλος Fourlis έχει επικεντρωθεί την τελευταία τριετία στην ανάπτυξη και ενδυνάμωση του καναλιού ηλεκτρονικών πωλήσεων, αρχής γενομένης με τα προϊόντα IKEA σε όλες τις χώρες δραστηριοποίησης, Ελλάδα, Βουλγαρία και Κύπρο. Στη συνέχεια, με τα προϊόντα αθλητικών ειδών Intersport στην Ελλάδα και πρόσφατα και στις υπόλοιπες χώρες, Ρουμανία, Βουλγαρία, Κύπρο και Τουρκία. Ολοκληρώθηκε επίσης επένδυση περίπου 4 εκατ. ευρώ για την επέκταση της κεντρικής αποθήκης του ομίλου στο Σχηματάρι, όπου προστέθηκαν επιπλέον 7.500 τ.μ. για την επαρκή κάλυψη των αναγκών που δημιουργούνται από την αύξηση των ηλεκτρονικών πωλήσεων», τονίζει ο κ. Γ. Αλεβίζος, οικονομικός διευθυντής του ομίλου Fourlis.

Εκρηκτική ανάπτυξη ηλεκτρονικού εμπορίου

«Αυτό που θα βλέπαμε ως διεύθυνση του καναλιού ηλεκτρονικών πωλήσεων στα επόμενα 3 χρόνια, συμβαίνει μέσα σε διάστημα μερικών μηνών, με ό,τι αυτό σημαίνει σε ανάγκη βελτίωσης υποδομών και συνεργασιών με εξωτερικούς συνεργάτες», επισημαίνει ο οικονομικός διευθυντής του ομίλου Fourlis, επιστημονικές μέτρα από τις οποίες φαίνεται ξεκάθαρα το άλμα που έγινε στο ηλεκτρονικό εμπόριο από την άνοιξη κι έπειτα.

Ακόμη πιο εντυπωσιακό ήταν, βεβαίως, το άλμα στις ηλεκτρονικές πωλήσεις των σούπερ μάρκετ, ένας κλάδος που βρέθηκε στην ουσία απροετοίμαστος, αλλά επέδειξε σχετικά γρήγορα αντανάκλαστικά. Ενδεικτικά είναι τα όσα είχε αναφέρει πριν από μερικές εβδομάδες ο επικεφαλής της «ΑΒ Βασιλόπουλος» κ. Βασίλης Σταύρου, μιλώντας σε συνέδριο για το λιανεμπόριο. «Φτάσαμε σήμερα

Επενδύσεις 8 εκατ. φέτος από τα σούπερ μάρκετ για την ανά- πτυξη των ηλεκτρο- νικών καταστη- μάτων τους.

στο 2% ηλεκτρονικών πωλήσεων, κάτι που προβλέπαμε ότι θα γίνει σε τέσσερα χρόνια από σήμερα. Οι ηλεκτρονικές πωλήσεις αντιστοιχούσαν προ πανδημίας στο 0,5% του τζίρου των καταστημάτων. Τον Μάρτιο το ποσοστό ξεπέρασε το 5% και σήμερα έχει σταθεροποιηθεί περίπου στο 2%», ανέφερε.

Υπενθυμίζεται ότι πρόσφατα η «ΑΒ Βασιλόπουλος» κατασκεύασε νέο κέντρο για τη διαχείριση των ηλεκτρονικών παραγγελιών

το οποίο βρίσκεται στην περιοχή του Ρέντη. Εκεί θα υλοποιείται η διαδικασία παραλαβής - αποθήκευσης προϊόντων, η συλλογή παραγγελιών και από εκεί θα γίνεται η αποστολή εμπορευμάτων στους πελάτες της Αττικής. Πρόσφατα, εξάλλου, ανακοινώθηκε η συνεργασία της αλυσίδας με την πλατφόρμα delivery.gr για την παράδοση των παραγγελιών εντός δύο ωρών.

Η «Σκλαβενίτης» προχώρησε στη δημιουργία δεύτερου κέντρου για τη διαχείριση των ηλεκτρονικών παραγγελιών (e-hub) στην οδό Πέτρου Ράλλη, ενώ διαθέτει ένα ακόμη, στον Γέρακα Αττικής που ανήκε στην caremarket.gr την οποία εξαγόρασε στις αρχές του 2020. Στα σχέδια της εταιρείας περιλαμβάνεται η δημιουργία e-hub και στη Θεσσαλονίκη, ενώ σκέψεις υπάρχουν και για περαιτέρω ενίσχυ-

ση των εν λόγω υποδομών στην Αττική. Μέχρι το τέλος 2020 ο όμιλος θα έχει προχωρήσει και στην αλλαγή της επωνυμίας του ηλεκτρονικού της σούπερ μάρκετ σε sklavenitis.gr.

Η πανδημία επέσπευσε τη λειτουργία του ηλεκτρονικού καταστήματος της «Μασούτης» και συνολικά τις επενδύσεις που χρειάζονταν για να υποστηρίξουν την υποδομή των ηλεκτρονικών πωλήσεων.

Συνολικά, σύμφωνα με τα στοιχεία του Ινστιτούτου Ερευνών Λιανεμπορίου Καταναλωτικών Αγαθών (ΙΕΛΚΑ) οι επενδύσεις των αλυσίδων σούπερ μάρκετ για την ανάπτυξη των ηλεκτρονικών τους καταστημάτων υπολογίζονται ότι από τις αρχές του έτους έως τον Σεπτέμβριο ανήλθαν σε 4,7 εκατ. ευρώ και υπολογίζεται ότι στο σύνολο του 2020 θα φτάσουν τα 8 εκατ. ευρώ.

Εντυπωσιακό ήταν, βεβαίως, το άλμα στις ηλεκτρονικές πωλήσεις των σούπερ μάρκετ, ένας κλάδος που βρέθηκε στην ουσία απροετοίμαστος, αλλά επέδειξε σχετικά γρήγορα αντανάκλαστικά.

Πακέτα μετοχών πωλούν οι αεροπορικές εταιρείες

Σπεύδουν να εξασφαλίσουν κεφάλαια, λόγω της ευφορίας στις αγορές

Στις διεθνείς κεφαλαιαγορές προσφεύγουν οι μεγάλοι όμιλοι του κλάδου ταξιδιών και μεταφορών, οι οποίοι επλήγησαν βαρύτερα από την πανδημία, συμπεριλαμβανομένων των αεροπορικών American Airlines (ΗΠΑ) και Lufthansa (Γερμανία), αλλά και της εταιρείας κρουαζιερόπλοιων Carnival (ΗΠΑ) μεταξύ των άλλων. Οι προαναφερθείσες αλλά και αρκετές επιπλέον σπεύδουν να διαθέσουν μετοχές τους και να αποκομίσουν νέα κεφάλαια, εκμεταλλευόμενες την αισιοδοξία και την ευφορία των επενδυτών,

Ο αμερικανικός αερομεταφορέας της American Airlines εξασφάλισε 500 εκατ. δολ.

οι οποίοι δείχνουν ζωηρό αγοραστικό ενδιαφέρον χάρις στις εξελίξεις στο πεδίο του εμβολίου για την αντιμετώπιση του κορωνοϊού. Ειδικότερα, ο αμερικανικός αερομεταφορέας της American Airlines εξασφάλισε σχεδόν 500 εκατ. δολάρια μέσω πώλησης μετοχών, ενώ η Carnival ανακοίνωσε ότι θα διαθέσει στην αγορά μετοχές της αξίας έως και 1,5 δισ. δολαρίων, ώστε να μπορέσει να επιβιώσει της πανδημίας. Η δε γερμανική αεροπορική Lufthansa σώρευσε 600 εκατ. δολάρια με προσφορά μετατρέψιμων ομολόγων, αν και αρχικά είχε σχεδιάσει να διαθέσει λιγότερα. Ωστόσο την έκανε να αλλάξει

Από την αρχή του ιού η Carnival συγκέντρωσε συνολικά άνω των 10 δισ. δολαρίων και η American Airlines 16,7 δισ. δολάρια.

γνώμη η πολύ μεγάλη ζήτηση από το επενδυτικό κοινό, όπως αναφέρει σχετικά σε δημοσίευσή της η εφημερίδα Financial Times. Η απόφαση των επιχειρήσεων να στραφούν στην αγορά συνδέεται με το δυναμικό ράλι που εκδηλώθηκε στις αρχές της εβδομάδας και είχε στο επίκεντρο και τις εταιρείες ταξιδιών και αναψυχής, καθώς και τον κλάδο φιλοξενίας, αφότου τα προκαταρκτικά στοιχεία εμβολίου της αμερικανικής Pfizer και της γερμανικής BioNTech αφήνουν περιθώρια αισιοδοξίας.

Το εμβόλιο βάσει των μέχρι τώρα δοκιμών δείχνει πως μπο-

ρεί να είναι αποτελεσματικό κατά 90%. Στις συναλλαγές της Δευτέρας, στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης ο κλαδικός δείκτης των αεροπορικών εταιρειών είχε μια εντυπωσιακή άνοδο 19,4% και αυτή ήταν και η μεγαλύτερη ημερησία από τότε που, με το ξέσπασμα της πανδημίας τον Μάρτιο, οι μετοχές είχαν καταβαραθρωθεί. Ανάλογα έντονη ήταν και η ανάκαμψη στον κλάδο των ξενοδοχείων και των κρουαζιερόπλοιων, δίνοντας ένα έναυσμα στις διοικήσεις των αντίστοιχων εταιρειών να αναζητήσουν αγοραστές για τις μετοχές τους. «Με την προοπτική ενός δυναμικού

εμβολίου οι διευθύνοντες σύμβουλοι μπορούν να αναλύσουν το πού θα ήθελαν να βρίσκονται ύστερα από δύο τρίμηνα και να αποταθούν στο επενδυτικό κοινό, ενημερώνοντάς το πως ίσως αυτή εδώ να είναι και η τελευταία φορά που χρειαζόμαστε να κάνουμε αύξηση κεφαλαίου, προτού επανέλθουν οι δραστηριότητές μας σε μια κανονικότητα», υπογραμμίζει ο Μπραντ Μίλερ, συνδιευθυντής του τμήματος χρηματιστηρίων Βορείου και Νοτίου Αμερικής στην UBS.

Ηδη, βέβαια, οι επιχειρήσεις έχουν στραφεί στις ομολογιακές αγορές για να μπορέσουν να ορθοποθήσουν μέσα στην πανδημία και να αποφύγουν πάση δυνάμει την πτώχευση, ενώ σε άλλες περιπτώσεις έχουν δεχθεί και το ευεργέτημα μιας κρατικής βοήθειας με όρους.

Ειδικά οι αεροπορικές εταιρείες και όσες διαχειρίζονται κρουαζιερόπλοια έχουν προσφέρει τα αεροσκάφη και τα πλοία τους ως εγγυήσεις για να δανειστούν. Πέραν των κλάδων αυτών, και άλλες εταιρείες αναμένεται να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους. Από την αρχή του ιού η Carnival συγκέντρωσε συνολικά άνω των 10 δισ. δολαρίων και η American Airlines 16,7 δισ. δολάρια. Τέλος, οι προοπτικές για τα ταξίδια παραμένουν δυσοίωτες. Η Morgan Stanley αναφέρει, βάσει έρευνάς της, ότι τον Οκτώβριο ο όγκος κρατήσεων στην κρουαζιέρα διεθνώς ελαττώθηκε 80% με 90% συγκριτικά με το 2019.

Ξεπέρασαν τα 56 δισ. δολ. οι αγορές μέσω Alibaba την Ημέρα των Εργένηδων

Ο κινεζικός κολοσσός ψηφιακού λιανεμπορίου Alibaba ανακοίνωσε ότι οι παραγγελίες που έγιναν μέσω των ιστοσελίδων του, κατά τη διάρκεια της λεγόμενης Ημέρας των Εργένηδων, ξεπέρασαν τα 56 δισ. δολάρια έως χθες το πρωί, σύμφωνα με σχετικό δημοσίευμα του Αθηναϊκού-Μακεδονικού Πρακτορείου Ειδήσεων. Αυτό που συνέβη ήταν πως οι καταναλωτές και οι καταναλώτριες, κουρασμένοι από την καραντίνα και τους περιορισμούς, «ξέδωσαν», αγοράζοντας έως και 16 εκατ. προϊόντα σε εκπτώτικές τιμές. Η 11η Νοεμβρίου έχει οριστεί ως μια ημέρα αφιερωμένη σε «μοναχικούς ανθρώπους» στην Κίνα, η οποία είναι συνώνυμη των μαζικών αγορών. Θεωρείται πως από πλευράς τζίρου ξεπερνάει και την Black Friday και τη Cyber Monday στις Ηνωμένες Πολιτείες. Φέτος, μάλιστα, η διάρκεια της εκδήλωσης αυτής επεκτάθηκε και, αντί για μία ημέρα, όπως παλαιότερα, κρατάει τέσσερις.

Μέχρι στιγμής η φρενιτιδα αυτή έχει αποφέρει στους πωλητές στις πλατφόρμες της Alibaba δεκαέξι φορές περισσότερες παραγγελίες βάσει αξίας απ' ό,τι κατέγραψε η Amazon.com τον περασμένο μήνα στο παγκόσμιο διήμερο του Prime Day, μιας αντίστοιχης εκδήλωσης με προσφορές. Εν τω μεταξύ, η τάση αυτή παρατηρείται ενώ η οικονομία της Κίνας ανακάμπτει και η εξαπλώση του κορωνοϊού βρίσκεται υπό έλεγχο. Παράλληλα, το κλείσιμο συνόρων σε αρκετές χώρες δυσκολεύει τις μετακινήσεις, οπότε ακόμα πιο πολλοί άνθρωποι πλέον στρέφονται στην εγχώρια αγορά. Τα μεγέθη της συγκεκριμένης ημέρας είναι τέτοια, που οι επιδόσεις της θεωρούνται από πολλούς ενδεικτικές της πορείας της ανά-

καμψης στην Κίνα μετά τον κορωνοϊό. Αξίζει να σημειωθεί για την ιστορία πως ο Τζακ Μα, ο ιδρυτής της Alibaba, εμπνεύστηκε τη διανοητική εκστρατεία της Ημέρας των Εργένηδων το 2009 και φέτος οι πωλήσεις άρχισαν νωρίτερα, ώστε να στηριχθούν τα λιγότερο γνωστά εμπορικά σήματα. Εως τις 00.30 τοπική ώρα στις 11 Νοεμβρίου, ο ακαθάριστος όγκος εμπορευμάτων υπερέβη τα 372,3 δισ. γουάν, ήτοι 56,3 δισ. δολάρια. Οι παραγγελίες έφθασαν στα πρωτόγνωρα επίπεδα των 583.000 το δευτερόλεπτο, όπως υπολογίζει η Alibaba. Περισσότερα από 2 εκατ. προϊόντα διατέθηκαν στην πλατφόρμα πρώτη φορά, δηλαδή διπλάσια από πέρυσι στις 11 Νοεμβρίου, όταν είχε σημειωθεί άλλο ρεκόρ, με ακαθάριστο όγκο εμπορευμάτων στα 38,4 δισ. δολάρια. Πάνω από 340 εταιρείες, μεταξύ τους οι Apple, L'Oreal, Huawei Technologies και Nike, ξεπέρασαν τα 100 εκατ. γουάν (15,8 εκατ. δολάρια) σε πωλήσεις, ενώ δεκατρία εμπορικά σήματα είχαν ακαθάριστο όγκο εμπορεύματος πάνω από 1 δισ. γουάν (150,78 εκατ. δολάρια), σύμφωνα με την Alibaba.

Οι ανταγωνίστριες πλατφόρμες JD.com και Pinduoduo, καθώς και η Douyin, επίσης διοργανώνουν ανάλογες εκδηλώσεις για την Ημέρα των Εργένηδων, δηλαδή την 11η ημέρα του 11ου μήνα του έτους. Η JD.com, που ξεκίνησε να προωθεί προϊόντα την 1η Νοεμβρίου, κατέγραψε πωλήσεις αξίας 200 δισ. γουάν (30,16 δισ. δολάρια), ενώ η εταιρεία λιανικής πωλήσεων ηλεκτρονικών ειδών Suning.com, η οποία μερικώς ανήκει στην Alibaba, ανακοίνωσε ότι είχε πωλήσεις 5 δισ. γουάν (750 εκατ. δολάρια) τα πρώτα 19 λεπτά.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

- Στις οκτώ το βράδυ ακριβώς.
- Ενημέρωση με εγκυρότητα, σοβαρότητα, αντικειμενικότητα.
- Από κάθε σημείο στην Κύπρο και τον κόσμο, με το πιο εκτεταμένο δίκτυο ανταποκριτών.

Παρουσίαση:
Αντρέας Κημήτρης

Σκηνοθεσία:
Μαρίνος Γιαννάκης
Νείλος Ιακώβου

Εκτελεστική Παραγωγή:
Μαρία Χαρή

(Με ταυτόχρονη νοηματική στο PIK 2)

KONTA ΕΠΕΣΕΣ

Το νέο τηλεπαιχνίδι του PIK που κερδίζεις παίζοντας όχι μόνο με τις γνώσεις σου, αλλά και με τις εμπειρίες και την τύχη σου!

Παρουσίαση: **Σάββας Πούμπουρας**
Οργάνωση παραγωγής: **Θεόδουλος Κουληλαπής**
Επιμέλεια Παραγωγής - Σκηνοθεσία: **Μόνικα Φανουρίου**

Για συμμετοχές, πληροφορίες και για να διεκδικήσετε μέχρι και 10.000 ευρώ, επικοινωνήστε στο 99-07 11 07 ή ηλεκτρονικά στο kontaepeses@cybc.com.cy

Καθημερινά
6:20 μ.μ.
PIK 1

Το κόστος της πανδημίας έχει φθάσει στα 12 τρισ. δολ.

Ανησυχία προκαλούν οι επιπτώσεις των νέων lockdowns στην οικονομία

Στα 12 τρισ. δολάρια έχει ήδη φτάσει το κόστος της πανδημίας από τη μείωση της παραγωγής. Αυτό εκτιμά τουλάχιστον ο Κριστιάν Μουιμεντάλερ, διευθύνων σύμβουλος της αντασφαλιστικής Swiss Re, ενώ εξίσου δυσοίωνες και απαισιόδοξες είναι και οι εκτιμήσεις παραγόντων της αγοράς.

Σε συνέδριο που διοργάνωσε το Bloomberg με θέμα «Το μέλλον της χρηματοδότησης», ο κ. Μουιμεντάλερ τόνισε πως η πανδημία του κορωνοϊού δεν ήταν ένα περιστατικό «μαύρου κύκνου» όπως αποκαλούν οι οικονομολόγοι τον απρόβλεπτο και αιφνιδιαστικό παράγοντα που επιφέρει αρνητικές ανατροπές. Εξήγησε πως ήταν, αντιθέτως, μια προβλεπόμενη εξέλιξη, καθώς είναι γνωστό στην επισημονική κοινότητα πως ιστορικά εκδηλώνεται πανδημία κάθε 30 με 40 χρόνια και έπρεπε να την περιμένει η ανθρωπότητα.

Κίνδυνος

Όπως τόνισε, όμως, το πρόβλημα είναι ότι οι πανδημίες «είναι μεταδοτικοί ιοί και δυστυχώς εξακολουθούν να μη διαθέτουμε έναν αποτελεσματικό τρόπο για να αντιμετωπίσουμε». «Μια πανδημία είναι ένας κίνδυνος ένα-

ντι του οποίου δεν μπορούμε να ασφαλιστούμε», υπογράμμισε ο κ. Μουιμεντάλερ και προσέθεσε ότι «η βιομηχανία ασφαλιστικών το γνωρίζει αυτό».

Συντάχθηκε, άλλωστε, με διενθείς οργανισμούς όπως το ΔΝΤ, ο ΟΟΣΑ και η ΕΚΤ που έχουν προειδοποιήσει για την εκτίναξη του χρέους σε διεθνές επίπεδο, δεδομένου ότι οι κυβερνήσεις ανά τον κόσμο αυξάνουν τον δανεισμό τους για να αντιμετωπίσουν τον οικονομικό αντίκτυπο της πανδημίας. «Είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα υπάρξουν προβλήματα», τόνισε, αναφερόμενος στον δυσθεώρητο όγκο δημοσίου χρέους που δαπανάται σε αυτήν την κρίση και «δεν συζητάμε για το πώς θα αντιμετωπίσουμε αυτό το γιγάντιο χρέος».

Εξίσου απαισιόδοξες και οι εκτιμήσεις του Ρόμπερτ Καπλάν, επικεφαλής της Federal Reserve στην πολιτεία του Ντάλας, που στο πλαίσιο της ίδιας διάσκεψης προειδοποίησε ότι το δεύτερο κύμα της πανδημίας απειλεί να διακυβεύσει την ανάκαμψη που αναμενόταν να σημειώσει η αμερικανική οικονομία τα δύο επόμενα τρίμηνα. «Το μέλλον φαίνεται ευοίωνο για την αμερικανική οικονομία και εκτιμάμε πως θα έχουμε μια καλή

Η Διεθνής Υπηρεσία Ενέργειας (IEA) εκτιμά πως στο δ' τρίμηνο η ζήτηση για πετρέλαιο θα σημειώσει ραγδαία μείωση κατά 1,2 εκατ. βαρέλια την ημέρα.

Το δεύτερο κύμα της πανδημίας απειλεί να ακυρώσει την ανάκαμψη στις ΗΠΑ.

χρονιά το επόμενο έτος», τόνισε, αλλά προσέθεσε πως «θα πρέπει να τα καταφέρουμε και να αντέξουμε τα δύο επόμενα τρίμηνα».

Ιταλία

Εις επιρρωσιν των δυσοίωνων προβλέψεων του, ήρθαν οι εκτιμήσεις πηγών της ιταλικής κυβέρνησης ότι η Ιταλία θα αναγκάζεται σε όλη τη διάρκεια της πανδημίας να δαπανά περίπου 10 δισεκατομμύρια ευρώ τον μήνα για να στηρίξει επιχειρήσεις και εργαζομένους που έχουν πληγεί από τα περιοριστικά μέτρα για την ανάσχεση της πανδημίας. Μιλώντας στο Bloomberg,

οι ίδιες πηγές τόνισαν πως τα νέα περιοριστικά μέτρα, που είναι ανάλογα όσων επεβλήθησαν προ μηνών, αναμένεται να κοστίσουν στην κυβέρνηση από 40 ως 50 δισεκατομμύρια ευρώ.

Το ποσό αυτό αντιστοιχεί περίπου στο 3% του ιταλικού ΑΕΠ και βέβαια αφορά μέτρα που θα διαρκέσουν μέχρι τον Μάρτιο. Στην πραγματικότητα, όμως, ο χρονικός ορίζοντας εφαρμογής των μέτρων παραμένει άγνωστος. Σε περίπτωση που μειωθεί η χρονική διάρκεια των περιοριστικών μέτρων ή επιβληθούν απλώς ηπιότερα, τότε οι αναγκαίες δαπάνες μπορεί να περιοριστούν στα 6 δισεκατομμύρια ευρώ ανά μήνα.

Η Ιταλία βασίστηκε έως τώρα στο πρόγραμμα αγοράς ομολόγων της ΕΚΤ που έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο καθώς έχει διατηρήσει σε χαμηλό επίπεδο το κόστος δανεισμού της Ρώμης. Οι

αποδόσεις των δεκαετών ομολόγων της Ιταλίας βρίσκονται στο 0,77%, επίπεδο χαμηλότερο και από το αντίστοιχο του 2019.

Στο μεταξύ, η Capital Economics διαβλέπει την πιθανότητα να συνεχιστεί η αναστολή της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, καθώς η πανδημία εξακολουθεί να εξαπλώνεται. Εκτιμά συγκεκριμένα πως οι κυβερνήσεις θα διατηρήσουν τους τρέχοντες περιορισμούς για περισσότερο από το χρονικό διάστημα περίπου του ενός μηνός που έχουν προγραμματίσει. Αυτό θα επιβαρύνει την οικονομική δραστηριότητα, αν και η πτώση της παραγωγής θα είναι μικρότερη από αυτήν του πρώτου κύματος των lockdowns.

Εξίσου απαισιόδοξες είναι, άλλωστε, οι εκτιμήσεις για τη βιομηχανία των πετρελαιοκίων, ίσως τον κλάδο που επλήγη στον μέγιστο βαθμό

από τα περιοριστικά μέτρα για την ανάσχεση της πανδημίας, καθώς η αναστολή της οικονομικής δραστηριότητας μείωσε δραματικά την παγκόσμια ζήτηση για πετρέλαιο.

Μείωση

Σύμφωνα με τη Διεθνή Υπηρεσία Ενέργειας (IEA), η ζήτηση δεν πρόκειται να ανακάμψει στο εύρος μέλλον καθώς τα εμβόλια κατά της πανδημίας δεν πρόκειται να επηρεάσουν την αγορά ορυκτών καυσίμων. Κατά την IEA, το τρέχον τέταρτο τρίμηνο η ζήτηση για πετρέλαιο θα σημειώσει ραγδαία μείωση κατά 1,2 εκατ. βαρέλια την ημέρα. Οι απαισιόδοξες εκτιμήσεις της IEA συνέπεσαν με μια επανάληψη της απίστευτης εξέλιξης που σημειώθηκε εν μέσω του πρώτου κύματος: μια νέα υποχώρηση της τιμής των προθεσμιακών συμβολαίων πετρελαίου σε αρνητικό έδαφος.

Η Νέα Υόρκη χάνει τους πλούσιους κατοίκους της λόγω κορωνοϊού

Κίνδυνο να βρεθεί ενώπιον σοβαρών οικονομικών προβλημάτων, ακόμη και να πτωχεύσει, αντιμετωπίζει η Νέα Υόρκη αν αποφασίσουν να την εγκαταλείψουν οι πλουσιότεροι κάτοικοί της. Ο λόγος είναι απλούστατα το υψηλότατο ποσοστό των εσόδων της που προέρχονται από τους φόρους των πλουσιότερων Νεοϋορκέζων και οι οποίοι δεν θα εισέρχονταν πλέον στα ταμεία της πόλης αν αποφασίσουν να την εγκαταλείψουν ενδεχομένως λόγω της πανδημίας.

Ελίτ

Ειδικότερα, 38.700 άνθρωποι που αποτελούν την ελίτ της Νέας Υόρκης κατέβαλαν το 42,5% των φορολογικών εσόδων της πόλης, καθώς το πλουσιότερο 5% των κατοίκων της πόλης είχε περισσότερα έσοδα από το άθροισμα των εσόδων του υπόλοιπου 95%. Η εικόνα προκύπτει από στοιχεία που έδωσε προσφάτως στη δημοσιότητα το ανεξάρτητο γραφείο προϋπολογισμού της πόλης και αφορούν το 2018. Στοιχεία πάντα του 2018 φέρουν 1.786 φορολογουμένους

Η πόλη χάνει έσοδα, καθώς οι 38.700 πλουσιότεροι πολίτες της κατέβαλαν το 42,5% των φόρων.

να έχουν εισοδήματα άνω των 10 εκατομμυρίων δολαρίων.

Τα στοιχεία αυτά σκιαγραφούν ανάγλυφα το πώς μπορεί να καθοριστεί το οικονομικό μέλλον της πόλης από τις αποφάσεις των πλουσίων κατοίκων της και συγκεκριμένα από το πόσοι εξ αυτών θα παραμείνουν στην πόλη.

Πριν από την πανδημία, η Νέα Υόρκη ήταν η έδρα πολλών βαθύπλουτων και αριθμούσε μια ελίτ 30.000 πλουσίων οικογενειών με έσοδα ύψους τουλάχιστον 1 εκατ. δολαρίων τον χρόνο. Τον Μάρτιο, όμως, η πόλη των πόλεων, όπως είθισται να λέγεται, είχε γίνει το επίκεντρο της πανδημίας και είχαν χάσει τη ζωή τους από τον κορωνοϊό περίπου ο ένας στους

Το γραφείο προϋπολογισμού εκτιμά ότι θα μειωθούν τα φορολογικά έσοδα της πόλης κατά 1,3 δισ. δολ. τη διετία 2020-2021.

400 κατοίκους της. Τότε οι πλουσιότεροι κάτοικοι της εγκατέλειψαν να μειωθούν τα φορολογικά έσοδα της πόλης κατά 10% ή κατά 1,3

εξάρτητου γραφείου προϋπολογισμού, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να μειωθούν τα φορολογικά έσοδα της πόλης κατά 10% ή κατά 1,3

δισ. δολάρια τη διετία 2020-2021.

Εκτοτε, βέβαια, έχουν επιστρέψει πολλοί από αυτούς αλλά δεν είναι λίγοι όσοι έμειναν εκεί όπου είχαν βρει καταφύγιο από την υγειονομική κρίση. Και το αποτέλεσμα βέβαια είναι να γίνουν φτηνότερα τα ενοίκια στην κατά τα άλλα πανάκριβη Νέα Υόρκη, ενώ την ίδια στιγμή έχουν πάρει την ανιούσα οι τιμές των κατοικιών στα γειτονικά προάστια. Μολονότι το αρχικό κίνητρο της μετακίνησής τους ήταν η προστασία από την πανδημία, στη συνέχεια μεσολάβησαν και άλλοι παράγοντες που ενδεχομένως θα κρατήσουν κάποιους μακριά για πάντα και δεν αποκλείεται να οδηγήσουν και άλλους στα νκάρια τους. Κάποιοι εξ αυτών μπορεί να έχουν ισχυρά οικονομικά κίνητρα για να παραμείνουν μακριά από τη Νέα Υόρκη.

Φλόριντα

Όπως αναφέρει σχετικά ρεπορτάζ του Bloomberg, οι πλούσιοι κάτοικοι της Νέας Υόρκης ενημερώνουν τους συμβούλους τους ότι σκέπτονται να μετακομίσουν και να εγκατασταθούν μόνιμως σε άλλες περιοχές όπως, για παράδειγμα, στη Φλόριντα καθώς εκεί δεν υπάρχει ο φόρος της πόλης. Σημειωτέον ότι στις ΗΠΑ οι πολίτες καταβάλλουν φόρους στο ομοσπονδιακό κράτος και σε πολλές πολιτείες καταβάλλουν ανεξάρτητα άλλο φόρο στην πόλη όπου μένουν. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα την πόλη της Νέας Υόρκης, επιβάλλει φορολογικό συντελεστή 3,876% που προστίθεται στον ομοσπονδιακό φόρο 8,82%.

Ο κυβερνήτης της Νέας Υόρκης, Αντριου Κουόμο, κατέστησε σαφές προ μηνών τι ακριβώς διακυβεύεται για την πόλη τους. Κάλεσε τους πλούσιους Νεοϋορκέζους να επιστρέψουν, υπογραμμίζοντας ότι είναι αυτοί που καταβάλλουν δυσανάλογα μεγάλο μερίδιο των φόρων. «Απευθύνομαι κυριολεκτικά σε όσους βρίσκονται τώρα στα εξοχικά τους σπίτια ή σε άλλες κατοικίες τους και τους τονίζω ότι πρέπει να έρθουν», τόνισε ο κ. Κουόμο και τους πρότεινε μάλιστα να τους κεράσει ένα ποτό ή ένα δείπνο για να επιστρέψουν στην πόλη.

Η Third Point κέρδισε 400 εκατ. σε τέσσερις ημέρες

Ο Ντάνιελ Λεμπ έβγαλε εκατομμύρια δολάρια στοιχηματίζοντας σχετικά με τις αμερικανικές εκλογές. Ο δισεκατομμυριούχος επενδυτής δεν ανησυχούσε υπερβολικά για την επίπτωση των αμερικανικών εκλογών στις αγορές. Πόσο κερδισμένος βγήκε από την αντίδραση της αγοράς στο αποτέλεσμα, όταν οι άλλοι φοβούνταν μήπως «καούν» όπως το 2016; Η Third Point, επενδυτική του Ντάνιελ Λεμπ, συγκέντρωσε κέρδη ύψους σχεδόν 400 εκατομμυρίων δολαρίων σε ένα επιθετικό στοίχημα σχετικά με το αποτέλεσμα των αμερικανικών εκλογών.

Η επιτυχία του αυτή έθεσε τον δισεκατομμυριούχο ανάμεσα στους νικητές των hedge funds στις πρόσφατες μεταβολές της αγοράς. Ανάλυση της βρετανικής εφημερίδας Financial Times στα έγγραφα που υποβάλλονται στις

Προχώρησε σε επιθετικές κινήσεις πριν από τις εκλογές στις ΗΠΑ και δικαιώθηκε από την άνοδο των αγορών.

ρυθμιστικές αρχές και μία επιστολή που έστειλε σε επενδυτή ο κ. Λεμπ δείχνουν ότι ο διαχειριστής του hedge fund κέρδισε από την αντίδραση της αγοράς στο εκλογικό αποτέλεσμα που είχε παραπλανήσει κάποιους επενδυτές.

Η νευρική κατάσταση των επενδυτών οδήγησε τον δείκτη S&P 500 σε υποχώρηση 6% από τα μέσα Οκτωβρίου έως την ημέρα πριν από τις προεδρικές εκλογές. Και οι χρηματιστές προετοιμάστηκαν για μεγά-

λες αναταράξεις στην αγορά.

Αυτό που έγινε στην πραγματικότητα ήταν ένα από τα μεγαλύτερα ριμπάουντ που έχουν καταγραφεί ποτέ έπειτα από εκλογές, με τον S&P 500 να κάνει άλμα 7% την περασμένη μόνο εβδομάδα.

Ο κ. Λεμπ είπε στους πελάτες του fund πριν από αρκετές εβδομάδες ότι είχε διατηρήσει την έκθεσή του στις μετοχές, ένα πολύ μεγαλύτερο ποσό στην άνοδο των τιμών παρά στην πτώση τους, καθώς έφτασε η μέρα των εκλογών.

Σε μία βιντεοκλήση με επενδυτές, ο κ. Λεμπ είχε εξηγήσει ότι ως αποτέλεσμα της έρευνας της εταιρείας και της χρήσης δεδομένων από παρόχους, δεν ανησυχούσε υπερβολικά για την επίδραση των εκλογών στις αγορές, σύμφωνα με την F.T. Πολλοί διαχειριστές fund απέφυγαν να κάνουν ποντα-

ρίσματα στις εκλογές, καθώς είχαν «καεί» από τη απροσδόκητη νίκη του Τραμπ το 2016.

Το hedge fund του κ. Λεμπ έχει περιουσιακά στοιχεία ύψους 13,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων και σημείωσε κέρδη 4,3% από την 1η ως και την 4η Νοεμβρίου, περίοδο που περιλάμβανε τη μεγάλη ανάκαμψη την ημέρα αμέσως μετά τις εκλογές. Τότε οι επενδυτές χαίρονταν με την προοπτική ο Μπάιντεν να γίνει ο επόμενος πρόεδρος των ΗΠΑ, αλλά η χαρά τους περιορίστηκε όταν διαπίστωσαν ότι θα επικρατεί ο διασπαστικός του Κονγκρέσου.

Δεν είναι σαφές πώς έχει κινηθεί ο κ. Λεμπ από τότε, αν και μερικές από τις μεγαλύτερες θέσεις του, όπως η Prudential και η Walt Disney, έχουν ισχυρή απόδοση αυτό τον μήνα, καθώς βελτιώθηκαν οι οικονομικές προοπτικές.

Ο Ντάνιελ Λεμπ, επικεφαλής της Third Point, δεν ανησυχούσε για την επίπτωση των εκλογών στις αγορές και δικαιώθηκε από το αποτέλεσμα.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Απαραίτητο για τις ΗΠΑ
ένα νέο πακέτο στήριξηςΤου **DAVID RANDALL / REUTERS**

ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΤΕΣ διατείνονται πως λόγω των προοπτικών του εμβολίου κατά του κορωνοϊού περιορίζονται οι πιθανότητες για νέο πακέτο στήριξης της αμερικανικής οικονομίας, αλλά η βοήθεια δεν παύει να είναι αναγκαία για τις χειμαζόμενες επιχειρήσεις. Η ανακοίνωση του αμερικανικού φαρμακευτικού ομίλου Pfizer ότι το εμβόλιό του είναι παραπάνω από 90% αποτελεσματικό στα τεστ συμπίπτει με το γεγονός ότι οι Ρεπουμπλικανοί της Γερουσίας και οι Δημοκρατικοί της Βουλής των Αντιπροσώπων αντιπαράθενται για την κατάσταση της υγείας της αμερικανικής οικονομίας, ενόσω οι επενδυτές παρακολουθούν με προσοχή την όποια πρόοδο στις μεταξύ τους συνομιλίες.

Οι Δημοκρατικοί, από την πλευρά τους, ασκούν πιέσεις για να καταρτιστεί καινούργιο πρόγραμμα 2 τρισεκατομμυ-

επενδυτικών κεφαλαίων της Pimco, όπου προηγουμένως είχε διατελέσει διευθύνων σύμβουλος, εφιστά την προσοχή στο ότι απαιτούνται ακόμη μέτρα στήριξης για να ελαχιστοποιήσουν τις οικονομικο-κοινωνικές επιπτώσεις του ιού. «Υπάρχει η τάση να διατυπώνονται ισχυρισμοί ότι πλέον δεν χρειάζεται δημοσιονομική αρωγή, αλλά κάτι τέτοιο θα ήταν λάθος», ανέφερε στο Twitter. «Χρειαζόμαστε μέτρα στήριξης ακόμη και με το εμβόλιο, ενώ υπάρχει ο κίνδυνος οι νέες πρωτοβουλίες να αφορούν την άσκηση πολιτικής παρά την κάλυψη αναγκών», παρατηρεί η Εστί Ντουέκ, διευθύντρια του τμήματος διεθνούς μακροστратηγικής της Natixis Investment Managers, προσθέτοντας ότι η οικονομία των ΗΠΑ παραμένει αποδυναμωμένη.

Κατά τον Λάμαρ Βίλερ, διαχειριστή χαρτοφυλακίου στη Villere & Co., ένα νέο πρόγραμμα αναθέρμανσης θα έδινε παράταση στο ζωνρό αγοραστικό ενδιαφέρον των επενδυτών στο χρηματιστήριο, αν και η έλλειψή του τώρα δεν θα κατακρηνίσει τις μετοχές ή την εμπιστοσύνη τους, όπως είχε συμβεί πριν από τα νέα της Pfizer.

Στις αρχές της εβδομάδας, οι συναλλασσόμενοι στράφηκαν σε πιο ριψοκίνδυνα περιουσιακά στοιχεία, με αποτέλεσμα οι δείκτες να εκτιναχθούν σε πρωτοφανή επίπεδα.

Εν τω μεταξύ, οι προσδοκίες για ένα επικείμενο εμβόλιο ενδεχομένως να προκαλέσουν άνοδο των επιτοκίων, διότι οι επενδυτές στοιχηματίζουν σε καλύτερευση της οικονομίας το 2021, όπως διευκρινίζει ο Τζακ-μπάτζ Ματάι, διευθυντής του τμήματος στρατηγικής επιτοκίων ΗΠΑ στη Citigroup. Και προσθέτει: «Ούτως ή άλλως, μια δέσμη μέτρων θα ήταν ιδανικότερο είναι να μη φθάνει τα 2 τρισεκατομμύρια δολάρια, διότι οι κυβερνήτες θα επισημαίνουν ότι η οικονομία θα αποκατασταθεί», υπογραμμίζει ο Τζόνι Βαναν Γκόλαμπ, διευθυντής του τμήματος στρατηγικής μετοχών αμερικανικών ομίλων της Credit Suisse. Οι ειδήσεις για το εμβόλιο κυκλοφόρησαν αφότου οι Ηνωμένες Πολιτείες κατέστησαν η πρώτη χώρα στην οποία τα κρούσματα ξεπέρασαν τα 10 εκατομμύρια την Κυριακή.

Ο Μοχάμεντ ελ Εριάν, επικεφαλής των οικονομικών συμβούλων στη γερμανική ασφαλιστική Allianz, μπηρική των

«Εμβόλιο» αισιοδοξίας για ισχυρή
ανάκαμψη και άνοδο χρηματιστηρίων

Μπαράζ θετικών εκθέσεων για την παγκόσμια οικονομία από τους διεθνείς οίκους

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

ΑΛΛΑΓΕΣ στην επενδυτική στρατηγική προκαλούν οι εξελίξεις γύρω από το εμβόλιο κατά της πανδημίας και η ορατή πλέον ανάπτυξη και διανομή του, με τους αναλυτές να επισημαίνουν πως το φως στην άκρη του τούνελ που φαίνεται για πρώτη φορά στους τελευταίους εννέα μήνες μετά και το ξέσπασμα της COVID, ενισχύει τις προοπτικές της οικονομίας και επιστροφής στην κανονικότητα, και αυξάνει τις πιθανότητες υπεραπόδοσης των μετοχών και γενικότερα των assets που ενέχουν ρίσκο, έναντι των ασφαλών καταφυγίων όπως τα ομόλογα και ο χρυσός.

Αν και σύμφωνα με τους ειδικούς υπάρχουν ακόμη εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν μέχρι την τελική έγκριση, αλλά και μετέπειτα, καθώς ο διάβολος κρύβεται στις λεπτομέρειες, το σημαντικό είναι ότι βελτιώνεται η εικόνα για το κοντινό μέλλον.

Με μπαράζ εκθέσεων, οι διεθνείς οίκοι έσπευσαν να διαμνύσουν την αλλαγή της στάσης τους απέναντι στην πορεία των χρηματιστηρίων και της οικονομικής ανάκαμψης, επισημαίνοντας πως η ενθαρρυντική είδηση της Pfizer αποτελεί την αρχή της αλλαγής του παιχνιδιού στην επενδυτική σκακιέρα.

«Πάνω απ' όλα, τα νέα από την Pfizer είναι ενθαρρυντικά γιατί δείχνουν πως η τεχνική για την καταπολέμηση του ιού μπορεί να αναπτυχθεί περαιτέρω», τονίζει η Société Générale. «Για τις αγορές, είναι πραγματικά ένα game changer, οπότε η ισχυρή αρχική αντίδραση των αγορών καθώς και η συνέχεια της το επόμενο διάστημα δεν φαίνεται παράλογη», επισημαίνει.

«Η είδηση αυτή αποτελεί σαφώς ένα μεγάλο βήμα προς τα εμπρός. Είναι ένα μεγάλο κομμάτι του παζλ για την ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας», σημειώνει από την πλευρά της η JP Morgan Asset Management. Κατά τις εκτιμήσεις και της Capital Economics, ένα εμβόλιο θα επιταχύνει την ανάκαμψη της οικονομίας, χωρίς ωστόσο να αλλάζει σημαντικά τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές.

Εάν τεθεί σε κυκλοφορία διενθάν τους επόμενους μήνες, η κατανάλωση θα μπορούσε να επανέλθει γρήγορα στην κανονικότητα, έτσι η δραστηριότητα μπορεί να ανακάμψει το β' τρίμηνο του 2021, με την οικονομία να ανακάμψει σε σκάμα «V».

Παρά την ισχυρή άνοδο των μετοχών φέτος, η οποία οφείλεται στα τεράστια μέτρα δημοσιονομικής τόνωσης από τις κυβερνήσεις διεθνώς, καθώς και τη σημαντική στήριξη των Αρχών, η κυριαρχία

Η ενθαρρυντική είδηση της Pfizer αποτελεί την αρχή της αλλαγής του παιχνιδιού στην επενδυτική σκακιέρα, σημειώνουν οι διεθνείς οίκοι.

Επιστρέφει το
σενάριο δυναμικής
ανάκαμψης τύπου
«V» για κλάδους που
έχουν επηρεαστεί
έντονα από την
πανδημία.

των ομολόγων συνεχίστηκε, με το ιλιγγιώδες ράλι που προκάλεσαν οι παρεμβάσεις των κεντρικών τραπεζών να αποτελεί τον απόλυτο νικητή.

Αυτή η τάση αναμένεται να αλλάξει, σύμφωνα με τους αναλυτές. Όπως επισημαίνει η Oxford Economics, οι διεθνείς μετοχές έχουν υποαποδώσει σημαντικά έναντι των ομολόγων από τα τέλη του 2018, μια τάση που μέχρι στιγμής δεν έχει αντιστραφεί παρά τη θεαματική απόδοση των παγκόσμιων αγορών φέτος μετά την τεράστια δημοσιονομική και νομισματική τόνωση.

«Πιστεύουμε ότι βρισκόμαστε τώρα στα πρόθυρα αλλαγής αυτής της τάσης», τονίζει χαρακτηριστικά. Μέχρι τον περασμένο μήνα, ο οίκος ήταν σχετικά ουδέτερος απέναντι στα risk assets, όμως πλέον δηλώνει θετικός, εκτιμώντας πως ήρθε η ώρα των τοποθετήσεων

για την υπεραπόδοση των παγκόσμιων μετοχών σε σχέση με την παγκόσμια αγορά σταθερού εισοδήματος κάρη στη θετική αυτή έκπληξη της Pfizer.

Αν και είναι δύσκολο να εκτιμηθούν αυτή τη στιγμή οι επιπτώσεις τόσο της νέας εξελίξης στο μέτωπο του εμβολίου όσο και της νίκης Μπάιντεν, το σίγουρο είναι πως οδηγούν προς περαιτέρω κέρδη στις διεθνείς χρηματιστηριακές αγορές, σημειώνει από την πλευρά της η Capital Economics. Σε θετική «γύρισε» και η Jefferies τη στάση της για τις διεθνείς μετοχές.

Το επίπεδο της αποτελεσματικότητας του εμβολίου είναι πολύ υψηλότερο από αυτό που ανέμεναν οι πελάτες της Credit Suisse να υπάρχει τόσο σύντομα, κάτι που δείχνει ότι αυτή η εξέλιξη δεν έχει αποτυπωθεί από τους επενδυτές.

Οι ελπίδες σε ό,τι αφορά το μέτωπο των εμβολίων μειώνουν τον κίνδυνο παρατεταμένων lockdowns στην Ευρώπη και επιτρέπουν στις κυβερνήσεις να είναι ακόμη πιο γενναιόδωρες βραχυπρόθεσμα, ενώ επιστρέφουν τα σενάρια ανάκαμψης τύπου «V» για κλάδους που έχουν επηρεαστεί έντονα από την πανδημία, όπως τονίζει η ελβετική τράπεζα, συστήνοντας στους επενδυτές αύξηση τοποθετήσεων στις μετοχές.

Μέτρα και το 2021

Η «επικράτηση» των μετοχών δεν σημαίνει ότι θα υπάρξει κάποιο σημαντικό sell-off στα ομόλογα, σύμφωνα με τους αναλυτές. Και αυτό γιατί η νομισματική και η δημοσιονομική πολιτική θα συνεχίσουν να είναι υποστηρικτικές και το 2021. Στόχος πλέον είναι μια ισορροπημένη κατανομή μεταξύ ασφαλών επενδύσεων, αλλά και επενδύσεων υψηλότερου κινδύνου, όπως οι μετοχές που «τιμωρήθηκαν» από την πανδημία, σημειώνει η UBS Global Wealth Management. «Οι επενδυτές πρέπει να διαφοροποιηθούν προς πιο κυκλικά τμήματα της αγοράς, που έμειναν πίσω το 2020, και να απομακρυνθούν από τις big tech μετοχές και τις εταιρείες που βγήκαν κερδισμένες από το κλείσιμο του κόσμου στο σπίτι», σύμφωνα με τον επικεφαλής επενδύσεων του οίκου, Μαρκ Χέφελ. Υποστηρικτικό προς τα ομόλογα είναι πως η EKT δεν αναμένεται να αλλάξει τα σχέδιά της για επέκταση του PEPP, τη στιγμή που και οι κυβερνήσεις θα συνεχίσουν τα μέτρα στήριξης, όπως εκτιμά η Oxford Economics, κάτι που σε συνδυασμό με τη βελτίωση των οικονομικών προοπτικών θα δώσει ώθηση στις μετοχές.

Διευρύνει το πρόγραμμα αγοράς ομολόγων η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ να είναι ήδη στους μεγαλύτερους κερδισμένους του έκτακτου προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (PEPP), καθώς παρά το γεγονός ότι δεν διαθέτει «επενδυτική βαθμίδα» έχει δει τις αποδόσεις των ομολόγων της να υποχωρούν ακόμη και σε αρνητικά επίπεδα, οι δηλώσεις της Κριστίν Λαγκάρντ ότι το συγκεκριμένο πρόγραμμα θα παραμείνει το βασικό εργαλείο πολιτικής της ΕΚΤ για πολύ καιρό ακόμη, παρά τα ενθαρρυντικά νέα από το μέτωπο του εμβολίου, αποτελούν ένα πολύ καλό νέο για τους ελληνικούς κρατικούς τίτλους και τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας.

Όπως δήλωσε η επικεφαλής της ΕΚΤ στο πλαίσιο του ετήσιου συμποσίου της κεντρικής τράπεζας, το έκτακτο πρόγραμμα αγοράς

Θα αποτελέσει
τον κύριο μοχλό για
την παροχή περαιτέρω
στήριξης στην οικονο-
μία της Ευρωζώνης.

ομολόγων και η διάθεση μακροπρόθεσμων δανείων προς τις τράπεζες θα αποτελέσουν τους κύριους μοχλούς για την παροχή περαιτέρω στήριξης στην οικονομία της Ευρωζώνης, και σε αυτό θα επικεντρωθεί κατά τη συνεδρίαση του Δεκεμβρίου.

«Η δουλειά της ΕΚΤ είναι να κρατάει το κόστος δανεισμού των νοικοκυριών, των επιχειρήσεων και των κυβερνήσεων σε χαμηλά επίπεδα και να στηρίζει τον τραπεζικό κλάδο», δήλωσε χαρακτηριστικά. «Το PEPP και τα TLTROs έχουν αποδείξει την απο-

τελεσματικότητά τους στο τρέχον περιβάλλον και μπορούν να προσαρμοστούν δυναμικά ώστε να αντιδράσουν στις εξελίξεις από το μέτωπο της πανδημίας», όπως πρόσθεσε η Λαγκάρντ, υπογραμμίζοντας τη σημασία της διάρκειας αυτής της στήριξης.

Αυτές οι δηλώσεις ήρθαν τη στιγμή κατά την οποία η είδηση σχετικά με το εμβόλιο της Pfizer είχε αρχίσει να οδηγεί σε εκτιμήσεις ότι θα μειωθεί η πίεση στην ΕΚΤ για επέκταση του PEPP, με την κεντρική τράπεζα να επικεντρώνεται περισσότερο στο κλασικό QE. Αυτό θα ήταν μία αρνητική εξέλιξη για τα ελληνικά ομόλογα, καθώς είναι τα μόνα που δεν συμμετέχουν στο QE.

Αντίθετα, η Λαγκάρντ τόνισε πως αν και τα νέα στο μέτωπο του εμβολίου φαίνονται ενθαρρυντικά, «θα μπορούσαμε ακόμα να αντιμετωπίσουμε επαναλαμβανόμενους κύκλους εξάπλωσης της πανδη-

μίας και αυστηρών περιοριστικών μέτρων έως ότου επιτευχθεί εκτεταμένη ανοσία». Αυτό σημαίνει πως η ΕΚΤ δεν θα βιαστεί να αποσύρει τη νομισματική στήριξη η οποία ήταν και ο μεγαλύτερος ίσως σύμμαχος της οικονομίας και των αγορών τους εννέα μήνες της πρωτοφανούς αυτής κρίσης.

Σύμφωνα με τις νέες εκτιμήσεις της Societe Generale, η ΕΚΤ αναμένεται να προχωρήσει σε αύξηση κατά 750 δισ. ευρώ του PEPP φέρνοντας στα 2,1 τρισ. ευρώ το συνολικό του μέγεθος, ενώ θα επεκταθεί και χρονικά, έως τον Μάρτιο του 2022.

Η αύξηση και χρονική επέκταση του PEPP αποτελεί εξαιρετικό νέο για τα ελληνικά ομόλογα, καθώς σημαίνει πως το δίκτυο ασφαλείας που έχουν αυτή τη στιγμή θα συνεχιστεί για μεγαλύτερο διάστημα. Ηδη η ΕΚΤ έχει αγοράσει έως τώρα ελληνικά ομόλογα ύψους περίπου 14 δισ. ευρώ.

Η επικεφαλής της τράπεζας Κριστίν Λαγκάρντ υποστήριξε πως «η δουλειά της ΕΚΤ είναι να κρατάει το κόστος δανεισμού των νοικοκυριών, των επιχειρήσεων και των κυβερνήσεων σε χαμηλά επίπεδα».

Το νέο «λουκέτο» μεγαλώνει τις απώλειες των εμπορικών κέντρων

Μεγεθύνονται οι απώλειες εσόδων και λειτουργικών κερδών για τις εταιρείες διαχείρισης εμπορικών κέντρων, ως αποτέλεσμα των νέων μέτρων περιορισμού της πανδημίας.

Η εκ νέου διακοπή λειτουργίας σχεδόν όλων των καταστημάτων εντός των εμπορικών κέντρων αναμένεται να επιδεινώσει έτι περαιτέρω τα οικονομικά αποτελέσματα των εισηγμένων εταιρειών, όπως η Lamda Development και η REDS.

Ήδη η πρώτη έσπευσε μέσω αναλυτικής επιστολής προς την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, να προειδοποιήσει για μείωση των εσόδων εκμετάλλευσης των εμπορικών κέντρων, ως αποτέλεσμα τόσο της παρατεταμένης διακοπής λειτουργίας των εμπορικών κέντρων όσο και λόγω των γενικότερων επιπτώσεων στην ελληνική οικονομία και ασφαλώς στη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος.

Σύμφωνα με τη διοίκηση της Lamda Development, κατά το φετινό πρώτο εξάμηνο του έτους καταγράφηκε πτώση των λειτουργικών κερδών EBITDA της τάξεως των 12,5 εκατ. ευρώ. Υπενθυμίζεται ότι, κατά το διάστημα από 13 Μαρτίου έως και 17 Μαΐου, τα εμπορικά κέντρα της εταιρείας, Mediterranean Cosmos, The Mall Athens και Golden Hall, ήταν κλειστά, με αποτέλεσμα ο όμιλος να απολέσει όχι μόνο μέρος των εσόδων από τα ενοίκια, αλλά και το σύνολο των εσόδων από την εκμετάλλευση των σταθμών αυτοκινήτων, το μεταβλητό μίσθωμα επί των πωλήσεων των καταστημάτων και τα έσοδα από την εκμετάλλευση χώρων των εμπορικών κέντρων.

Σημειώνεται ότι η Lamda δεν περιορίστηκε στην υποχρεωτική έκπτωση ενοικίου 40%, αλλά χορήγησε επιπλέον έκπτωση 30%, με αποτέλεσμα το σύνολο της έκπτωσης ενοικίου να διαμορφωθεί σε 70% επί της αρχικής τιμής.

Αναφορικά με το δεύτερο εξάμηνο, η μηνιαία επίπτωση στα έσοδα της Lamda Development από τις μέχρι σήμερα μειώσεις ενοικίων (π.χ., στην εστίαση η έκπτωση ίσχυε έως και το τέλος

Τα εμπορικά κέντρα πλήττονται από την παρατεταμένη διακοπή της λειτουργίας τους αλλά και από τις συνολικές επιπτώσεις που έχει η πανδημία στην ελληνική οικονομία, οι οποίες μειώνουν το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.

Σεπτεμβρίου) διαμορφώθηκε σε 250.000 ευρώ.

Πάντως, το ποσό αυτό περιορίζεται σε 160.000 ευρώ μηνιαίως μετά την αφαίρεση των δικαιωμάτων μειοψηφίας και της φορολογικής επίπτωσης.

Απώλειες έχει καταγράψει και η REDS, του ομίλου «Ελλάκτωρ», η οποία διαχειρίζεται το εμπορικό πάρκο Smart Park. Σύμφωνα με τη διοίκηση της εταιρείας, τα έσοδα του ομίλου έχουν σημειώσει απώλειες ύψους 0,85 εκατ. ευρώ για την περίοδο από τον Μάρτιο έως και τον Ιούνιο, ως αποτέλεσμα της έκπτωσης ενοικίου 40%. Αντίστοιχα, κατά το δεύτερο εξάμηνο και μέχρι σήμερα, η μηνιαία επίπτωση της παροχής έκπτωσης στα καταστήματα εστίασης (κάτι που ίσχυε από τον μήνα Ιούλιο έως και τον Σεπτέμβριο), διαμορφώθηκε σε περίπου 15.000 ευρώ. Ασφαλώς τα νέα μέτρα αναμένεται να επιφέρουν επιπλέον απώλειες εσόδων, αρχής γενομένης από τον Νοέμβριο.

Είναι χαρακτηριστικό ότι, κατά το φετινό πρώτο εξάμηνο, τα κέρδη της REDS περιορίστηκαν σε μόλις 75.000 ευρώ, έναντι 0,9 εκατ. ευρώ κατά το αντίστοιχο διάστημα του 2019, παρά το γεγονός ότι στη φετινή χρήση υπολογίζονται και τα επιπλέον έσοδα από την επέκταση του Smart Park κατά 15.500 τ.μ. με νέα καταστήματα.

Ελκυστική η αγορά της Αθήνας για τους θεσμικούς του real estate

Μεγάλα περιθώρια αύξησης τιμών και ενοικίων στη διάρκεια του 2021

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Ισχυρές παραμένουν οι προοπτικές της ελληνικής αγοράς επαγγελματικών ακινήτων, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την προβλεπόμενη πορεία των τιμών πώλησης, αλλά και των ενοικίων κατά τη διάρκεια του 2021. Αυτό αναφέρουν τόσο ξένοι όσο και Έλληνες θεσμικοί επενδυτές οι οποίοι συμμετείχαν στη φετινή ετήσια έρευνα για τις προοπτικές της ευρωπαϊκής αγοράς ακινήτων τον επόμενο χρόνο. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από την PwC, για λογαριασμό του Urban Land Institute.

Σύμφωνα με αυτήν, η Αθήνα κατατάσσεται στην 9η θέση επί συνόλου 31 πόλεων στην Ευρώπη, με βάση την εκτιμώμενη πορεία των αξιών και των ενοικίων των επενδυτικών ακινήτων (π.χ. κτίρια γραφείων, logistics κ.λπ.). Πρόκειται για μια σημαντική εξέλιξη, εν μέσω πανδημίας. Ουσιαστικά, αυτό στο οποίο συμφωνούν οι θεσμικοί επενδυτές είναι ότι η αγορά ακινήτων της Αθήνας προσφέρει σημαντικές προοπτικές μελλοντικών υπεραξιών και εσόδων από ενοίκια.

Όπως αναφέρει στην «Κ» η κ. Ερν Μπτσοστεργίου, πρόεδρος του ULI για την Ελλάδα και την Κύπρο και επικεφαλής του τομέα έρευνας για την ευρωπαϊκή αγορά για λογαριασμό της εταιρείας συμβούλων ακινήτων Savills, «η αγορά της Αθήνας δεν πρόλαβε να εξέλθει από τον πρόσφατο πτωτικό κύκλο που διαμορφώθηκε την περίοδο της οικονομικής κρίσης, με αποτέλεσμα να υπάρχει ακόμα σημαντικό περιθώριο μελλοντικών υπεραξιών, τόσο σε ό,τι αφορά τα ενοίκια όσο και τις αξίες». Σύμφωνα με την κ. Μπτσοστεργίου, «αρκετές πόλεις στην Ευρώπη έχουν καταγράψει άνοδο των τιμών τα προηγούμενα χρόνια και μείωση των αποδόσεών τους, κάτι που δεν πρόλαβε να συμβεί στον ίδιο βαθμό στην Αθήνα, καθώς η ανοδική πορεία επανεκκίνησε αρκετά αργότερα. Ταυτόχρονα, η Αθήνα θεωρείται μια ασφαλής επενδυτική επιλογή για αρκετούς θεσμικούς επενδυτές, λόγω της έλλειψης ποσοτικών ακινήτων. Ετσι, εκτιμάται ότι τα υφιστάμενα ποιοτικά κτίρια

Η Αθήνα θεωρείται μια ασφαλής επενδυτική επιλογή για αρκετούς θεσμικούς επενδυτές, λόγω της έλλειψης ποιοτικών ακινήτων. Ετσι, εκτιμάται ότι τα υφιστάμενα ποιοτικά κτίρια θα μπορέσουν να διατηρήσουν και να αυξήσουν ενδεχομένως την αξία τους στο μέλλον.

θα μπορέσουν να διατηρήσουν και να αυξήσουν ενδεχομένως την αξία τους στο μέλλον, εν αντιθέσει με τα ακίνητα χαμηλότερων ποιοτικών προδιαγραφών», τονίζει η κ. Μπτσοστεργίου.

Σημειώτεον ότι, κατά την αντίστοιχη περυσινή έρευνα, η αγορά της Αθήνας είχε βρεθεί στην πρώτη θέση. Όσον αφορά τις συνολικές επενδυτικές προοπτικές της ελληνικής πρωτεύουσας για το 2021, αυτές παραμένουν θετικές, παρότι δεν σημειώθηκε κάποια βελτίωση στη συνολική κατάταξη. Συγκεκριμένα, η Αθήνα παρέμεινε στην 28η θέση, όπου βρισκόταν και στην αντίστοιχη περυσινή έρευνα. Ωστόσο, αυτό δεν οφείλεται σε κάποια υστέρηση, όσο στο γεγονός ότι, λόγω μεγέθους και έλλειψης ακινήτων, είναι δύσκολο να αναρριχηθεί σε υψηλότερες θέσεις στη σχετική κατάταξη. Υπενθυμίζεται ότι, από το 2019, η PwC έχει δια-

αριθμό των απαντήσεων για μια πόλη).

Όπως αναφέρει η κ. Μπτσοστεργίου, η κυρίαρχη τάση μεταξύ των επενδυτών αφορά τη στροφή τους σε όσο το δυνατόν ασφαλέστερες επιλογές ακινήτων και αγορών, λόγω της πανδημίας, κάτι που δεν θα διαφοροποιηθεί το 2021. Αυτό όμως που θα αλλάξει τον επόμενο χρόνο θα είναι η προέλευση των επενδυτών. «Οι δυσκολίες στις μετακινήσεις λόγω των μέτρων περιορισμού της πανδημίας, αλλά και η ελαχιστοποίηση του επενδυτικού ρίσκου, θα στρέψουν τους περισσότερους θεσμικούς επενδυτές στην αναζήτηση ακινήτων στις αγορές από τις οποίες προέρχονται», σημειώνει. Ουσιαστικά, θα υπάρξει μεγαλύτερη κινητικότητα από τους εγχώριους επενδυτές σε σχέση με τους ξένους, καθώς θα περιοριστούν οι διασυνοριακές συναλλαγές.

Οι τιμές στην πρωτεύουσα δεν έχουν ανακάμψει πλήρως μετά την πρόσφατη οικονομική κρίση, με αποτέλεσμα οι αποδόσεις να θεωρούνται υψηλές.

φοροποιήσει τα κριτήρια με βάση τα οποία αξιολογούνται οι επιμέρους αγορές ακινήτων. Αυτό συνέβη προκειμένου να αποτυπώνεται όχι μόνο η άποψη των συμμετεχόντων, αλλά και πρόσθετοι παράγοντες, όπως για παράδειγμα η διαθέσιμη ρευστότητα της εκάστοτε αγοράς, το μέγεθος της και το πόσοι ξένοι θεσμικοί επενδυτές ενδιαφέρονται ενεργά με αυτήν (κάτι που προκύπτει με βάση τον

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Οι μικρές χαρές του σπιτιού μας

Όπως τρέχουν οι εξελίξεις, φαίνεται να οριστικοποιείται η άποψη πως μέχρι την άνοιξη του 2021 (μην πω και καλοκαίρι) δεν θα έχουμε κανένα άλλο όπλο στη διάθεσή μας για αναχαίτηση του κορωνοϊού πέραν της κοινωνικής αποστασιοποίησης, της συνεχούς λήψης μέτρων προσωπικής υγιεινής και προστασίας, όπως μάσκα και αντισηπτικά, και να βιώνουμε περιοδικά τοπικά lockdown και συστήματα περιοριστικών μέτρων αναλόγως επιδημιολογικής εικόνας.

Αυτό σημαίνει πολλά πράγματα, τόσο σε γενικό όσο και σε προσωπικό επίπεδο, που στην ολότητα τους επιφέρουν αρνητικό επηρεασμό από την τσέπη μας μέχρι την προσωπική μας ψυχική υγεία. Αναπόφευκτα σημαίνει αλλαγή συνθηκών. Εκεί που ήμασταν για παράδειγμα μαθημένοι να βγαίνουμε έξω μια Παρασκευή ή ένα Σάββατο μετά τις εννέα το βράδυ μέχρι αργά, πλέον θα μάθουμε να εφαρμόζουμε την γερμανική εκδοχή της εξόδου: δειπνο μεταξύ 6μμ και 8μμ το αργότερο και αν υπάρχει όρεξη και ευχέρεια ένα ποτό μέχρι τις 10μμ.

Το πιο μικρό χρονικό παράθυρο διασκέδασης αλλά και τα μέτρα φυσικής αποστασιοποίησης πρα-

Το τζάκι είναι το καλύτερο focal point μέσα σε μια κατοικία. Κάθε είδος έχει την ιδιαιτερότητά του και μπορεί να καλύψει κάθε γούστο και απαίτηση.

κτικά σημαίνουν λιγότερες διαθέσιμες θέσεις. Άρα από τη μεριά των θαμώνων σημαίνει και πονοκέφαλος η όλη διαδικασία να βρουν κάπου να κάνουν κράτηση, ενώ έως τραγική μπορεί να χαρακτηριστεί η κατάσταση των ιδίων των χώρων αναψυχής που παλεύουν να κρατηθούν στη ζωή.

Σίγουρα μια τάση που θα παρατηρηθεί μέσα στα πλαίσια των αλλαγών στις συνήθειες μας, θα είναι και αυτή των πιο συχνών πλην μικρών συγκεντρώσεων στο σπίτι.

Ενόψει και των επερχόμενων χειμωνιάτικων ημερών, τα μικρά cheese & wine gatherings θα έχουν την τιμητική τους. Αυτή η τάση θα επιφέρει και την ανάγκη να ξαναδοούμε τις δυνατότητες και τις ελλείψεις του σπιτιού μας. Σχεδόν όλα τα αγγίξαμε με τον ένα ή τον άλλο τρόπο σε διάφορα άρθρα στο παρελθόν και τώρα ήρθε η ώρα ίσως να τους δώσουμε περισσότερη σημασία λιτά και απερίττα.

Τζάκι. Είναι το καλύτερο focal point μέσα σε μια κατοικία. Κάθε

είδος έχει την ιδιαιτερότητα του και μπορεί να καλύψει κάθε γούστο και απαίτηση. Ένα πράγμα παραμένει όμως αδιαμφισβήτητο: η μαγεία που προσφέρει μαζί με ένα κρασί κατά τη διάρκεια μιας κρύας νύχτας. Δεν χρειάζεται να σας το πω, αλλά ένα τζάκι πλέον μπορεί να αποτελεί και χαρακτηριστικό ενός εξωτερικού ή ημι-αίθριου χώρου όπου αναλόγως καιρικών συνθηκών μπορεί να μεταφέρει την μαγεία της φωτιάς και εκτός σπιτιού.

Ο κόσμος ζητά όπως το σπίτι του έχει τουλάχιστον λίγο κήπο, καθαρότερο αέρα, μια γωνιά κάπου εκεί έξω όπου να μπορεί να απολαύσει μικρές πλην σημαντικές χαρές της ζωής με την οικογένειά του και κάποιους φίλους.

Πέργολα, Gazebo κλπ. Όποια εκδοχή μπορεί, με το ανάλογο ντεκόρ, να είναι απλά υπέροχη. Πλέον υπάρχουν τόσο ικανά και διακριτικά συστήματα εξωτερικής θέρμανσης (για χειμώνα) και ψύξης (για το καλοκαίρι), όπου η χρήση ενός αίθριου ή ημι-αίθριου χώρου να μπορεί να γίνεται ολόχρονα και ανεξαρτήτως εποχής.

Εξωτερική κουζίνα. Εμείς μπορεί να εξασκούμε χρόνια τώρα το σπορ με τις μόνιμα κτισμένες ψησταριές μας. Μια νέα τάση που παρατηρείται τους τελευταίους μήνες λόγω των συνεπειών της πανδημίας σε

χώρες όπως οι ΗΠΑ, είναι η κατασκευή εξωτερικών κουζινών. Και με τον όρο «εξωτερική κουζίνα» εννοούμε all the goodies: πέργολες, πάγκοι εργασίας, εντοιχισμένα ψυγεία, νεροχύτες, ψησταριές γκαζιού, ψησταριές κάρβουνου και δε συμ-μαζεύεται.

Μέχρι και οι φούρνοι για ψήσιμο πίτσας έκαναν θραύση σε πωλήσεις. Ό,τι χρειάζεται για να μπορείς να απολαύσεις ένα event στο σπίτι σου μαζί με λίγους φίλους, τρώοντας τις απαιτούμενες αποστάσεις, χωρίς να είστε έγκλειστοι εντός του σπιτιού και να διατρέχετε περισσότερο κίνδυνο.

Η πανδημία κατέδειξε πως το σπίτι παίζει πλέον πρωταγωνιστικό ρόλο στη ζωή μας από τον μέχρι πρότινος bed & breakfast ρόλο που κατέληξε να διαδραματίζει για αρκετά χρόνια τώρα. Η τάση στο οικιστικό real estate είναι πλέον ξεκάθαρη. Ο κόσμος ζητά όπως το σπίτι του έχει τουλάχιστον λίγο κήπο, καθαρότερο αέρα, μια γωνιά κάπου εκεί έξω όπου να μπορεί να απολαύσει μικρές πλην σημαντικές χαρές της ζωής με την οικογένεια του και κάποιους φίλους. Και η αγορά μας είναι έτοιμη από καιρό για να ικανοποιήσει αυτή τη ζήτηση.

Το αόρατο «τείχος» της Γερμανίας

Τριάντα χρόνια μετά την ενοποίηση, δύο διαφορετικοί κόσμοι, ο «ανατολικός» και ο «δυτικός», συγκρούονται ακατάπαυστα

Του ΚΩΣΤΑ ΚΩΣΜΑ

Καλοκαίρι του 2019: ο άνδρας που απεικονίζεται στον καμβά που ακόμα μυρίζει φρέσκια μπογιά βρίσκεται μισοσκυμμένος σε μια στενάχωρη σοφίτα. Στέκεται με τα τρία πόδια του στηριγμένα στο πάτωμα και σε ένα σκαμνί, έχει το παντελόνι κατεβασμένο, και στο δοχείο νυκτός που βρίσκεται στο σκαμνί καταλήγουν τα κόπρανα που στάζουν από τον ξεγυμνωμένο πισινό του. Παίρνει λίγα με το πινέλο και ζωγραφίζει στον καμβά του μια φιγούρα σαν τον Χίτλερ. Ο πίνακας είναι του Ανατολικογερμανού Νέο Ράουχ, εκπροσώπου της λεγόμενης Σχολής της Λειψίας και ενός από τους διασημότερους εν ζωή Γερμανούς καλλιτέχνες· ο τίτλος του, «Der Anbräuner», που θα μεταφράζαμε ως «Ο ναζιστοποιός». Ο Ράουχ χαρακτηρίσε τον πίνακά του «το μοναδικό νόμιμο μέσο για να ρίξει το χαστούκι που αξίζει» στον Δυτικογερμανό τεχνοκριτικό και ιστορικό της τέχνης Βόλφγκανγκ Ούλριχ, ο οποίος σε άρθρο του στην εφημερίδα Die Zeit, λίγες εβδομάδες πιο πριν, είχε συμπεριλάβει τον Ράουχ στην ομάδα των Ανατολικογερμανών καλλιτεχνών που με δημόσιες δηλώσεις τους παρουσάζουν εμφανή κλίση προς τα δεξιά.

Ανοίξ η του 2018: ο Ανατολικογερμανός πολυβραβευμένος πεζογράφος Ούβε Τέλκαμπ είναι προσκεκλημένος σε μια δημόσια συζήτηση στη Δρέσδη για ζητήματα της επικαιρότητας. Εκεί, ο Τέλκαμπ αποτολμά το πολιτικό του outing: η ελεύθερη γνώμη καταπιέζεται από ένα καθεστώς δικτατορίας, οι πρόσφυγες έρχονται για να ρημάξουν το κοινωνικό κράτος και απειλούν τη Γερμανία, η οποία δεν είναι παρά ένα κακέκτυπο της πρώην Ανατολικής, μια «DDR 2.0». Ο δυτικογερμανικός εκδοτικός οίκος Suhrkamp Verlag, στον οποίο δημοσιεύονται τα έργα του, αποστασιοποιείται δημοσίως.

Φθινόπωρο 2020: Ο δυτικογερμανικός εκδοτικός οίκος S. Fischer-Verlag ανακοινώνει τη διακοπή της συνεργασίας του με τη διακεκριμένη Ανατολικογερμανίδα πεζογράφο Μόνικα Μάρον. Αφορμή είναι

η δημοσίευση κειμένων της στην εκδοτική σειρά της Ανατολικογερμανίδας Σουζάνε Ντάγκεν που συγνεράζεται στενά με κύκλους ακροδεξιών διανοουμένων της Σαξονίας όπου ζει και πολιτεύεται. Η Μάρον αντιδρά με συνεντεύξεις, στις οποίες διαμαρτύρεται επίσης για δικτατορία που περιορίζει την ελεύθερη γνώμη, παραλληλίζοντας κι εκείνη τη σύγχρονη Γερμανία με το καθεστώς στην πρώην Ανατολική.

Η ερώτηση για το αν εξακολουθούν να υφίστανται διαφορές ανάμεσα στις δύο πρώην Γερμανίες είναι στερεότυπη, και συχνά αρκεί μια βόλτα με το ποδόλατο στο Βερολίνο για να διαπιστώσει κανείς τις αντιθέσεις ανάμεσα στις άλλοτε δύο πόλεις που χωρίζονταν από το Τείχος. Ωστόσο, πιο ενδιαφέρουσα, και φυσικά πιο εύκολη, είναι μια ματιά στα πρόσφατα εκλογικά αποτελέσματα. Το δεξιό εθνικολαϊκιστικό κόμμα Εναλλακτική για τη Γερμανία (AfD) βάφει τα κρατίδια της πρώην DDR σκούρα μπλε, έτσι που οι εκλογικοί χάρτες μοιάζουν να έρχονται από την εποχή του Ψυχρού Πολέμου – δυτικά η ΟΔΓ, ανατολικά η ΔΔΓ με συντριπτικά μεγαλύτερα ακροδεξιά ποσοστά. Μια ανακλαστική ερμηνεία που γίνεται συνήθως, αλλά όχι μόνο από τα αριστερά, είναι ότι η δεξιά στροφή των πρώην ανατολικογερμανικών κρατιδίων οφείλεται στο χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο. Η υπόθεση είναι όμως μάλλον αβάσιμη ή τουλάχιστον όχι καθοριστικής σημασίας: στη Σαξονία, σε ποσοστό 81% οι κάτοικοι εκτιμούν την οικονομική τους κατάσταση από καλή έως πολύ καλή, στη Θουριγγία το ποσοστό φτάνει στο 88%. Η ζωή των κατοίκων της πρώην Ανατολικής Γερμανίας είναι καλύτερη από ποτέ, τουλάχιστον από την επανένωση του 1990 και μετά. «Ψηφίζουν AfD επειδή έχουν λεφτά», ήταν ο τίτλος της εφημερίδας Der Tagesspiegel πριν από έναν χρόνο.

Πειστικότερη είναι ίσως η υπό-

Η ερώτηση για το αν εξακολουθούν να υφίστανται διαφορές ανάμεσα στις δύο πρώην Γερμανίες είναι στερεότυπη και συχνά αρκεί μια βόλτα με το ποδόλατο στο Βερολίνο για να διαπιστώσει κανείς τις αντιθέσεις ανάμεσα στις άλλοτε δύο πόλεις που χωρίζονταν από το Τείχος.

Διάσημοι Ανατολικογερμανοί καλλιτέχνες μιλούν ανοικτά για μια ιδιότυπη δικτατορία που καταπιέζει την ελεύθερη έκφραση.

Το δεξιό εθνικολαϊκιστικό κόμμα Εναλλακτική για τη Γερμανία (AfD) βάφει τα κρατίδια της πρώην DDR σκούρα μπλε.

θεση της απουσίας μεταναστών στην πρώην Ανατολική Γερμανία, εκεί δεν είχαν Έλληνες, Ιταλούς, Γιουγκοσλάβους, Τούρκους γκα-σταρμπάιτερ. Αλλά και αυτή δεν αρκεί για να εξηγήσει το ευρύ φάσμα των αντιθέσεων και της εκατέρωθεν δυσπιστίας. Πρόκειται μάλλον για χάσμα στις νοοτροπίες, η παθολογία του οποίου εκφράζεται στα εκλογικά αποτελέσματα την τελευταία δεκαεπενταετία. Οι επιφυλλιδικές διαμάχες γύρω από τον Νέο Ράουχ, τον Ούβε Τέλκαμπ και τη Μόνικα Μάρον, επιλογή από μια σειρά παρόμοιων τα τελευταία χρόνια, είναι χαρακτηριστικές και επιτρέπουν τη διάγνωση μιας (φαινομενικής ή πραγματικής) σύγκρουσης πολι-

τισμών στη χώρα, που γιορτάζει το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και τα τριαντάχρονα της επανένωσής της.

Είναι πολύ πιθανό ότι ακόμη και κάποιος που δεν είναι εξοικειωμένος με τη γερμανική πραγματικότητα να σκεφτεί ότι επικρατεί ανισοτήτα εις βάρος των Ανατολικογερμανών. Το αφήγημα της θυματοποίησης ή ακόμα και αποικιοποίησης, της καλλιεργούμενης αίσθησης ότι χάθηκε μια πατρίδα, μια ιδιαίτερη ταυτότητα, με δράστες τους Δυτικούς, είναι πράγματι γενικευμένο ήδη από τη δεκαετία του 1990. Από τη διαβόητη Εταιρεία Διαχείρισης που υποτίθεται ότι ξεπούλησε την περιουσία της ΔΔΓ, μέχρι τα διευθυντικά πόστα ανατολικογερμανικών μουσείων και οργανισμών που παραχωρήθηκαν σε Δυτικογερμανούς, περισσεύουν οι αφορμές που κάνουν ένα μεγάλο μέρος των πρώην Ανατολικογερμανών να αισθάνονται παραμερισμένοι και καταπιεσμένοι από μια επιπόλαιη, φανασκούσα και επεκτατική Δυτική Γερμανία, στην οποία δεν απολαμβάνουν την αρμόζουσα εκπροσώπηση. Δεν είναι λοιπόν παράξενο ότι η θέση τους συχνά παραλληλίζεται με αυτήν των προσφύγων. Χαρακτηριστικός είναι π.χ. ο τίτλος του βιβλίου που εξέδωσε το 2018 η υπουργός Ισότητας και Ενταξης της Σαξονίας, Πέτρα Κέπινγκ: «Εντάξτε πρώτα εμάς!», εννοώντας βεβαίως τους Ανατολικογερμανούς.

Η προσφυγική εμπειρία, δικαι-

ολογημένη ή όχι, είναι πιθανότατα αυτό που κρύβεται πίσω από τη σύγκριση που κάνουν και οι τρεις καλλιτέχνες του παραδείγματός μας ανάμεσα στην παλιά και στην καινούργια πατρίδα τους: ο πρόσφυγας-καλλιτέχνης νοσταλγεί (και εξιδανικεύει) αφενός την πραγματικότητα/τέχνη της παλιάς του πατρίδας και, παράλληλα, εξασκημένος στην αντίσταση εναντίον της καταπίεσης, αναγνωρίζει εύκολα τους (φανταστικούς ή πραγματικούς) νέους μηχανισμούς καταπίεσης που υποτίθεται ότι κυριαρχούν στην ενιαία Γερμανία. Ετσι δεν είναι δύσκολο να φτάσουμε στο σύνθημα της «επανεκδόσης της ΔΔΓ» («DDR 2.0») που επαναλαμβάνουν συστηματικά και οι τρεις καλλιτέχνες, βεβαίως ανάμεσα σε πολλούς άλλους: ο Ράουχ μιλάει για νέους κομματικούς γραφειοκράτες που ελέγχουν τον δημόσιο λόγο στη Γερμανία, η Μάρον συγκρίνει την απαγόρευση ενός μυθιστορηματός της στη ΔΔΓ το 1981 με τη διακοπή της συνεργασίας της με τον Fischer-Verlag, με τη διαφορά ότι ο τότε εκδοτικός της οίκος την είχε στήριξει, και ο Τέλκαμπ μιλάει ανοικτά για «DDR 2.0». Και, ναι, ο εθνικολαϊκισμός δεν περιορίζεται στην πρώην Ανατολική Γερμανία. Η ιδιαιτέρη επιτυχία που σημειώνει ωστόσο η Εναλλακτική για τη Γερμανία στα κρατίδια της άλλοτε ΔΔΓ χρεώνεται και στο ότι χρησιμοποίησε το αφήγημα της κλεμμένης επανάστασης και της κακέκτυπης επανέκδοσης της ανατολικογερμανικής δικτατορίας· στις αφίσες του δέσποζαν τα συνθήματα «Ολοκλήρωσε την Καμπή» (όπως ονομάστηκε η γερμανική μεταπολίτευση του 1990) και «DDR 2.0». Η νοσταλγία της παλιάς πατρίδας, που προκύπτει μέσω μιας διαδικασίας παρόμοιας με την προσφυγική εμπειρία, είναι το φαινόμενο που έχει καταφέρει να αφομοιώσει στον πολιτικό της λόγο και να εξαργυρώσει πολιτικά η εθνικολαϊκιστική Δεξιά της AfD.

Είναι πιθανόν ότι σύγχρονοι Ανατολικογερμανοί καλλιτέχνες έχουν κληρονομήσει τη στάση των προκατόχων τους, οι οποίοι είχαν αναλάβει τον ρόλο της αντίστασης στο ανελεύθερο σύστημα που όφειλαν να το αλλάξουν με την τέχνη τους. Πώς όμως είναι δυνατόν ένας Ράουχ, ένας Τέλκαμπ ή μια Μάρον να ισχυρίζονται σήμερα ότι ζουν σε δικτατορία, όταν είναι διάσημοι και πλούσιοι από το έργο τους και επιτρέπεται να λένε ό,τι θέλουν; Πώς μπορούν να χαρακτηρίζουν την προσαρμογή της γλώσσας στο φεμινιστικό αίτημα για διαφοροποίηση (gendering) ως «ταλμπανοποίηση της γλώσσας»; Και πώς μπορούν να ισχυρίζονται (ή να υπονοούν) ότι έχουν χάσει την πατρίδα τους, αφού εξακολουθούν να ζουν στον ίδιο τόπο; Από πού προκύπτει αυτή η αποξένωση; Η απάντηση βρίσκεται ίσως στη μετατόπιση του πολιτισμικού παραδείγματος από την ενοποίηση του 1990 και μετά, δηλαδή στη μεταβολή του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζεται η τε-

χνη στην επιμέρους περίπτωση των τριών καλλιτεχνών, υπόθεση που θα μπορούσε ίσως να εφαρμοστεί και σε ένα γενικότερο επίπεδο, στον τρόπο με τον οποίο κατανοούν την κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα οι πολίτες με ανατολικογερμανική ταυτότητα.

Οι επίγονοι του 1968

Η υπόθεση έχει ως εξής: ένας σταθερά επανερχόμενος ισχυρισμός, όχι μόνο από τους εν λόγω καλλιτέχνες, είναι ότι έχει επιβληθεί μια ιδεολογική και γλωσσική δικτατορία από τους επιγόνους του 1968. Στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν θα πρέπει να τον αποδώσουμε στη σταθερή αντιπάθεια των απανταχού συντηρητικών για τις εξεγέρσεις της νεολαίας πριν από πενήντα χρόνια. Μπορούμε όμως να μείνουμε στο γεγονός ότι το 1968 δεν άφησε το παραμικρό ίχνος στην Ανατολική Γερμανία, ενώ σημάδεψε βαθιά τη Δυτική – και μέσω των ιδεών της αποδόμησής και του μεταμοντερνισμού. Το αποτέλεσμα είναι σήμερα ορατό και στον διαφορετικό τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν οι δημιουργοί την τέχνη, αναλόγως με την ανατολικογερμανική ή δυτικογερμανική τους κοινωνικοποίηση. Οι ιστορικοί της τέχνης Βόλφγκανγκ Ούλριχ εντοπίζει εδώ μια θεμελιώδη διαφορά στις νοοτροπίες ανάμεσα στις δύο πρώην Γερμανίες: αυτό που αντιμετωπίζεται μάλλον επιπόλαια ως «κάπως υπερβολική ειρωνεία εδώ, κάπως υπερβολικό πάθος εκεί» είναι στην πραγματικότητα δύο διαμετρικά αντίθετα δόγματα ανάμεσα στον δυτικό σχετικιστικό πλουραλισμό, ο οποίος αποδόμησε π.χ. την ιδεαλιστική, ρομαντική πρόσληψη του καλλιτέχνη-ιδιοφυΐα, και τις τέχνες ως ενός υπερβατικού, ανώτερου γεγονότος, σχήματα τα οποία παραμένουν ωστόσο σταθερά στις μηχανισμούς πρόσληψης των Ανατολικογερμανών. Αυτό σημαίνει ίσως ότι Ανατολικογερμανοί καλλιτέχνες με ρομαντική/ιδεαλιστικά σχήματα δυσκολεύονται να κατανοήσουν τον πλουραλισμό, τον σχετικισμό και την κριτική των Δυτικών, την οποία εκλαμβάνουν ως προσβολή και έλλειψη σεβασμού, και αντιδρούν με ακραίες κατηγορίες από τη θέση του προσβεβλημένου που δεν αναγνωρίζεται η αξία του.

Μεταφέροντας το παράδειγμα από την πρόσληψη της τέχνης στην κοινωνικοπολιτική εμπειρία, θα μπορούσαμε να αντικαταστήσουμε την ιδεαλιστική τέχνη με την κάθετη κοινωνικοπολιτική ιεράρχηση, και την πλουραλιστική με την οριζόντια (εδώ θα ήταν σίγουρα καταλληλότεροι οι όροι του Καρλ Πόπερ για την Ανοικτή Κοινωνία), και από την ερμηνεία κριτικών αντιπαραθέσεων στις γερμανικές επιφυλλίδες να εξαγάγουμε συμπεράσματα που ρίχνουν φως στη γερμανική πραγματικότητα, η οποία, τριάντα χρόνια μετά την επανένωση των δύο κρατών, δεν έχει καταφέρει ακόμα να βρει τις απαντήσεις για την κοινωνική της επανένωση.

Ο κ. Κώστας Κωσμάς είναι μεταφραστής λογοτεχνίας, συντονιστής του Κέντρου Νέου Ελληνισμού και του Edition Romiosini στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο Βερολίνου.

Ενα ιδιότυπο τείχος ορθώνεται και στην τέχνη: από τη μια ο δυτικός σχετικιστικός πλουραλισμός, ο οποίος αποδόμησε π.χ. την ιδεαλιστική πρόσληψη του καλλιτέχνη-ιδιοφυΐας, και από την άλλη η τέχνη ως ένα υπερβατικό, ανώτερο γεγονός.

Ατζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

15.11 - 21.11.2020

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
art@kathimerini.com.cy
kouroupakisa@kathimerini.com.cy
louil@kathimerini.com.cy

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«ΛΥΚΕ ΛΥΚΕ, ΕΙΣΑΙ!»

Το «Δίκτυο Εναντία στη βία κατά των Γυναικών» και ο «Παγκύπριος Σύνδεσμος Μονογονεϊκών Οικογενειών και Φίλων» παρουσιάζουν την παράσταση: «Λύκε Λύκε, είσαι». Οι Θεατές θα παρακολουθήσουν την παράσταση μέσα από τα αυτοκίνητά τους και θα την ακούνε από το ραδιόφωνό τους. Κείμενο Νάσια Κελεπέσι και Στέλιος Θεοχάρους, ερμηνεία Νάσια Κελεπέσι και σκηνοθεσία Στέλιος Θεοχάρους. Πάρκινγκ Αγοράς Χονδρικών Πωλήσεων στην οδό Αγίου Ιλαρίωνος, στο Καϊμακλί, 21 Νοεμβρίου, ώρα 7:00 μ.μ. (προσέλευση 6:30 μ.μ.). Τα καθιάρ έσοδα της παράστασης θα διατεθούν στον Σύνδεσμο Μονογονεϊκών Οικογενειών. **Πληροφορίες 95113286.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Πράγματα δικά μου, αληθινά»

Η παράσταση «Πράγματα δικά μου, αληθινά» του Άντριου Μπόβελ, μεγάλη περσινή επιτυχία της Νέας Σκηνής του ΘΟΚ, που κατέβηκε πρόωρα λόγω της πανδημίας, επιστρέφει φέτος για έναν δεύτερο κύκλο παραστάσεων, αυτή τη φορά στην Κεντρική Σκηνή. Το έργο του Άντριου Μπόβελ μίλησε στην καρδιά των θεατών με τον τρόπο που ξέρει να μιλά ένα πραγματικά σημαντικό έργο, με αμεσότητα, ένταση και ευαισθησία, αλλά και με τον απαραίτητο ποιητικό, λυρικό τόνο. Η

Μαρία Κυριάκου και η εξαιρετική ομάδα των συνεργατών της θα μας διηγηθούν ό,τι έχουμε τόσο ανάγκη να ακούσουμε, ώστε να αναλογιστούμε ό,τι έχει σημασία και στη δική μας ζωή, πράγματα εντελώς δικά μας και εντελώς αληθινά. Θέατρο ΘΟΚ, Κεντρική Σκηνή, Αίθουσα Εύης Γαβριλίδης, Γρηγόρη Αυξεντίου 9, Λευκωσία. Παραστάσεις κάθε Παρασκευή-Σάββατο στις 8:00 μ.μ. και Κυριακή στις 6:00 μ.μ. μέχρι τις 6 Δεκεμβρίου 2020. **Πληροφορίες τηλεφωνο 7777217.**

ΜΟΥΣΙΚΗ

9ο Φεστιβάλ Νέας Μουσικής

Το 9ο Φεστιβάλ Νέας Μουσικής ανοίγει τις πόρτες του. Οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες του ΥΠΠΑΝ, σε συνεργασία με το Κέντρο Κύπριων Συνθετών και το Κέντρο Μουσικής Πληροφόρησης, διοργανώνουν ένα τετραήμερο αφιερωμένο στη σύγχρονη λόγια μουσική. Το σήμα της έναρξης θα δοθεί την Πέμπτη 19 Νοεμβρίου με το ρεσιτάλ πιάνου του Χρίστου Φούντου στο οποίο θα παρουσιάσει έργα των Μ. Ανδρονίκου, Ε. Καραγιώργη, Γ. Παπαγεωργίου, Σ. Σάββα, Γ. Σταύρου και Τ. Στυλιανού. Την Παρασκευή 20 Νοεμβρίου το φεστιβάλ θα φιλοξενηθεί τα «Μουσικά Τοπία για Φωνή», μία συναυλία για ψήφωνο, βιολί, κλαρινέτο και ηλεκτρονικά. Τη σκυτάλη θα παραλάβει το Composers' Electroacoustic Ensemble το Σάββατο 21 Νοεμβρίου. Μεσαιωνική Αίθουσα Καστελλιώτισσα, από τις 19 έως τις 22 Νοεμβρίου, ώρα 8:00 μ.μ. (ώρα προσέλευσης 7:30 μ.μ.). Αγίου Μάρωνα, Πύλη Πάφου, Παλαιά Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλεφωνο 99404723.**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Αποκαθήλωση στερεοτύπων

Άριο, Δευτέρα, η κριτική επιτροπή του 61ου Διεθνούς Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης θα απονείμει τα βραβεία του επίσημου διαγωνιστικού προγράμματος, στο οποίο συμμετείχαν 12 ταινίες από όλον τον κόσμο. Κάπως έτσι, με αυτή τη φράση, αρχίζουν τα ρεπορτάζ που κάνουν έναν πρώτο απολογισμό της ετήσιας κινηματογραφικής διοργάνωσης. Μόνο που φέτος τίποτα δεν ήταν ίδιο. Ούτε καν η λήξη του φεστιβάλ, που είναι πάντοτε Κυριακή βράδυ. Είδαμε τις ταινίες online, ο καθένας στον υπολογιστή του, σε διαφορετική ώρα, οι ζυμώσεις και οι απόψεις ήταν –κι αυτές- διαδικτυακές, όλοι, θεατές, εργαζόμενοι, συμμετέχοντες, προσποισιθήκαμε μια «κανονικότητα». Παρ' όλα αυτά, εν μέσω καραντίνης, έχει κάτι σχεδόν θεραπευτικό η αναμονή της προβολής, η προσδοκία των ταινιών που επιλέξαμε, ο κόσμος με τη ματιά πρωτοεμφανιζόμενων δημιουργών. Και τι κόσμος! Τίποτα δεν περιορίζεται στα όρια της μικρής οθόνης. Σκορπάει, δραπετεύει, κυριεύει τον χώρο, τον αλλάζει. Η ανατροπή στερεοτύπων θα μπορούσε να είναι το άρρητο σύνθημα αρκετών από τους 12 διαγωνιζόμενους. Τίποτα δεν είναι όπως περιμέναμε, νομίζουμε ή έχουμε μάθει να πιστεύουμε ότι είναι. Κάθε είδους πλάισιο, στιδήποτε περιχαράκωνει την πραγματικότητα, τοποθετεί ετικέτες σε ανθρώπους, εθνικότητες, επαγγέλματα, συμπεριφορές, αποκαθλώνεται. Ο,τι ανταποκρινόταν σε αυτοματισμούς, ιδεολογικούς ή χαρακτηρισολογικούς, μπλοκάρει, τίθεται εκτός λειτουργίας.

Στη δανική ταινία «Παγιδευμένοι» («Shorta»), στα αραβικά σημαίνει αστυνομία), ο αρχικός διαχωρισμός των «καλών» και «κακών» τινάζεται στον αέρα. Σε κακόφημο γκέτο της Κοπεγχάγης, η βίαιη σύγκρουση ανάμεσα στους μουσουλμάνους/Αραβες μετανάστες και στους δύο αστυνομικούς δεν είναι καθόλου όπως φαινόταν εκ πρώτης. Ο σμιλεμένος σωματότυπος και η συμπεριφορά ενός «ρατσιστή» (βάσει των στερεοτύπων) «μπάτσου» ή ο θυμός, η εξέγερση ή η ανομία των περιωρισών των μεταναστών δεν είναι όπως δηλώνονται στα πρώτα λεπτά της ταινίας. Σιγά σιγά ο θεατής ξεβολεύεται, «απαγορεύονται» οι ταυτίσεις. Το σενάριο είναι μια αλληλουχία ανατροπών, τα πορτρέτα των ανθρώπων αντιστέκονται στον αφελή διδακτισμό, στη, με το ζόρι, κατάταξη.

Στη βρετανική ταινία «Μετά την αγάπη», μια 60χρονη Αγγλίδα που ζει στο Ντόβερ έχει ασπαστεί το Ισλάμ για να συμπεριέλθει με τον Πακιστανό σύζυγό της. Μετά τον θάνατό του, όμως, διαπιστώνει ότι στην απέναντι πλευρά της Μάγκις, στο Καλαί, ζει μια Γαλλίδα με τον έφηβο γιο της, οικογένεια κι αυτή του εκλιπόντος. Πώς χειρίζεται ο 35χρονος Αγγλοπακιστανός σκηνοθέτης Αλίμ Καν ένα θέμα που θα μπορούσε να είναι έως και, χαριτωμένα, κοινότοπο; Υπάρχουν πολιτισμικά τεχνά ή οι συναισθηματικοί γκεμμοί –όπως στην τελευταία σκηνή οι περιφημοί λευκοί βράχοι του Ντόβερ- επιβάλλουν τα δικά τους «τελετουργικά»; Η Αγγλίδα Μέρνι αποδέχεται τον ρόλο της γυναίκας που καθαρίζει σπίτια, ο οποίος της αποδίδεται από παρεξήγηση, για να τρυπώσει στη ζωή της Γαλλίδας και να ανακαλύψει πτυχές ενός βίου, του άνδρα της, εντελώς άγνωστες. Χρόνια κοινού βίου, κι όμως... Ο «άνθρωπος της», στον οποίο αφοσιώθηκε, έκρυβε ένα καθοριστικό μυστικό. Το ανθρώπινο ύφασμα έχει πολλές πτυχές κι αυτές δεν προσδιορίζονται μόνο από το θρσκειμα ή τη χώρα στην οποία γεννιέται ή επιλέγει κάποιος να ζήσει. Η καραμέλα της πολυπολιτισμικότητας θα μπορούσε να αντικατασταθεί από την «πολυανθρωπινότητα». Η βεντάλια των σχέσεων, οι αποχωρώσεις της αλήθειας και του ψέματος, η έννοια της αγάπης (ο σύζυγος διαζόταν αλλά δεν «πρόδιδε», αγαπούσε εξίσου), της ταυτότητας, η αποδοχή της απώλειας δεν αναπαράγονται σε καλούπια.

Τα στερεότυπα πέφτουν σαν χάρτινοι πύργοι. Δεν σημαίνει ότι αυτός είναι ο κανόνας, ότι αντικρίζουμε μαζί κάποιον διαφορετικό, απορρέοντα κόσμο. Η ρουτίνα (ή μήπως σουρντίνα) της σκέψης συντηρείται και επαναλαμβάνεται. Οι εικόνες μέσα από τις οποίες ερμηνεύουμε την πραγματικότητα δεν ανατρέπονται από τη μια στιγμή στην άλλη. Αλλά για την κινηματογραφική εικόνα, η διαφορετική «ανάγνωση» είναι συστατικό στοιχείο. Όπως λέει και μια γυναίκα από το γκέτο της Κοπεγχάγης στους «Παγιδευμένους», «αν σου φέρονται πάντα σαν να είσαι κάτι που δεν είσαι, στο τέλος το πιστεύεις». Τα στερεότυπα δεν έχουν γοητεία αλλά διαθέτουν εδραιωμένη εξουσία. Η κατασκευή του αντίδοτου ξεκινάει από το βλέμμα.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Το ημέρωμα της στρίγγλας»

Το Θέατρο Δέντρο παρουσιάζει το θεατρικό έργο του Ουίλλιαμ Σαίξπηρ, «Το ημέρωμα της στρίγγλας», σε σκηνοθεσία Λεάνδρου Ταλιώτη. Μετά την επιτυχημένη Γκόλφω, ο Λεάνδρος Ταλιώτης και η Κατερίνα Λούρα συναντιούνται δεύτερη φορά επί σκηνής, παρουσιάζοντας μας την παράσταση. Η πολυπαιγμένη αυτή κωμωδία του Σαίξπηρ, με τίτλο «The taming of the shrews» ή «Η Στρίγγλα που έγινε αρνάκι» ή «Το ημέρωμα της στρίγγλας», πρωτοπαίχτηκε το 1592 ή το 1593 και είναι καθ' ολοκληρίαν θέατρο μέσα στο θέατρο, μια παράσταση από θεατρίνους στον πύργο ενός λόρδου η οποία

παίζεται όχι για τον ίδιο τον λόρδο αλλά για έναν μεθύστακα γανωτή, τον Λέρα τον οποίο ο λόρδος κι οι υπηρέτες του, τον μεταφέρουν στο κρεβάτι του λόρδου, του φορούν τα ρούχα του λόρδου και, όταν ξυπνήσει, του φέρονται σαν σε λόρδο. Παίζουν επί σκηνής: Κατερίνα Λούρα, Αντρέας Δανιήλ, Ανδρέας Καραύμπας, Ονησίφορος Ονησιφόρου, Αντώνης Κλεάνθους, Άννη Χούρν. Θέατρο Δέντρο, προμερία την Κυριακή 15 Νοεμβρίου, ώρα 8:00 μ.μ. Παραστάσεις: 16, 20, 21, 22, 29 και 30 Νοεμβρίου στις 8:00 μ.μ., Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλεφωνο 99520835.**

ΕΚΘΕΣΗ

«Θαλασσοφιλητη» στην Isnotgallery

Η Isnotgallery contemporary παρουσιάζει τη «Θαλασσοφιλητη» του Άντρου Ευστάθιου την Τετάρτη 11 Νοεμβρίου στις 20:00. Την έκθεση επιμελείται η αρχιτέκτονας Έλενα Παρούτη. Ο Στρατής Μυριβήλης γράφει: Ο Ευσταθίου από την άλλη «ταξιδεύει» την Κύπρο ως σύγχρονος περιηγητής με γλύκα και θαυμασμό – με υπομονή ακολουθώντας την φυσική βουλή των πραγμάτων. Από την Πάφο στις Πλάτρες, από τον Πύργο Τυλληρίας στο Τρόδο, από τη Λεμεσό στην Αγία Νάπα, από τη Λευκωσία στον Απόστολο Ανδρέα, από τοπία τραχιά και ασήμαντα, σε χρυσούς κάμπους. Ο Ευσταθίου «ζει» την Κύπρο, την ανανέει σε κάθε του βήμα, την καταγράφει στο συλλογικό υποσυνείδητο του περήφανου λαού της

Κύπρου. Isnotgallery, από την Τετάρτη 11 Νοεμβρίου στις 8:00 μ.μ. και θα διαρκέσει μέχρι τις 5 Δεκεμβρίου 2020. Οδυσσέως 11, Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλεφωνο 99569498.**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Εικαστική συνομιλία Αγαθού και Τζιαρρίδη

Το Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Διάτοπος παρουσιάζει την έκθεση Dialogue, μια εικαστική συνομιλία των Σπύρου Αγαθού και Αντώνη Τζιαρρίδη. Τα έργα των δυο εικαστικών δημιουργούν ένα δόκιμο διάλογο, υπογραμμίζοντας τη διαχρονικότητα της ανάμνησης, της ιστορικότητας και της άμεσης συσχέτισης της ταυτότητας και της μνήμης. Της μνήμης και της ταυτότητας που αποτελούν το πιο πολύτιμο περιουσιακό μας στοιχείο. Ο Σπύρος Αγαθού, μέσα από τη δουλειά του εστιάζει στη μνήμη, τον χώρο δηλαδή όπου εναποτίθεται το συναίσθημα. Ο Αντώνης Τζιαρρίδης, χρησιμοποιώντας κλασικά ψυχρά πρόσωπα από διακοσμητικά άψυχα κεραμικά επιδιώκει να αποδώσει το επίκαιρο συναίσθημα του περιορισμού. Μέσω της συσσώρευσης διαφορετικών υλικών δημιουργεί μνημειακές «στίλβες». Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης ΔΙΑΤΟΠΟΣ, Οδός Κρήτης 11, Λευκωσία. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 19 Δεκεμβρίου 2020. **Πληροφορίες τηλεφωνο 22766117.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Εκ πλάνης ελευθερούται...

Είκα γράφει πριν από κάποια χρόνια για κάποια Μιμή, σε κάποιον συνοικισμό, που έμελλε να περάσει τα 44α Χριστούγεννά της στο ίδιο μικρό, ασφυκτικό διαμέρισμα που την έδωσε η Πολιτεία το 1975. Δυστυχώς, τίποτα δεν έγινε ώστε η κα Μιμή να καταφέρει να επιστρέψει στα γερνάια που άφησε πίσω της, όταν έφυγε άρον-aron από το διαμέρισμά της. Έγραψα και για τον κο Κυριάκο, που άφησε πίσω του τις συλλογές του και το βιβλιοπωλείο του πατέρα του με άρτι παραληφθέντα βιβλία, ακριβές εκδόσεις, στις κούτες τους. Δυστυχώς, τίποτα δεν έγινε, όχι για να ανοίξει τις κούτες του, ούτε για να βρει τις συλλογές του, αλλά για να ξαναδεί τα ράφια του μαγαζιού, που με τόσο κόπο ο πατέρας του έστισε. Και πόσοι άλλοι υπάρχουν εκεί έξω ακόμα, που άφησαν τα χρόνια τους εκεί, εγκλωβισμένα στα συρματοπλέγματα...

Άνοιξε μέρος των Βαρωσιών και με δέος κοιτάς την επιγραφή «Λύκειον Ελληνίδων Αμμοχώστου» και «Ελληνικόν Γυμνάσιον» και μετά βλέπεις τις ταμπέλες «Giris» - «Entry» - «Σύνδεση» και «ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΩΡΑ ΕΝΑΡΞΗΣ» - «ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΤΟ ΤΕΛΟΣ» και βεβαιώνεται ότι ήλθε το τέλος. Το τέλος όχι της πόλης, αλλά της ελπίδας

που έτρεφε η κα Μιμή, ο κ. Κυριάκος, η κα Μαρούλα, ο Κωστής ο παγωτάρης, ο ένας, η άλλη. Από το –ν εκείνο και τις κολώνες με τα ιονικά κιονόκρανα στο τοίγκινο ψευτικό σήμα της κακιάς ώρας... από τον περιποιημένο Δημοτικό Κήπο Αμμοχώστου στα φρεσκοφυτεμένα λουλούδια, που όπως μου είπε η φίλη Τ/κ (δες ρεπορτάζ σελ. 5) είναι αστείο, όλα να είναι διαλυμένα, και να φυτεύονται λουλούδια «δεν είναι λογικό». Αλλά, έτσι πάθαμε, εκεί που κάποτε στην πόλη ζούσε ο Γ. Φ. Πιερίδης που έφτιαξε Δημοτική Βιβλιοθήκη και Δημο-

τική Πινακοθήκη, που ζούσε ο Γ. Πολ. Γεωργίου που ονειρευόταν δον Κιχώτηδες, που ο Ν. Μαραγκός δώριζε βιβλιοθήκη στο Γυμνάσιον Αμμοχώστου, και πόσοι άλλοι, ξαφνικά έμελλε να την τρώνε τα ποντίκια και το πλιάτσικο, και όταν για μια στιγμή η πόλη ανάσane από τα συρματοπλέγματα ήλθε ο αδηφάγος, βροτολογιός Ταγίρ Ερντογάν, με το Ερσίν Τατάρ εξαπτέρυγο, να κάνει πικ νικ.

Να φάνε και να πιούνε, να εορτάσουν κανονικά το πλιάτσικο, όπως κάποτε έκαναν στις αλώσεις των πόλεων, αλλά τότε

γινόνταν αμέσως η λαφυραγωγία, φωτιά και τσεκούρι, και η ζωή ξαναχτιζόταν. Για την Αμμοχώστο αυτή η τύχη δεν υπήρξε. Αφηνόταν στη φθορά, και οι ελπίδες δεν έφευγαν, τις συντηρούσαν κάποιοι για κάποιους λόγους, ώσπου ήρθε ο καιρός του θερίζειν και αφού η πόλη ξεγυμνώθηκε, βιάστηκε κατά συρροή, δεν έμεινε συρτάρι που να μην ανοιχτεί, ερμάρι να μη σπάσει και πάλι αυτό δεν έφτανε, ώσπου η πόλη έγινε ολόκληρη κουφάρι αδειο, και σήμερα χρησιμοποιείται για να πουν κρασί και να φάνε δεδωμένα εκλεκτά αυτοί που την κέρδισαν, γιατί εμείς θελήσαμε να τη χάσουμε. Εμείς, οι πολιτικοί μας, οι ιδεοληψίες μας, οι κούφιοι πατριωτισμοί. Και στο τέλος, μοιάζουν όλα σαν ένα πουκάμισο αδειανό, όχι ότι δεν άξιζε να σωθεί η πόλη, όχι, τουναντίον... όμως, άλλα κέλευαν οι θεοί, για άλλα πουκάμισα θελήσαμε να πολεμήσουμε ή καλύτερα για άλλα πουκάμισα προόριζαν τους εαυτούς τους κάποιοι, και ως κλαίει η κα Μιμή την ντουλάπα της, κι ως ήλθε στη Λευκωσία με μία βαλίτσα μάλλον αδειανή.

Η Αμμοχώστος, τα Βαρώσια, το Γυμνάσιον και το Λύκειον, όμως, γιατί καρφί στο μάτι της τοίγκινης ελεεινής ταμπέλας θα μπαίνει.

«Θαλασσοφίλητη»: Ιχνη της καθημερινότητας

Ο εικαστικός Αντρος Ευσταθίου και η επιμελήτρια Έλενα Παρούτη μιλούν στην «Κ» για την έκθεση στην IsnotGallery

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η έκθεση «Θαλασσοφίλητη» του Άντρου Ευσταθίου, σε επιμέλεια της Έλενας Παρούτη, που εγκαινιάστηκε την Τετάρτη 11 Νοεμβρίου, στην γκαλερί IsnotGallery αποπνέει μια ευαισθησία, την οποία αντιλαμβάνεται ο επισκέπτης μόλις μπει στον χώρο. Οι φωτογραφίες που εκτίθενται, σε μικρή κλίμακα ουσιαστικά συνθέτουν ένα μεγαλύτερο κάδρο, έναν πίνακα με πολλές λεπτομέρειες, που είναι ουσιαστικά η Κύπρος του σήμερα, που παλεύει να σταθεί δίπλα στην Κύπρο του χθες. Θαλασσοφίλητη η Κύπρος... ρώτησα τον Άντρο για τον τίτλο που έδωσε στην έκθεσή του, «Τι σε οδήγησε να θες να δείξεις την Κύπρο σε αυτή τη μορφή και με αυτόν τον τίτλο;» και η απάντησή του αμέσως σε κάνει να καταλαβαίνεις ολόκληρη την ουσία της δουλειάς του, «Μα αυτή την Κύπρο 'βλέπω' εγώ και αυτή την Κύπρο αποτυπώνω. Δεν με ενδιαφέρει η Κύπρος που διαφημίζει το τουριστικό τουριστικό, αυτή είναι για τους τουρίστες, δεν έχει καμία σχέση με μένα και την αισθητική μου. Δεν με ενδιαφέρουν τα ηλιοβασιλέματα και τα μισοβυθισμένα πλοία σε ξέρες. Με ενδιαφέρει η ιστορία μου, οι ρίζες μου -αυτές αποτυπώνω στις δουλειές μου».

Και εδώ μπαίνει στην κουβέντα μας η επιμελήτρια της έκθεσης, η αρχιτέκτονας Έλενα Παρούτη, «Ποιο είναι το πρώτο πράγμα που σκέφτηκες, όταν είδες τις φωτογραφίες του Άντρου;» τη ρώτησα, «Τη δουλειά του Άντρου Ευσταθίου την παρακολουθώ χρόνια, τόσο μέσα από τις εκθέσεις του, όσο και

«Κάπου υπάρχει μια άλλη Κύπρος φωτεινή, μακριά από τη διαπλοκή και τις πικρίες που μας δοκιμάζουν το τελευταίο καιρό. Η Κύπρος, στην απλότητά της και την ομορφιά της», σημειώνει η επιμελήτρια της έκθεσης Έλενα Παρούτη.

μέσα από τις αναρτήσεις του στα social media. Ξεχωρίζα πάντα τη 'ματιά του' στο καρέ, την ευαισθησία του αλλά και την αυθεντικότητα που κάθε φορά καταφέρνει να αποτυπώνει» και η επιμέλεια πώς ήλθε, πώς στήθηκε αυτή η έκθεση, «Λειτουργήσες πρωτίστως ως αρχιτέκτονας;» αμέσως αναρωτήθηκα, «Όταν αποδέχθηκα την πρόσκληση-πρόκληση για επιμέλεια της Έκθεσης και βλέποντας και το υλικό με το οποίο είχα να δουλέψω, κινήθηκα σε δύο αρχές, της συνοχής των εικόνων και της αλληλουχίας στο στήσιμο και η αλήθεια είναι ότι κάθε φορά που βρίσκομαι μπροστά από ένα project, εκτός της καθημερινότητας του αρχιτέκτονα με εντρίγκει από τη μία αλλά παράλληλα συνειδητοποιώ ότι το background μου με παρασέρνει σε έννοιες οικείες. Έτσι από την αρχή σκέφτηκα το στήσιμο τρισδιάστατα, με ομοιομορφία και όγκο από τη μία πλευρά και την έμφαση στην αντίθεση από την άλλη ως ισορροπία. Επίσης, ο διάλογος των εικόνων, η χρήση πλαισίου ή μη, καθώς

Δεν με ενδιαφέρουν τα ηλιοβασιλέματα και τα μισοβυθισμένα πλοία σε ξέρες. Με ενδιαφέρει η ιστορία μου, οι ρίζες μου -αυτές αποτυπώνω στις δουλειές μου», λέει ο Άντρος Ευσταθίου, για την έκθεσή του «Θαλασσοφίλητη»

και η εγκατάστασή του ικριώματος ενδυναμώνουν την ιδέα».

Έννοιες οικείες

Ρώτησα και τους δύο αν υπάρχει μια καλά κρυμμένη Κύπρος, που θέλει να προστατευτεί και ο Άντρος απάντησε αμέσως, «Ναι, φυσικά και υπάρχει, φτάνει κάποιος να θέλει να τη δει, να την ανακαλύψει. Είναι σαν να εισχωρείς στο υπόστρω-

μα της επιφάνειας. Δεν ξέρω όμως πολλούς που θα έκαναν τον κόπο να κάνουν αυτή την προσπάθεια, οι περισσότεροι θα ζήσουν με το προφανές» και η Έλενα συμπλήρωσε: «Η στροφή του κόσμου ένεκα των περιορισμών στην Κύπρο και στην 'ενδοσκοπική' μάς υπενθυμίζουν πόσο τυχεροί είμαστε που ζούμε σε ένα νησί με φως και ήλιο. Παράξενο το βλέπω εδώ το φως

του ήλιου' όπως λέει και ο Σεφέρης, στον οποίο αναφέρεται και ο καλλιτέχνης, και ναι, κάπου υπάρχει μια άλλη Κύπρος φωτεινή, μακριά από τη διαπλοκή και τις πικρίες που μας δοκιμάζουν το τελευταίο καιρό. Η Κύπρος, στην απλότητά της και την ομορφιά της». Οι ομορφιές της Κύπρου στην έκθεση του Άντρου αναδεικνύονται ενίοτε διά των λεπτομερειών και ενίοτε μέσω των ανθρώπων της, άραγε τι ασχμαίνει το νησί μας; Ο Άντρος λέει ο κόσμος και γίνεται πιο συγκεκριμένος: «Η πλειοψηφία του κόσμου. Οι συμπεριφορές. Ζούμε σε έναν υπέροχο τόπο, οι συμπεριφορές είναι αυτές που κηλιδώνουν το τόπο». Όσο για την αισθητική μας, ο Άντρος είναι καυστικός: «Έχουμε χάσει την αισθητική μας. Δεν είχαμε ποτέ αισθητική, εκτός από ένα συγκεκριμένο αριθμό ανθρώπων που έχουν ένα υψηλό αίσθημα αισθητικής. Μιμητές είναι οι περισσότεροι Κύπριοι. Κακοί μιμητές ξένων ρευμάτων». Σε πληγώνει, Άντρο, η

Κύπρος; τον ρώτησα «Ποτέ δεν με πληγώνει η Κύπρος. Οι άνθρωποι πληγώνουν. Οι άνθρωποι σε κέντρα εξουσίας, οι άνθρωποι που βρίσκονται σε θέσεις κλειδιά και που με τις αποφάσεις του επηρεάζουν τον τρόπο ζωής μου και κατ' επέκταση την αισθητική μου».

Ρώτησα την Έλενα, καταληκτικά, ποιο θεωρεί ότι είναι το χαρακτηριστικό της έκθεσης «Θαλασσοφίλητη»; «Η Θαλασσοφίλητη είναι μια ιστορία σε συνέχεια, ένα story του τόπου, αν χρησιμοποιήσουμε έννοιες των social media. Η καταγραφική ματιά του Άντρου Ευσταθίου αποτυπώνει τις εικόνες και τα στιγμιότυπα της Κύπρου, σαν ίχνη της καθημερινότητάς μας. Εικόνες απλές, αβίαστες αλλά δομημένες στο κάδρο, που εύκολα κανείς μπορεί να αναγνώσει σαν συνέχεια, ενός τοπίου και τόπου που δεν στερείται ομορφιές. Νομίζω ότι δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τις συγκυρίες και τα δεδομένα των καιρών σε αυτή την Έκθεση».

www.lovefm.com.cy

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

#ΌπωςΤοΘέλεις

Το LOVE FM 100.7 σε συνεργασία με το BO CONCEPT, ανανεώνουν το σαλόνι σου... #ΟΠΩΣΤΟΘΕΛΕΙΣ!

BoConcept®

Η interior design ομάδα του BO CONCEPT θα έρθει στο σπίτι του μεγάλου νικητή, θα μάθει τις ανάγκες του, θα σχεδιάσουν μαζί το νέο του χώρο και θα ανακαινίσει το σαλόνι του, με έπιπλα και αξεσουάρ BO CONCEPT αξίας €5000.

Μείνε συντονισμένος/η με τις αγαπημένες σου εκπομπές και μάθε πως θα διεκδικήσεις αυτό το φανταστικό δώρο!

Η κλήρωση θα γίνει την **Δευτέρα 16 Νοεμβρίου**, ζωντανά στην εκπομπή του Τάσου και της Χριστιάνας. Ισχύουν όροι και προϋποθέσεις.

The 3rd Annual Forum of CERIDES
Excellence in Innovation & Technology

Nicosia
Risk Forum
#NRF2020

Preparing for the Next Pandemic
The important role of Civil Protection:
A Regional View

Thursday, 26 November 2020
Virtual Event

READ MORE ➡ CERIDES.EUC.AC.CY

Organizer:

Media Sponsor:

Platinum Sponsor:

Gold Sponsors:

Κατοχύρωση του επαγγέλματος του καλλιτέχνη

Η «Κ» μίλησε με τέσσερις ανθρώπους για το καθεστώς εργοδότησής τους, μια συζήτηση που ξεκίνησε εδώ και πολλά χρόνια

Της **ΛΟΥΙΖΑΣ ΛΟΥΗ**

Οι όροι καλλιτέχνης και τέχνη φαίνεται ότι είναι εξαιρετικά περίπλοκοι, που απ' ό,τι φαίνεται δύσκολα κατανοούνται ακόμη και από την ίδια την Πολιτεία και το καθεστώς εργοδότησης του καλλιτέχνη στην Κύπρο είναι ένα θέμα εξαιρετικά αναγκαίο να επιλυθεί. Μέσα σε αυτές τις δύσκολες εποχές που διανύουμε το να αναγνωρίσει η Πολιτεία τους ανθρώπους που παράγουν πολιτισμό εκτός από αυτόν όποιο είναι και άμεσες ανάγκης. Τα ερωτήματα είναι πολλά και για πολλούς.

Η «Κ» μίλησε με τέσσερις ανθρώπους του πολιτισμού, προσπαθώντας να δια φωτίσει περισσότερο αυτό το σημαντικό ζήτημα, που αφορά χιλιάδες συμπολίτες μας. Η εικαστικός Μαρία Λοϊζίδου, πρόεδρος του Φυτωρίου Εικαστικής Καλλιέργειας σημειώνει ότι ο όρος «αυτοεργοδοτούμενος» καλλιτέχνης δημιουργεί τις περισσότερες διαφωνίες. Ο αντιπρόεδρος του Συνδέσμου Καθηγητών Τέχνης και επιμελητής της Μπιενάλε Λάρνακας Βασίλης Βασιλειάδης λέει ότι οι διαφωνίες προέκυψαν από την προσπάθεια των εμπνευστών του νομοσχεδίου να χρησιμοποιήσουν τον όρο «αυτοεργοδοτούμενος» για να περιορίσουν τις παροχές του νομοσχεδίου προς αποκλειστικό όφελος μιας μικρής μερίδας καλλιτεχνών. Ο Δημήτρης Νεοκλέους εικαστικός και μέλος του ΕΚΑΤΕ, είπε στην «Κ» ότι το πρόβλημα έγκειται στο ότι το σύστημα, το ΥΠΙΑΝ, η Βουλή, ετοιμάζεται να παγιδέψει τις επόμενες γενιές σε έναν κυκλώνα αποδείξεων. Ευπρόσδεκτο είναι ένα νομοσχέδιο που θα προστατεύει του καλλιτέχνες, θα στηρίζει τη δημοκρατική και ελεύθερη έκφραση χωρίς ταμπέλες. Δεν είναι διά της αφαιρέσεως που προχωρά μια χώρα μπροστά. Είναι μόνο με όραμα.

ΜΑΡΙΑ ΛΟΪΖΙΔΟΥ

“Με τη δημιουργία του καθεστώτος θα εξασφαλίζονται σε όλους τα απαραίτητα για μην αφανιστεί το είδος”

Η **Μαρία Λοϊζίδου**, εικαστικός και πρόεδρος του Φυτωρίου Εικαστικής Καλλιέργειας, μίλησε στην «Κ», ξεκινώντας με την αρχή αυτού θέματος. «Άρχισε από άτομα όπως είναι ο Νίκος Κουρούσις και ο Θεόδουλος Γρηγορίου, οι οποίοι επεσήμαναν στο κράτος τη σημαντικότητα ενός καθεστώτος το οποίο θα απαντούσε σε κοινωνικές πρόνοιες για τον αυτοεργοδοτούμενο καλλιτέχνη». Ο όρος «αυτοεργοδοτούμενος» καλλιτέχνης είναι το σημείο που υπάρχουν και οι περισσότερες διαφωνίες. Η κα Λοϊζίδου εξηγεί, «αυτοεργοδοτούμενος είναι ο καλλιτέχνης που εξασφαλίζει τη ζωή του από τη δουλειά του, χωρίς να εργοδοτείται μόνιμα από κάποιο δημόσιο φορέα, ο οποίος του εξασφαλίζει τις κοινωνικές πρόνοιες. Είναι αυτός που συμβάλλει στη δημιουργία και συντήρηση του πολιτισμού του τόπου, που είναι δραστήριος και αντιπροσωπεύει τον τόπο διεθνώς.

Πα' όλα αυτά ακόμη και εάν πληρώνει τις κοινωνικές του ασφαλίσεις ως αυτοεργοδοτούμενος οι πρόνοιες ως προς τη σύνταξη και μέχρι πρόσφατα την ιατρική περίθαλψη είναι μηδαμινές. Που σημαίνει ότι στην καλύτερη των περιπτώσεων λαμβάνει τη χαμηλότερη σύνταξη, αυτή που αποκαλεί το κράτος «σύνταξη οικοκυράς». Η δυσκολία που προκύπτει για την επίλυση αυτού του θέματος είναι διότι εμπλέκονται τρία υπουργεία, «Η μεγάλη δυσκο-

Σ' αυτές τις δύσκολες εποχές που διανύουμε το να αναγνωρίσει η κυβέρνηση τους ανθρώπους που παράγουν πολιτισμό είναι αυτόν όποιο είναι και άμεσες ανάγκης.

λία με αυτό το θέμα είναι ότι πρέπει να έρθουν σε συμφωνία τρία υπουργεία. Το υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, το υπουργείο Οικονομικών και το υπουργείο Εργασίας. Κάτι που φαίνεται να είναι εξαιρετικά περίπλοκο» λέει η κα Λοϊζίδου.

Φτάνοντας στο σήμερα, μετά από δέκα χρόνια, για την επαναφορά του θέματος, «Κατά τη διάρκεια διεκδίκησης των μέτρων στηρίζεις για τους ανθρώπους των τεχνών και όσων συμβάλουν στην ανάπτυξη πολιτισμού στον τόπο καταφέραμε η φωνή μας να ακουστεί. Αυτό οφείλεται κυρίως στη δημιουργία της ομάδας Artists of Cyprus, που είναι μια ομάδα από αντιπροσώπους όλων των οργανωμένων συνόλων απ' όλο το φάσμα των τεχνών, κάτι που έγινε για πρώτη φορά στην Κύπρο χάρη στη πρωτοβουλία της Λέας Μαλένη, η οποία καταφερε να μας φέρει όλους μαζί».

Για να μπορέσει να γίνει η κατοχύρωση του επαγγέλματος θα πρέπει να ξεκαθαριστεί τι σημαίνει καλλιτέχνης, η κα Λοϊζίδου ως πρόεδρος του Φυτωρίου εξηγεί, «Καλλιτέχνης όπως τον ορίζει ο Σύνδεσμος Εικαστικών Καλλιτεχνών και Θεωρητικών Τέχνης Φυτώριο, είναι ο άνθρωπος, ο οποίος δραστηριοποιείται τοπικά και διεθνώς στον τομέα των εικαστικών τεχνών, συμβάλλει στην παραγωγή σκέψης και αφίνει έργο, το οποίο προβάλλεται δημόσια. Είναι ο εικαστικός καλλιτέχνης και ο θεωρητικός τέχνης, ο οποίος ζει από την εργασία της τέχνης. Ο άνθρωπος που έμπρακτα την ημέρα του τη διανύει συμβάλλοντας στον πολιτισμό του τόπου. Επίσης τονίζει ότι, «Φυσικά και ο άνθρωπος που δουλεύει ως καθηγητής τέχνης στο σχολείο αλλά παράλληλα δραστηριοποιείται στον τομέα των τεχνών κατατάσσεται ως καλλιτέχνης και μέσα στις πρόνοιες του καταστατικού θα εξασφαλίζει αυτό που του αναλογεί. Ο σύνδεσμός μας δεν ορίζει καλλιτέχνη μόνο τον άνθρωπο που ζει από τη δουλειά του ως αυτοεργοδοτούμενος». Είναι η αναγνώριση, αυτό που προέχει, η Πολιτεία να αναγνωρίσει τους ανθρώπους του πολιτισμού, ότι υπάρχουν, «Με τη δημιουργία του καθεστώτος θα εξασφαλίζονται σε όλους τα απαραίτητα για μην αφανιστεί το είδος. Σε πρώτο στάδιο δεν είναι το οικονομικό, μάθαμε να ζούμε

και με τα λίγα, σε πρώτο στάδιο είναι ο σεβασμός της κοινωνίας απέναντι σε όλους εμάς».

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

“Το νομοσχέδιο στηρίζει και πάλι άτομα όχι την Τέχνη”

Ο **αντιπρόεδρος** του Συνδέσμου Καθηγητών Τέχνης και επιμελητής της Μπιενάλε Λάρνακας Βασίλης Βασιλειάδης εξήγησε στην «Κ» ότι οι διαφωνίες για την επίλυση της κατοχύρωσης του επαγγέλματος του καλλιτέχνη προκύπτουν για τους εξής λόγους: «Πρώτον, το επιμαχο νομοσχέδιο δεν ήταν αποτελεσμα δημόσιας διαβούλευσης ούτε κοινής απόφασης των οργα-

νωμένων καλλιτεχνικών συνόλων. Δεύτερο, τα κριτήρια για να αποκτήσει κάποιος το «καθεστώς του καλλιτέχνη» είναι τόσο αυστηρά που με βάση ακόμη και τα παγκόσμια δεδομένα, ελάχιστοι καλλιτέχνες στη χώρα μας θα πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις. Τρίτο, η αυστηρή, συγκεντρωτική δομή της Επιτροπής μετατρέπεται σε εμπόδιο για την εκπλήρωση της αποστολής της. Πρακτικά είναι αδύνατον να γνωρίζει τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες κάθε μορφής τέχνης ώστε να αποφασίζει για όλα όσα σχετίζονται με τον πολιτισμό. Τέταρτο, χωρίς καμία λογική σχέση, συνδέεται η κατοχύρωση του καθεστώτος του καλλιτέχνη με την αγορά υπηρεσιών από την Κυπριακή Δημοκρατία. Πέμπτο, το νομοσχέδιο στηρίζει και πάλι άτομα όχι την Τέχνη. Και έκτο, ολόκληρη η πρόταση νομοσχεδίου βασίζεται πάνω στον επινοημένο όρο του «αυτοεργοδοτούμενου» καλλιτέχνη.

Αγνοώντας ότι βάσει ερευνών, το 98% των καλλιτεχνών παγκοσμίως επιβιώνει οικονομικά εξασκώντας άλλο επάγγελμα». Ο κ. Βασιλειάδης πρόσθεσε ότι «οι διαφωνίες προέκυψαν όχι τόσο από αυτές τις ερμηνείες όσο από την προσπάθεια των εμπνευστών του νομοσχεδίου να χρησιμοποιήσουν τους όρους αυτούς για να περιορίσουν τις παροχές του νομοσχεδίου προς αποκλειστικό όφελος μιας μικρής μερίδας καλλιτεχνών». Ο ίδιος θεωρεί σωστό το κριτήριο ένας καλλιτέχνης να κατοχυρωθεί, «το κριτήριο είναι ένα και ονομάζεται καλλιτεχνική δραστηριότητα. Ο κάθε καλλιτέχνης μπορεί, εάν θέλει, να συμμετάσχει σε κοινά ταμεία και να απολαμβάνει τις πρόνοιές τους ανάλογα με την προσφορά του. Ούτε οι τίτλοι σπουδών, ούτε οι διεθνείς συμμετοχές, ούτε οι οικονομικοί πόροι του καθενός μπορούν να αποτελούν κριτήρια. Πρέπει επιτέλους να καταλάβουμε ότι η κατοχύρωση του καθεστώτος του καλλιτέχνη έχει να κάνει με την προστασία του καλλιτεχνικού έργου και την κοινωνική ασφάλιση του ατόμου. Δεν είναι διαδικασία έκδοσης πιστοποιητικών καλλιτεχνίας από καμία Επιτροπή!».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΕΟΚΛΕΟΥΣ

“Δεν είναι διά της αφαίρεσης που προχωρά μια χώρα μπροστά. Είναι μόνο με όραμα”

Ο **Δημήτρης Νεοκλέους** εικαστικός και μέλος του ΕΚΑΤΕ, είπε στην «Κ» ερωτώμενος σχετικά: «Όταν συζητούμε την κατοχύρωση ενός επαγγέλματος τότε μιλούμε για έναν τομέα της κοινωνίας που είναι αποδεκτός από τον κόσμο σαν κομμάτι της καθημερινότητας. Το κοινωνικό δικαίωμα στη σύνταξη και στα επιδόματα είναι ιερό και είναι απαράδεκτο οι καλλιτέχνες να είναι επαίτες του ανεπαρκούς συστήματος». Ο κ. Νεοκλέους ως ενεργός εικαστικός μάς εξηγεί ότι, «Το παράξενο με τους καλλιτέχνες είναι ότι όσα

χρόνια και αν ταλαιπωρούνται η έγνοια τους είναι να μπορέσουν να πραγματοποιήσουν τους στόχους τους. Ποιοι είναι αυτοί οι στόχοι; Να μπορούν να συντηρούν τον εαυτό τους με την επιστήμη που σπούδασαν και να εξελίσσονται μέσα από αυτό». Όπως αναφέρει ο εικαστικός στην «Κ», «το πρόβλημα όμως είναι ότι το σύστημα, το ΥΠΙΑΝ, η Βουλή ετοιμάζεται να παγιδέψει τις επόμενες γενιές σε έναν κυκλώνα αποδείξεων. Ευπρόσδεκτο είναι ένα νομοσχέδιο που θα προστατεύει του καλλιτέχνες, θα στηρίζει τη δημοκρατική και ελεύθερη έκφραση χωρίς ταμπέλες. Δεν είναι διά της αφαιρέσεως που προχωρά μια χώρα μπροστά. Είναι μόνο με όραμα».

ΕΛΠΙΔΑ ΦΡΑΓΚΕΣΚΙΔΟΥ

“Πρέπει να υπάρχει ένα πλάνο, θέλει οργάνωση και εκσυγχρονισμό”

Η **Ελπίδα Φραγκεσκίδου** μίλησε στην «Κ» σαν μια νέα καλλιτέχνη στον τόπο, «Αυτή η δύσκολη περίοδος της πανδημίας είναι η περίοδος που πραγματικά πρέπει να μας ενώσει και εμάς του πολιτισμού μεταξύ μας αλλά και με την κοινότητα. Είναι όμως και απαραίτητο να την αντιπροσωπεύει μια ομάδα που να αναγνωρίζει τη σοβαρότητα και να έχει αντίληψη για την ευθύνη που έχει στον τομέα μας. Πρέπει να υπάρχει ένα πλάνο, θέλει οργάνωση και εκσυγχρονισμό, υπάρχουν πολλά μοντέλα που απευθύνονται σε όλα τα άτομα που δουλεύουν σκληρά και με συνέπεια.

Ο πολιτισμός αποτελείται από ένα μεγάλο φάσμα ιδιοτήτων και είναι απαραίτητο όσοι μπουν στη διαδικασία να μας εκπροσωπήσουν να το αντιληφθούν, και να αναγνωρίσουν κάθε κομμάτι του, καθώς και φύση του. Ρόλους τους είναι να ενώσουν αυτή την αλυσίδα που δεν έχει σχήμα και να λειτουργήσουν όλα υπό μία συνθηκή πραγματικής αλληλεπίδρασης, πλάθοντας έτσι πολλαπλές εμπειρίες με τις υπολοίπες ομάδες». Η Ελπίδα επισημαίνει για τη σημαντικότητα της κατοχύρωσης του επαγγέλματος, «Είναι σημαντικό, γιατί είσαι μέρος της κοινωνίας ως καλλιτέχνης. Γιατί έχεις ένα χρέος σε αυτή την κοινωνία και είναι εξίσου σημαντικό όπως για κάθε επάγγελμα. Γιατί η ισότητα στα δικαιώματα αλλά και στις υποχρεώσεις είναι εκεί! Μία τέτοια κοινωνία ξεπερνάει κάθε εμπειρία, κάθε προσπάθεια, δίνει φωνή στην κριτική και στη νέα δύναμη των εργαζόμενων καλλιτεχνών. Μια νέα φωνή, που έχει να μας δώσει αλλαγές που χρειάζονται». Η νεαρή εικαστικός μάς λέει πως οραματίζεται το μέλλον με την κατοχύρωση του επαγγέλματος, «Θέλω να το βλέπω αισιόδοξο, να το βλέπω σε μια συλλογική διαπραγμάτευση. Το να φροντίζουμε όλο τον κήπο ενός σπιτιού είναι πάρα πολύ σημαντικό, καθώς δεν γυρνάμε πλάτη στο υπόλοιπο μισό. Με αυτό τον τρόπο έχουμε τη δυνατότητα για νέους καρπούς, που ίσως δεν περιμέναμε...».

Αντιλαμβάνομαι, λοιπόν, συζητώντας με τους ανθρώπους της Τέχνης πως παρόλες τις διαφωνίες που προκύπτουν, το μόνο που ζητούν από την Πολιτεία, αλλά και από την κοινωνία είναι να τους αντιμετωπίζουν ως ισότιμα μέλη της, και να λάβει το επάγγελμα του καλλιτέχνη την απαιτούμενη αναγνώριση, όπως και τα άλλα επαγγέλματα. Ο πολιτισμός είναι το οξυγόνο για κάθε χώρα, είναι ένας σημαντικός παράγοντας, που μας κράτησε ενεργούς ψυχικά και πνευματικά κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Αλληγορικό ταξίδι στην Ιστορία

Ο ταραχώδης πλους ενός πλοίου-μικροκοινωνίας, από το Μεξικό στη Γερμανία, την εποχή ανόδου του ναζισμού

KATHERINE ANNE PORTER
Το πλοίο των τρελών
μτφρ.: Ειρή Τσιρώνη
εκδ. Κλειδάριθμος

Της **ΕΥΗΣ ΜΑΛΛΙΑΡΟΥ**

Ανάμεσα στο συγγραφικό έργο της βραβευμένης με Πούλιτζερ το 1965 Τεξανής δημοσιογράφου Κάθριν Αν Πόρτερ (1890-1980), που αποτελείται από συλλογές διηγημάτων και δοκιμίων, ξεχωρίζει το ένα και μοναδικό μυθιστόρημά της. Θεωρείται κλασικό στη σύγχρονη παγκόσμια πεζογραφία και εκδοτικό γεγονός, καθώς η συγγραφή του διήρκεσε είκοσι χρόνια (1941-1961). «Το πλοίο των τρελών» βασίστηκε σε προσωπικές εντυπώσεις της Πόρτερ από το πρώτο της ταξίδι στην Ευρώπη το 1932. Όμως τρεις δεκαετίες θα έχουν ήδη περάσει, μετά τη διάλυση των παραδομένων αξιών που επέφερε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, όταν η Πόρτερ, υπό το κλίμα της αμφισβήτησης και του πολιτικού ακτιβισμού που κλιμακώνεται το '60, θα ολοκληρώσει το μυθιστόρημά της. Έτσι, ουσιαστικές κριτικές για τα αποστήματα φυλετικού ρατσισμού, θρησκοληψίας και γυναικείας καταπίεσης που εξακολουθούν να ταράζουν τον κόσμο, διαποτίζουν τις συζητήσεις των χαρακτήρων-επιβατών του γερμανικού υπερωκεάνιου «Βέρα» με απόπλου τη Βερακρούζ του Μεξικού και προορισμό τη Γερμανία, κατά την άνοδο του ναζισμού. Ένα πλοίο-μακέτα/μικροκοινωνία των αρχών του '30.

Η συγγραφέας μας πληροφορεί ότι ο τίτλος «The Ship of Fools» είναι μετάφραση από το γερμανικό «Das Narrenschiff», το «αλληγορικό και ηθικοπλαστικό ποίημα» του Σεμπάστιαν Μπραντ (1458-1521) που η ίδια είχε διαβάσει στη Βασιλεία της Ελβετίας. Πράγματι, η μεσαιωνική / αναγεννησιακή έννοια της «τρέλας», ως παράδοξη αλήθειας (π.χ. στον Σαίξπηρ ο τρελός Βασιλιάς Ληρ και ο σοφός γελωτοποιός του), βρίσκεται εύφορο έδαφος στις διχασμένες συνειδήσεις και τα προσωπικά αδιέξοδα των επιβατών.

Ο Γερμανός καπετάνιος Τίλε διατηρεί ως συνδαιτυμόνες στο τραπέζι του μια συντροφιά «εκλεκτών» συμπατριωτών του που επιστρέφουν από το Μεξικό στην Ευ-

Η μεσαιωνική / αναγεννησιακή έννοια της «τρέλας», ως παράδοξης αλήθειας, βρίσκει εύφορο έδαφος στις διχασμένες συνειδήσεις και στα αδιέξοδα των επιβατών.

ρώπη. Οι απόψεις τους φέρουν το στοιχείο της ακραίας ξενοφοβίας, πεποιθήσεις φυλετικής ανωτερότητας και στρεβλές αντιλήψεις για τη φύση του καλού και του κακού. Με μικρονοϊκή φαιδρότητα, ο κερ Ρίμπερ σχεδιάζει να προπαγανδίσει τον καθολικό διαγμό των Εβραίων μέσα από το γυναικείο περιοδικό μόδας που εκδίδει

Ουσιαστικές κριτικές για τα αποστήματα φυλετικού ρατσισμού, θρησκοληψίας και γυναικείας καταπίεσης, που εξακολουθούν να ταράζουν τον κόσμο, διαποτίζουν τις συζητήσεις των χαρακτήρων-επιβατών του γερμανικού υπερωκεάνιου «Βέρα».

στη Γερμανία. Ο φαρισαϊκός προτεστάντης εκπαιδευτικός Χούτεν επαναλαμβάνει βαρετά λογύδρια περί θείκης τιμωρίας. Η σύζυγος του, εθισμένη στην καταπίεση του άνδρα της, έχει παθολογική αδυναμία στο μπουλντόγκ τους, τον Μπεμπέ, που πάσχει από ναυτία, αντανακλώντας το σκηνικό της νοσηρής τους σχέσης. Ο υπάλ-

λλος μεξικανικής πετρελαϊκής εταιρείας κερ Φράιταγκ φαίνεται ιδεοληπτικά ερωτευμένος με την Εβραία σύζυγό του που σχεδόν θεοποιεί, προκειμένου να αιτιολογήσει την επιλογή του να την παντρευτεί. Παραπαίει στιγμιαισθημένος, για μία ακόμη φορά, από τις ρατσιστικές προσβολές του κοινωνικού του περιγύρου, όταν

Η συγγραφή του βιβλίου διήρκεσε είκοσι χρόνια (1941-1961).

ο καπετάνιος αποφασίσει να τον διώξει από αυτό το τραπέζι που φιλοξενεί μόνον καθαρόαιμους Γερμανούς.

Έτσι γίνεται ομοτράπεζος του μοναδικού Εβραίου που επιβαίνει στο πλοίο, του βιοτέχνη λατρευτικών αντικειμένων της Καθολικής Εκκλησίας κερ Λέβενταλ, που επίσης κατακρίνει την επιμειξία ενός «Εθνικού» με «Εβραία».

Διασκεδαστές της πρώτης θέσης, μια κομπανία Ισπανών χορευτών, είναι στην πραγματικότητα μαστροποί, πόρνες και κλέφτες. Ψυχροί επιβιώτες, διοργανώνουν μια γιορτή παρασύροντας τους πρωταγωνιστές να τους ανεχθούν κάνοντας τα στραβά μάτια στους υποκοσμικούς τους κώδικες. Η Πόρτερ απογυμνώνει τον καθωσπρεπισμό των «τρελών» της εκτώνοντας μέσα από τη μέθη και τον χορό την αλληλοαπέχθεια,

τη μισαλλοδοξία και τα σεξουαλικά τους απωθημένα. Τη χθόνια φρίστα εντείνουν οι φωνές των έξι Κουβανών φοιτητών ιατρικής που βρίσκονται καθ' οδόν προς το Μονπελιέ, σαρκαζώντας τους πάντες με το ανιέρο, ντανταϊστικό τους χιούμορ.

Η Τεξανή Μαίρη Τρέντγουελ, διαζευγμένη σαρανταπεντάχρονη που επιστρέφει στο Παρίσι αισθάνεται τη νεανική της δύναμη να μη συνάδει με τις ηλικιακές προκαταλήψεις που φυλακίζουν την ψυχή της. Ο άξεστος Τεξανός Ντένι, κυνηγώντας μεθυσμένος τη χορεύτρια-πόρνη Παστόρα, χτυπά την πόρτα της καμπίνας της Τρέντγουελ νομιζώντας ότι είναι έξω από την πόρτα της Παστόρα. Η Αμερικανίδα, υπό μεγάλη ένταση αυτοκαταπίεσης, έχει μόλις εκείνη τη στιγμή βάλει το πρόσωπό της με ένα κοροϊδευτικό μακιγιάζ-μασκέιο μιμούμενη τις καρναβαλικές Ισπανίδες της κομπανίας. Πετάγεται έξω, σωριάζει κάτω τον Ντένι με μια σπρωξιά χτυπώντας τον απανωτά με το τακούνι στιλέτο του χρυσού σανδαλιού της. Περιγραφή εξάισια κωμική και συνάμα συνταρακτική (απαράμιλλη η υποκριτική τέχνη της Βίβιαν Λι που ενσαρκώνει την Τρέντγουελ στην ομώνυμη κινηματογραφική ταινία).

«Είμαι κι εγώ επιβάτιδα σε αυτό το πλοίο», σημειώνει στον μικρό της πρόλογο η συγγραφέας, εντοπίζοντας τον εαυτό της μέσα στην οικουμενική εικόνα του ταξιδιού αυτού ως αλληγορία της Ιστορίας της ατελούς κοινωνίας των ανθρώπων.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της ΣΤΑΜΑΤΙΝΑΣ ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΥ*

Δείκτης πολιτισμού η συμπεριφορά απέναντι στα ζώα

Το πιο ενδεικτικό για τον πολιτισμό μιας χώρας, ιδίως για τον πολιτισμό της καθημερινότητας και της εποχής που διανύουμε, είναι η στάση της απέναντι στους αδύναμους. Και δεν υπάρχουν πιο αδύναμα πλάσματα σε μια κοινωνία από τα αδέσποτα ζώα. Δεν έχουν φωνή —ή, ορθότερα, δεν μπαίνουμε στον κόπο να αποκωδικοποιήσουμε όσα εκφράζουν— και δεν έχουν αλλά ούτε και προβλέπεται να αποκτήσουν εκλογικά δικαιώματα. Βέβαια, φαίνεται πως πλέον οι πολιτικοί άρχισαν να συνεκτιμούν τις ψήφους των ανθρώπων που υποστηρίζουν τα δικαιώματα των ζώων συντροφιάς —μέχρι πρότινος σχεδόν τους αγνοούσαν.

Επειτα από αλληπάλληλες ειδοθεείς κακοποιήσεις που είδαν στο φως της δημοσιότητας και προκάλεσαν την οργή της κοινής γνώμης (σκυλιά που τ' ακρωτηρίαζαν οι ίδιοι τους οι «κνδεμόνες», σκυλιά που να μαχαίρωναν με μανία καθηγητές, γάτες που τις ξεκοιλιάζαν στη μέση του δρόμου κ.ά.), οδηγήθηκαν τα κόμματα του ελληνικού Κοινοβουλίου στην αναντίρρηση και ομόφωνη ψήφιση της τροπολογίας σε κλίμα πανηγυρικό, που εντάχθηκε σε νομοσχέδιο του υπουργείου Δικαιοσύνης και μετατρέπει τον βασανισμό και τη φόνευση ζώου από πλημμέλημα σε κακούργημα με ποινή φυλάκισης μέχρι και 10 έτη. Αποτέλούσε πάγιο αίτημα της φιλοζωικής κοινότητας διαχρονικά. Η Ελλάδα έφερε μια από τις αυστηρότερες νομοθεσίες που ισχύουν παγκοσμίως όσον αφορά τον βασανισμό ενός ζώου.

Η έλευση της τροπολογίας έφερε μαζί της και μια σπινθηρίστια αρχή για τα δικαιώματα των ζώων συντροφιάς αλλά και όλων των ζώων, καθώς έτσι ανοίγει ο δρόμος για τη νομοθέτησή τους. Γι' αυτό κάποιοι από τους νομικούς κύκλους υποστήριξαν ότι δεν τηρεί την αρχή της αναλογικότητας και ενέχει κινδύνους, τη χαρακτηρίσαν ως νομοθετική ρύθμιση εν θερμώ. Αραγε οι ίδιοι νομικοί θεωρούν αναλογικό ότι άνθρωποι που έχουν κακοποιήσει φρικτά ή/και δολοφονήσει δεκάδες ζώα με αποτρόπαια μέσα δεν μπόκαν ποτέ φυλακή και συνεχίζουν να κυκλοφορούν ελεύθεροι και ανενόχλητοι; Πόσο ηθικό είναι ο βασανισμός ενός συναισθανόμενου όντος να μετρίεται μόνο σε λί-

Πόσο ηθικό είναι ο βασανισμός ενός συναισθανόμενου όντος να μετρίεται μόνο σε λίγα ευρώ;

Η Ελλάδα έφερε μια από τις αυστηρότερες νομοθεσίες που ισχύουν παγκοσμίως όσον αφορά τον βασανισμό ενός ζώου.

γα ευρώ και μια ποινή φυλάκισης που ήταν σε κάθε περίπτωση με αναστολή;

Ωστόσο, η μεγάλη πλειονότητα του κόσμου έδειξε να «αγκαλιάζει» τη συγκεκριμένη τροπολογία με θέρμη. Γενικά, όλο και περισσότεροι ευαισθητοποιούνται με τα ζώα συντροφιάς και δείχνουν έμπρακτα την αγάπη τους. Χαρακτηριστικό είναι ότι κάποτε η αρμοδιότητα για τα ζώα συντροφιάς ήταν «μπαλάκι»: το πετούσαν οι υπεύθυνοι αναμεταξύ τους, κανένας δεν την ήθελε, ήταν χαμένη κάπου στο υπουργείο Ανάπτυξης. Οι υπουργοί την έδιναν συνήθως στους αναπληρωτές υπουργούς ή στους υφυπουργούς για να μην ενοχλούνται. Τώρα βέβαια, στήνονται σχεδόν στην «ουρά» υπουργοί, βουλευτές, πολιτικοί και πολιτευτές για να εκφράσουν τα φιλοζωικά αισθήματα που μέχρι προχθές (δεν) είχαν. Δίνουν και παίρνουν οι βαρύγδουπες δηλώσεις ανθρώπων που μέχρι το κα-

λοκαιρί δεν είχαν αναρωτηθεί τι συμβαίνει μ' αυτά τα πλάσματα.

Εξ ου και το αλαλούμ των τελευταίων ημερών, παρά τη δέσμευση και τη διαβεβαίωση του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη, τόσο προεκλογικά όσο και μεταεκλογικά, για τη μεταφορά της αρμοδιότητας αποκλειστικά στο υπουργείο Εσωτερικών, κατ' επέκταση στον αρμόδιο υφυπουργό για την Τοπική Αυτοδιοίκηση Θεόδωρο Λιβάνιο, και για τη σύνταξη ενός νέου σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου για τη διαχείριση των αδέσποτων ζώων. Ενός πλαισίου που θα θέτει τους δήμους προ των ευθυνών τους, αφού πριν τους έχει δώσει τα κατάλληλα εργαλεία με την κατάλληλη εποπτεία, που δεν θα βλέπει «δράκους» σε δήθεν κυκλώματα εμπορίας αδεσποτών στο εξωτερικό προς πώληση σε οίκους ανοχής ζώων ή σε εργαστήρια πειραμάτων ή σε εργοστάσια παραγωγής αλλαντικών(!), που δεν θα μπλοκάρει υιοθεσίες, που δεν θα καταδικάζει τα σκυλιά να ξεψυχνάνε αλυσοδεμένα σε κλουβιά παράνομων δημοτικών κυνοκομείων που προσβάλλουν κάθε έννοια πολιτισμού και ανθρωπιάς, που δεν θα ποινικοποιεί τη φιλοζωία.

Δεν είναι τυχαίο που τόσο επίμονα η συντριπτική πλειονότητα των φιλοζωικών οργανώσεων ζητάει τη μεταφορά της αρμοδιότητας από το υπουργείο Αγροτικής

Ανάπτυξης στο υπουργείο Εσωτερικών. Είναι —πλην όλων των άλλων— και ζήτημα συμβολισμού, δείχνει ότι τα ζώα συντροφιάς ανήκουν στην κοινωνία μας, ότι δεν είναι πλέον είδη προς εκμετάλλευση (όπως, δυστυχώς, παραμένουν τα παραγωγικά ζώα), αλλά μέρος του δικού μας πολιτισμού. Αποτελούν κομμάτι του παζλ της νέας κοινωνικής μας δομής, δεν είναι ούτε εξορισμένα, ούτε ανεπιθύμητα, ούτε η διαχείρισή των ζώων συντροφιάς αποτελεί πρωτίστως υγειονομικό ζήτημα, αλλά κοινωνικό ζήτημα. Ο σεβασμός σε κάθε μορφή ζωής είναι πολιτισμός, ουσιαστικός και καθημερινός. Οι σκύλοι και οι γάτες, πλάσματα που ο άνθρωπος εξημέρωσε εδώ και χιλιάδες χρόνια, δυστυχώς είχαν γίνει ο σάκος του μποξ. Οχι πια. Από εδώ και στο εξής, το νέο πεδίο αρένας θα αφορά την περαιτέρω κατοχύρωση των δικαιωμάτων όλων των ζώων, μια επανάσταση ιδεών που έχει ήδη αρχίσει μέσα στην ελληνική κοινωνία και πολύ σύντομα θα κορυφωθεί και στην πολιτική ζωή του τόπου. Κάποια μέρα, όχι πολύ μακριά, η ανθρωπότητα θα αναλογίζεται τα εγκλήματα που διέπραξε κατά των ζώων και θα απορεί. Αυτή η μέρα δεν θα αργήσει.

* Η κ. Σταματίνα Σταματάκου είναι δημοσιογράφος και ακτιβίστρια για τα δικαιώματα των ζώων.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗ ΔΑΦΝΗ ΝΙΚΗΤΑ

Η Δάφνη Νικήτα γεννήθηκε στη Λευκωσία. Σπούδασε Ιστορία της Τέχνης στο University of Kent και στο Goldsmiths' College, University of London. Προσκλήθηκε και συμμετείχε στην 53η Μπιενάλε Βενετίας στην ποιτική δράση Making Words. Έχει εκδώσει τις ποιητικές συλλογές: «Μπουκάλια από το ίδιο άρωμα», «Το βροχερό βαγόνι» (εκδ. Το Ροδακίό), «Η περιπέτεια της Μπέττυ και άλλα ποιήματα» (εκδ. roema), «Μαύρη σκυλιά», «Το δέντρο που ανατέλλει», «Το μπλε δείπνο» (εκδ. Καστανιώτη).

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
«Homo Deus, μια σύντομη ιστορία του μέλλοντος» του Γιουβάλ Νόα Χαράρι και «Τα τρία στίγματα του Πάλμερ Ελντρις» του Φίλιπ Κ. Ντικ.

Ποιος ήρωας/ηρώδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί;
H Melisandre ή αλλιώς η «Κόκκινη γυναικα» από το «Game of Thrones», γιατί είναι η πιο αινιγματική ηρώδα, έχει τη δύναμη της προφητείας και ακολουθεί τον άρχοντα του φωτός. Όπως λέει, «η νύχτα είναι σκοτεινή, γεμάτη τρόμους, αλλά

η φωτιά θα τους διώξει όλους καίγοντάς τους».

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους συγγραφείς καλείτε, ζώντας και τεθνεώτες;
Τους: Λουίζ Ελζαμπέθ Γκλουκ, Αλέν ντε Μπτόν, Στίβεν Κινγκ, Ιζαμπέλ Αλιέντε, Αγκάθα Κρίστι και Φερνάντο Πεσόα.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Από το βιβλίο του Χαράρι «Homo Deus» μου εντυπώθηκε το εξής: «Σε σχέση με τα άλλα ζώα, οι άνθρωποι έχουν γίνει θεοί εδώ και καιρό. Δεν μας αρέσει να το σκεφτόμαστε πολύ αυτό, γιατί δεν έχουμε υπάρξει ιδιαίτερα δίκαιοι ή ελεήμονες θεοί».

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
Τη «Δίκη» του Φραντς Κάφκα.

Και ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές;
Το «Βιβλίο της ανησυχίας» του Πεσόα, γιατί είναι ένα ταξίδι μέσα στον κόσμο των αισθήσεων και της πραγματικότητας ενός υπέροχου μυαλού με μια μοναδική γραφή που καθρεφτίζει την ποιητική και συγγραφική δύναμη του δημιουργού.

Τι είναι το μπλε, τελικώς, στο βιβλίο σας; Χρώμα, λύπη, ουρανός;
Ίσως και τα τρία. Πιο πολύ όμως το μπλε σαν αιώνιο φως, η ουσία πέρα από το σώμα.

Πόσο σκληρή και πόσο ερεθιστική μπορεί να είναι «η ζωή κάτω από το τραπέζι»;
Όπου δεν υπάρχει χώρος η ζωή γίνεται σκληρή, η ανάγκη όμως για επιβίωση ξεπνέει την επιθυμία, τον πόθο για αυτήν ακόμα κι αν είναι κάτω από το τραπέζι.

«Είμαι τα ταξίδια που δεν έκανα»: ένας σύντομος σχολιασμός;
Γίνονται αυτό που δεν έχω ακόμη γευτεί, που δεν έχω βιώσει. Γινομαι, δηλαδή, αυτό που δεν έχω ακόμη απομυθοποιήσει.

Πρώτα σε πωλήσεις

Αυτή την εβδομάδα

Δοκίμια, λευκώματα, βιογραφίες

1 «Ρίξεις και θεμέλια - Οδόσημα της Ιστορίας του Ελληνισμού» της Μαρίας Ευθυμίου (Πατάκη)

2 «Το δώρο» του Στέφανου Ξενάκη (Key books)

3 «Σκέψου σαν μοναχός» του Τζέι Σέτι (Ψυχογιός)

4 «Με τις μέλισσες ή με τους λύκους - Αγόρευση στη δίκη της Χρυσής Αυγής» του Θανάση Καμπαγιάννη (Αντίποδες)

5 «Από το ντεσεβό στο drone - Πρόοδος και ειρήνη για τον 21ο αιώνα» των Άννας Διαμαντοπούλου - Μάκη Προβατά (Πατάκη)

Αυτή την εβδομάδα

Ελληνική λογοτεχνία

1 «Το σκισμένο τούλι» της Ελενας Ακριτά (Διόπτρα)

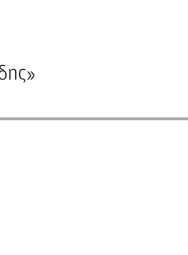
2 «Πόρτο Λέονε - Σκουριά από χρυσάφι» της Μαίρης Κόντζογλου (Μεταίχμιο)

3 «Η καλύτερη χειρότερη μέρα της ζωής σου» του Αύγουστου Κορτώ (Πατάκη)

4 «Ζευγάρια που έγραψαν την Ιστορία της Ελλάδας» της Λένας Διβάνη (Πατάκη)

5 «Ο ταχυδρόμος» του Γιώργου Παπαδάκη (Εστία)

• Αυτή την εβδομάδα τα στοιχεία παρέχονται από τα βιβλιοπωλεία «Ευριπίδης» (Α. Παπανδρέου 11, Χαλάνδρι) - Κηφισιάς 310, Κηφισιά)

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ

Το αφρόγαλα της πραγματικότητας

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ
Ρινόκερως
Εκδ. Καστανιώτη, σελ. 84

Ο «Ρινόκερως» είναι ένα βιβλίο ωρίμανσης ακόμη και σε σχέση με την «Πολωνία» (2016), που ήταν κατά τη γνώμη μου το καλύτερο μέχρι τώρα βιβλίο του Παναγιώτη Ιωαννίδη. Ανοίγει μια πλατιά βεντάγια ντοκουμέντων και αφηγήσεων, που συγκροτούν μια φαινομενικά απτή πραγματική βάση, είτε πρόκειται για σχετικές με τον ρινόκερω μαρτυρίες από την αρχαιότητα μέχρι τον Ντίρερ, είτε για τη βιογραφία της Γουλφ και του Μatis, είτε για ιστορίες ανωνύμων, είτε για μιαν επίσκεψη στην Καστοριά.

Θέτει γεγονότα ή καταστάσεις οιονεί γνωστά σε ήπιο βρασμό και προσφέρει υπό μορφήν στίχων το αφρόγαλα τους. Μοχλεύει ποιητικά την επιφάνεια της πεζής, ακλόνητης πραγματικότητας. Αποκαλύπτει φλέβες έντασης και δράματος που αυτή κρύβει μέσα της.

Δεν αρνείται ούτε τη σκληρότητα που κορυφώνεται μυτερά, σαν κέρα ρινόκερου στην αρχή της συλλογής, ούτε την άφατη

γλυκύτητα του μελιού, του δεύτερου στοιχείου που πραγματεύεται πεζολογικά στο τέλος του βιβλίου, με βάση πάντα υπάρχουσες γραπτές πηγές. Από τον ρινόκερω στο μέλι, η διαδρομή είναι γεμάτη εκπλήξεις και στροφές.

Το δίφωνο ποίημα «Το δωμάτιο ή το μυστικό της συνάντησης» κρύβει θησαυρούς: «Στο σκότος του Εσύ/ υφίσταται η δυνατότητα/ να συναντήσει κανείς τον εαυτό του» αφού «(Ανέκαθεν ανήκε/ στις ελπίδες του ποιήματος/ να μιλήσει και για το εντελώς Άλλο)». Και κλείνει με ιαπωνική λεπτότητα: «Η πέτρα γίνεται πούπουλο/ όταν ο αέρας γίνει νερό/ Επιλέγω να μη διαλέξω». Το ποίημα «Τι να κάνεις αν δεν μπορείς να κλάψεις» δεν βυθίζεται στη μνήμη· αναμετρείται μαζί της.

Υπάρχει μέσα του ένα βουβό πείσμα που δεν κατευνάζεται, μια απελπισία που υποστασιοποιείται σε αντικείμενα της καθημερινό-

τητας για να δαμαστεί, ένας φόβος που γίνεται λέξη για να ξεροκιστεί: «Μες στο μαύρο σκοτάδι του ύπνου/ είναι μαύρο σκοτάδι/ Και οδηγώ/ χωρίς να βλέπω/ άγνωστο αυτοκίνητο». Η θάλασσα είναι μια απέραντη υπρήληρη οριζόρα ακόμη και όταν βρισκόμαστε μακριά της αφού «ο αδιαιλέπτος της παφλασμός... μας διαπερνά/ μέχρι να φτάσει εκεί όπου/ κρύβεται πάντα/ το παλιό του ίχνος».

Για όλους μας, άλλωστε, η ποιητική εμπειρία είναι μια συνάντηση με αυτό το παλιό, άσβηστο θαλασσινό ίχνος μέσα μας. Κι ως είμαστε πια όπως οι Εγγλέζες γάτες στο ποίημα «Εξέλιξη των ειδών»: «Με λίγο τσάι/ με τις μοκέτες/ τη φλόγα του γκαζιού/ και τα γλυκόλογα που αφειδώς τους απευθύνουν οι άνθρωποι/ οι γάτες ξεγελιούνται/ Έχουν ξεχάσει τις σαβάνες πια/ και τις ερήμους».

Το ύφος του είναι απλό, ο τό-

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΚΟΛΩΝΙΑ

Η εβραϊκή συνοικία

Η μεσαιωνική εβραϊκή συνοικία της Κολωνίας, που έχει έρθει στο φως με ανασκαφές σχετικά πρόσφατα, θα προταθεί ως υποψήφια να περιληφθεί στον κατάλογο παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO. Οι αρχαιολόγοι πραγματοποιούν ανασκαφές στον χώρο μπροστά στην πλατεία Δημαρχείου, στην παλιά πόλη, από το 2007 και έχουν βρει σημαντικά ευρήματα, ανάμεσα στα οποία μία συναγωγή, ένα φούρνο και ένα νοσοκομείο. Το νέο μουσείο θα είναι έτοιμο το 2024.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Ιαν Φλέμινγκ

Ο θάνατος του Σον Κόνερι αναζωπύρωσε το ενδιαφέρον για τα βιβλία του Ιαν Φλέμινγκ και την κουλτούρα του Τζέιμς Μποντ, που ταυτίζεται, κυρίως, με τις αρχές της δεκαετίας του '60. Ο οίκος Sotheby's έθεσε σε δημοπρασία, την οποία κράτησε επί σειράν ημερών σε διαδικτυακή λειτουργία, τις πρώτες σκληρόδετες εκδόσεις των συναρπαστικών μυθιστορημάτων του Ιαν Φλέμινγκ. Οι τιμές έφτασαν αρκετές χιλιάδες στερλίνες για κάθε τίτλο.

ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ

Ανοικτή Πινακοθήκη

Η Εθνική Πινακοθήκη Προσωπογραφιών άρχισε την επαναλειτουργία της, καθώς η Σκωτία ακολουθεί ανεξάρτητη πολιτική για την καραντίνα. Η Πινακοθήκη ανήγγειλε ότι την παρούσα περίοδο και μέχρι νεωτέρας θα λειτουργεί τρεις ημέρες την εβδομάδα και θα συνεχίσει την παρουσίαση της έκθεσης με προσωπογραφίες εστιασμένες σε πορτρέτα του 2020. Αντίστοιχη πολιτική ακολουθεί και η Εθνική Πινακοθήκη με τα έργα τέχνης της εθνικής σχολής.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Τζο Μπράιντεν

Στις 27 Οκτωβρίου κυκλοφόρησε στις Ηνωμένες Πολιτείες η νέα βιογραφία του Τζο Μπράιντεν, που ενδιαφέρει πλέον το διεθνές κοινό και έχει μεγάλη ζήτηση. Είναι γραμμένη από τον έμπειρο (και βραβευμένο με National Book Award) δημοσιογράφο και αρθρογράφο του περιοδικού The New Yorker, Εβαν Όσνος, ο οποίος είναι 44 ετών. Ο Όσνος παρακολουθεί την πορεία του 46ου Αμερικανού προέδρου επί μία δεκαετία και έχει συλλέξει σημαντικό υλικό.

ΚΙΝΑ

Ταντάο Αντο

Ένα νέο ιδιωτικό μουσείο στην Κίνα φέρει την υπογραφή του Ιάπωνα αρχιτέκτονα Ταντάο Αντο. Βρίσκεται στην επαρχία της Γκουανγκντόνγκ στη νότια Κίνα και φέρει την ονομασία He Art Museum από το όνομα του ιδρυτή του, He Jianfeng. Το κτίριο, σχεδιασμένο από τον 79χρονο Ιάπωνα αρχιτέκτονα, φέρει τα αναγνωρίσιμα στοιχεία της σιωπής και της αρμονίας σε ένα κτίριο με ελλειπτικές σφαίρες και επεξεργασμένες επιφάνειες σκυροδέματος.

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

Το νέο αεροδρόμιο του Βερολίνου

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ένα πραγματικό γεφύρι της Αρτας, το νέο αεροδρόμιο του Βερολίνου, στόχος ήδη από την εποχή της ενοποίησης της Γερμανίας, εγκαινιάστηκε εντέλει πρόσφατα, στις 31 Οκτωβρίου 2020, στην πιο αρνητική για τα ταξίδια εποχή. Το αεροδρόμιο Berlin Brandenburg βρίσκεται 18 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά του Βερολίνου και αντικατέστησε τα τρία παλαιά αεροδρόμια της πόλης, που πέρασαν πλέον στην Ιστορία. Όλες οι λειτουργίες από το αεροδρόμιο Tegel

μεταβιβάστηκαν πολύ πρόσφατα στο Brandenburg. Εξαρχής, ήδη από τα τέλη του προηγούμενου αιώνα, η ιδέα ήταν να δημιουργηθεί ένας και μόνο μείζων αερολιμένας για το Βερολίνο που να ανταποκρίνεται στον ρόλο και στο μέλλον της γερμανικής πρωτεύουσας τον 21ο αιώνα. Γι' αυτό ήταν μέρος της ιδρυτικής φιλοσοφίας η κατάργηση των τριών υπαρχόντων αεροδρομίων, που έδειχναν πλέον την ηλικία τους, και η δημιουργία ενός και μόνον αεροδρομίου, ικανού από κάθε άποψη –λειτουργι-

κή και συμβολική– να σηκώσει το βάρος μιας εθνικής αποστολής. Είναι κρίμα που το νέο καύχημα του Βερολίνου δεν μπορεί να το χαρεί πολύς κόσμος. Σε άλλες εποχές, θα ήταν το πιο πολυφωτογραφημένο μέρος της Ευρώπης, ως νέο ερέθισμα στην εμπειρία των ταξιδιωτών. Είναι απορίας άξιον πώς μια χώρα όπως η Γερμανία δεν είχε κατορθώσει να φέρει εις πέρας αυτό το μεγάλο έργο μέσα σε ένα εύλογο περιθώριο χρονικής προθεσμίας και οικονομικού προϋπολογισμού. Τα παλιά, θαμπά, αεροδρόμια του

Βερολίνου είναι πλέον παρελθόν και το νέο απόκτημα της γερμανικής πρωτεύουσας, μέσα στη μοναξιά της πανδημίας, αναλαμβάνει πλέον την αποστολή να εκπροσωπεί επάξια το επίπεδο του γερμανικού τρόπου ζωής. Αν και τα αεροδρόμια είναι υπερτοπικοί σταθμοί, ταυτίζονται με την εθνική εικόνα και την κουλτούρα των πόλεων που εκπροσωπούν, όπως και οι σιδηροδρομικοί σταθμοί. Το παλιό αεροδρόμιο Tegel (ταυτισμένο με τις ημέρες του άλλοτε Δυτικού Βερολίνου) θα αλλάξει χρήση και θα υποδεχθεί

άλλες εμπορικές δραστηριότητες, πολλές ιδέες έχουν πέσει και συζητούνται, ακόμη και για δημιουργία κλαμπ, καθώς η διεθνώς διάσημη σκηνή των κλαμπ και της νυκτερινής ζωής του Βερολίνου έχει και αυτή ζημιωθεί υπερβολικά στη διάρκεια του 2020. Το νέο αεροδρόμιο έχει σχεδιαστεί για να εξυπηρετεί πάνω από 34 εκατομμύρια επιβάτες ετησίως και να καταστεί ένας από τους σημαντικότερους αερολιμένες στην Ευρώπη. Ίσως μόνον η Φρανκφούρτη να ξεπερνάει το Βερολίνο στη Γερμανία τα προσεχή χρόνια.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Αυτοκτονώντας κάθε νύχτα και από λίγο

Το γράψιμο είναι ταξίδι, λένε. Το γράψιμο είναι μαγεία. Ο κύριος Γκρι χαμογελάει ειρωνικά όταν ακούει τέτοιες κοινοτοπίες. Γι' αυτό διασκέδασε όταν έπεσε πάνω σε συνέντευξη που έδωσε ο Νόρμαν Μέιλερ, λίγα χρόνια προτού πεθάνει, στον σημαντικό Σκωτσέζο μυθιστοριογράφο και δημοσιογράφο Αντρίου Ο' Χάγκαν. Εκεί, ο συγγραφέας των «Γυμνών και των νεκρών» παρομοιάζει τους μυθιστοριογράφους με ορειβάτες.

«Για πολύ, πολύ καιρό, μία από τις βασικές μου θεωρίες», λέει ο γηραιός μα δαιμόνιος Μέιλερ, «είναι ότι κάπου εκεί έξω βρίσκεται ένα μυστηριώδες βουνό που ονομάζεται πραγματικότητα. Εμείς οι μυθιστοριογράφοι πάντοτε προσπαθούμε να το σκαρφαλώσουμε. Είμαστε ορειβάτες και το ερώτημα είναι: με ποιον τρόπο του επιτίθεσαι; Οι προσεγγίσεις διαφέρουν ανάλογα

«Όταν είσαι μυθιστοριογράφος, πηγαίνεις ένα εξαιρετικά επικίνδυνο ψυχολογικό ταξίδι».

με το άτομο, κάποιοι αποζητούν ένα περίπλοκο και περίτεχνο εσωτερικό ύφος. Άλλοι απαιτούν μεγάλη απλότητα. Το θέμα είναι πως το ύφος συνιστά επίθεση ενάντια στη φύση της πραγματικότητας».

Σε ένα άλλο σημείο, πάλι, ο Μέιλερ επιστρέφει στην ιδέα του εξερευνητή. «Εάν γράφεις ένα καλό μυθιστόρημα (σ.σ. ο Μέιλερ εδώ δεν λέει «ένα μυθιστόρημα» γενικά και αόριστα, αλλά ένα ΚΑΛΟ μυθιστόρημα) τότε είσαι εξερευνητής – μπαίνεις σε κάτι του οποίου το τέλος αγνοείς, όπου το τέλος δεν είναι δεδομένο. Αυτό που σε κά-

Ο Χέμινγκουэй αυτοκτόνησε το 1961. Λένε πως αιτία ήταν η ανικανότητά του να γράψει κάτι που να αξίζει. Ο Νόρμαν Μέιλερ είχε μια άλλη εξήγηση...

νει να συνεχίζεις είναι ένα μείγμα απελπισίας και εξαψης. Έτσι όπως το βλέπω, δεν αξίζει τον κόπο να γράφεις μυθιστόρημα, εκτός και αν αντιμετωπίζεις κάτι στο οποίο οι πιθανότητες της επιτυχίας σου δεν είναι σίγουρες. Μπορεί να αποτύχεις. Παίζεις τζόγο με τα ψυχικά σου αποθέματα».

Αυτά τα ψυχικά αποθέματα εξάντλησε μάλλον ο Χέμινγκουэй. Λένε πως η αιτία για την αυτοκτονία του ήταν πως στα εξήντα δύο του ήταν ανήμπορος να κατεβάσει μια γραμμή της προκοπής.

«Πάρ' το απόφαση», λέει ο Μέιλερ, «όταν είσαι μυθιστοριογράφος, πηγαίνεις ένα εξαιρετικά επικίνδυνο ψυχολογικό ταξίδι το οποίο μπορεί να γυρίσει άσχημα εναντίον σου».

Ο Μέιλερ είχε μια θεωρία ως προς το πολυσυζητημένο τέλος του Χέμινγκουэй: «Είχε μάθει από νωρίς στη ζωή του ότι όσο περισσότερο

προκαλούσε τον θάνατο, τόσο πιο υγιές ήταν αυτό για τον ίδιο». Ο Μέιλερ κατέληξε σε ένα σενάριο: κάθε βράδυ, αφού καληνύκτιζε τη γυναίκα του, ο Χέμινγκουэй πήγαινε στο δωμάτιό του, έχωνε την κάννη του όπλου στο στόμα του και με τον αντίχειρα πιέζε απαλά μα τρέμοντας τη σκανδάλη, προσπαθώντας να δει πόσο μπορούσε να πιέσει τη σκανδάλη χωρίς το όπλο να εκπυρσοκροτήσει. Την τελευταία νύχτα της ζωής του το παρατράβηξε. Κατά τη γνώμη μου, αυτό το σενάριο έχει πιο πολύ νόημα από το ότι αποφάσισε να τινάξει τα μυαλά του στον αέρα».

Ωραία ιδέα για διήγημα, σκέφτεται ο κύριος Γκρι. Να έγινε άραγε έτσι; Ο Μέιλερ δεν αφήνει πολλά περιθώρια σε «μαγείες» και «ταξίδια»: «Δεν είναι παρά μια θεωρία. Το γεγονός είναι ότι ο Χέμινγκουэй αυτοκτόνησε».

Ανθρωπος και μικρόβια, μια αέναη μάχη

Ο καθοριστικός ρόλος των επιδημιών και των πανδημιών στην Ιστορία και το αμήχανο βιοπολιτικό κενό που ζούμε

Του ΘΑΝΑΣΗ ΤΡΙΑΡΙΔΗ

Για τους εφρήβους που αρχίσαμε να οριοθετούμε τον εαυτό μας μέσα στον κόσμο στη (μάλλον μακρινή πια) δεκαετία του 1980 ορισμένες από τις ομορφότερες ώρες εκείνης της νεότητας είναι συνδεδεμένες με την ανάγνωση του αριστουργηματικού μυθιστορήματος του Μάρκες «Ερώτας στα χρόνια της χολέρας». Το κίτρινο βιβλίο (με τη φωτογραφία του συγγραφέα-μάγου σε ολόκληρο το οπισθόφυλλο) έγινε στο μυαλό πολλών από εμάς το συνώνυμο ενός προσδοκώμενου ευτοπικού κόσμου όπου τα ποταμόπλοια θα μεταφέρουν τις πιο μεγάλες νοσταλγίες, οι άνθρωποι θα δοξάζονται μέσα στο διάπυρο πάθος και οι ανυπεράσπιστοι έρωτες θα κρατούν για πάντα.

Τρεις δεκαετίες αργότερα, διαβάζοντας για την ασιατική χολέρα του 1817 (την πρώτη από τις επτά μεγάλες παγκόσμιες πανδημίες χολέρας) διαπίστωσα πως τα ευτοπικά μέσα μου «χρόνια της χολέρας» ήταν στην πραγματικότητα χρόνια απεριγράπτως φρίκης, πόνου και δυστυχίας: οι περιγραφές αναφέρουν πως εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι (συνολικά 1,1 εκατ. ανθρώπων σε εκείνη την πρώτη ασιατική χολέρα του 19ου αιώνα) σωριάζονταν καταγής, πέθαιναν μέσα στα περιττώματά τους από διαρκείς διάρροιες, εμετούς και μυϊκούς σπασμούς που μέσα σε λίγες ώρες οδηγούσαν σε θάνατο από αφυδάτωση.

Μια σκέψη

Τους τελευταίους μήνες πάνω συχνά τον εαυτό μου να σκέφτεται ή και να επαναλαμβάνει συνεχώς μια σκέψη που διάβασα μάλλον μηχανικά τον περασμένο Ιανουάριο: Οι μεγάλες κρίσεις της Ιστορίας είναι εξαιρετικά γοητευτικές ή και συναρπαστικές όταν διαβάζεις για αυτές –διαβάζοντας τις μαρτυρίες για τον όλεθρο που προκάλεσαν έχεις μια πρώτης τάξεως ευκαιρία να αναστοχαστείς για την ανθρώπινη κατάσταση και το απρόβλεπτο πεπρωμένο του ανθρώπινου είδους–, όταν όμως τις ζεις, βιώνονται με τρόπο τρομακτικό ή και ανυπόφορο. Η παγκόσμια πανδημία της COVID-19 και η οικονομική, βιοπολιτική και ανθρωπιστική κρίση που επιφέρει (και θα επιφέρει) έφερε με βία αυτήν την αλήθεια στο προσκήνιο των ανθρώπων της Δύσης. Γενιές που μεγάλωσαν σε καίριους ειρήνης και ήταν συννηθισμένες (ή και εθισμένες) να αντιμετωπίζουν την Ιστορία ως αναγνώσμα ή και ντοκιμαντέρ των περασμένων φρικτών καιρών, ως συναρπαστικό πλαίσιο ταινίας εποχής

Ανδρόγυνο, άρωστο από βουβωνική πανώλη, με τις χαρακτηριστικές πληγές στο σώμα. Εικόνα σε γερμανική Βίβλο του 1411.

Επιδημία βουβωνικής πανώλης μέσα σε 5 χρόνια (1348-1353) σκότωσε το 1/3 (περίπου τα 25 από τα 75 εκατ. ανθρώπων) του πληθυσμού της Ευρώπης.

και βιοπολιτικό φόντο παθιασμένων μυθιστορημάτων, εδώ και μερικούς μήνες βρέθηκαν έντρομες μπροστά σε ένα βιοπολιτικό (αλλά και ερμηνευτικό) κενό: Μια πανδημία ενός μάλλον ήπιου αλλά εξαιρετικά μεταδοτικού αναπνευστικού ιού, με πολύ μικρή θνητότητα (όπως όλα δείχνουν) περίπου διπλάσια από αυτή της κοινής γρίπης) καταργεί όλες τις σταθερές του δυτικού τρόπου ζωής, ενοχοποιεί την εγγύτητα και τη φυσική επαφή, υπονομεύει τον τρόπο που αναπνέουμε, κλείνει τις κοινωνίες στο σπίτι επιβάλλοντας καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης και συμπαράλλαιζει την παγκόσμια οικονομία, αναποδογυρίζοντας τις ζωές όλων των ανθρώπων του πλανήτη και καταστρέφοντας πολλά εκατομμύρια από αυτούς.

Το βιβλίο της Ντόροθι Κρόουφορντ «Θανατηφόροι σύντροφοι» (αγγλική έκδοση 2018, ελληνική έκδοση 2020 από τις εκδόσεις Οξύ,

Η COVID-19 καταργεί όλες τις σταθερές του δυτικού τρόπου ζωής, ενοχοποιεί την εγγύτητα και τη φυσική επαφή, κλείνει τις κοινωνίες στο σπίτι, συμπαράλλαιζει την παγκόσμια οικονομία αναποδογυρίζοντας τις ζωές όλων των ανθρώπων του πλανήτη.

σε μετάφραση της Κίκας Κραμβουσάνου) είναι μια πρώτης τάξεως ευκαιρία να συνδέσουμε αυτό το αμήχανο βιοπολιτικό κενό που ζούμε με την ιστορία των επιδημιών και των πανδημιών και την επώδυνη όσο και καθοριστική επιδράσή τους στην ιστορική και πολιτισμική πορεία του ανθρώπου.

Η Κρόουφορντ (γενν. 1950, κα-θηγήτρια Ιατρικής Μικροβιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου με ιδιαίτερη ενασχόληση με την εκλαίκευση της Ιατρικής) ξεκινώντας με τον SARS (Οξύ Ανα-

πνευστικό Σύνδρομο) του 2003 κάνει μια αναδρομή στην ιστορία των μικροβίων από την Προϊστορία μέχρι την Αρχαιότητα και μέχρι τις μέρες μας. Φυσικά όλες οι μεγάλες πανδημίες που διαμόρφωσαν την Ιστορία βρίσκονται στις σελίδες της: Ο λοιμός της Αθήνας του 430 π.Χ. (εικάζουμε πως ήταν μια επιδημία τύφου ή ιλαράς), ο λοιμός των Αντωνίων του 165 μ.Χ. (η πανούκλα που σάρωσε την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία του Μάρκου Αυρηλίου), η βουβωνική πανώλη του Ιουστινιανού του 542 μ.Χ. και,

Οι μεγάλες κρίσεις της Ιστορίας είναι εξαιρετικά γοητευτικές ή και συναρπαστικές όταν διαβάζεις για αυτές, όταν όμως τις ζεις, βιώνονται με τρόπο τρομακτικό ή και ανυπόφορο.

φυσικά, η «μπτέρα όλων των πανδημιών», ο φρικτός Μαύρος Θάνατος του 1348.

Αυτή η επιδημία βουβωνικής πανώλης που μέσα σε 5 χρόνια (1348-1353) σκότωσε το 1/3 (περίπου τα 25 από τα 75 εκατομμύρια ανθρώπων) του πληθυσμού της Ευρώπης και το 1/4 (περίπου τα 120 από τα 470 εκατομμύρια) του συνολικού πληθυσμού της Γης. Η μαύρη πανούκλα σημάδεψε όσο καμία άλλη πανδημία τον ανθρώπινο πολιτισμό σε κάθε λογής έκφραση της ζωής και της τέχνης: Δεν είναι λίγοι οι ιστορικοί που υποστηρίζουν πως η Αναγέννηση (άρα και ολόκληρος ο πολιτισμός της Δύσης) ήταν πρώτα μια αντανάκλαση αντίδρασης των αστικών στρωμάτων της Ευρώπης που μετά τον Μαύρο Θάνατο θέλησαν να επαναπροσδιορίσουν τον κανόνα της ζωής τους.

Προχωρώντας στο πέραςμα των αιώνων η Κρόουφορντ φτάνει στον 20ό αιώνα κατά τον οποίο δεσπό-

ζουν, στην αρχή και το τέλος του, δύο από τις πλέον θανατηφόρες πανδημίες της Ιστορίας: η Ισπανική Γρίπη του 1918-1921 με σχεδόν 50 εκατομμύρια νεκρούς και ο ιός του HIV που μέχρι σήμερα μετράει τουλάχιστον 37 εκατομμύρια καταγεγραμμένους νεκρούς (το πραγματικό νούμερο είναι πιθανότατα πολύ μεγαλύτερο). Η Κρόουφορντ χρησιμοποιεί τον HIV για να καταδείξει αυτό που ξέρουμε από την αρχή της Ιστορίας: πως η νόσος τρέφεται από τη φτώχεια. Στη Δύση σήμερα τα αντιρετροϊκά φάρμακα έχουν καταστήσει τον HIV μια απολύτως αντιμετωπίσιμη χρόνια νόσο. Στην Υποσαχάρια Αφρική αντιθέτως το 54% των νοσούντων δεν λαμβάνει καμία ουσιαστική θεραπεία – και εκεί το ποσοστό των φορέων ξεπερνάει το 18% του συνολικού πληθυσμού. Είναι προφανές πως στα χρόνια που έρχονται η εκατόμβη των εκατομμυρίων νεκρών του HIV θα ακολουθηθεί από μια ακόμη μεγαλύτερη.

Μέρος της Φύσης

Το βιβλίο της Κρόουφορντ αναλαμβάνει τον ρόλο ενός εκλαϊκευτικού επιστημονικού-ιστορικού βιβλίου. Καταγράφει (κάποιες φορές με τρόπο συναρπαστικό) την ιστορία των μικροβίων και την εξακολουθητική σχέση της με την πολιτισμική Ιστορία του ανθρώπου και κάνει σαφές στο μυαλό του αναγνώστη πως τα μικρόβια είναι αναπόσπαστο μέρος της Φύσης – άρα και αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης πορείας.

Η Κρόουφορντ εστιάζει την προσοχή της στη «μάχη» μεταξύ του έλλογου ανθρώπου με την παντοδύναμη νοσηρότητά του από τη μια και την ακαταμάχητη διαρκή προσαρμοστικότητα των άλογων μικροβίων από την άλλη – μια «μάχη» στην οποία ο άνθρωπος διαρκώς υπερικχύει όπως δείχνει η θριαμβική καμπύλη της αύξησης του πληθυσμού τα τελευταία 100 χρόνια. Επίσης αναφέρεται στο πώς τα μικρόβια «αποκρίνονται» στη μάχη αυτή διεισδύοντας στις καινούργιες παραμέτρους του τρόπου ζωής των ανθρώπων: ευνοούνται από την εκρηκτική αύξηση των ταξιδιών αλλά και από την όλο και μεγαλύτερη παρέμβαση του ανθρώπου στη Φύση τα τελευταία εκατό χρόνια. Από εκεί και πέρα, πιστό στον εκλαϊκευτικό του χαρακτήρα, το βιβλίο αποφεύγει οποιαδήποτε ιστορική αναγωγή ή πολιτική κρίση, αφήνοντάς την στη διάθεση και στην αναστοχαστική ανάγκη του αναγνώστη του. Είναι ένα βιβλίο δεδομένων και όχι ένα βιβλίο θέσεων – και υπηρετεί τον διόλου ευκαταφρόνητο προσανατολισμό του εξαιρετικά.

Το πικρό ερώτημα: Πώς μετράμε τη ζωή και τον θάνατο;

Είναι περισσότερο από βέβαιο πως στην επόμενη έκδοση των «Θανατηφόρων συντρόφων» θα υπάρχει ένα εκτενέστατο κεφάλαιο (ή κι ένα ολόκληρο δεύτερο βιβλίο;) για την COVID-19 και το υγειονομικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό αποτύπωμά της. Ωστόσο, όπως όλα δείχνουν, στην περίπτωση της COVID-19 θα υπάρξει για πρώτη φορά στην Ιστορία μια αντίφραση. Το υγειονομικό αποτύπωμα της πανδημίας του κορωνοϊού θα είναι δυσανάλογα μικρότερο από το αντίστοιχο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό.

Εξηγούμε: Προφανώς ο κάθε θάνατος ενός ανθρώπου είναι ένα ανεπανόλητο και απόλυτα οδυνηρό γεγονός – και σαφώς ο καθένας μας φοβάται τον κορωνοϊό (και ο γράφων πρώτος από όλους). Η ψυχρή αλήθεια όμως είναι πως τα νομμερα των ανθρώπων που δείχνει να σκοτώνει η COVID-19 δεν μπορούν, ούτε ως απόλυτα νούμερα, ούτε, πολύ περισσότερο, κατά αναλογία, να συγκριθούν με τις με-

γάλες πανδημίες της Ιστορίας. Η καθαυτή πανδημία του κορωνοϊού υπολογίζεται πως θα αφήσει πίσω της περίπου 2 εκατομμύρια νεκρούς που θα νοσήσουν από αυτόν (στα δυσοίωνα σενάρια του νούμερο ανεβαίνει στα 3 εκατομμύρια). Στη συντριπτική τους πλειονότητα αυτοί οι άνθρωποι είναι ηλικιωμένοι – δηλαδή άνθρωποι που έχουν διαγράψει έναν κύκλο ζωής, άρα ο ψυχικός και κοινωνικός πόνος που προκαλεί η απώλειά τους είναι λογικά μικρότερος. Σύμφωνα με το www.worldometers.info/world-population, ο πληθυσμός της Γης τη μέρα που γράφεται αυτό το κείμενο είναι 7.823.546.000 άνθρωποι – και μέχρι το βράδυ θα έχει αυξηθεί κατά 150.000 ανθρώπους. Μέσα στο τόσο επώδυνο (εξαίτιας της COVID-19) 2020 ο πληθυσμός της Γης θα έχει αυξηθεί κατά 75 εκατομμύρια ανθρώπων. Πώς μπορεί η παραπάνω αναλογία να συγκριθεί με τον Μαύρο Θάνατο που μείωρα, ούτε, πολύ περισσότερο, κατά αναλογία, να συγκριθούν με τις με-

Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, οι άνθρωποι που αντιμετωπίζουν κίνδυνο ζωής από την πείνα μέσα στο 2021 θα αυξηθούν από 135 εκατομμύρια σε 265 εκατομμύρια.

να επανέλθει η ανθρωπότητα στα ίδια δημογραφικά δεδομένα) ή με την ισπανική γρίπη του 1918-1921 που σκότωσε σχεδόν 50 εκατομμύρια ανθρώπων σε συνολικό πληθυσμό 1,3 δισ.;

Αντίθετα, το οικονομικό/κοινωνικό/πολιτικό και πολιτισμικό αποτύπωμα της COVID-19 θα είναι συντριπτικό. Για πρώτη φορά στην Ιστορία πάνω από τον μισό πληθυσμό της Γης και το σύνολο του δυτικού κόσμου υποβλήθηκαν σε αλλεπάλληλα lockdowns – με ό,τι

Η Κρόουφορντ εστιάζει στη «μάχη» μεταξύ του ανθρώπου με την παντοδύναμη νοσηρότητά του από τη μία και την ακαταμάχητη διαρκή προσαρμοστικότητα των άλογων μικροβίων από την άλλη.

συνεπιφέρουν αυτά. Η οικονομική (άρα και η βιοπολιτική) καταστροφή θα είναι ανυπολόγιστη (δεν μπορεί να βρεθεί αυτή τη στιγμή μια έγκυρη πρόβλεψη). Και αυτή η καταστροφή θα ανατρέψει σε πολ-

λά επίπεδα τις ζωές των ανθρώπων της Δύσης – και, σύμφωνα με την θεωρία της συνώθησης, θα οδηγήσει σε καταστροφή πολλά εκατομμύρια απελπισμένων πληθυσμών του Τρίτου Κόσμου που, έτσι κι αλλιώς, ζουν στο όριο της απελπισίας.

Διακινδυνεύω μια πρόβλεψη: εφόσον, όπως όλα δείχνουν, η COVID-19 θα νικηθεί από την επιστήμη της Δύσης με μία σειρά εμβολίων (που αναπτύχθηκαν με πρωτοφανή ταχύτητα) θα καταγραφεί στις δέλτους μάλλον της οικονομικής και βιοπολιτικής ιστορίας παρά της ιστορίας των μεγάλων πανδημιών της ανθρωπότητας. Γιατί η οικονομική κρίση που θα προκαλέσει ο κορωνοϊός θα είναι το μείζον γεγονός – και θα δημιουργήσει απείρως περισσότερο θάνατο, πόνο και ανισότητες από την ίδια την αρρώστια. Και αν η Δύση θα ελέγξει με κάποιους τρόπους τον πόνο και την καταστροφή στις επικράτειες των χωρών της, ο Τρίτος Κόσμος θα πληρώσει το τίμημα με εκατομμύρια θανάτους. Η έκθεση του ΟΗΕ

(ήδη από τον περασμένο Απρίλιο) υπολογίζει πως λόγω της COVID-19 οι άνθρωποι που αντιμετωπίζουν κίνδυνο ζωής από την πείνα μέσα στο 2021 θα αυξηθούν από 135 εκατομμύρια σε 265 εκατομμύρια. Νομίζω πως μας χρειάζεται αρκετή ώρα για να αισθητοποιήσουμε τι σημαίνουν αυτά τα νούμερα.

Εδώ έρχεται το πικρό πολιτικό ερώτημα (που απουσιάζει από το βιβλίο της Κρόουφορντ αλλά γεννιέται μέσα από αυτό): Πώς μετράμε τα θύματα μιας πανδημίας; Από ποια σκοπιά και με ποια θηκή; Και εν τέλει: ποιο κρατάμε τη ζηγάρια με την οποία μετράμε τη ζωή και τον θάνατο, των άλλων και τον δικό μας;

Ο κ. Θανάσης Τριαρίδης είναι συγγραφέας και υπεύθυνος των διαδικτυακών σεμιναρίων για τον ευρωπαϊκό πολιτισμό «Τα μελένια λεμόνια». Τελευταίο του βιβλίο, η ποιητική συλλογή «Θα μας ξεπλύνει η θάλασσα», που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Gutenberg.

Αγνοούμε κεφαλαιώδη ιστορικά ζητήματα

Η συγγραφέας Μαρίζα Ντεκάστρο στην «Κ»

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΙΑΛΕΝΑ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Για τον κόσμο του παιδικού βιβλίου, η Μαρίζα Ντεκάστρο δεν χρειάζεται ιδιαίτερες συστάσεις. Είναι καταξιωμένη και βραβευμένη συγγραφέας παιδικών βιβλίων, το έργο της και η συνεισφορά της στην εκπαίδευση και την παιδαγωγική έχουν ξεπεράσει τα στενά ελληνικά σύνορα. Σπούδασε στη Σορβόννη Παιδαγωγικά και Λογοτεχνία για παιδιά και νέους και εργάστηκε στον χώρο της εκπαίδευσης.

Παρά την αγάπη της για το σχολείο, όπως και η ίδια ομολογεί, από πολύ νωρίς το βιβλίο την κερδίζει αποκλειστικά. Οχι μόνον ως συγγραφέα αλλά και ως κριτικό, αρθρογράφο και άνθρωπο επιρροής στον χώρο του παιδικού βιβλίου. Θα λέγαμε ότι πολύ συχνά είναι εκείνη που ανακαλύπτει νέες τάσεις, αναδεικνύει ταλέντα αλλά και σπληνιεύει όψεις της παιδικής λογοτεχνίας που θεωρεί ότι λειτούργουν εις βάρος της γνώσης και της φαντασίας του παιδιού. Το

σίγουρο είναι ότι διατηρεί πάντα τη σοβαρότητα και την ακεραιότητα της και αυτό το γνωρίζουν όλοι όσοι έχουν την τύχη να συνεργαστούν μαζί της.

Αυτές τις μέρες κυκλοφορούν δύο βιβλία της που αξίζουν την προσοχή μας. Το πρώτο αφορά το «Τι είναι Δημοκρατία» και τι λέμε στα παιδιά για το δημοκρατικό πολίτευμα, από τις εκδόσεις Μεταίχμιο, το δεύτερο, συλλογικό, και εξίσου ενδιαφέρον, με τίτλο «24 εικόνες για την Επανάσταση του 1821» μιλά για την Επανάσταση μέσα από τον Μακρυγιάννη και τον Ζωγράφο για τα 200 χρόνια που θα γιορτάσουμε το επόμενο έτος, σε μια καλοσχεδιασμένη έκδοση των εκδόσεων Καπόν. Η «Κ» συνομιλήσε για όλα αυτά με τη δημιουργό.

— Έχετε αφιερωθεί στην παιδική λογοτεχνία. Είτε ως συγγραφέας, εκπαιδευτικός, κριτικός είτε με άλλες ιδιότητες. Πώς προέκυψε αυτή η σχέση;

— Όπως όλα τα ωραία, εντελώς τυχαία. Κυρίως ήταν θαυμάσιοι άν-

Λεπτομέρεια από το ζωγραφικό έργο του Δημητρίου Ζωγράφου «Μάχη της Λαγγάδας και Κομπότι». Από το βιβλίο «24 εικόνες για την Επανάσταση του 1821» (εκδ. Καπόν).

θρωποι που μου έδειξαν τον δρόμο. Πρώτη η Αλκη Ζέη που με έμπα-σε σ' αυτό τον χώρο και με έφερε κοντά στη Νανά Καλιανέση και τους συγγραφείς του Κέδρου στα χρόνια της ανήσις του παιδικού βιβλίου, η Βίτω Αγγελόπουλου και ο Κυριάκος Ντελόπουλος που μου έμαθαν πώς να διαβάζω τα βιβλία των παιδιών. Στη συνέχεια γνώρισα και άλλους σημαντικούς ανθρώπους, δασκάλους, βιβλιοθηκονόμους, εικονογράφους... Ως νεαρή παιδαγωγός συζητήσα και πήρα συμβουλές που με βοήθησαν να χτίσω τα κριτήριά μου και τελικά να κάνω τα παιδικά βιβλία δουλειά μου. Ωστόσο, όλα ξεκίνησαν την εποχή που σπούδαζα στη Σορβόννη. Στο πανεπιστήμιο μελέτησα την παιδική λογοτεχνία, παρακο-

λούθησα σεμινάρια αφήγησής παραμυθιού και δούλεψα ως stagiaire στην παιδική βιβλιοθήκη-πλότο του Κλαμάρ, έξω από το Παρίσι. Εκεί, εκτός του ότι διάβασα δεκάδες παιδικά βιβλία, έκανα τις πρώτες απόπειρες με αληθινά παιδιά προσπαθώντας να τα σπρώξω προς την ανάγνωση. Μεγάλο μάθημα!

— Πώς ήταν για εσάς τα χρόνια στο Παρίσι; Τι αποκομίσατε ως βαθύτερη γνώση που σας φάνηκε χρήσιμο στη ζωή σας μετά;

— Από την πλατεία Αμερικής στο Παρίσι, και από τη δικτατορία σε μια χώρα όπου έβραζαν οι ιδέες! Βρέθηκα σε έναν άλλο κόσμο. Πολλές φορές, και προφανώς με νεανική επιπολαιότητα, μπερδεύτηκα με πολλά και διά-

φορα για να τον καταλάβω και να πάρω όσα περισσότερα ήταν δυνατόν για να ανοίξει το μυαλό μου. Νομίζω λοιπόν πως ανοίξει! Ήταν γόνιμα χρόνια: βγήκα από το καβούκι της οικογένειας, διάβασα πολύ και είδα, ταξίδεψα, μελέτησα, ανακατεύτηκα με την πολιτική, γνώρισα καταπληκτικούς ανθρώπους. Ο απόηχος του Μάη δεν είχε σβήσει ακόμα. Φτιάχτηκα στο Παρίσι!

— Κυρία Ντεκάστρο, μετά το «Πού κρύβονται τα δικαιώματα» κυκλοφορεί το βιβλίο σας για τη «Δημοκρατία» (εκδόσεις Μεταίχμιο). Γιατί θεωρείτε ότι είναι σημαντικό να μάθουν τα παιδιά τι σημαίνει το δημοκρατικό πολίτευμα;

Η βραβευμένη συγγραφέας παιδικών βιβλίων Μαρίζα Ντεκάστρο.

Ελπίζω ότι έριξα ένα σπόρο για να καταλάβουν τα παιδιά ότι τίποτα δεν είναι δοσμένο. Δημοκρατία σημαίνει δικαιώματα και υποχρεώσεις.

— Σε αυτά τα βιβλία παρουσιάζονται με πολύ απλά λόγια η ιστορική πορεία της εξέλιξης των πολιτευμάτων και οι αγώνες για την κατάκτηση των πολιτικών δικαιωμάτων. Εισάγουν λοιπόν την έννοια του υπεύθυνου και συνεδνητοποιημένου πολίτη, την ενεργητική στάση απέναντι στα πράγματα και τη συλλογικότητα, το «όλοι μαζί» και το «καθένας στο περιβάλλον του». Ελπίζω ότι έριξα ένα σπόρο για να καταλάβουν τα παιδιά ότι τίποτα δεν είναι δοσμένο. Δημοκρατία σημαίνει δικαιώματα και υποχρεώσεις. Είναι έννοιες αλληλένδετες και αφορούν κάθε ηλικία.

Τη δημοκρατία δεν την αντιλαμβανόμαστε όταν πάμε στα 18 να ψηφίσουμε. Είναι στάσεις και ιδέες που έχουν καλλιεργηθεί από πολύ πριν και που γίνονται απτές όταν γινόμαστε πολίτες με την πλήρη έννοια.

**ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΚΟΛΑΣΤΕΙΤΕ
ΚΑΝΤΕ ΤΟ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΜΑΖΙ ΤΟΥ**

**ΝΟΜΙΚΟΣ
ΤΟΥ
ΔΙΑΒΟΛΟΥ**

**Ακούστε τον
“για να μην σας
πάρει ο δαίμονας”**
Νίκος Αναστασιάδης

Συντονιστείτε καθημερινά
στις 12 το μεσημέρι
με το **KANALI 6**
και τον **MARINO ΝΟΜΙΚΟ**
για μια ώρα σκέτη κόλαση
στη συχνότητα 106.00

“Αγαπητό μου ημερολόγιο”

υάθε Σάββατο και Κυριακή
από τις 5 μέχρι τις 7 το απόγευμα,
να μην ξεχάσω να αιούσω
τα αγαπημένα μου τραγούδια,
νέα και παλιά.

... και τις Παρασκευές, το βράδυ μιλάει
από τις 9 μέχρι τις 12 **“Εκ γυναικός”**
με μελωδίες ταξιδιάρικες.

παρέα με την **Μαριάννα Γαλιδή** στο

KANALI
106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

www.kanali6.com.cy | info@kanali6.com.cy | 25-820500

Η μίνι σειρά που κάνει... ματ στην καραντίνα

Τα κατορθώματα μιας γυναίκας σε έναν ανδροκρατούμενο σκακιστικό κόσμο

Το Γκαμπί της βασιλίσσας ★★★★★
ΔΡΑΜΑ (2020)

Δημιουργός: Σκοτ Φρανκ, Άλαν Σκοτ
Ερμινείες: Άννα Τέιλορ-Τζόι, Μπιλ Καμπ, Μαριέλ Χέλερ

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Η καλύτερη τηλεοπτική σειρά που μας έχει παρουσιάσει τον τελευταίο χρόνο το Netflix αξίζει ειδική μνεία, ιδιαίτερα σε μια περίοδο που δεν έχουμε νέες κυκλοφορίες στον κινηματογράφο. Με τίτλο που παραπέμπει στους όρους του σκακιού και προέρχεται από το ομώνυμο μυθιστόρημα του Γουόλτερ Τέβις, η μίνι σειρά των επτά επεισοδίων μάς ταξιδεύει στο Κεντάκι του τέλους της δεκαετίας του 1950, όπου ένα κορίτσι που μόλις έχει χάσει τη μητέρα του εισάγεται στο τοπικό ορφανοτροφείο. Σύντομα, ωστόσο, θα γίνει φανερό πως η Μπεθ Χάρμον δεν είναι ένα παιδί όπως όλα τα υπόλοιπα. Ασυνηθιστα ευφυής, αλλά και σταδιακά εθισμένη στα νρεμιστικά που το ίδρυμα χορηγεί στα μικρά παιδιά, η Μπεθ θα βρει καταφύγιο στο σκάκι, ένα παιχνίδι ταυριστό με την προχωρημένη σκέψη της. Καθώς η κοπέλα μεγαλώνει και υιοθετείται, μια καινούργια ζωή ανοίγεται μπροστά της γεμάτη από θριάμβους σε έναν κατά τα άλλα ανδροκρατούμενο σκακιστικό κόσμο, αλλά και τον μόνιμο σύντροφο του αλκοόλ και των ναρκωτικών να τη συνοδεύει σε κάθε της βήμα.

Επί της ουσίας, εδώ έχουμε μια ολοκληρωμένη ιστορία ενηλικίωσης, η οποία γίνεται ακόμη

πιο συναρπαστική εάν συνυπολογίσει κανείς όλα τα επιμέρους στοιχεία της. Αρχικά το σκάκι: την εποχή ακόμη που το απόλυτο παιχνίδι ευφυΐας δεν καθοριζόταν από τη δύναμη των υπολογιστών—όπως συμβαίνει σήμερα στο ανώτατο επίπεδο—οι παρτίδες που παρακολουθούμε να εκτυλίσσονται μοιάζουν με πραγματικές μάχες. Η Μπεθ μάλιστα βρίσκεται σε αυτή την αρένα ως μοναδική γυναίκα, ανάμεσα σε κατεξοχήν άνδρες αντιπάλους, γεγονός πάντως που ελάχιστα την ποεί. Ένα δεύτερο κομμάτι είναι η ιστορική συγκυρία, η οποία αν και δεν υπερτονίζεται, βρίσκεται πάντα εκεί: άλλωστε, δεν ξεχνάμε πως πρόκειται για την ψυχροπολεμική δεκαετία του 1960, με το σκάκι να είναι ακόμη ένα πεδίο ανταγωνισμού ανάμεσα στους Αμερικανούς και στους (πανίσχυρους) Ρώσους παίκτες.

Και βέβαια, υπάρχει το αλλόκοτο γοητευτικό στοιχείο του εθισμού. Σαν αληθινή ροκ σταρ που κινείται ανάμεσα στη δόξα και στην αυτοκαταστροφή, η πρωταγωνίστρια έχει τους δικούς της δαίμονες που πηγάζουν από τα παιδικά της χρόνια και συχνά καταφθάνουν για να τη στοιχειώσουν και στην ενήλικη νιότη της. Τέλος—και προφανώς—εξεχωριστός λόγος πρέπει να γίνει για την Άννα Τέιλορ-Τζόι, μία από τις πιο ανερχόμενες νεαρές σταρ του Χόλιγουντ, η οποία με το ιδιαίτερο πρόσωπο και το παράστημά της ενσαρκώνει ιδανικά την Μπεθ. Δίπλα της, στον ρόλο της θετής μητέρας, βρίσκεται η επίσης πολύ καλή ηθοποιός και σκηνοθέτις Μαριέλ Χέλερ.

Η Άννα Τέιλορ-Τζόι, μία από τις πιο ανερχόμενες νεαρές σταρ του Χόλιγουντ, με το ιδιαίτερο πρόσωπο και το παράστημά της, ενσαρκώνει ιδανικά την Μπεθ Χάρμον.

HOME CINEMA

Στο σπίτι με Σοφία Κόπολα και Γιώργο Λάνθιμο

On the Rocks ★★★★★
ΚΟΜΕΝΤΙ (2020)

Σκηνοθεσία: Σοφία Κόπολα
Ερμινείες: Μπιλ Μάρρεϊ, Ρασίντα Τζούνκ, Μάρλον Γουάιανς

Η Σοφία Κόπολα συνεργάζεται με την πλατφόρμα της Apple TV+ και παράλληλα με τον ηθοποιό που απογείωσε την κορυφαία μέχρι σήμερα κινηματογραφική δημιουργία της, «Χαμένοι στη μετάφραση», δηλαδή τον Μπιλ Μάρρεϊ. Μια νεαρή μητέρα δύο παιδιών υποπτεύεται πως ο σύζυγός της, που λείπει όλο και περισσότερο για δουλειές, την πατάει. Κάπου εκεί εμφανίζεται ο πατέρας της, πλούσιος, γοητευτικός και αμετανόητος γυναικάς, ο οποίος θα προσφερθεί να τη βοηθήσει να ανακαλύψει την αλήθεια. Οι δυο τους θα ξεκινήσουν ένα παιχνίδι κατασκοπείας, το οποίο, εκτός των άλλων, αφορά και τη μεταξύ τους περίπλοκη σχέση.

Η Κόπολα, η οποία υπογράφει και το σενάριο, δημιουργεί εδώ μια μάλλον τυπική «νεοϋορκέζικη» κομεντί με σύγχρονους ανθρώπους, που αντιμετωπίζουν διαχρονικά προβλήματα και μπλέκονται στο κουβάρι των παρεξηγήσεων. Εκεί-

νη που δίνει το αλατοπίπερο, φυσικά, είναι η παρουσία του Μπιλ Μάρρεϊ, ο οποίος είναι για άλλη μια φορά απολαυστικός στον ρόλο του γερασμένου—αλλά πάντα κομψού—πλεϊμπού ελαφρώς μισογύνης, τουλάχιστον με τα σύγχρονα μέτρα, και σίγουρα υπεροπτικός, μιλάει ως γνώστης περίπου των πάντων, σκορπίζοντας γύρω έναν αέρα άνεσης και σιγουριάς. Όταν βέβαια θα τραβήξει τα πράγματα στα άκρα, θα αντιληφθεί πως ο κόσμος δεν λειτουργεί απαραίτητα σύμφωνα με τους δικούς του κανόνες και διαθέσεις.

Ο θάνατος του ιερού ελαφιού ★★★★★½
ΔΡΑΜΑ (2017)
Σκηνοθεσία: Γιώργος Λάνθιμος
Ερμινείες: Κόλιν Φάρελ, Νικόλ Κίντμαν, Μπάρνι Κόχαν

Από την ψηφιακή πλατφόρμα του Ertflix, επιλέγουμε την προτελευταία ταινία του Γιώργου Λάνθιμου, σε σενάριο Ευθύμη Φιλίππου. Ο Έλντας κινηματογραφιστής έχει εδώ στη διάθεσή του πρωταγωνιστές παγκόσμιου βελαντικού όπως ο Κόλιν

Φάρελ και η Νικόλ Κίντμαν. Ο πρώτος υποδύεται έναν επιτυχημένο και εύπορο καρδιοχειρουργό, ο οποίος ζει ευτυχισμένος με την αφεγάδιαστη οικογένειά του: η οφθαλμίατρος σύζυγος (Κίντμαν), τα δύο παιδιά και το σπίτι του μοιάζουν βγαλμένα από αποστειρωμένο, διαφημιστικό κλιπ. Ολα θα αλλάξουν, όμως, όταν στη ζωή τους θα μπει ο Μάρτιν, ένας έφηβος τον οποίο ο Στίβεν παίρνει υπό την προστασία του, νιώθοντας ίσως τύψεις(;) για τον θάνατο του πατέρα του πάνω στο χειρουργικό τραπέζι. Οι δύο δημιουργοί εμπνέονται από τον αρχαιοελληνικό μύθο της θυσίας της Ιφιγένειας προκειμένου να στήσουν άλλη μία από τις γνωστές ιστορίες-σπουδές τους πάνω στην ανθρώπινη φύση. Ο μόνιμος μηχανισμός της μεταφοράς του θεατή σε έναν άλλο, αλλόκοτο κόσμο με τους δικούς του «κανόνες» μπαίνει και εδώ σε λειτουργία και δουλεύει ρολόι, κυρίως χάρη στην υποδειγματική σκηνοθεσία. Στο «Ελάφι», τα πάντα είναι χειρουργικά μελετημένα, σε βαθμό που η αρχική προειδοποίηση-προφειά μοιάζει τόσο τραγικά αναπόφευκτη, που και μόνον η υποψία της ανατροπής γίνεται κωμική.

PIK1 ΘΗΛ.: 22862000

21.30 Παραδοσιακή βραδιά
07.30 Θεία λειτουργία
10.00 Καμώματα τζι αρώματα
Κωμική σειρά εποχής.
11.00 Γυναίκα - (Ε)
Μίνι ντοκιμαντέρ.
11.30 Χρονογράφηση, III
Μίνι ντοκιμαντέρ.
12.00 Η ζωή μας ένα τραγούδι
Μουσική εκπομπή με τη Γωγώ Βασιλάκη.
13.30 Αμύνεσθαι περί πάσης θεματική εκπομπή.
14.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
14.15 EU4U, III
Ενημερωτική εκπομπή με τη Βίβιαν Κανάρν.
15.30 Travel Diary
Ταξιδιωτικές ταινίες μικρού μήκους.
16.00 Σε προσκυνών γλώσσα θεματική εκπομπή.
17.00 Αφάνειες ήρωες
Ιστορίες ανθρώπων που ξεχώρισαν στην Κύπρο ή στο εξωτερικό.
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοσηματική)**
18.20 Το μυστικό της πεταλούδας
19.20 Λούνα Παρκ
Κωμική σειρά.
19.55 Σαν σήμερα με το PIK
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
21.00 Αθλητική Κυριακή
21.30 Παραδοσιακή βραδιά
Ψυχαγωγική εκπομπή με την Άντρη Καραντινίου.
23.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
23.05 Σαν σήμερα με το PIK (Ε)
23.10 Αφάνειες ήρωες (Ε)
00.00 EU4U, III (Ε)
01.00 Σε προσκυνών γλώσσα (Ε)

PIK2 ΘΗΛ.: 22862000

21.30 Killers
07.30 Θαυμαστός μάγος του ΟΖ
Παιδική παράσταση.
09.15 Παιδική ζώνη
α. Το θαυμαστό ταξίδι του Νιλς Χόλγκερσον
β. Ο μικρός Χνουδωτός γ. Γουίσερ
11.00 Στη Χώρα του Γιατί - (Ε)
Παιδικό πρόγραμμα.
11.30 Παιδική ζώνη
15.30 Στη Χώρα του Γιατί (Ε)
Παιδικό πρόγραμμα.
16.00 Μονάλης και Κατίνα (Ε)
Κυριακή κωμική σειρά.
16.25 Φόρδην Μιλόν (Ε)
Κυριακή κωμική σειρά.
16.45 Η Πλατεία (Ε)
Κυριακή σειρά.
17.05 Eurosmach a la Carte
Σειρά ντοκιμαντέρ.
17.30 Προσωπογραφίες - (Ε)
18.45 Μαζί/Birlikte - (Ε)
Δικονοτική εκπομπή.
19.35 EU4U, III
Ενημερωτική εκπομπή με τη Βίβιαν Κανάρν.
19.40 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Αγγλική)**
19.50 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Τουρκική)**
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοσηματική)**
21.05 Travel Diary - (Ε)
Ταξιδιωτικές ταινίες μικρού μήκους.
21.30 Killers
Αισθηματική, μαύρη κωμωδία με τους Άστον Κούτσερ, Κάθριν Χάινγκλ.
23.10 ArtCafe, IV - (Ε)
Πολιτιστική εκπομπή.
00.10 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
00.30 Προσωπογραφίες - (Ε)
01.15 Μαζί/Birlikte - (Ε)

ALPHA ΘΗΛ.: 22212400

21.20 Εφιάλτης στην κουζίνα
06.00 Η κουζίνα της μαμάς (Ε)
Εκπομπή μαγειρικής.
06.30 Deal - (Ε)
Τηλεπαιχνίδι.
07.15 24 ώρες - (Ε)
Σειρά ντοκιμαντέρ.
08.15 Έλα στη θέση μου - (Ε)
Κωμική σειρά.
09.30 Εύκολο και σπιτικά
Εκπομπή μαγειρικής, με την Αθηνά Λοϊζίδου.
10.00 Σ/Κ με τον Μάνεση
Ενημερωτική εκπομπή.
13.00 Οικογενειακές ιστορίες
Μην αρχίζεις τη μουρμούρα - (Ε)
Κωμική σειρά.
14.30 The Aolins Night Show
Σατιρική εκπομπή.
16.00 Κάμπινγκ - (Ε)
Κωμική σειρά.
16.45 Έλα στη θέση μου, V
Κωμική σειρά.
17.50 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοσηματική)**
18.00 Συνέχεια της σειράς
18.40 Αστέρια στην άμμο
Δραματική σειρά.
19.30 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα, VIII
Κωμική σειρά.
20.20 **ALPHA NEWS**
21.20 Εφιάλτης στην κουζίνα
Μαγειρικό ραλί με τον Έκτορα Μποτρίνι.
22.15 Κάρμα
Δραματοποιημένη σειρά.
23.15 Δώσε βάση (Ε)
Κωμικό show με την Ιωάννα Λαμπροπούλου.
01.00 The Bachelor (Ε)
03.45 Σ/Κ με τον Μάνεση (Ε)

ANT1 ΘΗΛ.: 22200200

21.20 The Bourne Ultimatum
05.40 Στρίβεν διά του αρραβώνος - (Ε)
Κωμική σειρά.
06.30 40 κύματα - (Ε)
Ελληνική σειρά.
08.00 Δείξε μου τον φίλο σου
Κωμική σειρά.
09.30 Taxi - (Ε)
Τηλεπαιχνίδι.
10.20 Πρώτη σταγόνα - (Ε)
Κωμική σειρά.
12.00 Υγεία πάνω απ' όλα
Εκπομπή για την υγεία.
12.50 Ενώπιος Ενυπώιος
Ενημερωτική εκπομπή.
14.15 Ήλιος - (Ε)
Δραματική σειρά.
16.00 Casa De Mikel, II - (Ε)
Σατιρική εκπομπή.
17.20 Το καφέ της Χαράς, IV
Κωμική σειρά.
18.00 **Τα νέα του ANT1 σε 10'**
18.10 Συνέχεια της σειράς
18.30 La Pasta Pomilióri (Ε)
Κωμική σειρά.
19.30 Taxi
Τηλεπαιχνίδι, με τον Αλέξανδρο Τσουβέλα.
20.20 **Τα νέα του ANT1**
21.20 The Bourne Ultimatum
Περιπέτεια, με τους Ματ Ντέιμον, Τζοζλία Στάιλς, κ.ά.
23.15 Χιούστον το λύσαμε
Σατιρική εκπομπή.
00.50 Suits (Ε)
Ξένη σειρά.
01.40 Ευτυχισμένες μέρες (Ε)
02.30 Πρόβα του νυφικού (Ε)
03.20 **Τα νέα του ANT1**
04.20 Αδελφές ψυχές (Ε)

OMEGA ΘΗΛ.: 22477777

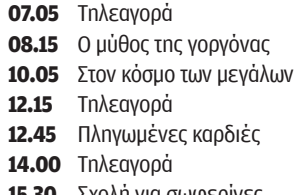
23.15 Enter Nowhere
05.30 Τώρα ό,τι συμβαίνει
Ενημερωτική εκπομπή, με τη Φαίη Μουραγάνη.
09.45 Έλα χαμογέλα
Ψυχαγωγική εκπομπή, με τη Σίσσυ Χριστίδου.
13.00 Τροχός της τύχης (Ε)
Τηλεπαιχνίδι με τον Πέτρο Πολυχρονίδη και τη Βάλια Χατζηθεοδίδου.
15.00 Επιπλογομετρίες (Ε)
Ο Σταυρής Γεωργίου σε ένα μαγειρικό show, μάς γνωρίζει νέους ορίζοντες στη μαγειρική, παρέα με τους καλεσμένους του.
16.00 Greece's Next Top Model 3 (Ε)
Διαγωνισμός μόδας με τη Βίκυ Καγιά.
18.00 **OMEGA NEWS**
18.10 My Greece
Γαστρονομικό οδοιπορικό με τη Δέσποινα Βανδή.
19.00 Γράμμα για σένα
Κοινωνική εκπομπή με τη Βίκυ Χατζηβασιλείου
20.10 **OMEGA NEWS**
21.15 True crime
Σειρά ντοκιμαντέρ.
23.15 Enter Nowhere
Θρίλερ, με τους Κάθριν Γουόστερτον, Σκοτ Γουόστον, κ.ά.
00.00 Fars Attack - (Ε)
Σατιρική εκπομπή.
00.45 Έλα χαμογέλα - (Ε)
Ψυχαγωγική εκπομπή.
03.30 Η μαμά λείπει ταξίδι για δουλειές - (Ε)
Κωμική σειρά.

ΣΙΓΜΑ ΘΗΛ.: 22580100

21.15 The Voice of Greece
05.30 Οι Αδιάφοροι (Ε)
Κωμική σειρά.
06.00 Παντρεμένοι κι οι δυο (Ε)
Κωμική σειρά, με τους Άννα Μονογιού, Τόνυ Δημητρίου, κ.ά.
06.30 Τα χρυσόψαρα (Ε)
07.00 Love it (Ε)
Ψυχαγωγική εκπομπή.
08.30 Καλό μεσημέρι (Ε)
Ψυχαγωγική εκπομπή.
10.15 Dot.
Χωρίς περιστροφές (Ε)
Πολιτική εκπομπή.
13.00 Βουράδες γεπόντοι (Ε)
Κωμική σειρά.
13.30 Ζωή ποδήλατο (Ε)
Κωμική σειρά.
14.40 Όρα για φαγητό (Ε)
Εκπομπή μαγειρικής, με την Αργυρώ Μπαρμπαρίγου.
15.50 My Style Rocks Gala
Διαγωνισμός μόδας.
18.00 **Γεγονότα σε συντομία**
18.10 My Style Rocks Gala
(Συνέχεια)
18.40 The Voice of Greece (Ε)
Μουσικός διαγωνισμός.
20.20 **Τομές στα γεγονότα**
21.15 The Voice of Greece
Μουσικός διαγωνισμός.
00.20 **Γεγονότα σε τίτλους**
00.30 My Style Rocks Gala (Ε)
Διαγωνισμός μόδας.
03.20 Velvet (Ε)
Συναίσθηματική σειρά.
04.40 Καταγίδα - (Ε)
Δραματική σειρά.
05.00 Σε φρόντο κόκκινο - (Ε)

CAPITAL ΘΗΛ.: 25577577

07.05 Τηλεαγορά
08.15 Ο μύθος της γοργόνας
10.05 Στον κόσμο των μεγάλων
12.15 Τηλεαγορά
12.45 Πληγωμένες καρδιές
14.00 Τηλεαγορά
15.30 Σχολή για σωφρονιστές
17.00 Τηλεαγορά
19.15 The Sweetest Thing
21.00 Ξένη ταινία
23.50 Οι εκτελεστές
02.10 Η δολοφονία του Κένεντι
03.50 Ξένη ταινία
TV PLUS ΘΗΛ.: 22259000
06.30 Παιδική ζώνη
07.25 Πινόκιο
08.20 Παιδικές σειρές
09.35 Cook Eat (Ε)
11.00 Τηλεαγορά
13.00 ANNITA κοίτα
Τηλεαγορά
16.35 Αόρατος φράκος
18.30 Ταξίδι γεύσεων, III (Ε)
20.15 Ο καιρός
20.20 Για πάντα νέοι (Ε)
21.30 Το ταξίδι της ζωής, III
22.30 Ξένη ταινία
00.25 Ξένη ταινία
THT ΘΗΛ.: 22270745
07.55 Ξυπνάμε αλλιώς
08.00 Comedy Club
Ψυχαγωγική εκπομπή.
12.00 Comedy Woman
Ψυχαγωγική εκπομπή.
13.00 Comedy Club
Ψυχαγωγική εκπομπή.
18.00 Patriot - Κωμική σειρά.
20.00 Κάποτε στη Ρωσία
Ψυχαγωγική εκπομπή.
23.00 Stand Up
Ψυχαγωγική εκπομπή.
00.00 Haters
Κωμική εκπομπή.
01.00 Σπίτι 2
Reality Show.
03.00 THT Best

MOVIES BEST

21.00 Killerman
05.30 Tangerines
07.30 Wheely
09.30 Modus 2 - Ep. 2 & 3
11.30 Amoureux De Ma Femme
(The Other Woman)
13.00 The Wedding Guest
15.00 Mafia Only Kills
In Summer, I - Ep. 7-12
21.00 Killerman
23.00 What If
00.00 The Other Woman
01.30 The Wedding Guest
GREEK CINEMA
22.00 Κάτι να καίει
05.20 Ο Βέγγος σωφρονίζα
06.35 Κλείσαν οι στράτες του Μυριά
07.55 Οι λαστές
09.30 Ο ψεύτης
11.05 Ένα τανκς στο κρεβάτι
12.45 Ταπεινός και καταφρονεμένος
15.35 Ο Μελέτης στην Άμεσο Δράση
17.05 Κλέφτης στον παράδεισο
18.40 Ένας μεγάλος έρωτας
20.30 Άλλος για το εκατομμύριο
22.00 Κάτι να καίει
23.55 Μαύρη Γη
01.05 Οι γαμπροί της Ευτυχίας
02.20 Η Μαρία της σιωπής

Τα τέρατα και οι φοβίες του Ψυχρού Πολέμου

Επιστημονική φαντασία στη Θεσσαλονίκη

Του ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Οι Αρχές του Αμβούργου βρίσκουν τον πρώτο νεκρό σε έναν οικο ανοχής. Το σώμα κείται σε μια περίεργη εμβρυϊκή στάση. Σαν να ήθελε να νιώσει ξανά μια ψευδαισθησι ασφάλειας πριν πεθάνει. Πολύ γρήγορα η άγνωστη επιδημία εξαπλώνεται στην πόλη και όσοι έχουν έρθει σε επαφή με τα κρούσματα μπαίνουν σε καραντίνα από γιατρούς με στολές «αστροναύτη» και μάσκες βιολογικού πολέμου. Γρήγορα, όμως, ξεσπάει ο πανικός. Στην ταινία επιστημονικής φαντασίας «Το σύνδρομο του Αμβούργου», του 1979, ο Γερμανός σκηνοθέτης Πέτερ Φλάισμαν δημιουργεί μια δυστοπική κατάσταση, όπου κυριαρχούν ο πανικός, το χάος και το παράλογο. Σε αντίθεση με αυτό που θα περίμενε κανείς, ο σκηνοθέτης δεν εστιάζει σε έναν επιστήμονα ή σε μια ομάδα που προσπαθεί να πολεμήσει τον ιό. Αντιθέτως, φτιάχνει ένα σουρεαλιστικό road trip με πέντε ετερόκλητους πρωταγωνιστές, που προσπαθούν να το σκάσουν από το Αμβούργο πριν από το τελικό lockdown της πόλης. Και ναι, ο Φλάισμαν «είδε» να γίνονται κρυφά πάρτι μέσα σε κλειστά μπαρ την ώρα που έξω θέριζε η επιδημία.

Η ταινία του Φλάισμαν δεν είναι ευρύτερα γνωστή, δεν τα πήγε και πολύ καλά στην εποχή της και μάλλον δεν θα τη βλέπαμε ούτε εμείς, αν δεν ήταν το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης και το αφιέρωμά του στην επιστημονική φαντασία με sci-fi και cli-fi (climate fiction) ταινίες της περιόδου 1950-1990, ένα μείγμα από B-movies με πρωτόγονα εφέ αλλά και σημαντικούς δημιουργούς, όπως τον «πατέρα» του Γκοτζίλα, Ισίρο Χόντα. Το φεστιβάλ μπορεί να ολοκληρώνεται σήμερα διαδικτυακά, αλλά το αφιέρωμα στην επιστημονική φαντασία και ειδικά οι ταινίες που δεν προβλήθηκαν online, όπως το θρυλικό «Soylent Green» του Ρίτσαρντ Φλάισερ, με τον Τσάρλτον Ιστον, θα μεταφερθεί στις φυσικές, σκοτεινές αίθουσες μόλις το επιτρέψει ο κορωνοϊός.

Ωστόσο, το ίδιο το αφιέρωμα αλλά και η καλαισθητική δοκιμαστική έκδοση «Προφητείες από έναν άλλο κόσμο» (σε δημιουργική επιμέλεια Γιάννη Καρλόπουλου και Σύνεργων), που κυκλοφορεί από το φεστιβάλ με κείμενα κριτικών, συγγραφέων, σκηνοθετών και ακαδημαϊκών, οι οποίοι μίλησαν και στην «Κ», ανοίγει μια

συζήτηση για την αξία της επιστημονικής φαντασίας, τα θέματα που έθιξε αλλά και τη μεγάλη απόσταση εκείνων των προσεγγίσεων από τις αντίστοιχες ταινίες του σήμερα.

Η χρυσή εποχή

Τι παραπάνω έχει να μας πει, λοιπόν, εκείνη η εποχή; «Πιστεύω ότι η περίοδος από το '50 έως το '90 είναι η χρυσή εποχή της επιστημονικής φαντασίας», απαντά ο διευθυντής του φεστιβάλ και κριτικός Ορέστης Ανδρεαδάκης, «τότε που δημιουργήθηκαν εμβληματικές ταινίες, νέα τέρατα, νέα όντα, καινούργιες κινηματογραφικές εφευρέσεις και εφέ». Οι ταινίες της εποχής, προσθέτει, προσάπθισαν να ερμηνεύσουν και να μιλήσουν για τους φόβους και τις ανησυχίες του ανθρώπου από τις απειλές του Ψυχρού Πολέμου και τη διάψευση των ελπίδων που καλλιέργησε το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. «Τότε γεννήθηκαν οι φοβίες για την εισβολή του "ξένου", για τις παγκόσμιες συνωμο-

Αφιέρωμα του Φεστιβάλ Κινηματογράφου σε sci-fi και cli-fi (climate fiction) ταινίες της περιόδου 1950-1990.

σίες, η απειλή της πυρηνικής καταστροφής, που έκανε τους ανθρώπους να χτίζουν υπόγεια καταφύγια, και η τέχνη τις κατέγραψε μέσα από τα πολλά κινήματα και ρεύματα της εποχής, αλλά για το πλατύ κοινό λειτουργήσε μόνο η επιστημονική φαντασία και γι' αυτό άνηψε το είδος στη λογοτεχνία και στο σινεμά», σημειώνει.

Τότε, λοιπόν, δημιουργήθηκαν φιλμ όπως το «The day the Earth stood still» ή το «Silent running» και αργότερα το «2001: Η Οδύσσεια του Διαστήματος» ή το «Blade Runner», που παραμένουν διαχρονικά (όπως και η ρωσική «απάντηση» στο «2001», το υπαρξιακό «Σολάρις» και λίγο αργότερα το «Στάλκερ», αμφότερα του Ταρκόφσκι). Πού διαφέρουν από τα σημερινά sci-fi μπλοκμπάστερ; «Όταν το Χόλιγουντ μπήκε στο παιχνίδι, έδωσε βάρος στο αμπαλάζ, στα εφέ, στην τεχνολογία», τονίζει ο κ. Ανδρεαδάκης, «όχι τόσο στα αλληγορικά μηνύματα που προσπαθούσαν να περάσουν οι κινηματογραφιστές παλαιότερα, που δεν είχαν ειδικά εφέ». Εκείνες οι ταινίες δεν είχαν χάπι εντ.

Η ταινία επιστημονικής φαντασίας «Το σύνδρομο του Αμβούργου» (1979) του Γερμανού σκηνοθέτη Πέτερ Φλάισμαν πραγματεύεται το ξέσπασμα μιας φονικής επιδημίας στη γερμανική πόλη.

Σκηνή από την ταινία «The day the Earth stood still», του Ρόμπερτ Γουάιζ, μία από τις καλύτερες όλων των εποχών σύμφωνα με τον Άρθουρ Τ. Κλαρκ.

Στη sci-fi παρωδία «Sexmission», του Πολωνού Γ. Μασούλσκι, δύο άνδρες, ύστερα από ένα πείραμα κρυογενετικής, ξυπνούν σε μια κοινωνία γυναικών.

Δύο διάσημα τέρατα συγκρούονται, ενώ οι δύο ήρωες του «Κιν-τζα-τζα» τηλεμεταφέρονται σε έναν πλανήτη όπου κυριαρχεί το τέρας της γραφειοκρατίας.

Από την ενηλικίωση στο cyberpunk και στα κλισέ των μπλοκμπάστερ

«Η επιστημονική φαντασία του '60 ασχολήθηκε με πιο "ενήλικα" θέματα από ό,τι τα προηγούμενα χρόνια», μας λέει ο σκηνοθέτης Γιάννης Βεσλέμης, «όπως πάντα, έγινε ένας καμβάς που πάνω του προβάλλονται οι ανησυχίες της κάθε εποχής». Ο σκηνοθέτης περιγράφει στην έκδοση των «Προφητειών» τη θεματική ενηλικίωση του είδους της επιστημονικής φαντασίας, ξεκινώντας από την «Πλημμύρα» του Τζέιμς Γκ. Μπάλαρντ (1962) και τελειώνοντας με το «Ηλεκτρικό πρόβατο» του Φίλιπ Κ. Ντικ (1968), που ενέπνευσε το μεταγενέστερο «Blade Runner» (1982).

Στη δεκαετία του '90, μας λέει, καταγράφεται η άνοδος του cyberpunk, με θεματικές γύρω από την απόλυτη επικράτηση της τεχνολογίας, αλλά μετά ξεκινάει μια παρακμή του είδους, μέσα από τα μπλοκμπάστερ που αναβιώνουν

«Φλερτάρουμε με μια γενικότερη τάση, που βλέπει την καταστροφή ως μια επιθυμητή διεξοδο».

λυσιμνημένους υπερήρωες. «Λυπάμαι πολύ που το σινεμά, αντί να αντλήσει από τα θέματα του παρόντος, επιστρέφει σε μεσοπολεμικά κλισέ», σχολιάζει και σημειώνει ότι μια από τις μάλλον τελευταίες ταινίες που ενσωματώνει μοτίβα από το «εσωτερικό διάστημα» του Μπάλαρντ και τις υπαρξιακές αναζητήσεις του sci-fi είναι οι «12 πύκνοι» του Τέρι Γκίλιαμ, στους οποίους πολλοί προσέτρεξαν αναζητώντας μια πιο στοχαστική (μέσα στην τρέλα του Τζέιμς Κόουλ) μετα-αποκαλυπτική ματιά για την εποχή που

Στο «Silent running», ο Μπρους Ντερντ συμμαχεί με τα ρομπότ για να σώσει το τελευταίο θερμοκήπιο της ανθρωπότητας, σε ένα μέλλον χωρίς ήλιο.

ακολουθεί το ξέσπασμα ενός μολυσματικού ιού, όπως ο SARS-CoV-2.

Ο ίδιος, πάντως, εκτιμά ότι μάλλον «βιώνουμε το κλισέ της επιστημονικής φαντασίας», δηλαδή sci-fi χωρίς γοντεία και συγκινήσεις, καθώς «η πραγματικότητα είναι πιο στεγνή και πιο άσχημη» και είναι επιφυλακτικός για την όποια απάντηση μπορεί να δώσει το σινεμά. «Το ερώτημα είναι πρώτα εάν θα επανακάμψει η βιομηχανία, που δεν βλέπω να συμβαίνει για δυο-τρία χρόνια, και μετά αν θα πας παρακάτω, να ασχοληθείς με θέματα πολιτικά, με νέους κόσμους, να μιλήσεις για το τώρα με τρόπο αιχμηρό», σημειώνει.

Αντέχουμε, όμως, ακόμα ένα σκοτεινό σενάριο; Στο δίλημμα ουτοπία ή δυστοπία, θα λέγαμε ότι το σινεμά έχει ήδη απαντήσει, αν κρίνουμε εμπειρικά από την πληθώρα των ταινιών που προβλέπουν

ένα δυσόινο μέλλον. «Η τελευταία αναλαμπή του δυτικού κόσμου ότι μπορούμε να χτίσουμε κάτι καλύτερο ήταν τη δεκαετία του '60», μας λέει ο Σωτήρης Τριαντάφυλλος, ιστορικός με ειδίκευση στην πρώιμη νεωτερικότητα. Η δυστοπία, συμπληρώνει, εκφράζει τις κοινωνικές και πολιτισμικές ανησυχίες για το τι μπορεί να προκαλέσει στο μέλλον μια κατάσταση που βιώνεται στο παρόν. Με άλλα λόγια, δεν είναι περίεργο που η λογοτεχνία και το σινεμά εστιάζουν σε δυστοπικά σενάρια με αφορμή τις απειλές που έχει να αντιμετωπίσει η ανθρωπότητα. «Το πιο δυσόινο σενάριο, καταλήγει, «είναι πως φλερτάρουμε με μια γενικότερη πολιτισμική και ιδεολογική τάση, που βλέπει την καταστροφή ως μια επιθυμητή διεξοδο από τη στασιμότητα που έχουμε περιέλθει ως πολιτισμός εδώ και χρόνια».

The
Economist

EVENTS

#EconCyprusSummit

hazlis & rivas
The Economist Events for Greece,
Cyprus, Malta and southeast Europe

VIRTUAL EVENT

16TH CYPRUS SUMMIT

Europe: Putting solidarity to the test

Cyprus: In need of a new growth model?

November 24th 2020 • 2:00 pm (EET) • 07:00 am (EST)

John Peet
Political and Brexit editor
The Economist

Nicos Anastasiades
President
Republic of Cyprus
(recorded message)

Stella Kyriakides
European Commissioner
for health and food safety
(recorded message)

Nicholas Burns
Former under secretary
of state for political affairs
USA

Nikos Christodoulides
Minister of foreign affairs
Cyprus

Nikos Dendias
Minister of foreign affairs
Greece

Natasa Pilides
Minister of energy, commerce
and industry, Cyprus

Charalambos Petrides
Minister of defence
Cyprus

Klaus Regling
Managing director
European Stability Mechanism

Evgenios Evgeniou
Chief executive officer
PwC Cyprus

Jeroen Dijsselbloem
Chairman
Dutch Safety Board
Former president
Eurogroup

Charis Pouangare
Deputy CEO
Bank of Cyprus

Harris Georgiades
Former minister
of finance, Cyprus
Deputy leader
Democratic Rally

Michalis Athanasiou
Executive director, global
corporate banking & markets
Bank of Cyprus

**Christoforos
Hadjikyprianou**
CEO & president of the council
European University Cyprus

**Gallina Andronova
Vincelette**
Director for the EU countries
World Bank Group

www.hazliseconomist.com | www.cyprus2020.economist.com

 The Economist Events for Greece, Cyprus, Malta and southeast Europe
 @Economist_SEUR
 The Economist SE Europe Events
 The Economist SE Europe Events

Under the auspices of:

CYPRUS MINISTRY
OF ENERGY
COMMERCE & INDUSTRY

In collaboration with:

Premium gold sponsor:

pwc

Gold sponsors:

ExxonMobil

Silver sponsors:

Bronze sponsor:

Communication sponsor:

Contributors:

Airline carrier:

IT sponsor:

Logistics supplier:

Supported by:

